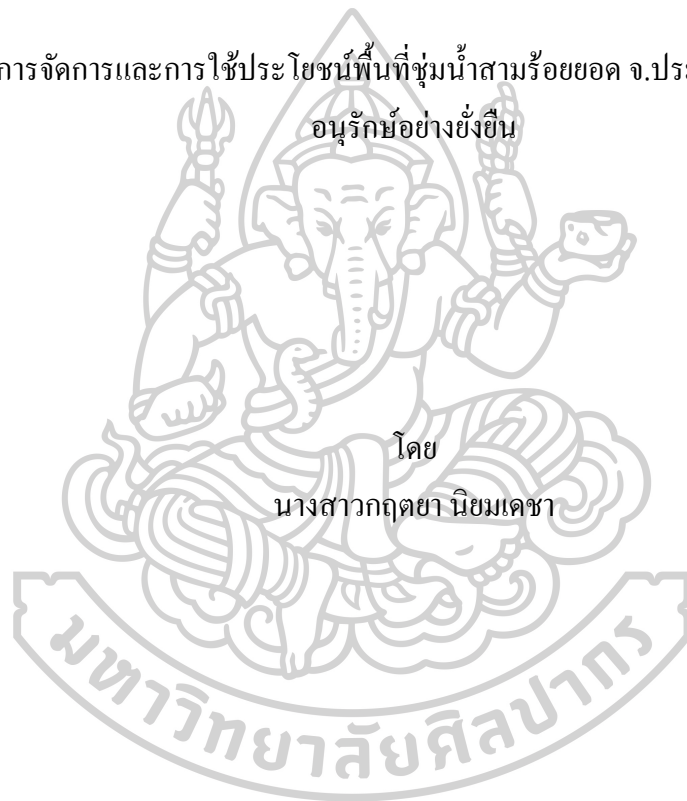

แนวทางการจัดการและการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์ เพื่อการ
อนุรักษ์อย่างยั่งยืน

โดย
นางสาวกฤตยา นิยมเดชา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรภูมิสถาปัตย์กรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรภูมิสถาปัตย์กรรมศาสตรมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2

ภาควิชาสาขาวิชาภูมิสถาปัตย์กรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

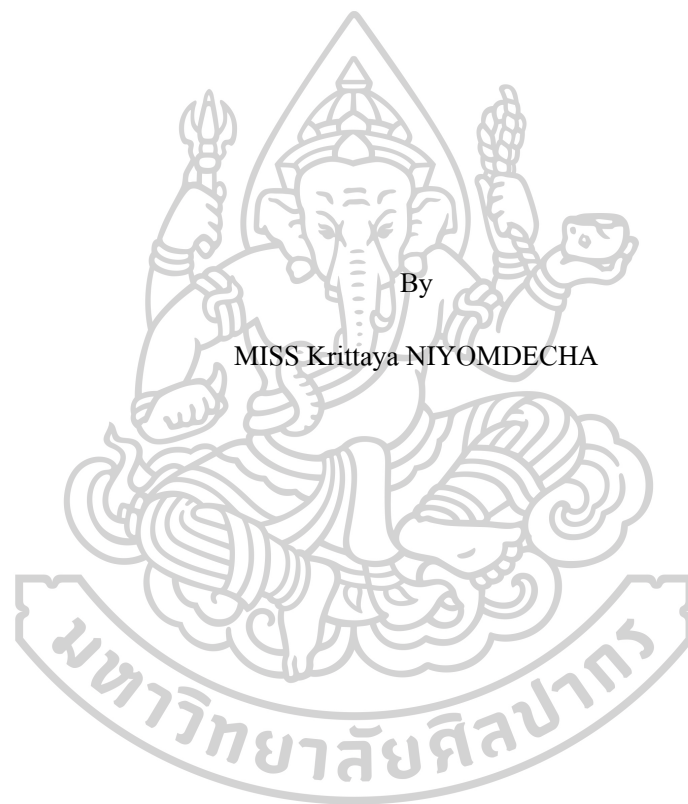
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

แนวทางการจัดการและการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์ เพื่อ
การอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรภูมิสถาปัตย์กรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรภูมิสถาปัตย์กรรมศาสตรมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2
ภาควิชาสาขาวิชาภูมิสถาปัตย์กรรม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

GUIDELINES OF MANAGEMENT AND UTILIZATION OF SAM ROI YOD
WETLAND PRACHUAB KHIRI KHAN PROVINCE FOR SUSTAINABILITY
AND CONSERVATION.

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Landscape Architecture (Master of Landscape Architecture Program)
Department of Division of Landscape Architecture
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2019
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

59060201 : หลักสูตรภูมิสถาปัตย์กรรมศาสตรมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2

คำสำคัญ : พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด, แนวทางการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นางสาว กฤตยา นิยมเดชา: แนวทางการจัดการและการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์ เพื่อการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ ดร. รุจิโรจน์ อนามบุตร

พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด ตั้งอยู่ในอำเภอสามร้อยยอดและอำเภอกุยบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติจนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำตามอนุสัญญาแรมซาร์ ทั้งนี้ในแง่เชิงนิเวศวิทยานั้นยังมีบทบาทสำคัญต่อพืชและสัตว์นานาชนิดเนื่องจากเป็นทั้งที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งหลบภัย แหล่งขยายพันธุ์และแหล่งอาหาร ทั้งสายพันธุ์ท้องถิ่นที่อยู่อาศัยในบริเวณนั้นและสัตว์ที่อพยพมาหลบภัยหนาว ซึ่งหากสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจะส่งผลโดยตรงต่อสัตว์ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดและความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ นอกจากนี้แล้วการคุกคามยังส่งผลให้ความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ธรรมชาติลดน้อยลงซึ่งมีผลในทางอ้อมต่อมนุษยชาติ นั่นคือพื้นที่เพื่อการศึกษาวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพลดน้อยลง และนอกจากนี้พื้นที่แห่งนี้ยังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ต่อชุมชนที่อาศัยโดยรอบ เนื่องจากเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญขนาดใหญ่สำหรับอุปโภค บริโภค รวมถึงเป็นแหล่งทำกินประกอบอาชีพสำหรับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดมีสาเหตุจากหลายประการทั้งที่เกิดจากทางธรรมชาติและจากมนุษย์ การหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูจำเป็นต้องเป็นกระบวนการที่ยั่งยืน เพื่อให้พื้นที่ชุ่มน้ำได้รับการดูแลที่ดีอย่างต่อเนื่อง เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของระบบชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดที่เอื้ออำนวยแก่สายพันธุ์ที่พึ่งพาอาศัยในพื้นที่แห่งนี้ให้สามารถดำรงชีพต่อไปได้

59060201 : Major (Master of Landscape Architecture Program)

Keyword : Wetland Management, Sam Roi Yod Wetlands, Ecotourism

MISS KRITTAYA NIYOMDECHA : GUIDELINES OF MANAGEMENT AND UTILIZATION OF SAM ROI YOD WETLAND PRACHUAB KHIRI KHAN PROVINCE FOR SUSTAINABILITY AND CONSERVATION. THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR RUJIROTE ANAMBUTR

Sam Roi Yod wetland is located in Sam Roi Yod and Kui Buri District in Prachuab Khiri Khan Province which was designated as Ramsar site for international acceptance. In concerning with the ecology approach which influence to plant and all living creature because of there are habitat , refuge , reproducing place and food source for native spicies and migratory spicies from north. If the quality of wetland is decline it should being the negative effect on all living creature in this place. Moreover threatening have an effect on plentifully wetland and area for study biology are decrease. Beside main wetland is importance to the community life and living around because this place is the main resource for consuming include their career. The cause of decline wetland have several reasons which effect to human and natural environment. Searching the way to resolve and restore are need to conduct sustainability way in order to continue management for plentifully of biology in Sam Roi Yod wetland supports creatures can live along.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ ดร.รุจิโรจน์ อนุามบุตร ที่เมตตาเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่คอยชี้แนะแนวทางในการดำเนินการวิจัยให้สำเร็จ ตลอดเวลาเพื่อให้คำแนะนำตลอดมาคอยชี้แนะ ซึ่งแนะแนวทางทั้งข้อมูลการวิจัยและทัศนคติที่ดี ธรรมชาติที่ถูกต้องจนกระทั่งงานวิจัยชิ้นนี้ลุล่วงไปได้ ขอขอบคุณอาจารย์ในภาควิชาภูมิสถาปัตย์กรมศาสตร์ทั้งอ. ดร.สินีนาด สุกลรัตน์เมธี รศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติคุณ ผศ. ดร.กัตติกา กิตติประสาน อ.สุพิชฌาย์ เมืองศรี อ.นวิภาพ ทักษยศ อ.วิไลยา สงค์อิม ที่คอยบ่มให้ความรู้ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษา ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือตลอดมาเป็นช่วงเวลาแห่งการเรียนรู้ที่มีความสุขมากที่สุดในชีวิต

ขอบคุณพระเจ้าที่ทำให้การวิจัยครั้งนี้ผ่านไปด้วยดีด้วยความเมตตาของพระองค์ ขอขอบคุณพ่อแม่ที่เชื่อมั่นและสนับสนุน ขอขอบคุณพี่สาว น้องสาวที่อยู่เคียงข้างและเข้าใจรวมถึงคุณอาทิตย์ที่คอยสนับสนุน ขอขอบคุณเพื่อนสถาปัตย์ชั้นปีที่ 19 ที่คอยอยู่ข้างเป็นที่ปรึกษาและกำลังใจที่ดี ขอขอบคุณเพื่อน ภูมิสถาปัตย์ 59 ที่เรียนมาด้วยกัน ช่วยเหลือและคอยถามไถ่และเป็นกำลังใจให้กัน ขอขอบคุณญาติมิตรและเพื่อนสหยาทุกคนที่ยังไม่ได้เอ่ยถึงซึ่งคอยเคียงข้างและให้กำลังใจเสมอมา

สุดท้ายนี้ทางผู้วิจัยหวังว่ารายงานฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ ต่อสังคม ต่อประเทศไทย หากมีประการใดที่ผิดพลาดขออภัยมา ณ ที่นี้

กฤตยา นิยมเดชา

สารบัญ

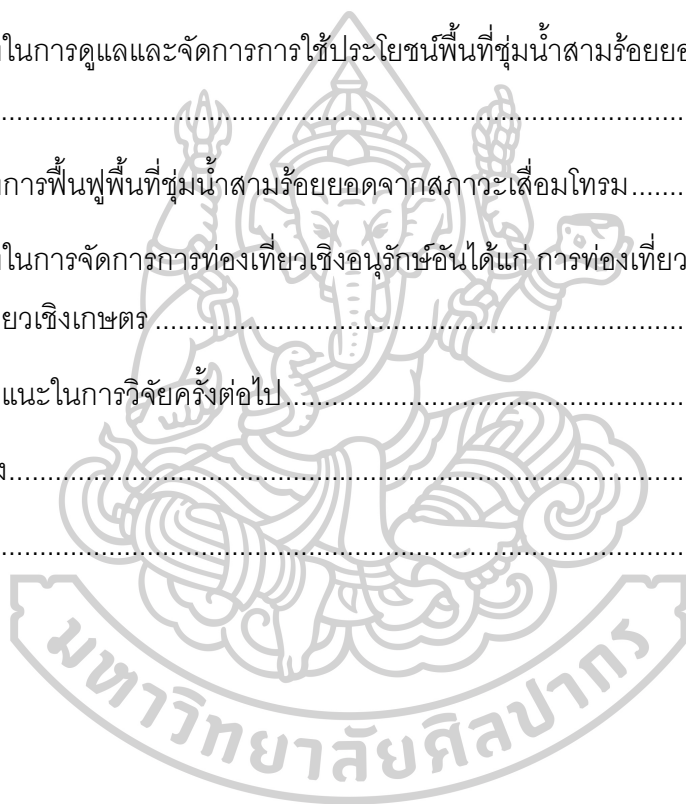
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ	ฆ
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
2. วัตถุประสงค์.....	4
3. ความสำคัญของการวิจัย	4
4. ขอบเขตของการวิจัย	5
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
6. คำถามงานวิจัย.....	8
7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2.....	9
ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ	11
1.6 หลักการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ.....	21
2.ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว.....	24

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.....	41
4. ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	51
5. ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	71
บทที่ 3.....	88
วิธีการดำเนินการวิจัย	88
1. การเก็บรวบรวมข้อมูล	88
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	89
3. กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย.....	90
4. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
บทที่ 4.....	94
การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ.....	94
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	94
1. ประวัติความเป็นมา.....	94
2. ที่ตั้งและอาณาเขต.....	95
3. ภูมิประเทศ.....	96
4. ภูมิอากาศ	96
5. การปกครองและประชากร.....	98
6. ระบบสาธารณูปโภค	102
7. สถานที่สำคัญในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	105
8. วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญ.....	107
9. ศักยภาพด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ	108
ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานอำเภอสามร้อยยอด.....	119
1. ประวัติความเป็นมา	119

2.ที่ตั้งและอาณาเขต	119
3.ภูมิประเทศ.....	119
4.การปกครองและประชากร.....	120
5.สภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ	120
6.สภาพสังคม.....	121
7.ศักยภาพการพัฒนา.....	122
ตอนที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานอำเภอกุยบุรี.....	122
1.ประวัติความเป็นมา	122
2.ที่ตั้งและอาณาเขต	123
3.ภูมิประเทศ.....	123
4.การปกครองและประชากร.....	124
5.สภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ	124
6.สภาพสังคม.....	124
7.ศักยภาพการพัฒนา.....	125
ตอนที่ 4 ข้อมูลพื้นฐานอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด.....	125
2.ขนาดพื้นที่.....	127
3.ลักษณะภูมิประเทศ	127
4.ลักษณะภูมิอากาศ.....	128
5.ลักษณะทางชีวภาพ	129
6. ที่ตั้งและการเข้าถึง	130
8.สถานที่สำคัญในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	132
ตอนที่ 5 ข้อมูลพื้นฐานพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด	138
1.ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด.....	138

2.ที่ตั้งและขอบเขตของพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด	140
3.ลักษณะทางชีวภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด.....	143
4.ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด	150
5.คุณประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด	151
6.ลักษณะการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด.....	152
7.สถานภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำต่อชุมชน สังคมและทางเศรษฐกิจ	154
8.พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	157
9.กฎหมายที่เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและองค์กรที่เกี่ยวข้อง	159
ตอนที่ 5 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของอำเภอสามร้อย ยอดและอำเภอกุยบุรี.....	163
1.สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอสามร้อยยอด.....	163
2. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอำเภอสามร้อยยอด	167
3. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอกุยบุรี	167
4. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอำเภอกุยบุรี	169
ตอนที่ 6 ผลการสัมภาษณ์นักวิชาการ เจ้าหน้าที่และชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับพื้นที่ชุ่มน้ำ สามร้อยยอด.....	169
1. ประเด็นคำถามและผลการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านพื้นที่ชุ่มน้ำ	169
3. ประเด็นคำถามและผลการสัมภาษณ์ชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด	176
บทที่ 5.....	180
การวิเคราะห์ข้อมูล	180
1. คุณค่าและบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด	180
2. ลักษณะการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด.....	192
3. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	200

4. การจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่	204
5. ข้อเสนอผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่	209
บทที่ 6	214
การสรุปผลและข้อเสนอแนะ	214
1. สรุปคุณค่าและบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด	214
2. สรุปปัญหาการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด	217
3. แนวทางการดูแลและจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดอย่างชาญฉลาดและ ยั่งยืน	217
4. แนวทางการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดจากสภาวะเสื่อมโทรม	222
5. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อันได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	229
6. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	243
รายการอ้างอิง	244
ประวัติผู้เขียน	247

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำ	16
ตารางที่ 2 ตารางแสดงหน่วยการปกครองในแต่ละอำเภอของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	98
ตารางที่ 3 ตารางแสดงหน่วยการปกครองในแต่ละอำเภอของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์(ต่อ).....	99
ตารางที่ 4 ตารางแสดงหน่วยการปกครองในแต่ละอำเภอของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์(ต่อ).....	100
ตารางที่ 5 ตารางแสดงหน่วยการปกครองในแต่ละอำเภอของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์(ต่อ).....	101
ตารางที่ 6 ตารางแสดงความหนาแน่นของประชากรและอัตราการเปลี่ยนแปลง.....	101
ตารางที่ 7 ตารางแสดงความหนาแน่นของประชากรและอัตราการเปลี่ยนแปลง (ต่อ).....	102
ตารางที่ 8 ตารางแสดงเที่ยวบินและจำนวนผู้โดยสารในแต่ละปีตั้งแต่ปีพ.ศ.2555-2558	104
ตารางที่ 9 ตารางแสดงปริมาณเรือเข้า-ออก และปริมาณสินค้าเข้า-ออกท่าเรือประจวบคีรีขันธ์	104
ตารางที่ 10 ตารางแสดงสถานที่สำคัญเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์	105
ตารางที่ 11 ตารางแสดงสถานที่สำคัญเชิงธรรมชาติ	106
ตารางที่ 12 ตารางแสดงสถานที่สำคัญเชิงธรรมชาติ (ต่อ)	107
ตารางที่ 13 ตารางแสดงจำนวนการเติบโตของการท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ.2550 – 2554	110
ตารางที่ 14 ตารางแสดงจำนวนประชากรจากการจดทะเบียน อัตราการเปลี่ยนแปลงและความหนาแน่นของประชากร ปีพ.ศ.2555-2559 อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์.....	120
ตารางที่ 15 ตารางแสดงเนื้อที่การปลูกข้าวเจ้าในปีและนาปรังในอำเภอสามร้อยยอด ปีพ.ศ.2558	120
ตารางที่ 16 ตารางแสดงจำนวนสถิติพาหนะที่เข้าไปในอุทยานแห่งชาติ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรี ปีงบประมาณ พ.ศ.2561	137

ตารางที่ 17 ตารางแสดงสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในอุทยานแห่งชาติสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรี ในปีงบประมาณ พ.ศ.2561	138
ตารางที่ 18 ตารางแสดงรายชื่อชนที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม	143
ตารางที่ 19 ตารางแสดงรายชื่อชนที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม (ต่อ)	144
ตารางที่ 20 ตารางแสดงรายชื่อชนที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง	144
ตารางที่ 21 ตารางแสดงรายชื่อชนที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์	144
ตารางที่ 22 ตารางแสดงรายชื่อชนที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (ต่อ)	145
ตารางที่ 23 ตารางแสดงรายชื่อชนที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม	145
ตารางที่ 24 ตารางแสดงรายชื่อชนที่มีสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์	146
ตารางที่ 25 ตารางแสดงพืชพรรณในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดและสถานที่ที่พบ.....	147
ตารางที่ 26 ตารางแสดงคุณประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด.....	151
ตารางที่ 27 ตารางแสดงคุณประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด (ต่อ).....	152
ตารางที่ 28 ตารางแสดงลักษณะการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด	152
ตารางที่ 29 ตารางแสดงลักษณะการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด (ต่อ)	153
ตารางที่ 30 ตารางแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและในพื้นที่รอบอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด 5 กิโลเมตร	156
ตารางที่ 31 ตารางแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ศึกษาปี พ.ศ.2535-2549	157
ตารางที่ 32 ตารางแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ศึกษาปี พ.ศ.2535-2549 (ต่อ)	158
ตารางที่ 33 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอสามร้อยยอด	163
ตารางที่ 34 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอสามร้อยยอด (ต่อ)	165
ตารางที่ 35 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในอำเภอสามร้อยยอด (ต่อ)	166
ตารางที่ 36 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอำเภอสามร้อยยอด	167
ตารางที่ 37 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอกุยบุรี	167
ตารางที่ 38 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอกุยบุรี (ต่อ)	168

ตารางที่ 39 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอกุยบุรี (ต่อ).....	169
ตารางที่ 40 ตารางแสดงประเด็นปัญหาและแนวทางการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดของ อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด.....	171
ตารางที่ 41 ตารางแสดงประเด็นปัญหาและแนวทางการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดของ อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด.....	173

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ภาพแสงขอบเขตในการวิจัย	6
ภาพที่ 2 ภาพแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	7
ภาพที่ 3 ภาพแสดงแผนภูมิแสดงประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว	35
ภาพที่ 4 ภาพแสดงแผนภูมิแสดงองค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ	36
ภาพที่ 5 ภาพแสดงแผนภูมิแสดงประโยชน์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	44
ภาพที่ 6 ภาพสรุปทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	70
ภาพที่ 7 ภาพแสดงแผนภูมิแสดงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร(ดัดแปลงจากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2543)	82
ภาพที่ 8 ภาพแสดงพื้นที่ศึกษา	90
ภาพที่ 9 ภาพแสดงกระบวนการวิธีการดำเนินการวิจัย	92
ภาพที่ 10 ภาพแสดงที่ตั้งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์บนแผนที่ประเทศไทย	95
ภาพที่ 11 ภาพแสดงเส้นทางพายุหมุนเขตร้อนและแสดงอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนมกราคมและอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดในเดือนเมษายน	98
ภาพที่ 12 ภาพแสดงสภาพการใช้ที่ดิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ.2559	118
ภาพที่ 13 ภาพแสดงที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและอุทยานแห่งชาติป่ากุยบุรี... ..	124
ภาพที่ 14 ภาพแสดงที่มาของชื่อเขาสามร้อยยอดตามตำนานเรือสำเภาจีนโบราณ	126
ภาพที่ 15 ภาพแสดงที่มาของชื่อสามร้อยยอดตามลักษณะกายภาพและต้นสามร้อยยอดตามลำดับ	127
ภาพที่ 16 ภาพแสดงลักษณะภูมิประเทศรูปแบบต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด....	128
ภาพที่ 17 ภาพแสดงที่ตั้งอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด.....	131

ภาพที่ 18 ภาพแสดงเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด.....	132
ภาพที่ 19 ภาพแสดงทัศนียภาพศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัวในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ..	133
ภาพที่ 20 ภาพแสดงทัศนียภาพจุดชมวิวเขาแดง	133
ภาพที่ 21 ภาพแสดงทัศนียภาพการล่องเรือภายในคลองเขาแดง	134
ภาพที่ 22 ภาพแสดงทัศนียภาพและสัตว์พื้นถิ่นบริเวณหาดสามพระยาในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	135
ภาพที่ 23 ภาพแสดงทัศนียภาพและสัตว์สายพันธุ์พื้นถิ่นบริเวณหาดแหลมศาลาในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	135
ภาพที่ 24 ภาพแสดงทัศนียภาพภายในบริเวณถ้ำพระยานครในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	136
ภาพที่ 25 ภาพแสดงกิจกรรมการล่องเรือชมบัวหลวงในบริเวณ ม.2 ต.สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์	137
ภาพที่ 26 ภาพจำลองการเกิดพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดตามกระบวนการทางธรณีวิทยา.....	139
ภาพที่ 27 ภาพแสดงขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดทั้งภายในและภายนอกอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด.....	142
ภาพที่ 28 ภาพแสดงสายพันธุ์พืชที่หายากในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	146
ภาพที่ 29 ภาพแสดงแผนที่พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามอนุสัญญาแรมซาร์	150
ภาพที่ 30 ภาพจากดาวเทียม JERS-1 ระบบ OPS จากโครงการนำร่องการประยุกต์ใช้ข้อมูลดาวเทียมสำรวจทรัพยากรของญี่ปุ่นแสดงพื้นที่การเลี้ยงน้ำ.....	154
ภาพที่ 31 ภาพแสดงกระบวนการเลี้ยงกุ้ง ประเภทและผลกระทบจากการเลี้ยงกุ้ง	159
ภาพที่ 32 ภาพแสดงแผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภททำยกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ.2558	162
ภาพที่ 33 ภาพแสดงบริเวณการปรึกษาความเหมาะสมของแนวทางในการสร้างถนนเพื่อการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	175

ภาพที่ 34 ภาพแสดงตัวอย่างการหาอาหารของนกบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ	181
ภาพที่ 35 ภาพแสดงพื้นที่อยู่อาศัย หากิน ทำรัง ของนกนานาชนิด	184
ภาพที่ 36 ภาพแสดงระบบนิเวศประเภทต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด.....	185
ภาพที่ 37 ภาพแสดงสังคมพืชในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดซึ่งจำลองภาพตามการตัดขวาง ในแนวตะวันตกไปสู่ทิศตะวันออก	186
ภาพที่ 38 ภาพแสดงสังคมสัตว์ภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดโดยการจำลอง ภาพตัดขวางในแนวตะวันตกและตะวันออก.....	187
ภาพที่ 39 ภาพแสดงลันซึ่งเป็นอุปกรณ์ดักจับปลาไหลพื้นบ้านของชาวบ้านรอบทุ่งสามร้อยยอด	188
ภาพที่ 40 ภาพแสดงลักษณะการเลี้ยงโคของประชาชนที่อาศัยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด ...	189
ภาพที่ 41 ภาพแสดงทัศนียภาพบริเวณหน้าที่ทำการศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัว	190
ภาพที่ 42 ภาพตัดแสดงลักษณะสำคัญของระบบอุทกวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด	192
ภาพที่ 43 ภาพแสดงปัญหาทางการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลให้พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อย ยอดแห้งขอด	192
ภาพที่ 44 ภาพแสดงการกำหนดใช้ประโยชน์ที่ดินที่ได้จำแนกประเภททำยกระทรวงให้ใช้บังคับผัง เมืองรวม.....	194
ภาพที่ 45 ภาพแสดงลักษณะการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมและบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำสาม ร้อยยอด	195
ภาพที่ 46 ภาพแสดงลักษณะการเลี้ยงสัตว์น้ำที่ต้องมีการชักน้ำเค็มเข้าพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด	196
ภาพที่ 47 ภาพแสดงสถานการณ์การเลี้ยงกุ้งภายในและบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อย ยอด	197
ภาพที่ 48 แสดงขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดและขอบเขตของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อย ยอด	198

ภาพที่ 49 ภาพแสดงสถานที่ ระยะห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและกิจกรรมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและพื้นที่โดยรอบ	201
ภาพที่ 50 ภาพแสดงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในบริเวณโดยรอบ	209
ภาพที่ 51 ภาพแสดงพื้นที่ชุ่มน้ำระบบน้ำจืดในภาพ (ก)และ(ข) และพื้นที่ชุ่มน้ำระบบน้ำเค็มและน้ำกร่อยในภาพ (ค)-(ง)	216
ภาพที่ 52 ภาพแสดงแนวทางในการกำหนดเขตพื้นที่กันชนและเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ..	221
ภาพที่ 53 ภาพแสดงการจัดสรรพื้นที่เพื่อการบำบัดน้ำทิ้งจากการเลี้ยงกุ้ง	225
ภาพที่ 54 ภาพแสดงกระบวนการการบำบัดน้ำทิ้งจากกระบวนการเลี้ยงกุ้ง	226
ภาพที่ 55 ภาพแสดงการนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมในแต่ละบริเวณในพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	228
ภาพที่ 56 ภาพแสดงบริเวณที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	231
ภาพที่ 57 ภาพแสดงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบการล่องเรือ	232
ภาพที่ 58 ภาพแสดงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบการปั่นจักรยาน	234
ภาพที่ 59 ภาพแสดงพื้นที่และรูปแบบการทำเกษตรบริเวณโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	237
ภาพที่ 60 ภาพผังแสดงการนำเสนอเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตร และการนำเสนองานฟื้นฟูพื้นที่นาทุ่งร้างเพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติให้แก่พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด	238
ภาพที่ 61 ภาพแสดงวิถีประมงชาวบ้านหมู่บ้านเขาแดง	239
ภาพที่ 62 ภาพแสดงการนำเสนอการตัดถนนเส้นใหม่เพื่อเชื่อมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	241
ภาพที่ 63 ภาพแสดงการช้อนทับของการกำหนดขอบเขตพื้นที่กันชนและการเสนอแนะการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด	242

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดตั้งอยู่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอุทยานที่ตั้งอยู่ตอนใต้สุดของภาคกลางและอยู่เหนือสุดของภาคใต้ ซึ่งห่างจากอำเภอหัวหินอันเป็นเมืองพักตากอากาศชื่อดังเพียง 63 กิโลเมตร การเดินทางมายังอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดสามารถเข้าถึงได้หลายรูปแบบ ขอบเขตของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมีพื้นที่ครอบคลุมถึง 3 อำเภอได้แก่ อำเภอปราณบุรี อำเภอสามร้อยยอด และอำเภอกุยบุรี โดยอาณาเขตของอุทยานเขาสามร้อยยอดทางทิศเหนือติดต่อกับเขาล้างเลือด อำเภอปราณบุรี ทิศตะวันออกติดกับทะเลอ่าวไทย ทิศตะวันตกคือบริเวณทุ่งสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด และอาณาเขตทางตอนใต้ติดต่อกับตำบลกุยบุรี อำเภอปราณบุรี ความยาวจากเหนือจรดใต้ของอุทยานราว 30 กิโลเมตร โดยเริ่มจากเขากะโหลก อำเภอปราณบุรี จนถึงสิ้นสุดถึงเขาแร้ง อำเภอกุยบุรี

ลักษณะภูมิประเทศของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมีความหลากหลายทางกายภาพและทางชีวภาพสูง โดยเทือกเขาส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาหินปูนในยุคเพอร์เมียน มีอายุราว 280-230 ล้านปี วางตัวทอดยาวในแนวเหนือใต้ขนานไปกับทะเลอ่าวไทย ยอดเขาหินปูนนี้มีความสูงหลายระดับวางตัวเหลื่อมและสลับซับซ้อนกัน โดยยอดเขาที่สูงที่สุดมีระดับความสูง 605 เมตรเหนือระดับทะเลปานกลาง ยอดเขาที่สำคัญได้แก่ ยอดเขาขลุ่ย ซึ่งเป็นยอดเขาที่สูงที่สุด เขาล้างเลือด เขาพัง เขาใหญ่ เขากระโจม เขาแดง เขาถ้ำประทุน เขาหุบจันทร์ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วเขาหินปูนบางส่วนได้ถูกน้ำกัดเซาะและผุกร่อนจนเกิดเป็นโพรงหุบเหว และได้กลายเป็นถ้ำในเวลาต่อมาคือ ถ้ำพระยานคร ถ้ำแก้ว ถ้ำไทร เป็นต้น กระบวนการทางธรรมชาติก่อให้เกิดภูมิประเทศที่หลากหลายพื้นที่บริเวณด้านตะวันออกของเทือกเขาสามร้อยยอด เป็นที่ราบชายฝั่งน้ำทะเลท่วมถึง บางส่วนเป็นป่าโกงกางและอีกบางส่วนเป็นทุ่งที่มีน้ำทะเลซัดซักราวเรียกว่า ทุ่งตะกวด และพื้นที่ที่เป็นเขาโดดกลางทะเลเกิดเป็นเกาะ ซึ่งมีทั้งหมด 6 เกาะ ได้แก่ เกาะโคร้า เกาะสัตกูด เกาะระวิง เกาะระวาง เกาะจิ้งก เกาะนมสาว ส่วนบริเวณทางด้านตะวันตกของเทือกเขาสามร้อยยอดเป็นที่ราบน้ำจืดตลอดปี

ความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมาจากการที่มีการสังเกตแล้วพบว่าพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีไม้มีค่าอยู่หลากหลายชนิด อาทิเช่น ไม้จันทร์ ไม้มะค่า มะเกลือ แสมสาร ขึ้นกันอย่าง

หนาแน่นจึงได้มีการประกาศให้เป็นพื้นที่สงวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2481 ในปี พ.ศ.2505 ออกประกาศกฎกระทรวงฉบับที่100 โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต่อมาในปีพ.ศ. 2509 ได้ประกาศให้พื้นที่นี้เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งที่ 4 และเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งแรกของประเทศไทย เขตพื้นที่โดยรวม 98.08 ตารางกิโลเมตร โดยพื้นที่ที่ได้รับการประกาศส่วนใหญ่เป็นบริเวณแนวเทือกเขาหินปูนและเกาะเล็กเกาะน้อยในทะเล ต่อมาได้ผนวกพื้นที่ทุ่งสามร้อยยอดทางด้านตะวันตกของเทือกเขาสามร้อยยอดเข้าไปในพื้นที่อุทยานด้วย แต่ก่อนได้ผนวกเข้าไปนั้นได้มีการวางแผนจัดสรรที่ดินในทุ่งให้แก่ประชาชน แต่เนื่องด้วยลักษณะทางธรณีวิทยาและสภาพภูมิประเทศในบริเวณทุ่งไม่เหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรมเพราะเป็นทุ่งดินเหนียวและเค็ม ประสบกับพื้นที่บริเวณที่เป็นทุ่งยากต่อการปรับลักษณะที่ดินให้เหมาะสมต่อเกษตรกรรมเนื่องจากน้ำท่วมขัง ดังนั้นจึงได้ผนวกพื้นที่ครึ่งหนึ่งของทุ่งให้เป็นพื้นที่ทางอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและเล็งเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางชีวภาพและเป็นอยู่อาศัยที่สำคัญของนกนานาชนิด

ในอดีตในยุคที่น้ำทะเลสูงขึ้นมาถึงแผ่นดิน บริเวณทุ่งสามร้อยยอดคือพื้นที่ห้วงทะเลน้ำขึ้น บริเวณเทือกเขาหินปูนคือหมู่เกาะกลางทะเล ต่อมาเมื่อน้ำทะเลลดระดับและถอยร่นออกไป เกิดตะกอนบริเวณเหนือและใต้ของเทือกเขาสามร้อยยอด ตะกอนเหล่านี้ได้ปิดกั้นทิศทางการไหลเข้าออกของน้ำทะเล ทำให้บริเวณด้านตะวันตกของเทือกเขาสามร้อยยอดเป็นทะเลสาบน้ำเค็มที่มีสันดอนปิด เมื่อเวลาผ่านไปน้ำที่ไหลจากเทือกเขาตะนาวศรีผ่านพื้นที่ราบเพื่อระบายออกไปยังทะเลอ่าวไทยได้ไหลมาสะสมในพื้นที่บริเวณทะเลสาบแห่งนี้ เนื่องจากมีแนวเทือกเขาสามร้อยยอดขวางกั้นทิศทางการไหลของน้ำที่จะออกสู่ทะเลเกิดเป็นทะเลสาบน้ำกร่อย ทำให้น้ำจืดค่อยๆสะสมในทุ่งจากน้ำเค็มกลายเป็นน้ำกร่อย และบางพื้นที่ก็ได้กลายเป็นน้ำจืด เกิดเป็นที่ราบน้ำจืด (Fresh Water Marsh) ดังนั้นที่มาของน้ำในพื้นที่ส่วนใหญ่มาจากเทือกเขาตะนาวศรี บางส่วนก็ไหลมาจากเทือกเขาสามร้อยยอดและไหลลงสู่ทะเลอ่าวไทยผ่านทางคลองเขาแดง ระดับความลึกของน้ำเฉลี่ยอยู่ที่ 3 เมตร

ทุ่งสามร้อยยอดเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก เนื่องจากเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์และพืชนานาชนิดแล้ว ยังเป็นพื้นที่พักพิงของสัตว์อพยพอีกด้วย สังคมพืชในทุ่งเป็นสังคมพืชที่ราบลุ่มน้ำจืดและทางตอนปลายของทุ่งที่เชื่อมต่อกับทะเลเป็นสังคมพืชน้ำกร่อยและสังคมพืชน้ำเค็ม สังคมพืชน้ำจืดเป็นพืชล้มลุกได้แก่ กก บัวหลวง บัวสาย บัวเผื่อน แยม อ้อ สาหร่ายข้าว

เหนียว จอก แหน หล้าไทร หล้าปล้อง เป็นต้น สัตว์น้ำในทุ่งได้แก่ ปลาไหล ปลาช่อน ปลานิล ปลา
 ดุก ปลาสลิด เป็นต้น

นอกจากมีความสวยงามทางทัศนียภาพแล้ว ทุ่งสามร้อยยอดยังขึ้นชื่อเรื่องการเป็นจุดดูนกที่มีชื่อเสียงอันดับต้นๆ ในประเทศไทย ฤดูที่เหมาะสมต่อการดูนกคือช่วงฤดูหนาวตั้งแต่เดือนธันวาคมจนถึงเดือนมีนาคมของทุกปี เพราะในช่วงนี้จะมีนกอพยพมาอาศัยโฉบโฉบให้ได้ชม นกอพยพที่พบส่วนมากได้แก่ นกกระสาแดง นกอีโก้ง นกอัญชันนอกเขา นกอัญชันคิ้วเทา นกพงชนิดต่าง ๆ เช่น นกพงหิมาลัย นกพงแมนจูเรีย เป็นต้น โดยมีนกพื้นถิ่นราว 157 ชนิด เมื่อรวมทั้งนกพื้นถิ่นและนกอพยพแล้วในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมีนกราว 316 ชนิด (สัตว์ป่าและพันธุ์ & พืช, 2557)

ด้วยเหตุนี้ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดสำคัญเป็นอย่างมากทั้งต่อชุมชนรอบทุ่งกว่า 8 ตำบล พังพาทอาศัย ทำมาหากินใช้ประโยชน์จากทุ่งมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สำคัญต่อประเทศชาติในแง่ที่เป็นห้องเรียนธรรมชาติขนาดใหญ่ เป็นพื้นที่ที่ได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์ทั้งในแง่สุนทรียภาพและชีวภาพ สำคัญต่อระดับนานาชาติเป็นที่ปักธงให้แก่กบพพกว่าร้อยสายพันธุ์ จนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพื้นที่ตามอนุสัญญาแรมซาร์เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ.2551 โดยเป็นลำดับที่ 1734 ของโลกและเป็นลำดับที่ 11 ในประเทศไทย อนุสัญญาแรมซาร์เป็นข้อตกลงระหว่างพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อดูแลเรื่องการจัดการใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดเหมาะสม คุ่มค่า และยั่งยืน

ย้อนกลับไปราว 10 ปีที่แล้ว (ปัจจุบัน 2561) ทุ่งสามร้อยยอดหรือบึงบัวบานสะพรั่งไปด้วยบัวที่แข่งกันแย้มกลีบบานต้อนรับหม่อมแดงและนกที่กินเมล็ดบัวและเกสรเป็นอาหาร เป็นทัศนียภาพที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก แต่เมื่อปี พ.ศ.2559 เกิดวิกฤตภัยแล้งครั้งร้ายแรง น้ำในทุ่งสามร้อยยอดแห้งขอด ทั้งพืชและสัตว์ล้มตายเหลือไว้ให้ชมเพียงแค่ดินที่แตกกระแหงกับซากคันธูปฤาษี ไม่เพียงปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อบัวไม่สามารถแบ่งบานแจกเช่นในอดีตได้ แต่สาเหตุอื่น ๆ ก็มีผลทำให้คุณภาพน้ำเปลี่ยนแปลงจากน้ำจืดสู่น้ำกร่อยในบริเวณบึงบัว จนปัจจุบันบัวไม่สามารถปรับสมดุลหรือทนกับสภาพแวดล้อมเช่นนี้ได้อีกต่อไป เหลือไว้เพียงต้นกกฤาษีมาแทนที่บัวหลวง ต้นแขมและต้นอ้อ นอกจากนี้ผลกระทบครั้งนี้ไม่ได้ส่งผลแค่กับนักท่องเที่ยวที่ตั้งใจมาชมทุ่งดอกบัวให้ผิดหวังไปตาม ๆ กัน แต่ยังส่งผลไปยังสายพันธุ์ที่อาศัยทุ่งสามร้อยยอดเป็นแหล่งอาหาร แหล่งหลบภัย แหล่งวางไข่อีกด้วย

ดังนั้นการหาสาเหตุที่แท้จริงในการเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพของทุ่งสามร้อยยอด ปัจจัยที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในบึงบัวที่ส่งผลให้พืชเปลี่ยนแปลงไป สำคัญต่อการวางแผนการจัดการที่จะใช้พื้นที่ชุ่มน้ำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยที่ไม่ไปทำลายหรือสร้างผลกระทบเกินกว่าที่ทุ่งจะรับได้ และหาแนวทางในการใช้งานอย่างยั่งยืนเพื่อประโยชน์แก่คนในชุมชนและเพื่อให้แผ่นดินไทยได้มีพื้นที่มีระบบนิเวศอันอุดมสมบูรณ์สืบไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่และปัญหาของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

2.2 เพื่อค้นหาศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่

2.3 เพื่อเสนอแนวทางการฟื้นฟูธรรมชาติในพื้นที่ศึกษาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน

2.4 เพื่อนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุ่มน้ำและเพื่อส่งเสริมสินค้าการเกษตรของเกษตรกร โดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด

3. ความสำคัญของการวิจัย

พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมากแห่งหนึ่งของประเทศไทยและเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ เป็นทุ่งที่เป็นที่พึ่งของทั้งพืชพันธุ์ สัตว์ และมนุษย์ แต่ปัจจุบัน ได้มีการคุกคามต่อพื้นที่ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว ทำให้ทุ่งสามร้อยยอดค่อย ๆ เสื่อมโทรมลงไป

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อันได้แก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยประสานระหว่างการท่องเที่ยว การอนุรักษ์และการเรียนรู้อย่างลงตัวและมีประสิทธิภาพ โดยการวางแผน วางแนวทางที่เหมาะสมแก่พื้นที่ ผู้ที่อยู่ในพื้นที่นั้นจะเป็นริ้วแรงหลักในการช่วยกันดูแลอนุรักษ์ ผู้ที่มาเยือนจะเป็นกำลังเสริมและมาเรียนรู้เอกลักษณ์ทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่

การวางแผนเพื่อให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและช่วยดูแลจัดการจะเป็นแนวทางให้คนในพื้นที่มีความรักความหวงแหนต่อทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีต่อเนื่องสืบไปจนคนรุ่นหลังและเป็นส่วนหนึ่งในการปกป้องรักษาแหล่งที่อยู่อาศัยของเพื่อนร่วมโลกให้มีที่อยู่อาศัยอย่างปลอดภัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 4.1.1 เนื้อหาด้านการค้นหาสาเหตุความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำและแนวทางการอนุรักษ์
- 4.1.2 หาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในและโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด
- 4.1.3 หาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด
- 4.1.4 ค้นหาแนวทางการแก้ไขและฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรมในพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด
- 4.1.5 พิจารณากิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในพื้นที่ศึกษาและโดยรอบ
- 4.1.6 ค้นหาแนวทางในการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

- 4.2.1 ขอบเขตด้านตะวันตก ขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดใน ต.ศิลาลอย อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
- 4.2.2 ขอบเขตด้านตะวันตก ขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ต.ศาลาลัย อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
- 4.2.3 ขอบเขตด้านตะวันตก ขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดใน ต.ไร่ใหม่ อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์

4.2.4 ขอบเขตด้านตะวันตก ขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสาม
ร้อยยอดใน ต.สามกระทาย อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์

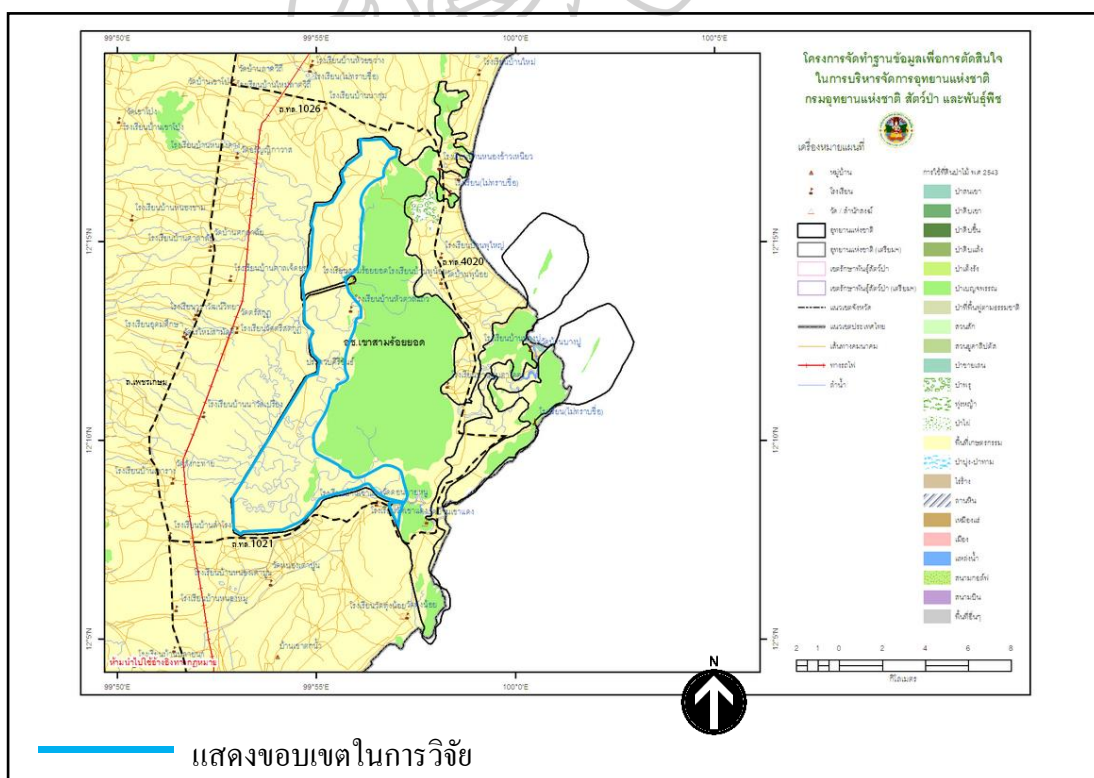
4.2.5 ขอบเขตด้านตะวันตก ขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสาม
ร้อยยอดใน ต.หาดขาม อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์

4.2.6 ขอบเขตทิศใต้พื้นที่ติดกับถนน 1026 ใน ต.หาดขาม อ.กุยบุรี จ.
ประจวบคีรีขันธ์

4.2.7 ขอบเขตทิศใต้พื้นที่ติดกับถนน 1026 ใน ต.คอนายหนู อ.กุยบุรี จ.
ประจวบคีรีขันธ์

4.2.8 ขอบเขตทิศเหนือพื้นที่ติดกับถนน 1021 ใน ต.สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.
ประจวบคีรีขันธ์

4.2.9 ขอบเขตด้านตะวันออกทุ่งสามร้อยยอดจรดเทือกเขาสามร้อยยอด

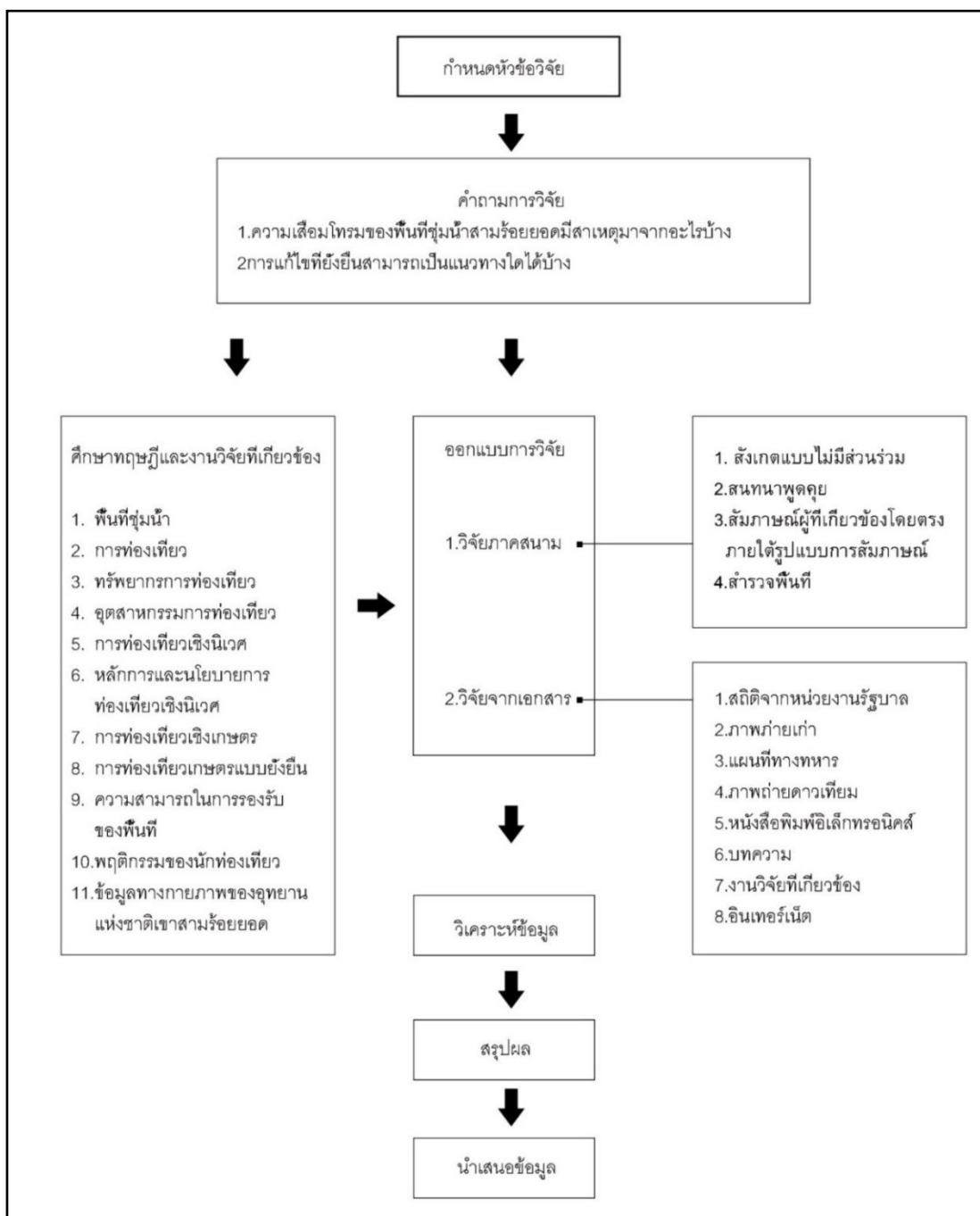

ภาพที่ 1 ภาพแสดงขอบเขตในการวิจัย

ที่มา : สำนักงานอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เข้าถึงเมื่อ วันที่ 10
กุมภาพันธ์ 2562 เข้าถึงได้จาก

http://park.dnp.go.th/visitor/nationparkshow.php?PTA_CODE=1004

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

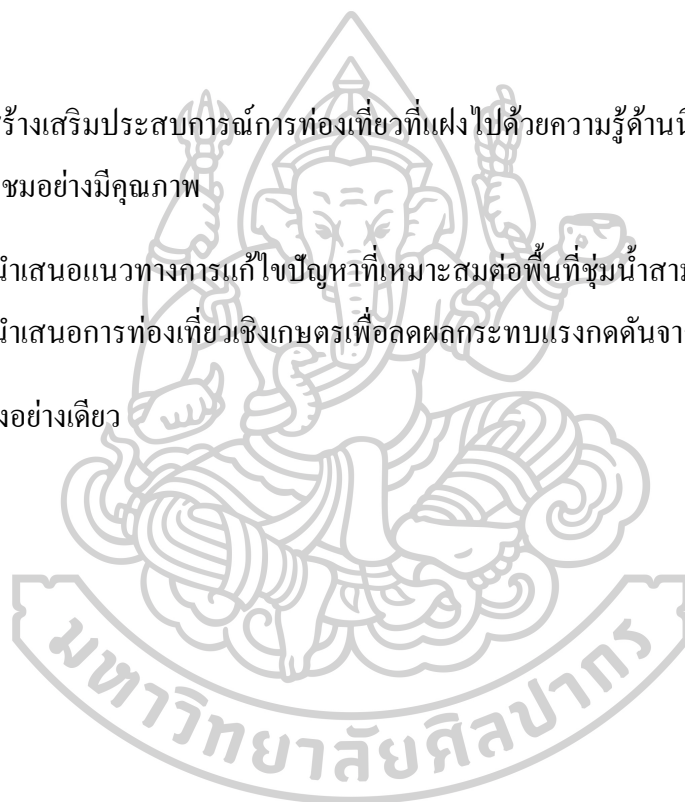
ภาพที่ 2 ภาพแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

6. คำถามงานวิจัย

- 6.1 คุณค่าและบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดมีคุณค่าด้านใดบ้าง
- 6.2 สาเหตุความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดมีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง?
- 6.3 แนวทางแก้ไขปัญหพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและยั่งยืนคือรูปแบบใด ?

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 เพิ่มความตระหนักของคนในพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดินรอบพื้นที่ชุ่มน้ำได้อย่างเหมาะสม
- 7.2 สร้างเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวที่แฝงไปด้วยความรู้ด้านนิเวศและด้านการเกษตรให้แก่ผู้ที่เยี่ยมชมอย่างมีคุณภาพ
- 7.3 นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหที่เหมาะสมต่อพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด
- 7.4 นำเสนอการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อลดผลกระทบแรงกดดันจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติเพียงอย่างเดียว

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีและความหมายของพื้นที่ชุ่มน้ำ

- 1.1 ความหมายของพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 1.2 องค์ประกอบของนิเวศวิทยาเบื้องต้นของพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 1.3 การแบ่งประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 1.4 เกณฑ์การจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ
- 1.5 คุณค่า บทบาทและหน้าที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 1.6 หลักการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

- 2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว
- 2.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว
- 2.3 รูปแบบและชนิดของการท่องเที่ยว
- 2.4 บทบาทของการท่องเที่ยว
- 2.5 ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยว
- 2.6 หลักการในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

- 3.1 ความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- 3.2 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- 3.3 ประโยชน์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

3.4 การพัฒนาสาธารณูปโภค

3.5 การป้องกันและแก้ไขปัญหาลผลกระทบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม

3.6 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวชุมชน

4. ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.2 ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.3 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.4 วัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.5 การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.6 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.7 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.8 แนวทางการลดผลกระทบ

4.9 รูปแบบและการจัดการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.10 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.11 หลักเกณฑ์และนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.12 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5. ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.3 ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.4 ประเภท รูปแบบของแหล่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.5 กิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.6 การพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.7 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยเป็นแต่ละประเภท

5.8 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ

วันที่ 1 และ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2535 คณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิทยาศาสตร์ราชบัณฑิตยสถาน ได้มีมติจากการประชุมตรงกันว่า คำว่า **Wetlands** แปลว่า พื้นที่น้ำซึ่งเทียบเคียงกับคำว่า **Wetwoods** ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า ไม้ฉ่ำน้ำ แต่หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับ Wetlands ได้มีการใช้อีกคำมาก่อนแล้วในวงกรานั้นคือคำว่า พื้นที่ชุ่มน้ำ ต่อมาเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2536 คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำขึ้น จากนั้นเป็นต้นมาจึงได้มีการใช้คำว่าพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเป็นทางการ

1.1 ความหมายของพื้นที่ชุ่มน้ำ

ได้มีผู้เชี่ยวชาญและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำได้ให้นิยามเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำไว้ดังนี้

(ชูแวง, 2557) ได้อธิบายความหมายของพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยใช้เป็นคำนิยามเรียกกระบวนการนิเวศหนึ่งที่มีพื้นฐานเกี่ยวข้องกับน้ำและความชุ่มชื้นของระบบ โดยส่วนมากแล้วมักเกิดในพื้นที่ลุ่มต่ำที่เป็นพื้นที่รองรับน้ำอาจมีความลึกหรือดินปะปนสลับกันไปตามช่วงฤดูกาล ทั้งนี้พื้นที่ที่สำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำจุดหนึ่งคือบริเวณท้องน้ำ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีความชุ่มชื้นในระดับที่มากพอให้สิ่งมีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยในพื้นที่ชุ่มน้ำสามารถอยู่ได้ เจริญเติบโตได้ โดยใช้พื้นที่ลักษณะดังกล่าวหา กิน ขยายพันธุ์และอยู่อาศัย พื้นที่ชุ่มน้ำมีทั้งแบบที่เกิดขึ้นเองตามกระบวนการธรรมชาติและเกิดขึ้นโดยมนุษย์สร้างขึ้น แต่มักมีลักษณะที่มีน้ำขังตลอดหรือน้ำขังแค่บางช่วงฤดู มีทั้งที่เป็นน้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย โดยเมื่อน้ำลดระดับลงต่ำที่สุดต้องมีความลึกของน้ำไม่เกิน 6 เมตร

(ชานและคณะ, 2548) ได้กล่าวถึงความหมายของพื้นที่ชุ่มน้ำไว้ว่าตามอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำหรือที่รู้จักกันในนามอนุสัญญาแรมซาร์ไซท์ พื้นที่ชุ่มน้ำคือ พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ราบลุ่ม ที่ลุ่มชื้นแฉะ และ พื้นที่น้ำตื้น ที่มีน้ำท่วมขัง เป็นพรุหรือแหล่งน้ำ อาจเกิดขึ้นเองหรือมนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำท่วมขังถาวรหรือท่วมเพียงแค่ชั่วคราว ทั้งที่เป็นน้ำจืดหรือน้ำกร่อยและน้ำเค็ม ทั้งที่เป็น

แหล่งน้ำนิ่งหรือแหล่งน้ำไหล ครอบคลุมทั้งพื้นที่ชายฝั่งหรือพื้นที่ในท้องทะเลทั้งนี้จะต้องเป็นพื้นที่ที่เมื่อน้ำลดต่ำที่สุดจะต้องมีระดับความลึกของน้ำไม่เกิน 6 เมตร และยักรวมถึงพื้นที่พื้นที่ริมแม่น้ำหรือชายฝั่งทะเลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ เกาะหรือพื้นที่ในทะเลที่มีความลึกไม่เกิน 6 เมตร

(คูแกน & เจ, ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่าพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands) เป็นคำที่ใช้เรียกภาพรวมของแหล่งที่อยู่อาศัยหรือพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ (Habitats) ซึ่งหมายรวมทั้งที่อยู่บนบก ชายฝั่งทะเลและในทะเล โดยลักษณะที่โดดเด่นของพื้นที่ชุ่มน้ำคือมีความชุ่มชื้นและมีความเกี่ยวข้องกับน้ำ

โดยสรุปแล้วจากการศึกษาของผู้วิจัย ความหมายของพื้นที่ชุ่มน้ำนั้น คือพื้นที่ที่มีน้ำขังทั้งแบบชั่วคราวและถาวร โดยองค์ประกอบที่สำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำนั้นคือระบบน้ำในพื้นที่ ซึ่งเป็นปัจจัยหลัก พื้นที่ชุ่มน้ำมีทั้งแบบที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ มนุษย์สร้างหรือปรับเปลี่ยนพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติเพื่อใช้ประโยชน์ทางกิจกรรมทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิต โดยพื้นที่ชุ่มน้ำเมื่อมีระดับน้ำลดลงต่ำสุดนั้นมีความลึกไม่เกิน 6 เมตร

1.2 ขอบนิเวศวิทยาเบื้องต้นพื้นที่ชุ่มน้ำ

(ซานและคณะ, 2548) ได้กล่าวถึงระบบนิเวศวิทยาเบื้องต้นในพื้นที่ชุ่มน้ำว่ามีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1.2.1 พืช ในพื้นที่ชุ่มน้ำแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1) พืชขนาดใหญ่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า เช่น พืชยืนน้ำ พืชลอยน้ำ พืชได้ มีทั้งแบบที่รากอยู่ใต้ดินและแบบที่รากลอยน้ำ

2) พืชที่มีขนาดเล็กมากไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า ซึ่งอาจจะต้องใช้กล้องจุลทรรศน์ส่องจึงจะสามารถมองเห็นได้ เช่น สาหร่าย แพลงก์ตอนพืชโดยพืชขนาดเล็ก เช่น สาหร่ายอาจมีทั้งแบบที่รากยึดเกาะกับพื้นและแบบที่ลอยไปลอยมาตามกระแสน้ำ

1.2.2 อุทกวิทยาของพื้นที่ชุ่มน้ำ

แหล่งน้ำของพื้นที่ชุ่มน้ำอาจมาจากน้ำใต้ดิน น้ำฝน น้ำในดิน น้ำท่า น้ำผิวดินหรือไหลลงมาจากพื้นที่ชุ่มน้ำอื่น ๆ เช่นแม่น้ำลำธารในบริเวณใกล้เคียงที่เชื่อมต่อกัน คุณสมบัติทางเคมีของพื้นที่ชุ่มน้ำขึ้นอยู่กับลักษณะ ดินและหินชั้นล่าง รวมทั้งกิจกรรมของมนุษย์

พื้นที่ลุ่มน้ำหรือพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่ต้นกำเนิดของน้ำที่ไหลลงจากพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นน้ำที่มาจากแหล่งน้ำต่าง ๆ น้ำที่มาจากผิวดินจะนำพาสารต่าง ๆ มาพร้อมกับน้ำ ในแต่ละภูมิภาคนั้นจะมีความแตกต่างกันออกไป เช่นตามพื้นที่พรุ น้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทพรุ น้ำมีคุณสมบัติเป็นกรด สารอินทรีย์ต่ำ ธาตุอาหารน้อย เป็นกรดอินทรีย์สูงและมีสีดำ ส่วนตามพื้นที่ชุ่มน้ำที่ต่อเนื่องกับเขาหินปูนลักษณะน้ำจะเป็นด่างและมีแคลเซียมสูง ด้วยเหตุนี้พื้นที่ชุ่มน้ำได้รับผลกระทบอย่างหนักหากพื้นที่ชุ่มน้ำนั้นอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับโรงงานอุตสาหกรรมหรือพื้นที่การเกษตรที่มีการใช้สารเคมีอย่างเข้มข้น ของเสียมักเป็นสารพิษจากกระบวนการทางเกษตร จากโรงงานที่ปล่อยทิ้งลงสู่แหล่งน้ำและเชื่อมต่อกับพื้นที่ชุ่มน้ำ ทั้งนี้การแผ้วถางดินในพื้นที่ลาดชันเมื่อเกิดการชะล้างน้ำได้พัดพาตะกอนลงสู่พื้นที่ชุ่มน้ำ

1.2.3 เคมีในพื้นที่ชุ่มน้ำ

ธาตุอาหารในพื้นที่ชุ่มน้ำที่จำเป็นต่อพืชน้ำ ได้แก่ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีธาตุอาหารน้อยเรียกว่า อยู่ในสภาวะ โอลิโกโทรฟิก (Oligotrophic) ส่วนสภาวะที่ตรงกันข้ามคือมีธาตุอาหารมาก คือ สภาวะยูโทรฟิก (Eutrophic) เกี่ยวเนื่องกับปรากฏการณ์ยูโทรฟิเคชัน (Eutrophication) หากพื้นที่ชุ่มน้ำเกิดปรากฏการณ์นี้มักมีสาเหตุมาจากปริมาณธาตุอาหารที่มากเกินไปในพื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งสาเหตุอาจมาจากน้ำเสียจากชุมชน บั๊ยสารบำรุงพืชการเกษตร นอกจากนี้การเกิดยูโทรฟิเคชัน ยังทำให้ปริมาณออกซิเจนละลายน้ำในเวลากลางวันสูงและออกซิเจนละลายน้ำในเวลากลางคืนต่ำ เป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลต่อสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ชุ่มน้ำ อาจไม่สามารถทนต่อสภาวะเช่นนี้ได้เนื่องจากปริมาณออกซิเจนในน้ำน้อยเกินไปก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ชุ่มน้ำ

1.2.4 ออกซิเจนละลายน้ำ

พืชมีบทบาทมากต่อออกซิเจนที่ละลายในน้ำ พืชผลิตกระบวนการออกซิเจน โดยกระบวนการสังเคราะห์แสงและใช้ออกซิเจนในน้ำในกระบวนการหายใจ กระบวนการสังเคราะห์แสงนั้นทำเฉพาะในตอนกลางวันและกระบวนการหายใจนั้นทั้งในตอนกลางวันและตอนกลางคืน ในเวลาบ่ายที่มีปริมาณแสงแดดจำนวนมากจะมีการผลิตออกซิเจนออกมามาก สัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในพื้นที่ชุ่มน้ำต่างต้องการออกซิเจนในการหายใจ บางชนิดสามารถดำรงอยู่ได้โดยจับออกซิเจนโดยตรงที่ผิวน้ำ บางชนิดสามารถดำรงอยู่ได้แม้มีอากาศเบาบาง แต่บางชนิดไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ในช่วงเวลากลางคืนของพื้นที่ชุ่มน้ำสิ่งมีชีวิตต่างต้องการ

ออกซิเจนในการหายใจ หากพืชน้ำมีปริมาณมากเกินไป เกิดความไม่สมดุลจะทำให้ออกซิเจนในน้ำมีปริมาณน้อยจนไม่พอต่อความต้องการ

1.2.5 แสง

ความลึกของแสงที่ส่องผ่านลงไปในพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นตัวกำหนดความลึกที่พืชสามารถเจริญเติบโต พืชใต้น้ำมีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตใต้น้ำนานาชนิด เช่น เป็นอาหารแก่สัตว์น้ำ เป็นแหล่งวางไข่ เพาะพันธุ์ ขยายพันธุ์และเป็นแหล่งอนุบาลแก่สัตว์น้ำ หากพื้นที่ชุ่มน้ำใด ๆ มีตะกอนหรือความขุ่นสูงจะส่งผลให้แสงไม่สามารถส่องทะลุผ่านไปยังพืชใต้น้ำได้ พืชจะไม่สามารถเจริญเติบโตได้ เป็นเหตุให้พื้นที่ชุ่มน้ำมีความหลากหลายทางชีวภาพน้อยลง

1.2.6 ความเป็นกรดเป็นด่าง

ความเป็นกรดเป็นด่าง เป็นสิ่งที่ชี้วัดปริมาณอนุภาคไฮโดรเจนในน้ำซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งชี้คุณสมบัติความเป็นกรดด่างในน้ำ โดยทั่วไปสิ่งมีชีวิตสามารถดำรงชีวิตในสภาวะความเป็นกรดด่างเป็นกลาง โดยมีค่า pH=7 หรือทนในสภาวะน้ำเป็นด่าง ๆ อ่อนหรือมีค่า pH=8 หากพื้นที่ชุ่มน้ำมีความลึกไม่มาก มักมีพืชขึ้นอย่างหนาแน่น เป็นผลให้คุณสมบัติของน้ำมีความเป็นกรดเล็กน้อยเป็นเหตุเนื่องมาจากฮิวมัสในดิน หากน้ำเป็นกรดและด่างสูงจะทำให้สิ่งมีชีวิตในน้ำไม่สามารถอยู่ได้แต่ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงค่าความเป็นกรดเป็นด่างที่รุนแรงไม่ได้เกิดจากกระบวนการธรรมชาติแต่มาจากฝีมือมนุษย์

1.2.7 อุณหภูมิ

อุณหภูมิในน้ำมีการถ่ายเทเคลื่อนที่ไปมา หากระดับน้ำลึกจะทำให้เกิดการแบ่งเป็นสองชั้น คือชั้นบนซึ่งเป็นมวลน้ำอุ่นกว่า เรียกว่า Epilimnion และชั้นล่างเป็นมวลน้ำที่เย็นกว่าเรียกว่า Hypolimnion (โดยเกิดจากการหมุนเวียนความร้อนในน้ำที่เกิดขึ้นในแนวตั้ง น้ำเย็นจะเคลื่อนสู่เบื้องล่างและน้ำร้อนจะเคลื่อนสู่เบื้องบน) การแบ่งแยกที่ชัดเจนส่งผลให้ไม่เกิดการหมุนเวียนของธาตุอาหารแต่ถ้าหากระดับน้ำไม่ลึกมากจะเกิดการเคลื่อนย้ายระหว่างน้ำร้อนและน้ำเย็น

1.2.8 การตกตะกอนและพัฒนาการทางนิเวศ

พื้นที่ชุ่มน้ำมักเกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มต่ำซึ่งเป็นพื้นที่รับน้ำและชั้นดินหรือชนิดดินที่น้ำสามารถซึมผ่านได้ยาก โดยเป็นพื้นที่ที่น้ำได้พัดพาตะกอนตามผิวดินมาสะสมเกิดเป็นพื้นที่ที่ทับถมกันของซากพืชซากสัตว์แต่ในพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งหรือพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีกระแสน้ำหรือกระแสลมรุนแรง ตะกอนมักถูกพัดพาออกจากพื้นที่เสียมากกว่าที่จะมีการสะสมตะกอน ทั้งนี้เนื่องจากแรงธรรมชาติที่กระทำต่อพื้นที่รุนแรงจึงเกิดการชะล้างและพังทลาย

ระบบนิเวศในพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เกี่ยวเนื่องจากระบวนการสะสมตะกอนในพื้นที่ชุ่มน้ำ จากทฤษฎีทะเลสาบ เมื่อตะกอนถูกพัดพามาสะสมเรื่อย ๆ เกิดการทับถมของตะกอนที่หนาขึ้น ทะเลสาบจะค่อย ๆ ดินเนินแปลสภาพเป็นหนองน้ำและกลายเป็นทุ่งหญ้าท่วมขัง และในกระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงสังคมพืชและส่งผลต่อเนื่องถึงระบบนิเวศโดยรวม กระบวนการเหล่านี้ใช้เวลานานในการเปลี่ยนแปลงแต่กิจกรรมของมนุษย์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วจนอาจเร่งให้เกิดการชะล้างและพังทลายของดิน

1.3 การแบ่งประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำ

(คูแกน & เจ, ม.ป.ป.) ได้แบ่งประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำโดยยึดคุณลักษณะทางกายภาพและชีวภาพ โดยกล่าวว่าพื้นที่ชุ่มน้ำสามารถแบ่งได้ถึง 30 ประเภทซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และมี 9 ประเภทที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์มี 2 ประเภท แต่เพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นสามารถแบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม ตามการแบ่งลักษณะทางภูมิทัศน์ ดังนี้

- บริเวณปากแม่น้ำ (Estuary)
- บริเวณชายฝั่งทะเล (Open Coast)
- บริเวณที่ราบน้ำท่วมถึง (Floodplain)
- บริเวณที่ลุ่มน้ำจืดชื้นแฉะ (Freshwater marches)
- ทะเลสาบ (Lakes)
- พื้นที่พรุ (Peatlands)
- บริเวณป่าที่ลุ่มขัง (Swamp Forest)

(สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2543) (อ้างอิงในสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมและคณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2543) ได้แบ่งพื้นที่ชุ่มน้ำออกเป็น 5 ระดับ ตามตารางดังนี้

ระดับที่1	ระดับที่2	ระดับที่3	ระดับที่4	ระดับที่5	
น้ำท่วม	ทะเล / ชายฝั่งทะเล	ใต้ทะเล	ไม่มีพืชพรรณ	พื้นที่นกรวดทราย พื้นเลน	
			มีพืชพรรณ/ปะการัง	แหล่งปะการังธรรมชาติ แหล่งปะการังเทียม แหล่งหญ้าทะเลธรรมชาติ แหล่งสาหร่ายทะเลธรรมชาติ แหล่งเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเล แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	
		น้ำทะเลขึ้น - ลง	ไม่มีพืชพรรณ	หาดทรายชายหาด นากลิ้ง หาดเลน แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ที่ลุ่มน้ำท่วม หน้าหาดโคลน แอ่งน้ำมีน้ำทะเลท่วมขัง	
				มีพืชพรรณ/ปะการัง	แหล่งปะการังธรรมชาติ แหล่งปะการังเทียม แหล่งหญ้าทะเลธรรมชาติแหล่งสาหร่ายทะเลธรรมชาติ แหล่งเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเล ป่าชายเลนชายฝั่ง พื้นที่ปลูกป่าชายเลน
			ไม่เกี่ยวข้องกับ การขึ้นลงน้ำทะเล	ไม่มีพืชพรรณ	แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์ทะเล นากลิ้ง
			น้ำท่วมตลอดเวลา	ไม่มีพืชพรรณ	พื้นที่นกรวดทราย พื้นเลน
	มีพืชพรรณ/ปะการัง	แหล่งปะการังธรรมชาติ แหล่งปะการังเทียม แหล่งหญ้าทะเลธรรมชาติ แหล่งสาหร่ายทะเลธรรมชาติ แหล่งเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเล แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ			
	ปากแม่น้ำ	น้ำขึ้นน้ำลง	ไม่มีพืชพรรณ	หาดทราย หาดโคลนหาดเลน หน้าหาดโคลน ที่ราบลุ่มมีกรวดนากลิ้ง	
			มีพืชพรรณ	แหล่งปะการังธรรมชาติ แหล่งปะการังเทียม แหล่งหญ้าทะเลธรรมชาติ แหล่งสาหร่ายทะเลธรรมชาติ แหล่งเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเล ป่าชายเลนปากแม่น้ำ พื้นที่ปลูกป่าชายเลน ที่ลุ่มน้ำท่วม/พุน้ำท่วม	

ตารางที่ 1 แสดงประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำ

1.4 เกณฑ์การจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ

การจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำได้ถูกแบ่งออกเป็นหลายระดับ จำแนกตามความสำคัญในระดับนานาชาติ ระดับประเทศและระดับท้องถิ่น โดยมีการใช้เงื่อนไขที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

(สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญตามอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งมีการรับรองจากการประชุมสมัชชาภาคีที่เมืองบริสเบน ประเทศออสเตรเลียในปี ค.ศ.1996 หรือ พ.ศ. 2534 โดยกล่าวถึงเกณฑ์ในการแบ่งพื้นที่ชุ่มน้ำโดยมีเนื้อหาต่อไปนี้

เกณฑ์สำหรับการประเมินคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทนหรือตัวอย่างซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ มีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นตัวแทนของภูมิภาคมีกฎเกณฑ์ดังนี้

1a - มีเอกลักษณ์เฉพาะทางภูมิทัศน์และมีสายพันธุ์ที่หายากและพิเศษในเขตชีวภูมิศาสตร์นั้น

1b - เป็นตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนที่ดี แสดงถึงคุณลักษณะของพื้นที่ชุ่มน้ำในภูมิภาคที่เหมาะสม

1c - เป็นตัวแทนของประเภททั่วไป ซึ่งพื้นที่นั้นมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ในข้อ 2

1d - เป็นตัวแทนของประเภทองค์ประกอบซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยอันอุดมสมบูรณ์มีความสำคัญระดับที่สามารถจะได้รับการพิจารณาและยกให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศได้ โดยมีความสำคัญทางด้านอุทกวิทยา ชีววิทยา นิเวศวิทยา ในระบบลุ่มน้ำหรือระบบชายฝั่งทะเลระหว่างประเทศ

1e - เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศกำลังพัฒนาที่มีคุณค่าสำคัญทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม ภายใต้การอยู่อาศัยอย่างยั่งยืนและอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยโดยมีบทบาทสำคัญทางอุทกวิทยา ชีววิทยาหรือนิเวศวิทยา

เกณฑ์ทั่วไปสำหรับการใช้พืชหรือสัตว์ในการจำแนกวิญฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ
พื้นที่ชุ่มน้ำที่จะได้รับการยกให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศมีลักษณะดังต่อไปนี้

2a - เป็นที่อยู่อาศัยของสายพันธุ์ ชนิดพันธุ์หรือสัตว์ที่หายากมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์หรือใกล้สูญพันธุ์หรือเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์หรือพืชที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์หรือใกล้สูญพันธุ์ มากกว่าหนึ่งชนิดพันธุ์ในจำนวนหนึ่ง

2b - มีคุณค่าพิเศษในการดำรงความหลากหลายของพันธุกรรมและระบบนิเวศของภูมิภาค เนื่องจากคุณภาพและลักษณะพิเศษของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่นั้น

2c - มีคุณค่าพิเศษในฐานะที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืชหรือสัตว์ในช่วงสำคัญของวงจรชีวิต

2d - มีคุณค่าพิเศษสำหรับชนิดหรือสังคมพืชและสัตว์เฉพาะถิ่น (**Endemic species**)

เกณฑ์เฉพาะสำหรับการใช้น้ำในการจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ คุณลักษณะที่จะทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญระดับระหว่างประเทศมีดังต่อไปนี้

3a - สามารถให้น้ำ 20,000 ตันต่อปีได้ตลอดเวลา

3b - ให้น้ำจากกลุ่มน้ำที่มีความสำคัญ ซึ่งเป็นชนิดที่แสดงถึงดัชนีความอุดมสมบูรณ์ หรือดัชนีแสดงความหลากหลายของพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยที่พื้นที่ชุ่มน้ำสามารถรองรับการอยู่อาศัยของนกน้ำเหล่านี้ได้ตลอดเวลา

3c - ให้น้ำ 1% จากประชากรนกน้ำในสายพันธุ์ชนิดหนึ่งสามารถอยู่ได้ตลอดเวลาในกรณีที่ทราบจำนวนประชากรของนกเหล่านั้น

เกณฑ์เฉพาะสำหรับการใช้พันธุ์ปลาในการจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำ คุณลักษณะดังต่อไปนี้จะเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาให้พื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งมีความสำคัญระหว่างประเทศ

4a - เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ในช่วงวงจรชีวิตหรือตลอดชีวิตของสายพันธุ์หรือชนิดพันธุ์ที่มีนัยสำคัญหรือเป็นที่อยู่อาศัยเป็นสถานที่ที่ประชากรของปลาซึ่งเป็นตัวแทนของพื้นที่ชุ่มน้ำมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งเป็นคุณค่าที่เกื้อหนุนต่อระบบชีวภาพของโลก

4b - เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญและเป็นแหล่งวางไข่แหล่งอนุบาลตัวอ่อนหรืออาจเป็นเส้นทางอพยพของประชากรปลาในพื้นที่ชุ่มน้ำนั้นและบริเวณที่ต่อเนื่องต้องพึ่งพาอาศัย

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ

เกณฑ์การประเมินพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทนที่ดีหรือมีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นรูปแบบตัวแทนที่ดีของพื้นที่ชุ่มน้ำระดับชาติหรือมีความใกล้เคียง พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติประเภทใด

ประเภทหนึ่งที่สามารถพบได้ทั่ว ๆ ไป ในประเทศ หรือ เป็นตัวอย่างรูปแบบพื้นที่ชุ่มน้ำที่สามารถหาได้ยากในประเทศไทยเนื่องจากมีลักษณะที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นหรือเป็นรูปแบบตัวอย่างที่ดีของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญทางธรรมชาติวิทยา อุทกวิทยา ชีววิทยา นิเวศวิทยา หรือ เป็นรูปแบบที่ดีของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย

เกณฑ์ประเมินจากสัตว์และพืชในพื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำใดจะได้รับให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับชาติจะมีคุณลักษณะทางชีววิทยาดังต่อไปนี้ อาจเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสายพันธุ์ที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์หรือมีความเสี่ยงใกล้สูญพันธุ์ หรือใกล้สูญพันธุ์ หรือมีคุณค่าหรือคุณลักษณะพิเศษที่จะช่วยดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพและพันธุกรรมของชาติ หรือมีคุณค่าต่อการดำรงอยู่ทางชนิดพันธุ์และสังคมพืช สังคมสัตว์ สายพันธุ์พื้นเมืองเฉพาะถิ่นของไทย

เกณฑ์การประเมินพื้นที่ชุ่มน้ำจากสถานภาพทางกฎหมายและการจัดการ พื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งจะได้รับการยกให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับประเทศชาตินั้นจะอยู่ภายในเขตพื้นที่อนุรักษ์ในเขตพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายของไทย

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นมีเกณฑ์ 2 ข้อดังนี้

1.เกณฑ์ประเมินจากสถานภาพทางกฎหมายและการจัดการ

พื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งจะได้รับการประเมินให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำระดับท้องถิ่นนั้นจะต้องมีชื่อในบัญชีรายชื่อแหล่งน้ำธรรมชาติอันควรแก่การอนุรักษ์ท้องถิ่น ตามมติคณะรัฐมนตรี (7 พ.ย.2532)

2.เกณฑ์ที่ประเมินความสำคัญท้องถิ่น

พื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งจะได้รับให้มีการประเมินว่ามีความสำคัญระดับท้องถิ่นนั้นจะต้องมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนในชุมชน เป็นแหล่งอาหาร เป็นแหล่งสมุนไพร เป็นแหล่งเชื้อเพลิง เป็นแหล่งน้ำและมีวัตถุคิบในการประกอบอาชีพ หรือ มีคุณค่าในเชิงวัฒนธรรม สังคม ประเพณี ศาสนา ประวัติศาสตร์ นันทนาการท้องถิ่น กิจกรรมด้านนันทนาการหรืออาจเป็นทาง

สัญจรในท้องถิ่นนั้น ๆ หรือมีความสำคัญต่อระบบนิเวศท้องถิ่นหรือทางอุทกศาสตร์ เช่น เป็นพื้นที่รับน้ำป้องกันน้ำท่วม ช่วยรักษาคุณภาพน้ำ รักษาสมดุลของภูมิอากาศท้องถิ่น

1.5 คุณค่า บทบาทและหน้าที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำ

มีผู้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทและคุณประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำในไว้หลากหลายด้วยกันดังนี้

(คูแกน & เจ, ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำไว้ดังนี้

1.5.1. เติมน้ำสู่ระบบน้ำใต้ดินให้มีความสมดุล (Groundwater Recharge) น้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำจะไหลลงสู่แหล่งน้ำใต้ดิน และน้ำจากพื้นที่ชุ่มน้ำจะซึมลงสู่แหล่งน้ำใต้ดินจะผ่านชั้นดินต่าง ๆ เปรียบเสมือน ได้รับการกรองน้ำให้สะอาด การซึมของน้ำจากพื้นที่ชุ่มน้ำในช่วงที่ฝนตกหนักจะช่วยกักเก็บน้ำเพื่อลดปัญหาน้ำท่วมฉับพลัน

1.5.2. การอำนวยน้ำจากน้ำใต้ดินสู่น้ำผิวดิน (Groundwater Discharge) การเติมน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำโดยการเติมน้ำจากชั้นน้ำใต้ดินนั้นจะทำให้อุณหภูมิจึงระดับความสูงของน้ำไม่เปลี่ยนแปลงทำให้สังคมพืชหรือสัตว์ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ในบางพื้นที่ชุ่มน้ำการเติมน้ำจากใต้ดินในบางช่วงฤดูและอีกฤดูการหนึ่งก็ได้รับการเติมน้ำจากชั้นน้ำใต้ดิน

1.5.3. ป้องกันน้ำท่วม (Flood Control) พื้นที่ชุ่มน้ำทำหน้าที่กักเก็บน้ำฝนและน้ำท่าช่วยรับน้ำและลดความรุนแรงของน้ำท่าก่อนไหลลงสู่พื้นที่ตอนล่างหน้าที่จะช่วยลดความจำเป็นในการก่อสร้างแหล่งเก็บน้ำ

1.5.4. ช่วยรักษาสมดุลของชายฝั่ง (Shoreline Stabilisation) และป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน (Erosion Control) พืชพรรณในพื้นที่ชุ่มน้ำจะทำหน้าที่ลดแรงกระแทกหรือคลื่นพายุกระแสน้ำ รากช่วยยึดเกาะไม่ให้เกิดการพังทลาย หากบริเวณที่ได้รับผลกระทบความรุนแรงเป็นพื้นที่ใกล้กับชุมชนแหล่งทำมาหากิน พื้นที่ชุ่มน้ำจะช่วยลดความเสียหายลงไปได้

1.5.5. การกักเก็บตะกอนและสารพิษ (Sediment/Toxicant Retention) พื้นที่ชุ่มน้ำมีลักษณะทางภูมิศาสตร์และชีวภาพทำหน้าที่ดักจับตะกอนที่พัดพามากับน้ำด้วยลักษณะพื้นที่ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำทำหน้าที่เปรียบเสมือนแอ่งหรือบ่อที่คอยดักจับตะกอน กอปรกับพืชจำพวกกก อ้อ แยม หญ้า ทำหน้าที่ลดความเร็วของกระแสน้ำ ทำให้มีโอกาสนในการดักจับตะกอนมากยิ่งขึ้น คุณสมบัตินี้

จะช่วยยืดอายุการขุดลอกตะกอนในแหล่งน้ำไปได้ ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการกำจัดตะกอนขึ้นจากแหล่งน้ำ

1.5.6. การกักเก็บธาตุอาหาร ธาตุอาหารคือไนโตรเจนและฟอสฟอรัสที่อยู่ในดินพืชในพื้นที่ชุ่มน้ำจะถึงธาตุออกมาช่วยให้น้ำมีความใสและมีคุณภาพดีขึ้น เมื่อพื้นที่ชุ่มน้ำดูดซับธาตุอาหารเกิดเป็นแหล่งสะสมซึ่งเป็นจุดแปลงไนเตรทให้เป็นก๊าซไนโตรเจนกลับสู่ชั้นบรรยากาศโดยกระบวนการ Denitrification ธาตุอาหารในพื้นที่ชุ่มน้ำจะถูกนำไปใช้เป็นอาหารของพืชและสัตว์ในพื้นที่ชุ่มน้ำเช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ในขณะที่น้ำไหลเอื่อยแต่หากเมื่อใดที่น้ำไหลแรงขึ้นนั้นทำให้เกิดการพาธาตุอาหารออกจากพื้นที่ การกักเก็บธาตุอาหารของพื้นที่ชุ่มน้ำจะช่วยลดกระบวนการ Eutrophication อันเป็นสาเหตุให้เกิดแหล่งน้ำเน่าเสีย

1.5.7. การส่งออกมวลชีวภาพ (Biomass Export) พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นแหล่งอาหารและแหล่งพักพิงของสัตว์นานาชนิดทั้งสัตว์ที่ใช้พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นที่อยู่อาศัยถาวร อาศัยชั่วคราว สัตว์เลี้ยงและสัตว์ป่าซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่สามารถเห็นได้โดยตรงเพราะเป็นแหล่งสะสมอินทรีย์สาร นอกจากนี้แล้วยังเป็นพื้นที่ส่งออกมวลชีวภาพในรูปแบบต่าง ๆ อีกด้วย

1.5.8. การป้องกันพายุและลดความรุนแรงของคลื่นลม (Storm Protection / Windbreak) พายุก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น สร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินและชีวิต พื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณชายฝั่งและปากแม่น้ำมีส่วนในการช่วยลดแรงปะทะและความรุนแรงของพายุลงได้

1.6 หลักการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ

หลักการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำจำเป็นต้องอาศัยแนวทางเพื่อวางแผนเพื่อให้การใช้ประโยชน์เป็นไปอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดย ใต้อธิบายแนวทางไว้ดังต่อไปนี้

1.6.1 แนวนโยบายเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน จากการพัฒนาบ้านเมืองที่ผ่านมาก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรมากมายเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการมองไปยังเป้าหมายการพัฒนาสำคัญว่าการสนใจสถานะแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นแล้วจึงควรมีการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางในการจัดการดังต่อไปนี้

1.6.1.1 การสร้างเสริมส่วนที่ถูกทำลายขึ้นใหม่

1.6.1.2 การปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังคงเหลืออยู่ให้สามารถนำกลับมาใช้ได้

1.6.1.3 การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างชาญฉลาด

1.6.1.4 อนุรักษ์ทรัพยากรให้คงอยู่เพื่อรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม

1.6.2 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

1.6.2.1 ความเข้าใจพื้นฐานของการใช้งานอย่างยั่งยืน (sustainable utilization) คือการใช้ทรัพยากรที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้งานสูงสุด อาจมีการใช้เทคโนโลยีร่วมด้วยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรในปริมาณน้อยที่สุดแต่เกิดผลประโยชน์ยาวนานและยั่งยืน

1.6.2.2 ลักษณะการใช้ทรัพยากร แบ่งออกเป็นหลายรูปแบบตามการใช้ประโยชน์โดยสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ การใช้ประโยชน์ทางตรง ใช้เพื่อการอุปโภค บริโภค การใช้ประโยชน์โดยการแปรสภาพของทรัพยากรทั้งที่เป็นระดับพื้นบ้านและในเทคโนโลยีระดับสูงในการใช้แบบนี้มีการครอบครองทรัพยากรและมีการใช้งานแบบที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และประการสุดท้ายคือการกำหนดหลักปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรเพื่อความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมมีการวางแผนในการใช้ทรัพยากรเพื่อให้ความสมดุลและยั่งยืน

1.6.2.3 รูปแบบการใช้ทรัพยากร

(1) การกักเก็บ (Storage) ทรัพยากร เช่น การกักเก็บเพื่อใช้งานในอนาคต การบริหารจัดการการกักเก็บ

(2) การรักษา/ซ่อมแซม (Repair) คือการเพิ่มโครงสร้างเพื่อให้การทำงานของธรรมชาติเป็นไปอย่างปกติ

(3) การฟื้นฟู (Rehabilitation) การทำให้คืนสู่สภาวะปกติ อาจใช้เวลาไม่นานโดยอาศัยเทคโนโลยีหรือปล่อยให้ธรรมชาติฟื้นฟูตัวเอง

(4) การพัฒนา (Development) พัฒนาภายใต้ความเหมาะสม และคำนึงถึงความคุ้มค่าของการดำเนินการ

(5) การป้องกัน (Prevention) เป็นการกำหนดแนวทางในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย

(6) การสงวน (Preservation) การสงวนและคุ้มครองเอาไว้มีบทลงโทษสำหรับผู้ทะเลาะผิด ผ่าฝืน

(7) การแบ่งเขต (Zoning) การแบ่งพื้นที่เพื่อกำหนดรูปแบบการใช้งานตามประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสม เช่น พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เชิงพาณิชย์ พื้นที่สงวน สำหรับประเทศไทยมีการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 5 เขต คือ เขตต้นน้ำ(เป็นเขตอนุรักษ์) เขตป่าไม้ เขตป่าเศรษฐกิจ เขตป่าไม้ร่วมกับไม้ผล เขตพืชไร่ เขตที่นา

1.6.3 จุดมุ่งหมายการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นการกำหนดทิศทางและขอบเขตในการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อเป็นจุดยึดถือในการปฏิบัติ หลักเหล่านี้มาจากการวิเคราะห์ความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยวัตถุประสงค์ที่ใช้พิจารณามีดังนี้

1.6.3.1 เพื่อการพัฒนา (Development) เมื่อพิจารณาจากกายภาพแล้ว เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญเชิงนิเวศวิทยาสามารถพัฒนาเพื่อการใช้สอยประโยชน์อื่น ๆ ได้ดีกว่า เช่น เป็นสถานที่พักผ่อน สถานที่ท่องเที่ยว ที่อยู่อาศัย

1.6.3.2 เพื่อการอนุรักษ์ (Conservation) เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางนิเวศวิทยาแต่ไม่ได้อยู่ในระดับสูงและเป็นพื้นที่ที่สามารถพัฒนาได้เพียงเล็กน้อย แต่ทั้งนี้มีความสำคัญที่ควรรักษาไว้เพื่อเป็นพื้นที่ที่ได้รับการดูแลและรักษาไว้ในระยะยาว

1.6.3.3 เพื่อการสงวนหรือมีความสำคัญพิเศษ (Preservation หรือ Vital) เป็นพื้นที่ที่ควรสงวนไว้จากการพัฒนา สามารถให้ประโยชน์แก่สาธารณชนในรูปแบบเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้และเป็นพื้นที่ที่เน้นการให้ผลผลิตที่มีค่าต่อสิ่งมีชีวิตที่อาศัยในพื้นที่ เช่น เป็นแหล่งอาหาร เป็นที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งหลบภัย เป็นต้น

การแบ่งขอบเขตในแต่ละพื้นที่จำเป็นต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์ที่ดี เพื่อให้นำไปสู่การวางแผนที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยมาจากการให้ข้อมูลและวิเคราะห์ร่วมกัน ระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นขามว่างโดยเป้าประสงค์ของแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันออกไปแต่สิ่งที่สามารถเห็นได้ชัดจากความต้องการจากกิจกรรมการท่องเที่ยวนั่นคือการเปลี่ยนสถานที่ เปลี่ยนบรรยากาศที่ได้พบเจอ เราต่างเคยได้ยินว่าเป้าหมายสักครั้งในชีวิตของใครหลายๆคนคือการได้เดินทางไปรอบโลก อะไรคือสิ่งที่ทำให้ใคร ๆ ต่างก็พากันฝันถึงการเดินทางรอบโลก สิ่งที่ชอบอยู่หลังคำนั้นคือ การได้พบเห็นดินแดนที่แปลกใหม่ ภูมิประเทศที่แตกต่างจากบ้านเกิดเมืองนอน ภูมิอากาศที่ต้องไปสัมผัสวัฒนธรรมที่ต้องคลุกคลีและพบเห็นด้วยตนเอง ภาษาที่แตกต่าง การท่องเที่ยวไปเยือนต่างถิ่นเท่านั้นถึงจะได้รับรู้ถึงประสบการณ์อย่างแท้จริง

(วงษ์วานิช, 2546) ได้กล่าวว่าการกิจกรรมและวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเปลี่ยนจากการดำรงชีวิตให้อยู่รอด เป็นเพื่อการผจญภัย เพื่อการศึกษา เพื่อการค้า เพื่อความสุขหรือ เพื่อสุขภาพ รูปแบบของการเดินทางได้เปลี่ยนจากรูปแบบของการเดินเท้าเป็นการใช้ยานพาหนะต่าง ๆ เช่น เรือ รถ เครื่องบิน เป็นต้น การท่องเที่ยวได้พัฒนากลายเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเปลี่ยนแปลงการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์มากขึ้น

ในอดีตเงินตราที่ไหลเข้าประเทศเป็นรายได้หลักนั้นมาจากการจำหน่ายสินค้าเกษตร แต่ในปัจจุบันนั้นได้เปลี่ยนไป รายได้หลักที่เข้าสู่ประเทศนั้นมาจากการท่องเที่ยว สาเหตุที่การท่องเที่ยวมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงและมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปีเนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นที่นิยมเป็นอย่างมาก ข้อมูลในโซเชียลเน็ตเวิร์กและข้อมูลในอินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีอิทธิพลในการจูงใจ ตัดสินใจหรือสร้างความต้องการให้แก่ผู้คน เพียงเห็นภาพข้อมูลก็อยู่แค่ปลายนิ้วทำให้ผู้คนในปัจจุบันสามารถเดินทางได้ง่ายขึ้น สะดวกขึ้น อีกทั้งเทคโนโลยีการขนส่ง การคมนาคมบวกกับความสามารภในการเข้าถึงข้อมูลโดยบุคคลทั่วไปทำให้การท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงในทุกจุดของโลก

ภาคธุรกิจการท่องเที่ยวมีความแตกต่างจากอุตสาหกรรมโดยทั่วไปที่มีผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นหย่อมไม่กระจาย อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเมื่อเกิดในพื้นที่ใดแล้วก็จะก่อให้เกิดงานหลาย ๆ

รูปแบบ เกิดการจ้างงาน เกิดอาชีพ เกิดธุรกิจต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจร้านอาหาร งานด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก งานด้านการเกษตร สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดธุรกิจและการจ้างงานสร้างรายได้ให้กระจายไปยังชุมชน

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

คำว่า “ เที่ยว , ท่องเที่ยว , เดินทาง , ไปเที่ยวนั่น ” มักจะถูกใช้ด้วยกันอยู่บ่อยครั้ง ทำให้เรามีทัศนคติว่าคำเหล่านี้คือเรื่องเดียวกัน หากแต่ในความเป็นจริงแล้วความหมายของสองคำนี้ตามที่ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้มีดังนี้ ความหมายของคำว่า เดินทาง คือ การไปสู่ที่ใดที่หนึ่งที่ไกลออกไป และคำว่าเที่ยว คือ เรียกการไปยังที่ซึ่งกำหนดไว้ครั้งหนึ่ง ๆ หรือไปกลับรอบหนึ่ง ๆ และความหมายในมุมมองของการท่องเที่ยวเอง ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายด้วยกัน ดังนี้

(จิตตั้งวัฒนา, 2549) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวว่า การเดินทางออกจากสถานที่ที่อยู่เป็นประจำไปยังแหล่งท่องเที่ยวเป็นการชั่วคราว เพื่อเป็นการพักผ่อนคลายเครียดจากการประกอบอาชีพ ทำให้เกิดความกระปรี้กระเปร่าขึ้นมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ เพราะได้ประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่ได้พบปะผู้คนกลุ่มใหม่ ได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสนุกเพลิดเพลิน ได้รับความรู้ใหม่ในขณะเดินทางท่องเที่ยว นั่นคือชุมทรัพย์มหาศาลของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดสติปัญญาและความเฉลียวฉลาด

เนื่องจากความหมายของการท่องเที่ยวค่อนข้างมีความหมายที่กว้าง (วงษ์วานิช, 2546) ได้ให้มุมมองและความหมายโดยรวมของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ คำว่า “การท่องเที่ยว” มิได้มีความหมายเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการเคลื่อนย้ายของประชากรจากแห่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและเดินทางระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ได้รับความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ฉะนั้นการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นธุรกิจที่กว้างขวาง ซึ่งอาจจะสรุปได้ว่าความหมายของคำว่า “ การท่องเที่ยว ” นั้นจะมีความหมายอย่างไรขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 3 ประการ คือ

- 1) เดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่นชั่วคราว
- 2) เดินทางด้วยความสมัครใจ

3) เดินทางด้วยจุดมุ่งหมายใด ๆ ก็ได้มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

(วรากุลวิทย์, 2557) ได้สรุปความหมายของการท่องเที่ยวว่าประกอบไปด้วยประการดังนี้

1) ระยะทาง (Distance) คือการเดินทางที่เกิดขึ้นจากถิ่นที่อยู่อาศัยของตนไปยังสถานที่อื่นภายในประเทศหรือต่างประเทศ

2) วัตถุประสงค์ในการเดินทาง (Purpose of Travel) เพื่อกิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่ใช่การประกอบอาชีพเพื่อหารายได้

3) ระยะเวลาของการพำนัก (Length of Stay) ต้องพำนักในสถานที่เดินทางไปไม่เกินระยะเวลา 60 วัน

ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวคือ การเดินทางด้วยความสมัครใจเพื่อชื่นชมทัศนียภาพและสัมผัสประสบการณ์ของสถานที่ โดยแต่ละสถานที่จะมีความเฉพาะและสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างกันไปตามเงื่อนไขขององค์ประกอบต่าง ๆ และการท่องเที่ยวนั้นจะต้องเป็นการเดินทางเพื่อท่องเที่ยวมิใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือพักผ่อนเพื่ออยู่อาศัยถาวร

2.2 องค์ประกอบการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีหลายองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเนื่องจากเป็นสหวิทยาการ (พงวนิชย์, 2555) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวตามทฤษฎี 4A ของ Cooper & Boniface มีดังนี้

2.2.1 สถานที่ดึงดูดหรือสถานที่น่าสนใจ (Attraction)

หมายถึงสถานที่ที่มีความสวยงาม มีศักยภาพดึงดูดผู้คนให้ไปท่องเที่ยวเมื่อไปสัมผัสสถานที่ที่เกิดประสบการณ์ที่ดี จากการได้รับการต้อนรับจากชุมชนคนในท้องถิ่นหรือเจ้าถิ่นเกิดความประทับใจกลับมา โดยประเภทของสิ่งดึงดูดใจสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทได้ดังนี้

(1) Scenic Attractions สถานที่ที่มีภูมิประเทศสวยงามเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวอาจเป็นภูมิประเทศ หรือภูมิอากาศเป็นต้น

(2) Cultural Attractions สถานที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจรวมไปถึงการมีประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ (Traditional Attractions) เช่น ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(3) Social Attractions สิ่งดึงดูดใจที่เป็นทรัพยากรทางสังคม เช่น วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม การให้บริการต่าง ๆ ของสังคม

โดยจากทั้ง 3 ประเภทนี้สามารถที่จะจัดแบ่งออกเป็นเขตการท่องเที่ยวเพื่อจำแนกลักษณะของกายภาพได้ดังต่อไปนี้

1. แบ่งตามสภาพภูมิอากาศ คือมีสภาพอากาศดีเหมาะแก่การรักษาสุขภาพ หรือเพื่อพักผ่อนเป็นหลัก

2. แบ่งตามสภาพภูมิประเทศ เขตการท่องเที่ยวที่มีลักษณะภูมิประเทศในแบบต่าง ๆ ที่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา ทะเล น้ำตก ถ้ำ เกาะ จุดชมวิว ภูเขาไฟ เป็นต้น

3. เขตท่องเที่ยวตามรูปแบบการเล่นกีฬา เป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการเล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ เช่น เล่นสกี ขี่ม้า ดิกอล์ฟ ตกปลา เป็นต้น

4. สถานที่เพื่อพักผ่อนหรือรักษาสุขภาพ เช่น บ่อน้ำแร่ บ่อน้ำร้อน เพื่อพักผ่อนหรือบำบัดร่างกาย

5. แบ่งตามสถาปัตยกรรมหรือผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เช่น ป้อมปราการ ประสาท พระราชวัง อนุสาวรีย์ เป็นต้น

6. แบ่งตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เช่น การเข้าชมการแสดงประเพณี การชื่นชมวัฒนธรรมพื้นถิ่น

7. สิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่อื่น ๆ เช่น ฝาย เขื่อน ท่าเรือ สะพาน เป็นต้น

2.2.2 ที่พัก (Accommodation)

ที่พักเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวสมบูรณ์ แต่ละสถานที่จะมีที่พักที่มีรูปแบบแตกต่างกันออกไป เช่น โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ เกสต์เฮาส์ โฮสเทล ซึ่งในบางกรณีหากที่พักมีความสวยงามและมีความน่าดึงดูดใจก็สามารถที่จะกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้เช่นกัน การที่นักท่องเที่ยวตัดสินใจเข้าพักนั้นหมายความว่ามีโอกาสที่จะสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้นแก่พื้นที่อีกด้วย

2.2.3 อาหารและเครื่องดื่ม (Food and Beverage)

อาหารและเครื่องดื่มเป็นปัจจัยที่สนับสนุนการท่องเที่ยว เพราะแต่ละสถานที่ที่จะมีความแตกต่างในเรื่องวัฒนธรรมการกินและวัตถุดิบที่นำมาปรุงอาหาร แต่เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีหลายกลุ่มการบริการอาหารของอาหารจึงต้องมีรูปแบบหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการที่แตกต่างกัน เช่น ชอบอาหารพื้นถิ่น ชอบรับประทานอาหารที่รสชาติที่คุ้นเคยเหมือนรับประทานที่บ้าน ชอบรับประทานอาหารที่พิเศษแตกต่างจากที่รับประทานอยู่ เป็นต้น

2.2.4 สิ่งอำนวยความสะดวก(Amenity)

สิ่งอำนวยความสะดวกหมายถึงสิ่งที่สามารถมองเห็นและไม่สามารถมองเห็นได้ เช่นระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ของเมือง การเดินทางคมนาคม อินเทอร์เน็ต ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และระบบรักษาความปลอดภัย ระบบสาธารณูปโภคของที่พัก เช่น สระว่ายน้ำ ห้องจัดเลี้ยง สวน ลีโอบันเทิง อินเทอร์เน็ต ระบบสาธารณูปโภคของที่พักเที่ยวได้แก่ ที่จอดรถ ห้องน้ำ อาคารบรรยาย การบริการข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งในแง่ความปลอดภัย ความรู้ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายเฉพาะถิ่น อาจเป็นของที่ระลึกหรือข้าวของเครื่องใช้ ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่อำนวยความสะดวกผู้มาเยือน สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยไปสู่ความประทับใจของนักท่องเที่ยวต่อสถานที่ท่องเที่ยว และในบางโอกาสสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้สามารถที่จะให้ชุมชนจัดการเองได้เพื่อการกระจายรายได้และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวพบว่า มีผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึงองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบด้วยกัน ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยรวมได้ดังนี้

1. สถานที่ท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้จากระบบการท่องเที่ยวเพราะเป็นเป้าหมาย ซึ่งอาจเป็นจุดหมายสุดท้ายหรือจุดแวะพักชมระหว่างทางในการท่องเที่ยว เพราะสถานที่และรูปแบบการท่องเที่ยวมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของมันอย่างเช่น สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างเป็นต้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวก การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวเป็นปัจจัยให้เกิดความสนใจของกิจกรรมของการท่องเที่ยวคือ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เช่น ร้านอาหาร ที่จอดรถ ที่พัก ไฟฟ้า ห้องน้ำ เป็นต้น

3. การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่งเป็นปัจจัยที่นำพานักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวให้ได้ถึงจุดหมายปลายทางด้วยระบบการคมนาคมขนส่งแบบต่าง ๆ เช่น การคมนาคมทางบก การคมนาคมทางน้ำ การคมนาคมทางอากาศ เป็นต้น

4. ที่พักที่พักรับรองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากของการท่องเที่ยว บางครั้งที่พักบางแห่งในปัจจุบันกลายเป็นจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ปัจจุบันที่พักมีหลากหลายรูปแบบให้เลือกตามความถนัดและวิธีการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม เช่น เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ รีสอร์ท โรงแรม บ้านพักของอุทยาน เป็นต้น

5. นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวคือปัจจัยขับเคลื่อนระบบของการท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยที่นักท่องเที่ยวนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามกลุ่มความต้องการ ความพอใจ และสิ่งที่จะผลักดันให้การท่องเที่ยวประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับข้อกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับนักท่องเที่ยวและทัศนคติของนักท่องเที่ยวในการเข้าชมสถานที่

6. ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวประกอบไปด้วยธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหลากหลาย แต่ลภาคส่วนจะเอื้อเพื่อซึ่งกันและกันเนื่องจากมีธุรกิจที่เป็นภาคผลิตและธุรกิจภาคบริการเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ตัวอย่างธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้แก่ ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจคมนาคมขนส่ง ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและสินค้าอื่น ๆ ธุรกิจด้านนันทนาการ เป็นต้น

7. เทศกาลพิเศษรวมถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ เทศกาลที่เกิดขึ้นจากความเชื่อ ประเพณี หรือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเป็นเสน่ห์และอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ชวนให้

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาชื่นชมและสัมผัสกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงอย่างเช่น เทศกาลวันสาทรเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช ประเพณีถือศีลกินผักจังหวัดภูเก็ต เทศกาลผีตาโขนจังหวัดเลย เป็นต้น และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ ที่ไม่ได้พบเห็นในทุก ๆ วันนั้นเป็นอีกจุดมุ่งหมายหนึ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมปรากฏการณ์เหล่านี้ เช่น ทะเลแหวกจังหวัดกระบี่ การชมนกหลากหลายชนิดที่บึงบัวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กุ้งเดินขบวนจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

8. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านข้อมูลมิได้จำกัดเพียงข้อมูลของสถานที่แต่ยังรวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นที่รับรู้และทันเวลาในแต่ละช่วงฤดู หรือเทศกาลอีกด้วย การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เข้าชมสถานที่อย่างถูกต้องนั้น ก่อให้เกิดความเข้าใจ ความรู้และสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวได้อย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นกว่าแค่เพียงสัมผัสด้วยสายตา นอกจากนี้ข้อมูลสถานที่ยังช่วยให้ท่องเที่ยวเข้าใจสถานที่และปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง

2.3 รูปแบบและชนิดของการท่องเที่ยว

ด้วยการเข้าถึงข้อมูลที่สามารถทำได้ง่ายในปัจจุบัน เป็นเหตุเอื้อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และปัจจัยอื่น ๆ ที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยว ลักษณะของรูปแบบและชนิดของการท่องเที่ยวได้มีการแบ่งไปตามวัตถุประสงค์หลักในการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวที่เฟื่องฟูมากในปัจจุบันทำให้มีการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่มากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับยุคก่อน นั้นหมายความว่าสถานที่ทางธรรมชาติถูกเข้าถึงมากขึ้นก่อให้เกิดผลกระทบตามมา ผลกระทบทางลบที่สามารถเห็นได้ชัดเจนนั้นคือผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเหตุให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่เกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ธรรมชาติและปลูกฝังจิตสำนึกไปพร้อม ๆ กัน (วงษ์วานิช, 2546) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่มีดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การท่องเที่ยวแบบผจญภัย
3. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

4. การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา
5. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ
6. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
7. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
8. การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชนบท
9. การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน

สรุปประเภทของการท่องเที่ยวโดยผู้วิจัย

ทั้งนี้ประเภทของการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการเดินทางไปท่องเที่ยว

1. การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ
 - การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
 - การท่องเที่ยวทางธรณี
2. การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมวิถีชีวิต
 - การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนโฮมสเตย์หรือฟาร์มสเตย์
 - การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมต่างพื้นถิ่น
 - การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
 - การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ
 - การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย
 - การท่องเที่ยวเชิงกีฬา

4. การท่องเที่ยวเชิงความรู้

- การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์
- การท่องเที่ยวเพื่อศึกษา
- การท่องเที่ยวเพื่อศาสนา

5. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ

- การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน
- การท่องเที่ยวระหว่างติดต่อธุรกิจ
- การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล

2.4 บทบาทของการท่องเที่ยว

(กาญจนกิจ, 2549) ได้กล่าวถึงบทบาทการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

2.4.1 บทบาทการท่องเที่ยวต่อรัฐบาล

- ด้านการดำเนินการตลาด กลยุทธ์ทางการตลาดและการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่ถูกดำเนินงานไปพร้อมกันเนื่องจากแยกออกจากกันไม่ได้และจะคาดการณ์การทำการตลาดโดยมิได้ตรวจสอบผลตอบแทนนั้นไม่ได้การกระทำเช่นนี้จะไม่ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ในส่วนรายละเอียดของกลยุทธ์นั้นจะแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขของสถานที่ท่องเที่ยวว่าสถานที่ที่มีลักษณะเป็นเช่นไร ดังนั้นการกำหนดนโยบายทางการตลาดจะต้องศึกษาประเด็นที่เกี่ยวเนื่องอื่น ๆ ด้วย

- ด้านการควบคุมและการจัดระเบียบ การขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เติบโตรวดเร็วเกินไปในพื้นที่ใดจะก่อให้เกิดผลเสียในระยะยาวมากกว่าผลดี ด้วยสาเหตุหลาย ๆ ประการด้วยกัน เช่น การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมากเกินไปจนสิ้นความต้องการ เกิดความไม่สมดุลในระบบการตลาดเกิดขึ้น การก่อสร้างอาคารโดยที่กฎหมายที่ดินยังไม่ได้มีการบัญญัติให้ทันตามการใช้งานและเศรษฐกิจที่เติบโต ก่อให้เกิดปัญหาหลาย ๆ ด้านต่อพื้นที่นั้น ซึ่งการจัดระเบียบการใช้ที่ดินควรก่อสร้างหรือใช้งานตามประโยชน์การใช้ที่ดินของพื้นที่นั้น (Zoning) ตามที่กฎหมายได้ระบุ

- ด้านการจัดการเงินการคลัง บทบาทต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานั้นรัฐมีอำนาจในการจัดการเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อแผ่นดิน แต่เนื่องจากการดำเนินการจะต้องมีงบประมาณในการดำเนินการ ประเด็นสำคัญที่เงินการคลังถูกนำไปใช้จัดการได้แก่

1. เป็นการลงทุนพื้นฐาน เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมในการถูกนำไปพัฒนาต่อจากองค์กรเอกชน
2. เพื่อการตลาด ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือน
3. เพื่อการพัฒนาองค์ประกอบอื่น ๆ ให้สมบูรณ์ตามมาตรฐานสากล

2.4.2 บทบาทการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ

(จิโรจน์พันธุ์, สกุนะพัฒน์, & เขยกิจวงศ์, 2548) ได้กล่าวถึงบทบาทของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองไม่ได้ใช้แล้วหมดไป เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศจำนวนมากต่อปี เมื่อมีการท่องเที่ยวในพื้นที่ใดแล้วก็มีกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจให้บริการในภาคอื่น ๆ เพื่อฟูไปด้วยในโครงข่ายบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้แล้วการท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นกระจายรายได้ในพื้นที่ห่างไกลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการกระตุ้นให้นำผลผลิตชุมชนมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.4.3 บทบาทการท่องเที่ยวต่อสังคม

การท่องเที่ยวจะสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน ผู้มาจากต่างถิ่นจะมาสนับสนุนสินค้าพื้นเมือง เกิดการฟื้นฟูทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและมีความภาคภูมิใจในผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นของตนรักในแผ่นดินที่อยู่อาศัย การท่องเที่ยวยังสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่น เกิดจ้างงาน การพัฒนาในพื้นที่ห่างไกล และลดจำนวนการย้ายเข้าเมือง

2.4.4 บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ (จิโรจน์พันธุ์ et al., 2548) ยังได้กล่าวถึงบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1) นักท่องเที่ยว ต้องเป็นผู้มาเยือนที่ดี มีมารยาทที่ดีงาม ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานที่ โดยให้คำนึงถึงความเหมาะสมมาเป็นประการแรก

2) มัคคุเทศก์ เป็นผู้แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว เป็นผู้คอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่สถานที่ท่องเที่ยว

3) ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว จัดทำแผนการเดินทางเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายต่อสถานที่ โดยการทำแผนต้องคำนึงถึงความเหมาะสมให้มาเป็นประการแรก

4) ปฐมนิเทศให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในข้อมูลที่เป็นข้อมูลเฉพาะหรือลักษณะพิเศษของสถานที่ท่องเที่ยว เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น การตั้งแคมป์ การเดินป่า จำเป็นที่จะต้องมีการให้ข้อมูลล่วงหน้าก่อน

5) ให้ข้อมูลลักษณะระบบนิเวศของสถานที่ เพราะแต่ละสถานที่ที่มีข้อจำกัดและลักษณะพิเศษที่แตกต่างกัน เช่น การไปดูนก การเดินชมเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น

6) ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวแต่งกายให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ หรือ ศาสนสถาน เป็นต้น

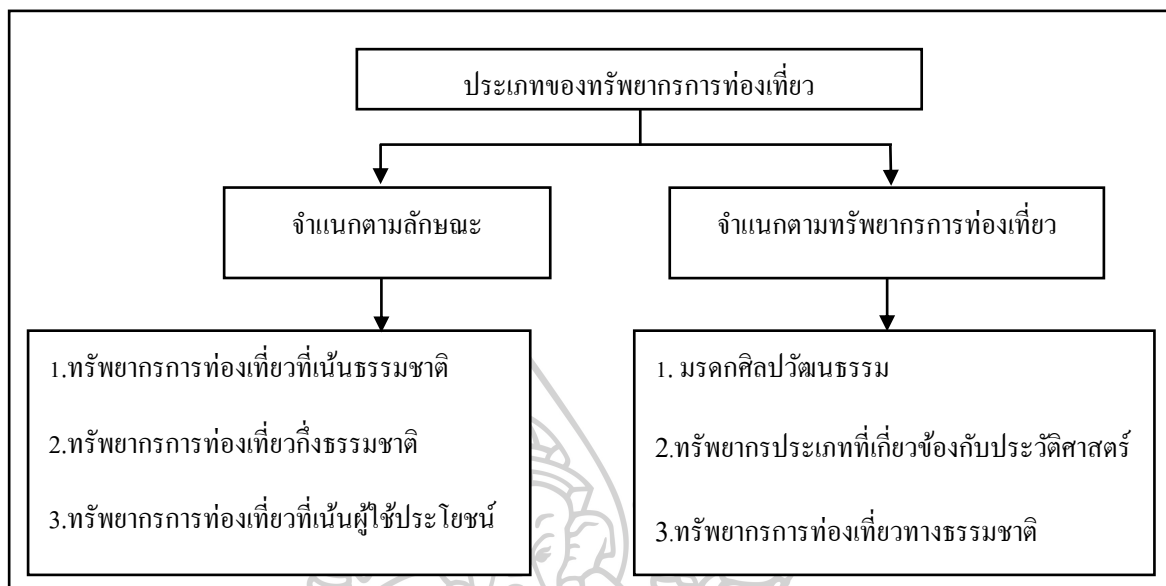
2.5 ทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.5.1 ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ (ชัชกุล, 2550) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยว (Travel Resources) คือ สิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มีคุณค่าที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่หมายถึงชีวิตและวัฒนธรรมของคนในชุมชนนั้น ๆ รวมถึงวัฒนธรรม เทศกาล งานประเพณี ประจำปี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดใจ หรือ “จุดขาย” ของการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนครั้งแล้วครั้งเล่า และทรัพยากรนั้นอาจหมายถึงสิ่งแวดล้อมของมนุษย์สิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต

กล่าวโดยสรุปคือทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นคือทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีรูปลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกันออกไปสามารถมองเห็นได้ เป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงกันระหว่างการบริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism market or Tourist)

ประเภทของทรัพยากรแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลักคือ แบ่งตามลักษณะของพื้นที่และแบ่งตามทรัพยากรการท่องเที่ยว

ภาพที่ 3 ภาพแสดงแผนภูมิแสดงประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.5.2 ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว

(จิโรจน์พันธุ์ et al., 2548) ได้กล่าวถึงประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

2.5.2.1 จำแนกตามลักษณะพื้นที่ตามที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นตามที่มนุษย์สร้าง

(1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เน้นธรรมชาติ (Resource based areas) มีความโดดเด่นเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติดั้งเดิม ลักษณะของพื้นที่ธรรมชาติก่อให้เกิดกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลายเช่น การเดินป่า ไต่หน้าผา พายเรือ ดูนก ศึกษาธรรมชาติกิจกรรมเหล่านี้รูปแบบสถานที่จะเป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดกิจกรรมที่เหมาะสม สถานที่เหล่านี้มักห่างไกลจากชุมชน การเข้าถึงอาจไม่สะดวกเท่าที่ควร

(2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับธรรมชาติ (Intermediate Areas) เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายมากกว่าแบบแรกเนื่องจากการพัฒนาและการจัดการมาแล้ว มีสิ่งอำนวยความสะดวกเข้าถึง เช่น อุทยาน วนอุทยาน

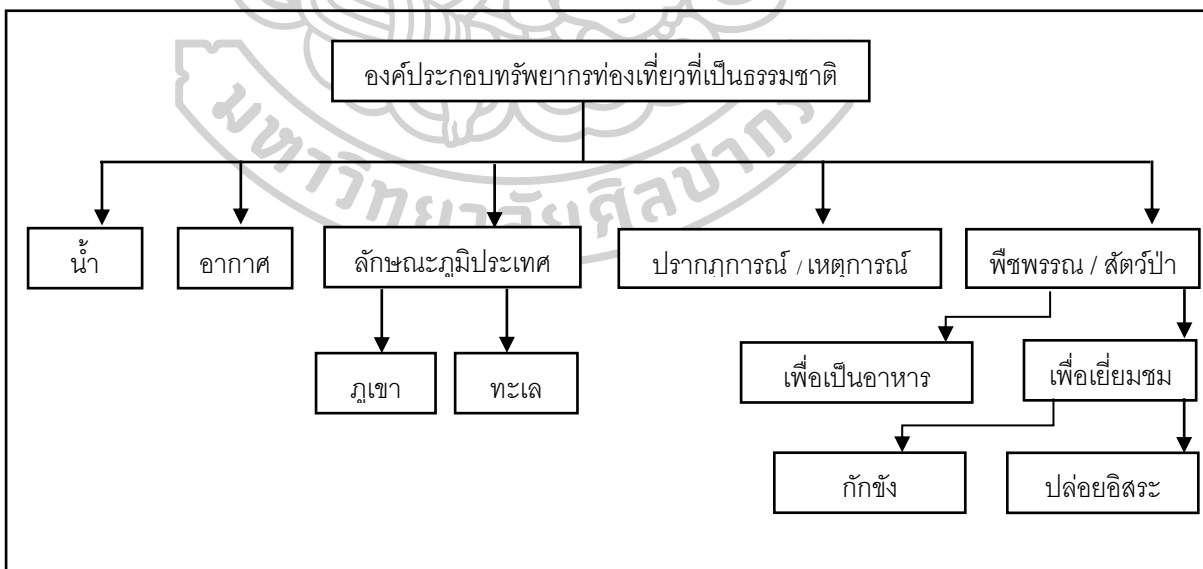
(3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เน้นผู้ใช้ประโยชน์ (User -Oriented Areas) สถานที่ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายหรือสร้างเพื่อรองรับความต้องการในการใช้งาน มีลักษณะแตกต่างออกไปตามการใช้งาน เช่น สวนสนุก สวนสาธารณะ มีลักษณะการเข้าถึงที่สามารถทำได้ง่าย อยู่ใกล้ชุมชน

2.5.2.2 จำแนกตามลักษณะทรัพยากรการท่องเที่ยว

(1) มรดกศิลปวัฒนธรรม เช่น ประเพณี กิจกรรม การแต่งกาย ความเชื่อและยังรวมไปถึงสถานที่ที่สร้างเพื่อความบันเทิงใจ เช่น พิพิธภัณฑ์และสถานที่ท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ แต่สามารถไปท่องเที่ยวได้ เช่น พาน ไร่ โรงนา เป็นต้น

2) ทรัพยากรประเภทที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ (Archeological and Historical Resources) คือ ร่องรอยที่แสดงอารยธรรมและประวัติศาสตร์ในอดีต เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ภาพเขียน เครื่องปั้น เป็นต้น

3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Tourism Resources) ทรัพยากรทางธรรมชาติทั้งทางชีวภาพและกายภาพ เช่น ภูเขา ป่า ถ้ำ น้ำตก เกาะแก่ง สถานที่ที่คนไปเยือนหรือชื่นชมธรรมชาติ พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

ภาพที่ 4 ภาพแสดงแผนภูมิแสดงองค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ

2.5.3 องค์ประกอบของสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ

(สฤณพัฒน์, จิโรจน์พันธุ์, & เชยทิววงศ์, 2554) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบทางธรรมชาติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม ลักษณะความสวยงามของธรรมชาติเป็นจุดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมายังสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่ยังก่อให้เกิดกิจกรรมกลางแจ้งที่เกี่ยวข้องกับลักษณะธรรมชาติในสถานที่นั้นอีกด้วย กิจกรรมนี้เรียกว่า Based (Outdoor) Activities โดยองค์ประกอบในแต่ละสถานที่มีดังนี้

(1) ลักษณะภูมิประเทศได้แก่ ภูเขา ถ้ำ หน้าผา หาดทราย เกาะ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม หุบเขา เป็นลักษณะทางกายภาพที่ก่อให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลาย โดยความน่าสนใจของภูเขามักเป็นประเด็นการเยี่ยมชมความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและการชมวิทัศน์ภาพรายทาง และชมวิวกจากจุดชมวิว

(2) พืชพรรณและสัตว์ป่า เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่เฉพาะถิ่นอีกรูปแบบหนึ่ง เพราะสภาพแวดล้อม สภาพภูมิประเทศที่แตกต่างก่อให้เกิดสภาพทางชีวภาพที่แตกต่างเช่นกันและในบางสถานที่ ที่มีความเฉพาะ โดดเด่นมีชื่อเสียงดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าเยี่ยมชมสัมผัสประสบการณ์เหล่านี้

(3) น้ำ (Water-based Tourism Resources) หรือสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเกษตร เช่น ฝายกั้นน้ำ

(4) อากาศ ความแตกต่างระหว่างสภาพอากาศของแหล่งท่องเที่ยวกับสภาพอากาศที่นักท่องเที่ยวจากมาเป็นปัจจัยให้เกิดการตัดสินใจและปัจจัยประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ความสะดวก ราคา ความสวยงาม เป็นต้น

(5) ปรากฏการณ์ และ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้และไม่มีให้เห็นได้บ่อยครั้งนัก แต่ต้องคอยสังเกตติดตาม ปรากฏการณ์พิเศษทางธรรมชาติคือ โอกาสพิเศษเป็นปัจจัยดึงดูดให้ผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมเพื่อเป็นความทรงจำและสร้างเสริมประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว เช่น การอพยพของนก การปะทุของภูเขาไฟ แสงเหนือ การเกิดทะเลหมอก

(6) ทรัพยากรที่นอกเหนือไปจากที่ได้กล่าวมา เช่น การค้นพบสิ่งของโบราณเช่น โบราณวัตถุ ในยุคต่าง ๆ เป็นต้น

2.6 หลักการในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

(สฤณพัฒน์ et al., 2554) ได้กล่าวไว้ว่าเนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนต้นทุนของสถานที่ท่องเที่ยวทำให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นภายในพื้นที่นั้น ๆ ความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวมีดังนี้

2.6.1 เป็นสิ่งดึงดูดใจให้คนมาท่องเที่ยว ด้วยลักษณะของทรัพยากรแตกต่างกันในแต่ละสถานที่ ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไป ความแตกต่าง ความแปลกใหม่ที่เด่นชัดนี้จะเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้ผู้คนเดินทางไปพบสัมผัสในสถานที่ที่ต่างจากที่ตนเคยพบเจอ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ วัฒนธรรม วิถีชีวิตการเป็นอยู่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้เป็นทรัพยากรที่คอยดึงดูดให้ผู้คนมาเยี่ยมชม

2.6.2 สร้างรายได้แก่ท้องถิ่น เมื่อเกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ก่อให้เกิดรายได้ในเศรษฐกิจหลาย ๆ ระดับ เช่น ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน จนระดับภาคใหญ่ นั่นคือรายได้ที่เข้าประเทศชาติ อาจเข้ามาทางตรงในการใช้จ่ายต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยวและทางอ้อมคือการเสียภาษีในรูปแบบต่าง ๆ

2.6.3 เพิ่มคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เกิดการจ้างงานในระบบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายงานในชนบท แก้ปัญหาการย้ายเข้าเมืองเพื่อหางานได้ คนในท้องถิ่นสามารถทำงานในพื้นที่ของตนโดยไม่ต้องอพยพไปไกลบ้านเกิดเมืองนอนของตน ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้ทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน ในส่วนของนักท่องเที่ยวนั้นการท่องเที่ยวช่วยเติมเต็มประสบการณ์ ความรู้และพลังชีวิตในการออกไปเจอสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ ผู้คนต่างภาษา วัฒนธรรมต่างถิ่น เป็นต้น

2.6.4 ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจต่อแหล่งที่อยู่อาศัย ประเทศไทยได้รับการยกย่องว่ามีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์มีทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้คนไทยก็ยังมีจิตใจที่เป็นมิตรต้อนรับแขกต่างเมืองด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส สิ่งเหล่านี้นอกจากนักท่องเที่ยวจะประทับใจแล้ว คนในประเทศไทยยังภาคภูมิใจกับบ้านเมืองของตนเอง ส่งผลให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ เกิดความรู้สึกรักและหวงแหน นำไปสู่การให้ความร่วมมือความช่วยเหลือต่าง ๆ ตามมา

2.6.5 ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และการพัฒนา สิ่งที่มีผลต่อจิตใจหรือทำให้ผู้คนรักพื้นที่ของตนคือการทำให้เห็นว่าพื้นที่ที่สามารถสร้างประโยชน์ในต่าง ๆ ให้แก่คนในพื้นที่อย่างแท้จริง เช่น สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนได้ ดังนั้นทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นเสมือนเครื่องมือในการรวมประชาชน องค์กรและหน่วยงานร่วมมือกันดูแล พัฒนาและปรับปรุงให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ในสภาพที่อยู่ตลอดเวลาอย่างแท้จริง

2.6.6 เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่มีผู้คนเข้ามาเยี่ยมชม มาศึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นหลักฐานในเชิงพฤติกรรมที่สำคัญว่า คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามาเพียงใด ซึ่งสิ่งเหล่านี้บ่งบอกถึงความสามารถในการผสมผสานความรู้และทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

2.7 แนวทางในการจัดการทรัพยากร

(สฤณะพัฒน์ et al., 2554) ได้กล่าวถึงหลักการในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวว่า โดยส่วนมากแล้วเป็นการจัดการตอบสนองทางเศรษฐกิจสังคมแต่จะให้ประเด็นความสำคัญทางวัฒนธรรมและนิเวศน้อยกว่ามิได้เพราะสุนทรียภาพเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมคือสิ่งที่แสดงอัตลักษณ์ตัวตนของชุมชนและประเด็นทางนิเวศวิทยาคือทรัพยากรของสถานที่ ถ้าหากสามประเด็นเหล่านี้ไม่ได้ดำเนินการไปพร้อมกัน อาจส่งผลให้เสียสมดุลและเกิดผลกระทบในระยะยาวได้โดยมีแนวทางในการจัดการทรัพยากรดังนี้ แนวทางในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประการ

2.7.1 การผลักดันและสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หรือ Ecotourism คือการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นผลักดันศักยภาพภายใต้การตระหนักถึงการอนุรักษ์และเกิดจิตสำนึกรักธรรมชาติ แนวทางที่สนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสาระสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณามีดังนี้

- (1) สนับสนุนสมาชิกให้สามารถอยู่ต่อไปได้
- (2) ควรมีการคำนึงถึงขอบเขตในการพัฒนา ขอบเขตในการอนุรักษ์ เพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนากระทบต่อระบบนิเวศที่เปราะบาง
- (3) เคารพวิถีดั้งเดิมของสังคมเอาไว้เพื่อรักษาตัวตนของท้องถิ่น สืบสานอัตลักษณ์จากบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกหลาน
- (4) การดำเนินการต้องมีประสิทธิภาพเพราะความเสียหายอาจหมายถึงการสูญเสียที่เกิดขึ้นกับระบบนิเวศ

(5) ความหลากหลายทางชีวภาพคือประเด็นสำคัญในการสงวนรักษา เพราะสิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนต้นทุนของการท่องเที่ยว นอกจากนี้ประเด็นนี้แล้วยังเป็นส่วนสำคัญของระบบนิเวศที่พึงรักษาและอนุรักษ์

(6) ศูนย์วิทยาคือสมบัติมีค่าของสถานที่หากเสียหายแล้วยากที่จะแก้ไข

(7) ถึงแม้ประเด็นทางธรรมชาติสำคัญมาก แต่การให้ชุมชนมีรายได้ก็จำเป็นเพื่อความอยู่รอดและเพื่อประโยชน์ของคนในท้องถิ่น

2.7.2 ที่สนับสนุนการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ย่อมต้องมีความต้องการในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับธุรกิจที่กำลังเติบโต ดังนั้นควรมีมาตรการในการดูแลและควบคุมในหลากหลายมิติให้สมดุลซึ่งกันและกัน

(1) มาตรการทางการจัดการวางแผนในการใช้ทรัพยากรมีคู่มือเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าชม

(2) มาตรการทางการเมือง นโยบาย ระเบียบข้อบังคับ คือมาตรการที่กำหนดเพื่อกำหนดกรอบการใช้งาน เพื่อความเป็นระเบียบเป็นมาตรฐานในการจัดการ

(3) มาตรการทางสังคม คือข้อตกลงที่อาจใช้ทั้งความเชื่อและมารยาททางสังคมร่วมด้วยเพื่อให้เป็นที่เข้าใจตรงกันถึงขอบเขตสิทธิ

(4) มาตรการทางเศรษฐกิจ ที่เด่นชัดคือ การจัดเก็บภาษีเพื่อเป็นด่านคัดกรองและนารายได้ไปเพื่อใช้พัฒนาหรือจัดการปรับปรุงพื้นที่

(5) มาตรการทางธรรมชาติ เป็นกระบวนที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ อาจเป็นระดับปานกลางหรือระดับรุนแรง โดยที่มาตรการเหล่านี้บางครั้งก็มีผลพวงมาจากมนุษย์เช่น น้ำป่าไหลหลากเกิดการชะล้างหน้าดินที่รุนแรง เกิดจากการจัดไม้ทำลายป่าโดยมนุษย์ หากมีต้นไม้มากพอที่จะดูดซับน้ำหรือรากไม้ที่คอยยึดพยุงหน้าดินเอาไว้ก็จะไม่เกิดการพังทลายของหน้าดินรุนแรง หรือการก่อสร้างที่ไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของธรรมชาติก่อให้เกิดความเสียหายภายหลังคลื่นมรสุมที่กัดเซาะชายฝั่งเกิดจากการสร้างเขื่อนที่ฝืนแรงธรรมชาติมากเกินไป เป็นต้น

2.7.3 การสร้างสมดุลระหว่างความต้องการในการพัฒนาและความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อการใช้งานในอนาคตโดยควบคุมผลกระทบทางลบให้น้อยที่สุด

เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว นักวิชาการ นักอนุรักษ์ โดยทั้งหมดนี้ต้องมีความเข้าใจและตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยให้มีการใช้อย่างถูกต้องและคุ้มค่ามากที่สุด คำนึงถึงความสามารถในการรองรับ 3 ด้าน ดังนี้

(1) สร้างสมดุลด้านชุมชน คือการจัดการให้มีการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนหรือทรัพยากรภายในชุมชนเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบในทางลบและสร้างความเสียหายให้แก่ชุมชน

(2) สร้างสมดุลทางการตลาด คือการจัดการไม่ให้มีผู้ใช้งานในพื้นที่มากเกินไปเกินกว่าที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะสามารถรองรับได้ เพราะหากนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากเกินไปจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพประสบการณ์ที่ได้รับไม่ทั่วถึง นั่นคือจุดวิกฤตความสามารถในการรองรับรูปแบบหนึ่ง

(3) สร้างสมดุลด้านสิ่งแวดล้อม คือระดับการจัดการที่ยอมให้มี “ผู้ใช้งาน” ได้มากที่สุด โดยที่ไม่ส่งผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม จนสภาพแวดล้อมเสียหาย เพราะเกิดจากการใช้งานที่เกินกำลังของสภาพแวดล้อมจะรองรับได้ และยังส่งผลถึงประสบการณ์ในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

3.1 ความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ทำหน้าที่ผูกโยงธุรกิจย่อยให้อยู่ร่วมกัน เอื้อหนุนเกื้อกูลกันเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว มีผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้หลากหลายท่านด้วยกันดังนี้

(วรากุลวิทย์, 2557) ได้ให้ความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ อุตสาหกรรมบริการที่มีการดำเนินงานธุรกิจขนาดใหญ่ มีขอบเขตกว้างขวาง ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภทประสานกันเพื่อให้การบริการแก่นักท่องเที่ยว ทั้งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยตรงและโดยอ้อมและการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งใช้งบประมาณจำนวนมาก จึงกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลก

สรุปความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยผู้วิจัยคือ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวประกอบไปด้วยธุรกิจต่าง ๆ ที่เอื้อหนุนกันเช่นธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ธุรกิจนำเที่ยวธุรกิจคมนาคมและธุรกิจอื่น ๆ ไม่ว่าจะขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ เกิดโดยองค์กรเอกชนขนาดใหญ่หรือธุรกิจในครัวเรือนล้วนมีบทบาทในการเชื่อมต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นเรียกได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

3.2 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

(จิโรจน์พันธุ์ et al., 2548) ได้แบ่งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ดังนี้

3.2.1 แหล่งท่องเที่ยว เป็นทรัพยากรที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมความสวยงามของสถานที่

3.2.2 การคมนาคม เป็นประการสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ จะต้องมีความปลอดภัย สะดวกสบายและรวดเร็ว ทั้ง 3 รูปแบบได้แก่ การคมนาคมทางบก การคมนาคมทางน้ำ การคมนาคมทางอากาศ โดยทั้งนี้การเดินทางคมนาคมทั้งสามรูปแบบควรมีความสามารถเชื่อมต่อกันได้จะทำให้การเดินทางท่องเที่ยวสะดวกมากยิ่งขึ้น

3.2.3 ที่พัก ที่พักแรมมีหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ลักษณะที่ควรมีคือความสะอาด ปลอดภัย มีการบริการที่ได้มาตรฐานระดับสากลและคุณภาพมีความเหมาะสมกับราคา

3.2.4 ร้านอาหาร ควรสะอาดและถูกสุขลักษณะ มีให้เลือกหลากหลายประเภทตามความต้องการของนักท่องเที่ยวและอาจมีการนำเสนออาหารพื้นถิ่นเพื่อประสบการณ์ที่แปลกใหม่ของนักท่องเที่ยว และควรมีการแจ้งราคาที่ชัดเจนเพื่อให้มีการรับทราบระดับราคา

3.2.5 ความปลอดภัย ความปลอดภัยเป็นเรื่องสำคัญต่อชีวิต ดังนั้นการเดินทางท่องเที่ยว จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นประเด็นหลักตลอดการเดินทางไม่ว่าขณะเดินทาง ขณะท่องเที่ยวชมสถานที่ รวมไปถึงขณะพักแรมด้วย

3.2.6 การบริการนำเที่ยว การท่องเที่ยวโดยการมีบริการนำเที่ยวที่ดีนับเป็นสิ่งที่ดีต่อการเดินทาง มัคคุเทศก์ผู้นำเที่ยวจะต้องมีความรู้ความเข้าใจต่อสถานที่ท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง รวมถึงมีน้ำใจมิตรไมตรีอันดีแก่ผู้ที่รับบริการ

3.2.7 การโฆษณาเผยแพร่ เป็นกระบวนการที่ผู้คนทั่วไปจะได้รับข่าวสารและเป็นโอกาสให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

3.2.8 สินค้าที่ระลึก เป็นเสมือนสิ่งแทนความทรงจำของสถานที่ โดยเน้นสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานที่หรือชุมชนเหล่านั้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์ทางความทรงจำและการผลิตต้องทำภายใต้การควบคุมคุณภาพและราคาที่เหมาะสม

3.2.9 พิธีการเข้าเมืองและการบริการข่าวสารที่ดี ควรมีการแข่งขันตอนและกระบวนการให้ชัดเจนและไม่เข้มงวดจนเกินไปเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

3.3 ประโยชน์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

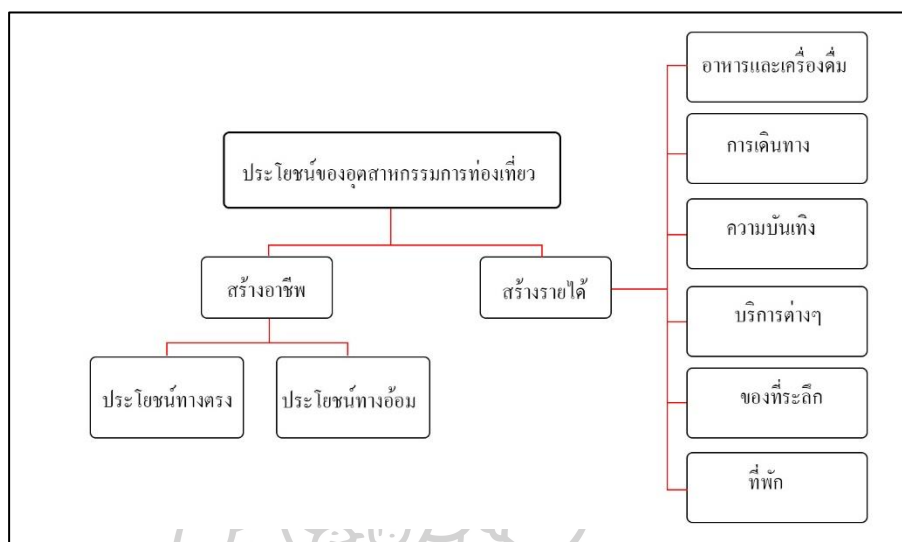
(จิโรจน์พันธุ์ et al., 2548) ได้กล่าวถึงคุณประโยชน์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ว่า

3.3.1 สร้างอาชีพ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวคือภาพรวมของบริกหลายประเภทรวมกัน เมื่อการบริการมีหลายส่วนจึงจำเป็นต้องมีแรงงานเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก เพื่อให้เพียงพอต่อการบริการ ซึ่งองค์ความรู้ด้านการบริการสามารถเรียนรู้โดยใช้ระยะเวลาไม่นานสามารถอบรมให้พร้อมต่อการบริการได้โดยใช้ระยะเวลาสั้น โดยสามารถแบ่งงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท ใหญ่ๆ ได้แก่

3.3.1.1 งานที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ งานบริการที่บริการให้แก่นักท่องเที่ยวโดยตรง ได้แก่ มัคคุเทศก์ ภัตตาคาร ร้านอาหาร สถานเริงรมย์ ธุรกิจที่พัก ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

3.3.1.2 งานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางอ้อม คืองานที่พนักงานแรงงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ไม่ได้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วยตัวเอง แต่เกี่ยวข้องทางอ้อม ได้แก่ กรสร้างอาคารที่พัก การออกแบบสถาปัตยกรรมต่าง ๆ งานด้านการผลิตวัตถุดิบสำหรับประกอบอาหาร ผลิตสินค้าที่ระลึกเพื่อส่งให้ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น

3.3.2 กระจายรายได้ การท่องเที่ยวเป็นการกระจายได้ไปสู่ประชาชนอาชีพต่าง ๆ ในพื้นที่ การท่องเที่ยวเกิดจากการเดินทางซึ่งก่อให้เกิดการใช้จ่ายใช้สอย โดยค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวได้ใช้จ่ายได้แก่ ค่าที่พัก ค่าอาหารเครื่องดื่ม ค่าพาหนะที่ใช้จ่ายในการเดินทางในประเทศ ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง ค่าบริการประเภทต่าง ๆ และค่าของที่ระลึก

ภาพที่ 5 ภาพแสดงแผนภูมิแสดงประโยชน์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

3.4 การพัฒนาสาธารณูปโภค

(จิโรจน์พันธุ์ et al., 2548) ได้กล่าวถึงผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแบ่งออกเป็นผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.4.1 ผลกระทบด้านบวกของอุตสาหกรรมต่อสิ่งแวดล้อม คือ มีการกระตุ้นความรู้สึกร่วมในการรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติสนใจสภาพแวดล้อม ช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งทางธรรมชาติ เช่น ทะเล ภูเขา ป่าไม้ ปะการัง และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคาร วัด โบราณสถานอนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน ฯลฯ ผลกระทบทางบวกมีดังนี้

3.4.1.1 เกิดการพัฒนาพื้นที่ว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ เช่น การสร้างสวนสาธารณะ เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับชุมชนหรือนักท่องเที่ยว

3.4.1.2 ทำให้มีการก่อสร้างเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งสถาปัตยกรรมและระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ห้างร้าน โรงแรม เป็นต้น

3.4.1.3 เกิดการอนุรักษ์ป้องกันรักษาปะการังและชายหาด เช่น การสร้างปะการังเทียม เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยให้แก่สัตว์ใต้ท้องทะเลที่ขาดที่อยู่อาศัย ที่หลบภัย ที่วางไข่

3.4.1.4 ทำให้มีการอนุรักษ์โบราณสถานหรืออาคารที่มีคุณค่า มีการบำรุงรักษา ซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ์เพื่อให้ชำรุดทรุดโทรม และให้คงอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ให้ได้มากที่สุด เช่น วัด ปราสาท กำแพงเก่า เป็นต้น

3.4.1.5 ทำให้มีการนำเอาระบบกำจัดของเสียมาใช้ เช่น ระบบกำจัดขยะ ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบกำจัดเขม่าควันมาใช้ เป็นต้น

3.4.1.6 เกิดการทำนุบำรุงป่าไม้ เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ทางสิ่งแวดล้อมให้ได้มากที่สุด

3.4.1.7 ทำให้เกิดการก่อสร้างสวนสาธารณะ หรือเกิดการกำหนดแนวเขตอนุรักษ์พืชพันธุ์ไม้และสัตว์ป่า เช่น อุทยาน วนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เป็นต้น

3.4.2 ผลกระทบด้านลบของการพัฒนาอุตสาหกรรม บางครั้งการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความเจริญนั้นก็ได้สร้างผลกระทบที่สวนทาง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ โดยผลกระทบด้านลบได้แบ่งออกเป็น 7 ด้านดังนี้

3.4.2.1 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม หากนักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ดีพอหรือเจตนาทำลาย จะส่งผลให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเสื่อมโทรมได้เร็วขึ้น

3.4.2.2 ผลกระทบทางอากาศ เกิดจากการเผาผลาญเชื้อเพลิงที่ใช้ในการจราจรเพราะยานพาหนะมีการปล่อย คาร์บอนมอนนอกไซด์ เมื่อลอยสู่อากาศก็เป็นมลภาวะอยู่ในอากาศ ความเข้มข้นของมลพิษทางอากาศมักจะเข้มข้นในเขตชุมชนเมืองเพราะมีการจราจรที่หนาแน่นกว่าชุมชนชนบท

3.4.2.3 ผลกระทบต่อพืชพันธุ์ไม้และสัตว์ป่า ทรัพยากรทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติทั้งที่อยู่ในเขตอนุรักษ์และนอกเขตอนุรักษ์มีความเสี่ยงในการถูกทำลายหรือบอบช้ำเสียหายจากการเข้าชมโดยพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศ เช่น การเดินเหยียบย่ำลงบนต้นไม้ ต้นหญ้า หรือพื้นดินที่มีเมล็ดพันธุ์กำลัง

เจริญเติบโต การเดินออกนอกเส้นทางศึกษาระบบชาติที่ได้กำหนดไว้เกิดผลกระทบต่อสายพันธุ์ที่เปราะบางเนื่องจากถูกรบกวน , การเก็บดอกไม้ ผล พันธุ์ไม้ หัก ขุด ถอน ตัด หรือการกระทำใด ๆ ที่ส่งผลเสียหายต่อพรรณพืช ซึ่งอาจเป็นพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์แล้วก็จะเกิดผลกระทบร้ายแรง , การทิ้งขยะที่ส่งผลต่อสัตว์ป่า สัตว์รู้เท่าไม่ถึงการณ์ว่าขยะไม่ได้เป็นอาหารอาจกินเข้าไป ส่งผลร้ายต่อร่างกายและอาจถึงขั้นเสียชีวิต หรือขยะอาจเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคที่แพร่ระบาดในสัตว์ป่าได้

3.4.2.4 ผลกระทบทางน้ำ มักเกิดจากการปล่อยของเสียลงแหล่งน้ำโดยมิได้บำบัด เมื่อสารเคมีหรือสิ่งปฏิกูลไปอยู่ในแหล่งน้ำเกินความสามารถในการปรับสมดุลของธรรมชาติแล้ว ส่งผลให้แหล่งน้ำเน่าเสีย มักเกิดสถานการณ์เช่นนี้ในบริเวณที่มีการท่องเที่ยวหนาแน่น เช่น พัทยา หัวหิน เป็นต้น กิจกรรมหลักๆที่เป็นสาเหตุของน้ำเน่าเสียคือ การทิ้งขยะมูลฝอยลงแหล่งน้ำ , การปล่อยน้ำเสียที่เกิดจากการจับถ้ำย การซักล้าง การชำระล้างทำความสะอาดที่ใช้สารเคมี ลงแม่น้ำลำคลอง ทะเล แหล่งน้ำต่าง ๆ โดยไม่ผ่านการบำบัด , ของเสียที่เกิดจากยานพาหนะทางน้ำเช่น คราบน้ำมัน , ของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิตน้ำจืด โดยนำน้ำทะเลมากลั่นของเสียจากกระบวนการนี้คือกากเกลือ ที่กำจัดได้ยาก , สารเคมีทางการเกษตร หรือสารเคมีที่เกิดจากการดูแลสนามกอล์ฟ ที่ถูกชะล้างลงแหล่งน้ำ

3.4.2.5 ผลกระทบต่อสัตว์ป่า ในอดีตบางประเทศอนุญาตให้ล่าสัตว์ป่าอย่างถูกกฎหมาย แต่ปัจจุบันได้มีการยกเลิกไปแล้ว เนื่องจากจำนวนสัตว์ป่าที่ลดลง บางชนิดก็ได้สูญพันธุ์ไป ปัจจุบันจึงได้มีการให้เข้าชมในรูปแบบที่จับรถเข้าไปในพื้นที่ที่มีสัตว์ป่าอาศัย แต่การกระทำเหล่านี้ก็ยังรบกวนสัตว์ป่าเพราะถูกรบกวน เกิดผลที่ตามมา เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ขาดที่อยู่อาศัย ขาดอาหาร เป็นต้น

3.4.2.6 ผลกระทบที่เกิดต่อสาธารณสุข เกิดจากการบุกรุกจับจองพื้นที่สาธารณะเพื่อใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัว เช่น การบุกรุกพื้นที่อุทยาน การบุกรุกพื้นที่ป่า หรือการก่อสร้างที่ไม่เว้นระยะร่นตามกฎหมายเพื่อสร้างสถานตากอากาศ การบุกรุกป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ การบุกรุกพื้นที่ชายหาดเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ รวมไปถึงการบุกรุกทางเท้าและการก่อสร้างที่ทับลำคลองสาธารณะ

3.4.2.7 ผลกระทบต่อธรณีวิทยา ส่งผลกระทบน้อยที่สุดหากเปรียบเทียบกับผลกระทบทางลบในรูปแบบอื่น

3.5 การป้องกันและแก้ไขปัญหามลกระทบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม

(จิโรจน์พันธุ์ et al., 2548) ได้อธิบายถึงการป้องกันที่ต้องอาศัยความต่อเนื่องในการจัดการโดยมีมาตรการดังนี้

3.5.1 มาตรการทางด้านธรรมชาติ คือ รักษาสภาพธรรมชาติเพื่อให้ธรรมชาติไม่เสียหาย โดยการเว้นระยะเวลาการเข้าชมเพื่อให้ธรรมชาติได้ฟื้นฟู ปรับสมดุลด้วยตัวเอง หากมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่พอดีและเหมาะสมธรรมชาติก็สามารถฟื้นฟูตัวเองได้โดยเว้นระยะเวลาไม่เข้าไปรบกวน เช่น การปิดเกาะในช่วงมรสุมเพื่อให้ธรรมชาติฟื้นตัว

3.5.2 มาตรการทางด้านเศรษฐกิจ เป็นมาตรการที่นำรายได้มาเป็นทุนในการบำรุงรักษาและป้องกันสถานที่ ได้แก่ มาตรการการจัดเก็บภาษี ซึ่งสามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ค่าเก็บขยะ ค่าเข้าชม ค่าธรรมเนียม โดยนำรายได้ไปดูแลและพัฒนาทรัพยากร เช่น พัฒนาสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว นำทุนไปจัดจ้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ จัดซื้อเครื่องมือที่เกี่ยวข้องที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการดำเนินการป้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ

3.5.3 มาตรการทางสังคม ในหลายๆประเทศรวมถึงในประเทศไทยมีการนำความเชื่อมาเพื่อจัดการป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายป่าและสภาพแวดล้อม เช่น การนำผ้ามาบวชต้นไม้ช่วยให้คนเคารพและไม่ตัดไม้ทำลายป่า และมาตรการทางสังคมอีกประเภทหนึ่งที่มีประสิทธิภาพสูงในระยะยาวการปลูกจิตสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม หากคนในชุมชนรักธรรมชาติเสมือนเป็นเจ้าของจะส่งผลให้ไม่เกิดการทำลายป่า ในขณะเดียวกันก็เป็นกำลังในการช่วยสอดส่องดูแลได้อีกด้วย

3.5.4 มาตรการทางการจัดการ เป็นมาตรการการบริหารทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการควบคุมและการจัดการสภาพทรัพยากรให้เหมาะสม มาตรการส่วนใหญ่ที่ใช้จะเป็นการแบ่งเขตที่ดินเพื่อการใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เขตป่าสงวน เขตห้ามสร้างอาคารสูง เขตที่พักแรม เขตอนุรักษ์ เขตผ่อนผัน โดยออกกฎหมายในภาพรวมและการจัดทำคู่มือเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยกล่าวถึงสิ่งที่อนุญาตและสิ่งที่ห้าม รวมไปถึงการจัดการการเข้าถึงในรูปแบบต่าง ๆ

3.5.5 มาตรการทางการเมือง เป็นมาตรการที่กำหนดขึ้นโดยรัฐบาลเพราะเห็นความจำเป็นที่ต้องมีข้อบังคับใช้เพื่อป้องกันสภาพแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย คุกคามและป้องกัน

รักษาไว้ โดยมาตรการอาจออกมาในรูปแบบกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับเพื่อนำมาควบคุมพฤติกรรม หรือดำเนินการบางอย่างที่สุ่มเสี่ยงต่อการทำลายสิ่งแวดล้อมในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ให้ผลตอบแทนสูงมีการกอบโกยผลประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม เสี่ยงต่อการทำลายจำนวนมากโดยมักไม่คำนึงถึงผลที่ตามมา บางครั้งก็เกิดการเพิกเฉยต่อผลเสียเหล่านั้น กฎหมายจะกล่าวถึงสิ่งที่อนุญาต สิ่งที่ห้าม บทลงโทษ หรือการออกนโยบายในอนาคต เช่น

- ประมวลกฎหมายที่ดินและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์
- พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504
- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503
- พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507
- พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2485
- พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518
- พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2503
- พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 เป็นต้น

3.6 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวชุมชน

(จิโรจน์พันธุ์ et al., 2548) ได้พูดถึงการท่องเที่ยวชุมชน (Village Based Tourism) ไว้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่จัดการโดยชุมชน โดยจัดการภายใต้ความกลมกลืนของสภาพแวดล้อมที่มีอยู่อย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต อาชีพ เช่น เกษตรกรรม

ประมง เป็นต้น โดยมีการพยายามที่รักษาลักษณะเด่นของชุมชนเอาไว้ เพื่อเป็นเอกลักษณ์และเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยว โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้

3.6.1 วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นเสมือนมรดกทางวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับชุมชน สามารถที่จะเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดการท่องเที่ยวให้เข้าเยี่ยมชมได้ เช่น เทศกาลประจำปี ประเพณี การละเล่นพื้นเมือง สภาพวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เป็นต้น

3.6.2 ธรรมชาติ การใช้ศักยภาพทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสวยงาม เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ภูเขา หนองน้ำ ล่องแก่ง เดินชมธรรมชาติ รวมไปถึงการเปิดให้เข้าชมสถานที่ทางประวัติศาสตร์ การจัดการท่องเที่ยวชุมชนต้องมีการให้บริการที่ให้นักท่องเที่ยวพอใจไปพร้อมกับการรักษาลักษณะเด่นเอาไว้

ลักษณะการบริการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่

1) ด้านอาหาร จะต้องมีความสะอาดมีคุณภาพและโภชนาการ มีการคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพมาประกอบอาหาร ลักษณะข้อปฏิบัติมีดังนี้

- ใช้ผลผลิตทางการเกษตรหรือผลผลิตอื่น ๆ ที่มาจากในชุมชน เพื่อสนับสนุนให้คนในชุมชนได้มีรายได้ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว

- นำเสนอรายการอาหารประจำถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสอาหารพื้นถิ่น

- ผู้ให้บริการควรมีใจรักในบริการ บริการด้วยอัธยาศัยที่ดีและมีจรรยาบรรณ

- อาหารจะต้องสะอาดและถูกสุขลักษณะอนามัย

- การตกแต่งร้านอาหารควรตกแต่งให้กลมกลืนกับท้องถิ่น

2) ของที่ระลึก สินค้าที่จะเป็นตัวแทนความทรงจำและเป็นตัวแทนชุมชน ทำหน้าที่คล้ายสิ่งที่ประชาสัมพันธ์ชุมชนจึงควรสนับสนุนให้ผลิตสินค้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ลักษณะของสินค้าที่ระลึกควรมีดังนี้ มีคุณภาพมาตรฐาน , เป็นสินค้าพื้นบ้าน , การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ที่คำนึงถึงการเดินทางของนักท่องเที่ยว ควรทำให้พกพาสะดวก , เป็นวัตถุดิบท้องถิ่น

อาจมาจากสินค้าเกษตรที่นำมาขายสด หรือนำมาแปรรูป และมีเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ของท้องถิ่น ที่ทำหน้าที่เป็นเสมือนตราสัญลักษณ์ของพื้นที่

3) ด้านการนำเที่ยว นักท่องเที่ยวต้องการคำแนะนำและคำอธิบายเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อรับรู้ความเป็นมา ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ลักษณะพิเศษของธรรมชาติหรือความเป็นมาของวัฒนธรรมประเพณีของสถานที่เหล่านั้นการบรรยายจะช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมีส่วนร่วมกับการเดินทางมีมากกว่าแค่เพียงชื่นชมความสวยงาม เกิดความเข้าใจ ได้ความรู้จนเกิดเป็นการอนุรักษ์และวางแผนท้องถิ่นช่วยลดความเสี่ยงในการคุกคามสถานที่และเกิดจิตสำนึกควบคุมพฤติกรรมในตัวของนักท่องเที่ยวได้อย่างดีที่สุด และด้านมัคคุเทศก์เองจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ ศักยภาพละเอียดของสถานที่อย่างดี ทั้งสภาพปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ จนเกิดเป็นความเข้าใจอย่างถ่องแท้พร้อมที่จะถ่ายทอดออกไปอย่างชำนาญ

4) ด้านที่พัก สนับสนุนให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว เป็นที่พักในท้องถิ่นที่มีการจัดการโดยชุมชน ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า Homestay คือการพักแรมในบ้านของคนในชุมชน หลักการในการทำโฮมสเตย์มีดังนี้

อุปกรณ์เครื่องใช้พื้นฐาน และความสมัครใจของชุมชนที่พร้อมจะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วยจิตมิตรีไมตรี อาจมีการจัดตั้งกลุ่มสมาชิกชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ชุมชนจัดตั้งกลุ่มหรือสร้างชมรมขึ้นภายใต้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการและควรมีความพร้อมต่าง ๆ ดังนี้ อุปกรณ์พื้นฐานในการพักแรม เตียง ที่นอน หมอน มุ้ง ห้องน้ำ น้ำสะอาด , ควรจะมีอาหารและน้ำดื่มที่สะอาดบริการ , ทัศนียภาพและมิตรไมตรีที่ดี เต็มใจบริการ , บ้านพัก ควรสะอาดปลอดภัยและตั้งอยู่ในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี

ความปลอดภัย ถึงแม้การพักโฮมสเตย์จะต้องแสดงออกถึงความเรียบง่าย แต่แฝงไปด้วยความไว้วางใจหวังถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ที่ต้องการความปลอดภัยในที่พักอาศัย หากมีเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายแก่นักท่องเที่ยวแล้วจะส่งผลกระทบต่อทั้งพื้นที่และต่อชุมชนในระยะยาวเพราะจะไม่มีใครอยากมาเที่ยวอีก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรักษามาตรฐานความปลอดภัยเอาไว้ให้ดี

ลักษณะรูปแบบบ้านพัก อาจนำเสนอบ้านที่มีสถาปัตยกรรมเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อเป็นประสบการณ์ในการเข้าพัก และเป็นจุดดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว เช่น บ้านเรือนไทย บ้านใต้ถุนสูง เป็นต้น

สถานที่ อาหาร และสิ่งอื่น ๆ จำเป็นจะต้องมีความสะอาดเพราะเป็นเรื่องสุกสกาวที่ไม่สามารถมองข้ามได้ หากไม่สะอาดก็อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวนักท่องเที่ยวได้

สรุปการพัฒนาท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นระบบที่สร้างผลกระทบต่อชุมชนน้อยมากที่สุดเพราะเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนและเกิดจากการนำทรัพยากรที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นอุตสาหกรรมชุมชนที่ผลักดันให้มีการพัฒนาทุกภาคส่วนรวมไปถึงการได้พัฒนาชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น แต่การท่องเที่ยวนั้นก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้หลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยม ดังนั้นการจัดการต้องมีความระมัดระวังและควรให้มีความสมดุลอย่างยั่งยืน

4. ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กระแสการท่องเที่ยวที่กำลังเป็นที่นิยมมากในปัจจุบันก่อให้เกิดการสวนทางกันระหว่างความต้องการในการพัฒนาและความต้องการในการอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ที่ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างสองประเด็นนี้ได้ และนอกจากนี้แล้วยังสามารถทำให้การพัฒนาและการอนุรักษ์เติบโตไปพร้อมกันได้อย่างสมดุล โดยที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบการจัดการบริหารการท่องเที่ยวในพื้นที่หนึ่งๆมิใช่ให้ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจมาบดบังความเสื่อมโทรมของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

4.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(วงษ์วานิช, 2546) ได้กล่าวว่าในระยะแรก **Eco Tourism** มีชื่อในภาษาไทยว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ต่อมาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ทำการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ และขอให้ราชบัณฑิตยสภากำหนดความหมายของคำว่า Eco Tourism ซึ่งได้ความหมายว่า Eco Tourism คือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต

การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน มีผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้หลายท่านด้วยกันดังนี้

(จิตต์วัฒนา, 2548) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า คือการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายรับผิดชอบร่วมกันต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ปรีชา แดงโรจน์อ้างอิงถึงใน (สฤณะพัฒน์ et al., 2554) เป็นกิจกรรมที่ต้องมีเงื่อนไขหลัก 3 ประการ ได้แก่ ต้องมีการเดินทาง ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมชม และจะต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง

จากความหมายข้างต้นผู้วิจัยขอสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในความคิดเห็นของผู้วิจัยดังนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นคือการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ท่องเที่ยวโดยที่เคารพธรรมชาติ มีความรู้ความเข้าใจต่อสถานที่ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในปริมาณน้อยมากหรือเป็นศูนย์ ก่อเกิดเป็นประสบการณ์ที่ดีต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมและต่อตัวนักท่องเที่ยวเอง โดยการจัดการบริหารดูแลมีผู้คนในชุมชนเป็นเสียงหลักในการเสนอความคิดเห็น เป็นกำลังหลักในการบริหารการบริการ

4.2 ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(วงษ์วานิช, 2546) ได้อธิบายถึงลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีจุดมุ่งหมายและรายละเอียดที่แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวทั่วไปดังนี้

4.2.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นท่องเที่ยวในสถานที่ธรรมชาติหรือพื้นที่ที่มีความเข้มข้นของวิถีชีวิต วัฒนธรรมดั้งเดิม ร่วมกับธรรมชาติในภูมิประเทศนั้น ๆ ท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างเข้าใจ

4.2.2 ชุมชนในพื้นที่สถานที่ท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพราะเปรียบเสมือนเป็นผู้ดำเนินการในการวางแผน ผลักดัน ปฏิบัติ ตรวจสอบ รวมถึงบำรุงรักษาสถานที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและผู้ดำเนินการในส่วนต่าง ๆ เกิดการจ้างงาน เกิดรายได้กระจายไปยังท้องถิ่น

4.2.3 ความสามารถในการรองรับคือหัวใจหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ความสามารถในการรองรับ ในที่นี้นั้นจะหมายถึงจุดที่มีปัจจัยใดใดบ่งถึงการเกินจุดสมดุลในการ
บริการของพื้นที่ซึ่งแต่ละสถานที่นั้นจะแตกต่างกันไปตามลักษณะทางกายภาพ

4.2.4 การรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมนักท่องเที่ยวและชุมชนจะต้องมีความ
รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยที่นักท่องเที่ยวจะต้องเข้าชมสถานที่โดยที่ไม่สร้างผลกระทบทางลบ
ให้แก่สถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นและชุมชนเองจะต้องไม่พัฒนาการบริการใดใดที่เกิดผลกระทบทาง
ลบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

4.3 องค์ประกอบหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการป้องกันรักษา
สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยที่การอนุรักษ์และการพัฒนาทางด้าน
เศรษฐกิจได้ดำเนินการไปพร้อมกันเพราะเป้าหมายหลักมีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
มุ่งเน้นให้มีกรดำเนินการโดยชุมชน เพื่อเสริมสร้างรายได้ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการสร้าง
ประสบการณ์ความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวและสร้างจิตสำนึกในอารอนุรักษ์ธรรมชาติให้กับ
นักท่องเที่ยวและชุมชน โดยปัจจัยหลักสำคัญในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แก่พื้นที่ทางธรรมชาติ
รวมถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว การคำนึงถึงความสมดุลระหว่าง
ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ต่อจำนวนนักท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวจะต้องไม่สร้าง
ผลกระทบด้านลบให้แก่สถานที่ การดำเนินการจัดการพื้นที่จะต้องมีการสื่อความหมายข้อมูลใน
ระหว่างการท่องเที่ยวเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องของนักท่องเที่ยวเป็นต้น

(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบ 4 ประการของ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

4.3.1 องค์ประกอบด้านพื้นที่คือสภาพแวดล้อมที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอาจเป็น
สถานที่ทางธรรมชาติ (Nature-Based Tourism) หรือชุมชนที่มีวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ (Identity
or Authentic or Endemic or Unique) รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิ
ประเทศและระบบนิเวศ (Eco-System) เหล่านี้

4.3.2 องค์ประกอบด้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานที่เอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน
กิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดความรู้และประสบการณ์เรียนรู้ (Learning Process) ต่อสถานที่และสร้าง

จิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นกำลังในการดูแลรักษาและธรรงค์ให้
ตระหนัก ปลูกจิตสำนึกกรักรธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยว ชาวบ้าน ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ถึง
ความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว อาจเรียกได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (
Environmental education-based tourism)

4.3.3 องค์ประกอบด้านการจัดการ ต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อ
สภาพแวดล้อมให้น้อยที่สุดหรือไม่เกิดขึ้นเลย โดยยึดหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน(
Sustainably managed Tourism) มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรให้อยู่คู่ท้องถิ่นไปยาวนานนับว่าเป็น
การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible Travel)

4.3.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่น (
Involvement of Local Community or People participation) เพราะชุมชนเปรียบเสมือนเจ้าถิ่น หาก
มีการจัดการวางแผนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการเพราะชุมชนเป็นผู้ใช้งาน
หลัก การดำเนินการด้วยความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์จะเกิดผลดีต่อพื้นที่ในระยะยาว เพราะไม่
เพียงสร้างรายได้ให้กับชุมชนแต่ยังก่อให้เกิดเครือข่ายอาชีพและบริการ ก่อให้เกิดการจ้างงาน
บริการที่ต้องควบคู่ไปกับการรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้อยู่สืบไป

4.4 วัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จิโรจน์พันธุ์ et al., 2548) ได้
กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีดังนี้

4.4.1 รักษาแหล่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่
เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ โดยจัดการอย่างมีความรับผิดชอบต่อค่านึงถึงความเหมาะสมและความสาม
รถในการรองรับของพื้นที่

4.4.2 ใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกต่อการรักษา
ระบบนิเวศเพื่อเป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4.4.3 ประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายและระบบการทำงานในทิศทาง
เดียวกันดูแลอย่างเสมอภาคและเหมาะสม สร้างความเข้มแข็ง แข็งแรง และมั่นคงให้แก่ชุมชน

4.4.4 การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต้องคำนึงถึงสุนทรียภาพที่กลมกลืนกับ
สภาพแวดล้อมรักษาเอกลักษณ์ทางสังคมและธรรมชาติ4.4.5.มีการบริหารจัดการประสานงาน

ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคประชาชน องค์กรรัฐบาล องค์กรเอกชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

4.5 การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมุ่งเน้นให้ความรู้และให้ประสบการณ์แก่ผู้ที่ท่องเที่ยว โดยตระหนักเน้นในประเด็นของการเข้าใจและอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ภายใต้การร่วมมือหรืออาศัยการดำเนินการโดยชุมชน เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์อย่างแท้จริงและยั่งยืน

การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามเกณฑ์ของกองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสมาคมไทยการท่องเที่ยวอนุรักษ์และผจญภัย(สฤณะพัฒน์ et al., 2554)มีดังนี้

- 4.5.1 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่มีระบบนิเวศอันสมบูรณ์
- 4.5.2 การดำเนินการที่พักรวมต้องคำนึงถึงการก่อสร้างตลอดจนการจัดการที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 4.5.3 ควรมักคฤเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้อย่างถ่องแท้
- 4.5.4 มีสิ่งอำนวยความสะดวกต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นจุดบริการที่ให้ความรู้ ข้อมูลและบริการต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว เช่น จุดบริการให้ข่าวสาร ข้อมูล ห้องสุขา ร้านอาหารและเครื่องดื่ม โดยทั้งหมดนี้ต้องมีความปลอดภัย
- 4.5.5 มีการบริหารจัดการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาคประชาชน องค์กรรัฐบาล องค์กรเอกชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น
- 4.5.6 มีป้ายสื่อหรือเครื่องหมายเส้นทางที่เหมาะสม เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยว
- 4.5.7 มีการออกแบบเส้นทางศึกษาธรรมชาติตามความเหมาะสมและเป็นสากล
- 4.5.8 มีการจัดทำแผนที่และข้อมูลนำเที่ยว เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและเพื่อความความสะดวกสบาย ปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
- 4.5.9 มีการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยกำหนดปริมาณจำนวนผู้เข้าชมต่อวันเพื่อลดความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อม

4.5.10 มีแผนหรือนโยบายในการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีมาตรฐานในระดับสากล

4.5.11 มีแผนในการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและภูมิปัญญาที่ชัดเจนเช่นแนวทางการจัดการของเสีย การกำจัดขยะ การกำจัดมลพิษ เป็นต้น

4.6 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(พงวณิชย์, 2555) ได้อธิบายไว้ว่าการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการบริหารจัดการโดยมีเป้าหมายให้การดำเนินการอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวเป็นไปพร้อมๆ กับการอนุรักษ์ การจัดการโดยคำนึงถึงแนวคิด ทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดการมุ่งเน้นถึงประเด็นความสามารถในการรองรับของพื้นที่ การคำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวและชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาและสร้างอาชีพอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดความตระหนักต่อการรักษาธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยว ตลอดจนกำหนดนโยบายมาตรฐานเพื่อควบคุมในการใช้ประโยชน์หรือควบคุมกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อพื้นที่ให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

วัตถุประสงค์ในการจัดการเพื่อให้การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเติบโตไปพร้อมกับการที่ให้นักในชุมชนมีรายได้ มีอาชีพมั่นคง ทรัพยากรธรรมชาติยังคงอุดมสมบูรณ์ วิถีชีวิตวัฒนธรรมยังคงได้รับการสืบทอด ทุกอย่างพัฒนาไปพร้อมกันอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.6.1 เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวคงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นซึ่งเป็นความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและระบบนิเวศ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมในการจัดการการใช้ประโยชน์และคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของพื้นที่

4.6.2 ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือให้เห็นถึงความสำคัญและจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง

4.6.3 การดำเนินการจัดการควรเกิดภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่ายและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อประสิทธิภาพสูงสุด ให้ภาคเอกชน ภาครัฐบาลและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อปฏิบัติตามหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพราะเกิดจากการพัฒนาการบริหารจัดการด้วยความเข้าใจ

4.6.4 สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการท่องเที่ยวจะต้องเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม โดยการพยายามรักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ หรือ วัฒนธรรมเอาไว้ และต้องได้รับมาตรฐานเรื่องความปลอดภัยของสถานที่

4.6.5 เพื่อให้นักท่องเที่ยวกลุ่มทั่วไปและกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพกระจายตัวไปตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเหมาะสม

4.7 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(พงวนิชย์, 2555) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนขึ้นอยู่กับความสามารถในการรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้สมดุลและสามารถทำให้สภาพเศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น กล่าวคือความร่ำรวยทางทรัพยากรถูกนำไปพร้อมกับการอนุรักษ์ความเจริญรุ่งเรืองของทางวัฒนธรรมเอาไว้ เพราะสองสิ่งนี้เปรียบเสมือนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การรักษาและปรับปรุงให้เหมาะสมจะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ชุมชนได้ เทคนิคการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีดังนี้

4.7.1 ชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีความเข้าใจในภาพรวมเพื่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางรายละเอียดต่าง ๆ จะต้องมีการพิจารณาความคิดเห็น ความพร้อมของชุมชนในการจัดการสถานที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เปิดประชาสัมพันธ์ให้ทราบ โยทั่วถึงและเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีการแสดงความคิดเห็นและเสนอความเห็นเพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนโดยตรง

4.7.2 องค์กรที่มีอำนาจจะต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนโครงการและร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนและผลักดันให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ได้เป็นรูปธรรม

4.7.3 การนำแผนไปบังคับใช้อย่างแท้จริงเพื่อคุ้มครองสถานที่ให้รอดพ้นจากการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือความเสื่อมโทรมในระยะยาว โดยที่มีอำนาจอนุมัติหรือตัดสินใจต้องวางตัวเป็นกลาง

4.7.4 การได้รับทราบข้อมูลก่อนการไปเยือนจะช่วยให้ได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้สมบูรณ์และเพิ่มคุณค่ามากยิ่งขึ้น

4.8 แนวทางการลดผลกระทบ

(พงวณิชย์, 2555) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นพื้นที่ทางธรรมชาติ มีความเปราะบางต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสัตว์ พืชและสิ่งแวดล้อมเป็นประการสำคัญ จะต้องมีการควบคุมการพัฒนา เพื่อลดการรบกวนและความเสียหายต่อที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและพืชพรรณ

4.8.1 แนวทางการลดผลกระทบในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.8.1.1 การส่งเสริมการขนส่งที่ยั่งยืน การเดินทางท่องเที่ยวก่อให้เกิดมลพิษเพราะการใช้งานพาหนะชนิดต่าง ๆ เพื่อการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว การคมนาคมก่อให้เกิด การปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยเฉพาะอย่างยิ่งรถยนต์ส่วนบุคคล การเดินทางทางอากาศก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศโดยตรงแต่การเดินทางโดยรถไฟหรือเรือจะก่อให้เกิดปริมาณมลพิษที่น้อยกว่า แนวทางในการจัดการขนส่ง ได้แก่ การกำหนดชนิดหรือรูปแบบการเดินทางที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ เช่นการใช้จักรยาน ทั้งนี้ต้องมีการออกแบบให้โครงสร้างพื้นฐานสามารถรองรับการขนส่งได้หลากหลายรูปแบบ , การลดจำนวนครั้งในการเดินทางเพื่อลดระยะเวลาการเดินทาง เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยลง แต่จะต้องมีการนำเสนอกการเข้าพักระยะยาวเข้ามาแทนที่เพื่อจะได้มีรายได้เข้ามาในสถานที่ท่องเที่ยวต่อไป , รมรงค์เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวรับผิดชอบชดเชยผลกระทบจากการมีส่วนร่วมในการก่อมลพิษที่เกิดจากการเดินทางโดยการบริจาคเงินให้โครงการกักเก็บคาร์บอนไดออกไซด์

4.8.1.2 ลดการใช้ทรัพยากรที่ขาดแคลนและไม่หมุนเวียน การใช้ทรัพยากรเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการนำทรัพยากรมาใช้เพื่อให้เกิดการบริการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ทั้งนี้การนำทรัพยากรมาใช้นั้นควรมีความระมัดระวังเพราะพลังงานเชื้อเพลิง แร่ธาตุ ป่าไม้ ล้วนใช้แล้วหมดไป หากแก่การที่จะสร้างใหม่มาทดแทน ดังนั้นในภาคการบริการการท่องเที่ยวจึงควรมีทางออกหรือแนวทางสำรองเอาไว้ เช่น การลดใช้พลังงานที่ใช้แล้วหมดไป การคิดหาแนวทางเพื่อลดการใช้พลังงาน เช่นการออกแบบหรือแก้ไขรูปแบบสิ่งก่อสร้างการออกแบบอาคารให้สามารถกักเก็บพลังงานจากธรรมชาติ และลดการใช้พลังงานในตัวเอง

มีการหาแนวทางเพื่อนำวัสดุ Recycle เพื่อกลับมาใช้ซ้ำหรือแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่และให้การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุดไม่ทิ้งเปล่าให้เสียโอกาส การหาแนวทางนำวัสดุท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสม

การพยายามลดใช้พลังงาน ลดการสร้างของเสียจะก่อให้เกิดปริมาณมลพิษตามแหล่งน้ำ มลพิษทางอากาศ และปริมาณขยะที่น้อยลง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย คุณภาพการท่องเที่ยว รวมไปถึงคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวดีขึ้นอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ยังส่งผลดีคืนสู่ธรรมชาติ นั่นคือการทำให้ระบบทางชีวภาพดีขึ้น ระบบนิเวศอุดมสมบูรณ์และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างปลอดภัย

4.8.1.3 ลดการใช้น้ำในภาคการท่องเที่ยว ในภาคการท่องเที่ยวมีการใช้น้ำจืดในปริมาณมากเพื่อนำมาใช้ในการอุปโภคและบริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำจืดถูกนำมาใช้เพื่อการรดสนามหญ้าในสนามกอล์ฟที่ออกแบบเพื่อความสวยงามมีการใช้น้ำเพื่อดูแลบำรุงรักษาในปริมาณมากและลักษณะของพืชพรรณที่ต้องอาศัยสารเคมีและการดูแลรักษาที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมค่อนข้างรุนแรงเพราะมีการชะล้างน้ำที่ปนเปื้อนสารเคมีลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ระบายน้ำตามที่พักที่ส่งเสริมความสวยงามแต่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวนำมาซึ่งการใช้น้ำจืดจำนวนมากเพื่อมาเติมลงสระในบางภูมิภาคที่ไม่ได้มีน้ำจืดเหลือเพื่อสำหรับมาใช้เพื่อการนี้ก็จะมีการใช้น้ำเค็มมากขึ้นเป็นน้ำจืดเกิดของเสียที่เหลือทิ้งจากกระบวนการกลั่นได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมา

กระบวนการถ่ายเทของเสียก็เป็นอีกกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งน้ำ นั่นคือการระบายน้ำเสียของเสียทิ้งลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะโดยมิได้ผ่านการบำบัด ทำให้เกิดมลพิษต่อแหล่งน้ำโดยรวมและต่อเนื่องไปยังแหล่งน้ำใต้ดิน

ดังนั้นการกำหนดมาตรการ กฎหมาย รูปแบบมาตรฐานและข้อบังคับเพื่อควบคุมการใช้งานและระบายน้ำเสียจะทำให้เกิดแบบแผนในการรักษาสังแวดล้อมอย่างชัดเจนและช่วยลดผลกระทบต่อแหล่งน้ำในระยะยาว

4.8.1.4 การลดใช้สารเคมีเพื่อลดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการใช้สารเคมีเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ หากแยกตามประเภทการใช้งานหลัก สามารถแยกคร่าว ๆ ได้ดังนี้

- ใช้ในระบบเกษตรกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านอาหารในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว คือการใช้สารเคมีกระตุ้นการเจริญเติบโตแก่พืชที่เป็นอาหารให้แก่นักท่องเที่ยว การใช้สารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูพืชเป็นต้น

- ใช้ในการคมนาคมขนส่ง เป็นส่วนเหลือทิ้งที่มาจากยานพาหนะหลายรูปแบบ เช่น คราบน้ำหรือสารเคมีที่ถ่ายทิ้งจากเรือลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งน้ำทั้งต่อลักษณะกายภาพของแหล่งน้ำและสิ่งมีชีวิตในแหล่งน้ำ

- ใช้ในการก่อสร้างสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่อำนวยความสะดวกหรือที่พักอาศัยแก่นักท่องเที่ยว การก่อสร้างอาจมีการใช้วัสดุที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น สี โฟม หรือสารเคมีอื่น ๆ ที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นต้น

- สารเคมีที่ใช้ในที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น การใช้สารคลอรีนเพื่อทำลายแบคทีเรียในสระว่ายน้ำ การใช้สารเคมีในการทำความสะอาดเครื่องนุ่งห่มหรือทำความสะอาดสถานที่ สารเคมีเหล่านี้ทำให้สถานที่หรือวัตถุที่เราต้องการทำความสะอาดนั้นสะอาด หากแต่เป็นอันตรายต่อจุลินทรีย์ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ที่สารเคมีเข้าถึงเมื่อถูกปล่อยทิ้ง สารCFCs ที่มาจากการใช้เครื่องทำความเย็นถูกปล่อยสู่ชั้นบรรยากาศโดยตรง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าสารเคมีเหล่านี้ทำลายสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อมจึงควรมีมาตรการในการกำจัดหรือเสียภาษีนิเวศเพื่อเป็นมาตรการในการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

4.8.1.5 ทรัพยากรในการวางแผนทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ก่อนการพัฒนาสถานที่ใดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ควรมีการคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาในทุก ๆ ด้าน เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้น ในขั้นตอนกระบวนการออกแบบสิ่งก่อสร้างอาคาร การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่ค่อนข้างมาก การหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบในด้านนี้อาจจะต้องคำนึง ใ้ตรงต่อการออกแบบที่ช่วยลดการใช้พลังงานที่ใช้แล้วหมดไป มาใช้พลังงานหมุนเวียนจากธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมดไป การออกแบบสิ่งก่อสร้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อทรัพยากรในระยะยาว

การวางแผนแบบบูรณาการจำเป็นมากในการออกแบบใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและเหมาะสมต้องคำนึงถึงสมดุลในการพัฒนาที่ท่องเที่ยวและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

4.8.2 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มผู้ใช้งานหลักในระบบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การบริการต่าง ๆ มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจและพึงพอใจต่อการบริการ ดังนั้น

นักท่องเที่ยวจะได้รับการบริการที่ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นเพศ เชื้อชาติหรือมีสถานะใด การได้รับการบริการอย่างเป็นธรรมเป็นสิทธิที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากผู้ให้บริการ มากกว่าการเสี่ยงผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจจากตัวนักท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวเองเป็นประเด็นหลักที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรที่สุรุ่ยสุร่ายเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้าง ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของบางประเทศมีการตั้งคำถามถึงวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการลดจำนวนรอยเท้าในพื้นที่ทางธรรมชาติและมีความเปราะบางทางวัฒนธรรม คำถามเช่น คุณเดินทางทำไม? คุณจะอยู่ได้อย่างไร? คุณจะไปที่ไหน? คุณจะเดินทางอย่างไร? คุณจะซื้ออะไร? คุณเดินทางทำไม? คุณใช้เวลาเดินทางอย่างไร? คุณจะทิ้งอะไรไว้? ทั้งหมดนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทบทวนจุดประสงค์และทำการศึกษารายละเอียด ภูมิประเทศ วิถีชีวิตเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสถานที่ท่องเที่ยวก่อนที่จะเดินทางไปถึง เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจวัฒนธรรม เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจต่อชาวบ้านและเกิดมิตรไมตรีอันดีงานระหว่างเจ้าบ้านและผู้ที่มาเยือน

ประเด็นสำคัญที่นักท่องเที่ยวควรได้รับมากที่สุดคือความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ปลอดภัยจากการเดินทาง จากการเข้าพักในสถานที่พักแรม เช่นมีระบบรักษาความปลอดภัยที่ดี ปลอดภัยจากอาชญากรรม การก่อการร้าย อุบัติเหตุ รวมไปถึงการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยควรมีแนวทางที่ชัดเจนในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมั่นใจในความปลอดภัย

การกำหนดนโยบายขอบเขตการบริการและควบคุมพฤติกรรม เพื่ออนุรักษ์พื้นที่ที่เปราะบางทางธรรมชาติ พื้นที่ที่การท่องเที่ยวอาจคุกคามสายพันธุ์เปราะบางที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ไม่สนับสนุนการค้าที่ผิดกฎหมาย การค้าสัตว์หรือพืชที่เป็นที่ต้องห้ามทางกฎหมาย หรือมาตรการอนุรักษ์สนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากร อาจช่วยเหลือทั้งด้านกำลังทรัพย์และด้านกำลังกาย ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกระบวนการและมีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะสิ่งแวดล้อม ภูมิประเทศ ระบบนิเวศ

4.8.3 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับผู้ประกอบการ

เป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายสำคัญในการดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้นผู้ประกอบการควรปฏิบัติดังนี้

- ผู้ประกอบการต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวทั้งรายละเอียดสถานที่และข้อมูลการเดินทาง มอบบริการที่ดีและปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว หากเกิดกรณีความ

เสียหายอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินอันเนื่องมาจากผู้ประกอบการจะต้องมีการชดเชยค่าเสียหายให้แก่นักท่องเที่ยว

- ผู้ประกอบการจะต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการรักษาความปลอดภัย ครอบคลุมทั้งอุบัติเหตุ สุขภาพ สุขอนามัย

- ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรม ประเพณีของนักท่องเที่ยวและชุมชน และควรเอื้ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติศาสนกิจของตนเอง

- จะต้องมีเตรียมแผนการในการส่งนักท่องเที่ยวคืนประเทศในกรณีที่เกิดปัญหา

- มีการแจ้งเตือนและประกาศที่ทันทั่วถึงต่อสถานการณ์ไม่ปกติในต่างประเทศหรือตามสถานที่ท่องเที่ยว มีการรายงานสถานการณ์ความเป็นจริงเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อตัดสินใจในสถานการณ์ที่คับขันได้

4.8.4 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับรัฐ

บทบาทของรัฐบาลในการเข้ามาช่วยเหลือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- ควบคุมสิ่งแวดล้อม ออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมรักษาความเป็นระเบียบ มีการติดตามเพื่อประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางบวกและทางลบ

- รวมแผนการท่องเที่ยวไว้ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน

- รัฐควรมีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

- สนับสนุนการออกแบบหรือการก่อสร้างที่กลมกลืน ไม่ทำลายทัศนียภาพ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

4.9 รูปแบบ และการจัดการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(จิโรจน์พันธุ์ et al., 2548) ได้กล่าวว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสถานที่หนึ่งๆจะต้องมีกิจกรรมที่ค่อนข้างหลากหลายเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวและร่วมกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อได้รับประสบการณ์ที่ครบถ้วน เช่น การเดินชมธรรมชาติในเส้นทางศึกษาธรรมชาติหรือการเยี่ยมชมสัมผัสธรรมชาติในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละสถานที่ท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจโดยมีแนวทางในการจัดการดังนี้

4.9.1 เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องมีการมุ่งให้ความรู้ด้านการศึกษาธรรมชาติและระบบสังคมที่มีความเฉพาะ โดยให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ผู้มาเยือน ทั้งนี้เพื่อถ่ายทอดความภาคภูมิใจในถิ่นที่อยู่เพื่อสร้างประสบการณ์ความรู้ใหม่ๆให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว โดยมีหลักการจัดการดังนี้

- การบริการจะต้องมีความร่วมมือกันระหว่างประชาชนในท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันดูแลให้มีมาตรฐานมีคุณภาพระดับสากล

- มักุเทศก์ต้องมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความสามารถในการจัดการกลุ่มนักท่องเที่ยวและสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ ได้

- ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนางานวางแผนดำเนินการตลอดจนสามารถเข้าถึงการบริหารรายได้ที่ได้มา อาจอยู่ในรูปแบบสหกรณ์หรือบริษัท

- การจัดรายการนำเที่ยว จะต้องแจ้งรายการให้นักท่องเที่ยวทราบ ต้องมีความชัดเจน เพื่อให้มีความเตรียมตัวเตรียมความพร้อมเตรียมรับประสบการณ์ โดยมีหลักการดังนี้
 - แจ้งกำหนดการให้ชัดเจนระบุทั้งเวลาและสถานที่ให้นักท่องเที่ยวทราบ , แจ้งการเตรียมอาหารหรืออุปกรณ์ ส่วนใดที่มีการจัดเตรียมไว้ให้ ส่วนใดที่จะต้องมีการจัดเตรียมด้วยตนเอง , แจ้งค่าใช้จ่ายให้ชัดเจนเพื่อการเตรียมตัวและประกอบการตัดสินใจ , การให้ความรู้และข้อควรรู้ให้นักท่องเที่ยวพิจารณาให้เกิดความรู้และเพื่อให้เข้าใจแก่ประสบการณ์อย่างแท้จริง

4.9.2 การจัดที่พัก

การจัดเตรียมที่พักเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องคำนึงผลกระทบของสิ่งแวดล้อมเป็นประการสำคัญ ต้องมีการประเมินผลกระทบอย่างละเอียดเพราะการก่อสร้างที่พักนั้นจะเป็นการใช้งานในระยะยาวและมีผลต่อเนื่องต่อสิ่งแวดล้อมต้องออกแบบให้มีการใช้งานที่ดีเหมาะสม คำนึงถึงสุนทรียภาพและอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่สะท้อนถึงชุมชนในท้องถิ่น ทั้งนี้อีกระบบที่สำคัญต่อสิ่งแวดล้อมในงานอาคารคือระบบการกำจัดของเสีย โดยหลักการที่ผู้จัดทำที่พักควรพิจารณา ดังนี้

4.9.2.1 หลักการออกแบบที่พัก จำเป็นจะต้องนำหลักออกแบบอย่างยั่งยืนมาใช้ มีการพิจารณาผลกระทบก่อนการก่อสร้างตามกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการออกแบบแนวทางการใช้อาคารแบบประหยัดพลังงาน มีการบูรณาการระหว่างสุนทรียภาพและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยมีรายละเอียดดังนี้

- ควรคำนึงถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรมในระยะยาว มีสุนทรียภาพที่สอดคล้องกับท้องถิ่นและมีอายุการใช้งานที่เหมาะสม

- ออกแบบโดยเคารพจิตวิญญาณของพื้นที่

- ออกแบบโดยการนำหลักการประหยัดพลังงานในอาคารมาใช้

- ออกแบบโดยเคารพวัฒนธรรมและชนชาติ การก่อสร้างไม่ควร

อยู่ในตำแหน่งที่ทำให้ทัศนียภาพของสถานที่ที่มีความสำคัญหรือมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เสื่อมลง นอกจากเคารพในสถานที่ที่มีความสำคัญแล้วการก่อสร้างไม่ควรก่อสร้างในจุดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศที่เปราะบาง เป็นต้น

- การออกแบบไม่ควรฝืนพลังของธรรมชาติ ควรจะออกแบบให้กลมกลืนและสามารถปรับตัวตามธรรมชาติได้จะทำให้สถาปัตยกรรมนั้นมีความยั่งยืนมากกว่าการก่อสร้างที่มุ่งเน้นเพื่อเอาชนะธรรมชาติ เพราะเมื่อเกิดภัยพิบัติหรือเกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติใดๆ สิ่งก่อสร้างที่พยายามฝืนธรรมชาตินั้นก็มักจะเสียหายโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้

- การออกแบบควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบให้เชื่อมโยงกันอย่างมีนัยสำคัญ เช่น ระหว่างสถาปัตยกรรมกับวัฒนธรรม ระหว่างสถาปัตยกรรมและระหว่างชนชาติ เป็นต้น

- สนับสนุนการใช้พลังงานและการใช้ทรัพยากรหมุนเวียน

- คำนึงถึงผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มาจากการพัฒนา

ต่อวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมเดิม

4.9.2.2 ข้อกำหนดลักษณะที่พักรวม จากการประชุมนานาชาติเรื่องการจัด

การที่พักรวมระบบนิเวศ ครั้งที่ 2 ประเทศคอซตาริกา เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2538 มีดังนี้

- มีขนาดเล็ก มีความสะอาด ปลอดภัยและร่มรื่น

- นำเทคโนโลยีมาใช้ในการประหยัดพลังงาน

- มีการจัดการสิ่งแวดล้อมเรื่องการกำจัดขยะ การกำจัดของเสีย

และการนำกลับมาใช้ใหม่ของวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้

- การออกแบบสถาปัตยกรรม ควรใช้วัสดุท้องถิ่นในการ

ออกแบบให้กลมกลืน

- การจัดการควรดำเนินการใช้แรงงานในชุมชน

4.9.2.3 การจัดการสินค้าที่ระลึก การจัดการควรมีดังนี้

การผลิตสินค้าที่ระลึกนั้นจะต้องมีการคำนึงถึงการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน โดยการนำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ โดยที่ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเช่น ซากพืชหรือชิ้นส่วนที่เหลือใช้จากกระบวนการทางเกษตร ห้ามมิให้นำพืชหรือสัตว์ที่มีกฎหมายคุ้มครองคุ้มครองต่อการสูญพันธุ์มาจัดทำเป็นสินค้าที่ระลึก

- กระบวนการผลิตต้องไม่รบกวนธรรมชาติ เช่น อุปกรณ์หรือสารบางชนิดที่นำมาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้า

- ผลิตภัณฑ์ที่เป็นอาหารควรผลิตด้วยกระบวนการที่สะอาด คัดเลือกจากวัตถุดิบที่มีคุณภาพ สินค้าได้มาตรฐาน ถูกสุขลักษณะอนามัย มีการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น สำนักงานมาตรฐานสินค้า (สมก.) สำนักงานอาหารและยา (อย.) มาตรฐานฮาลาลจากสำนักจุฬาราชมนตรี เป็นต้น และทั้งนี้ควรระบุวันเดือนปีที่ผลิตและหมดอายุชัดเจน

(พงวณิชย์, 2555) ได้อธิบายถึงการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดีควรคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้

1. ศักยภาพทางเศรษฐกิจ : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ตอบสนองการกระจายรายได้สู่ชุมชนการจะทำให้ชุมชนมีรายได้จะต้องก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระยะยาว
2. ความเจริญรุ่งเรืองท้องถิ่น : รายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนโดยตรง
3. การสร้างงานและจ้างงานที่มีคุณภาพ : อาชีพการบริการการท่องเที่ยวหรืออาชีพอื่นที่เกี่ยวข้อง เกิดจากการจ้างงานคนในชุมชนและต้องมีการอบรมด้วยความรู้และจรรยาบรรณเพื่อการบริการอย่างมีคุณภาพ เสมอภาค และเท่าเทียม
4. ส่วนของสังคม : การกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสู่การบริหารจัดการผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนโดยรวม
5. การปฏิบัติต่อ : การบริหารที่สร้างความประทับใจเป็นประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยว

6. การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น : ให้คนในชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

7. ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน : คำนึงถึงคุณภาพชีวิตในระยะยาว การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงโครงสร้างทางสังคมและความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากร

8. ความร่ำรวยทางวัฒนธรรม : สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมให้อยู่คู่ชุมชนต่อไปเพื่อการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ท้องถิ่น

9. ความอุดมสมบูรณ์ทางกายภาพ : เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และทัศนียภาพที่มีค่ายังคงอยู่กับสถานที่ต่อไป

10. ความหลากหลายทางชีวภาพ : สนับสนุนให้อนุรักษ์และช่วยกันฟื้นฟูธรรมชาติเพื่อเอื้อให้สิ่งมีชีวิตสายพันธุ์อื่น ๆ สามารถอยู่รอดได้อย่างปลอดภัยต่อไป

11. การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ : ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าไม่ฟุ่มเฟือย เนื่องจากการบริการการท่องเที่ยวมีการนำทรัพยากรมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวก การใช้ต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพและคิดหาทางใช้พลังงานหมุนเวียนเป็นทางเลือกร่วมด้วย

12. ความบริสุทธิ์สิ่งแวดล้อม : ต้องคงไว้ซึ่งความบริสุทธิ์ของสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์จะทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างยั่งยืน

4.10 รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศถูกพัฒนาขึ้นให้สอดคล้องและเหมาะสมกับภูมิประเทศและภูมิอากาศของสถานที่ท่องเที่ยว โดยการพิจารณาจากทรัพยากรที่มีอยู่เป็นหลักและนำมาพัฒนาให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบต่าง ๆ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยศึกษา (2544) และแบ่งประเภทของกิจกรรมออกเป็น 3 หมวดดังนี้

1) กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ การเดินป่า , ศึกษาธรรมชาติส่องสัตว์ , คุนุก , เทียวถ้ำ , น้ำตก , พายเรือ (แคนนู , คายัค , เรือใบ , กระดานโต้ลม) , ดำน้ำดูปะการัง (น้ำตื้น , น้ำลึก) , ตั้งแคมป์ , ล่องแพ , ล่องเรือยาง , ขี่ม้า , นั่งช้าง

2) กิจกรรมกึ่งนิเวศ ได้แก่ ถ่ายรูป บันทึกภาพ , บันทึกเสียง , ปั้นเขา , ใต้เขา , ศึกษาท้องฟ้า , ตกปลา , จักรยานท่องเที่ยว

3) กิจกรรมส่งเสริมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ได้แก่ ชมความงาม ศูนย์รักษา ในมิติต่าง ๆ ของสถานที่หรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ , เรียนรู้ความเป็นมาของประวัติศาสตร์ , ศึกษา เรียนรู้วัฒนธรรมและศิลปกรรมของท้องถิ่น , ร่วมกิจกรรมกับคนในชุมชนเพื่อเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น , เรียนรู้งานหัตถกรรมพื้นเมือง เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้

4.11 หลักเกณฑ์และนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เนื่องจากเป็นรูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น เป็นกำลังสำคัญในการบริหารจัดการแก่นักท่องเที่ยวโดยอาศัยความรู้ ความเข้าใจในทรัพยากรอย่างถูกต้องโดยมีลักษณะดังนี้

(สฤณะพัฒน์ et al., 2554) หลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมุ่งเน้นการท่องเที่ยวด้วยจิตสำนึกรักษาสีงแวดล้อมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น โดยเกณฑ์ที่กำหนดได้เกิดขึ้นโดยกองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสมาคมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัยกำหนดขึ้น โดยมีกฎเกณฑ์ดังนี้

4.11.1 มีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีศูนย์ที่อำนวยความสะดวกด้านข้อมูลข่าวสารหรืออำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ เช่น ด้านข่าวสาร นิทรรศการ ห้องน้ำโดยคำนึงถึงความสะอาด สะดวก ปลอดภัย

4.11.2 มีการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ อาจเป็นวงกลมหรือแบบไปกลับก็ได้

4.11.3 มีป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นระยะ เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวและช่วย ประหยัดทรัพยากรบุคคลอีกทางหนึ่ง

4.11.4 เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ยังคงอุดมสมบูรณ์

4.11.5 มีการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกันระหว่างองค์กรภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาครัฐบาล

4.11.6 มีการประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อวัน

4.11.7 มีแผนแนวทางในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ มีการวางแผนนโยบายในการรักษาสภาพแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้

4.11.8 มีแผนพัฒนาบุคลากรและพัฒนาบริการให้ได้มาตรฐานในระดับสากล

4.11.9 มีคฤเทศก์ควรเป็นคนในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวได้

4.11.10 มีการจัดทำแผนที่และคู่มือการท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวและ
เป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว

4.11.11 ที่พักรวมควรคำนึงถึงการประหยัดพลังงาน รักษาสภาพแวดล้อม

4.15 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นการให้ผลตอบแทนต่อสังคมในระยะยาว
อย่างยั่งยืนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.15.1 มีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง

4.15.2 มีความรู้สำนึกและห่วงแหนธรรมชาติ มีจิตสำนึกที่ไวต่อการคำนึงถึงผล
ทางลบต่อธรรมชาติ

4.15.3 มีการคำนึงถึงคุณภาพชีวิต สุขอนามัยที่ได้รับมาตรฐานแต่ไม่ได้ต้องการ
การบริการในระดับที่หรูหรา

4.15.4 ชื่นชอบสุนทรียภาพที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น เช่น สุนทรียภาพทางวัฒนธรรม
สุนทรียภาพทางภูมิประเทศ

4.15.5 เป็นผู้ที่มิจิดใจรักที่จะเรียนรู้ เรียนรู้ระบบนิเวศ คำนึงถึงคุณค่าของมรดก
ทางวัฒนธรรมในแต่ละสถานที่

4.15.6 มีมิตรไมตรีที่ดีแก่เจ้าถิ่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้นักท่องเที่ยวและเจ้า
บ้านได้พูดคุยแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์กัน ทำให้เกิดมิตรภาพของคนต่างถิ่น เกิด
ความเข้าใจในการพูดคุยและเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังนี้

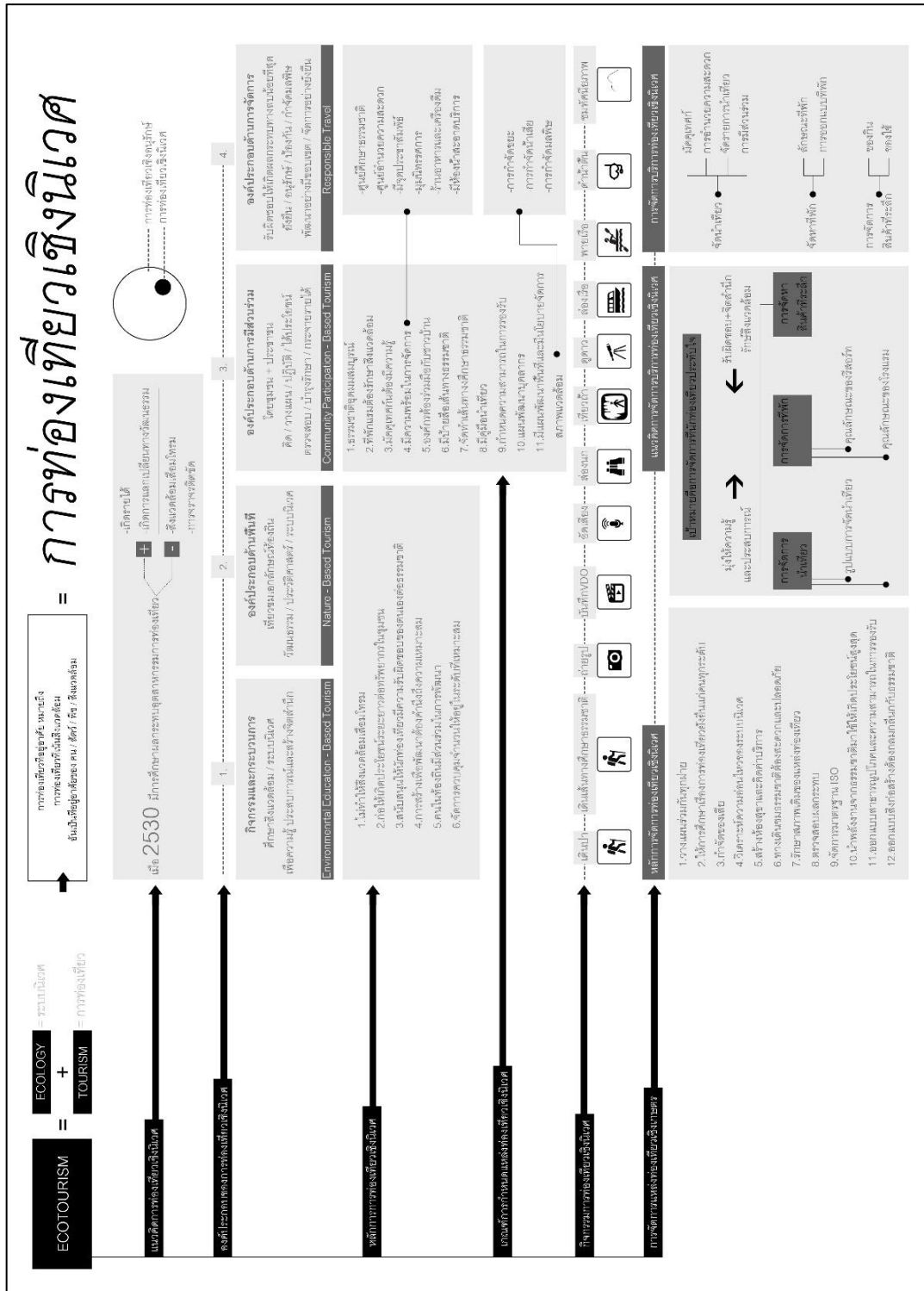
- ต้องให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชน
- คำนึงถึงการพัฒนาจิตสำนึกเป็นสำคัญ
- ต้องมีการคำนึงถึงศักยภาพและจัดกิจกรรมให้เหมาะสม
- หลีกเลี่ยงการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ธรรมชาติเปราะบาง
- นำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ

- การกำหนดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชัดเจนจะทำให้เกิด
การพัฒนาที่ยั่งยืน

- จัดสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน

- จัดทำคู่มือการจัดการ เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างถูกต้องมีการ
ใช้กฎหมายควบคุมอย่างเคร่งครัด เพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและสร้างวินัยให้แก่ผู้คนเพื่อคุ้มครอง
ทรัพยากรธรรมชาติ

ภาพที่ 6 ภาพสรุปทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5. ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

(วงษ์วานิช, 2546) ได้อธิบายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยม เป็นการเดินทางไปยังพื้นที่เกษตร ฟาร์ม พื้นที่ปศุสัตว์ เพื่อชื่นชมความงามของผลิตผลที่เกิดขึ้นในพื้นที่เกษตรกรรม รวมถึงการเยี่ยมชมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของเกษตรกร วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในท้องถิ่นเป็นการเที่ยวชมทัศนียภาพที่เกิดความเพลิดเพลินและได้รับความรู้ด้านการเกษตรไปพร้อม ๆ กัน

(จิตตั้งวัฒนา, 2548) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือการเดินทางไปท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อการชื่นชมทัศนียภาพที่ร้อยเรียงระหว่างภูมิประเทศและการเกษตร รวมถึงการเยี่ยมชมวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ในชนบท สิ่งเหล่านี้เป็นจุดดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม เป็นการใช้ทรัพยากรในพื้นที่การเกษตรให้เกิดประโยชน์สร้างรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมนั่นคือการจำหน่ายผลิตผล การบริการการท่องเที่ยว การจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปให้แก่ นักท่องเที่ยวทั้งนี้การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่เกษตรต้องมีการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ และการสร้างสรรค์พื้นที่เกษตรนั้นสามารถสร้างให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะเพื่อสร้างตัวตนและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจได้

ผู้วิจัยขอสรุปความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า หมายถึงการท่องเที่ยวเยี่ยมชมพื้นที่การเกษตรที่มีกิจกรรมทางการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สวนเกษตร ฟาร์ม การแปรรูปผลิตผลจากการเกษตร โดยมีกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้ได้รับการอำนวยความสะดวก รับการบริการ รับประสบการณ์ ความรู้ และได้พักผ่อนเพลิดเพลินไปกับบรรยากาศการเกษตรและเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเกษตร วิถีชีวิตวัฒนธรรม ตลอดจนภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในแต่ละพื้นที่

5.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

(วงษ์วานิช, 2546) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ดังนี้

5.2.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะต้องเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จทางการเกษตรในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง

5.2.2 ต้องมีการเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว มีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้

5.2.3 มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากร ให้ความรู้แนะนำสถานที่และผลิตภัณฑ์ คอยดูแลความสะดวกสบายและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

5.2.4 นักท่องเที่ยวควรท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกในการท่องเที่ยวรักษาสภาพแวดล้อมและปฏิบัติตามกฎกติกาที่สถานที่กำหนด

5.2.5 เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความรู้ ประสบการณ์ ความสนุกเพลิดเพลิน

5.3 ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

(เขมนะศิริ, 2555) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า ถึงแม้จะเป็นการท่องเที่ยวภายใต้รูปแบบของอาหารท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นมีความสำคัญต่อประเทศไทยอย่างยิ่งและกำลังเป็นที่นิยม โดยสามารถแบ่งความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ออกเป็น 2 ประเด็นหลักดังนี้

5.3.1 มีความสำคัญต่อสังคม เมื่อเกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกษตรกรที่นอกจากจะมีรายได้จากการขายผลผลิตในเรือสวนไร่แล้วยังสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ถ่ายทอดความภาคภูมิใจในอาชีพเกิดเป็นงานภาคบริการ ก่อให้เกิดความเป็นอยู่และทัศนคติที่ดี ลดการอพยพย้ายถิ่นเข้าเมืองเพื่อหางานทำและเกิดความภาคภูมิใจในอาชีพและท้องถิ่น

5.3.2 มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ เกิดการจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยว เช่น ค่าเดินทาง ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าบริการ ตลอดจนการอุดหนุนผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรโดยตรงจากมือของเกษตรกร เป็นการกระจายเม็ดเงินสู่ท้องถิ่นโดยตรง

5.4 ประเภทและรูปแบบของแหล่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรูปแบบการทำเกษตรกรรมที่หลากหลายในบางภูมิภาคนั้นอาจมีผลผลิตที่ใกล้เคียงกันแต่กระนั้นแล้วผลผลิตในแต่ละท้องถิ่นก็มีความแตกต่างกันเฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไปทำให้เกิดความโดดเด่น เกิดอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน รวมไปถึงความเชื่อ พิธีกรรมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ พิธีปฏิบัติที่สืบทอดกันมา เมื่อปัจจัย

เหล่านี้ผสมผสานเข้าด้วยกันก่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ สร้างโอกาสในการทำงาน โอกาสในการซื้อขายผลิตภัณฑ์โดยตรงระหว่างเกษตรกรและผู้บริโภค

ราไพพรรณ แก้วสุริยะอ้างถึงใน (เขมณะศิริ, 2555) ได้กล่าวถึงรูปแบบการทำเกษตรรูปแบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยแบ่งออกเป็น 7 รูปแบบดังนี้

1) การทำปศุสัตว์ (Animal farming) การทำฟาร์มปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ เพาะพันธุ์สัตว์และขยายพันธุ์สัตว์ทั้งสัตว์ที่มีความต้องการทางเศรษฐกิจและสัตว์หายาก เป็นต้น เช่น การเลี้ยงม้า เลี้ยงแพ เลี้ยงแกะ เลี้ยงไก่ เลี้ยงนก การทำฟาร์มน้ำผึ้ง ปลาสวยงาม กุ้ง ปลาน้ำจืด กระจกปลา การทำฟาร์มมุก หอยต่าง ๆ ฟาร์มหางนกยูง ฟาร์มจระเข้ เป็นต้น

2) การทำนา (Rice Cultivation) การทำนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น นาปี นาปรัง นาขั้นบันได แล้วในแต่ละภูมิภาคจะมีเอกลักษณ์และประเพณีพิธีกรรมที่แตกต่างกันซึ่งเป็นจุดเด่นและเป็นเสน่ห์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชม

3) สวนผลไม้ (Horticulture) การทำสวนผลไม้ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสวนพืชเดี่ยว สวนพืชผสม สวนสมรม รวมไปถึงประเภทพืชเศรษฐกิจ เช่น การปลูกปาล์ม การปลูกยางพารา

4) สวนพืชผักสวนครัว (Vegetables) การปลูกพืชผักสวนครัวทุกชนิดทั้งแบบใช้ดินและแบบไร้ดิน เช่น ผักกาด กะหล่ำปลี นอกจากนี้ยังรวมถึงไร่ข้าวโพด ไร่พริกไทย ไร่ถั่ว เป็นต้น

5) การทำสวนไม้ตัดดอก (Cutting Flowers) การทำสวนไม้ตัดดอกเพื่อการตัดจำหน่ายสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้เป็นอย่างดี เช่น ไร่ดอกดาวเรือง สวนดอกกุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้ ไร่ทานตะวัน รวมถึงไม้ดอกไม้ประดับต่าง ๆ

6) การทำสวนสมุนไพร (Herbs) การปลูกพืชสมุนไพรเพื่อการนำไปผลิตยาที่ใช้ในการแพทย์แผนไทย ยาสมุนไพรประจำบ้าน หรือเครื่องสำอาง เป็นต้น

7) งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ (Festival) งานที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์และส่งเสริมกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจในช่วงฤดูที่มีผลไม้ออกผลเป็นจำนวนมาก เช่น บุญเพ็ญเทียน เงาะ มังคุด งานเทศกาลลิ้นจี่ งานมะยงชิด เป็นต้น

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย(อ้างถึงใน(จัดตั้งวัฒนา, 2548))ได้กล่าวถึงรูปแบบของท้องที่เชิงเกษตรไว้ถึง 10 รูปแบบด้วยกันดังต่อไปนี้

- 1) รูปแบบการทำนา
- 2) รูปแบบการทำสวนผลไม้
- 3) รูปแบบไม้ดอกไม้ประดับ
- 4) รูปแบบเกษตรผสมผสาน
- 5) รูปแบบเกษตรเชิงอนุรักษ์ผสมผสานกับวัฒนธรรมไทยภูเขา
- 6) รูปแบบชุมชนการเกษตร
- 7) รูปแบบสวนเกษตรหรือฟาร์มของเอกชน
- 8) รูปแบบการศึกษาและศูนย์วิจัยทดลองหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานราชการ
- 9) โครงการหลวงและโครงการพระราชดำริ
- 10) รูปแบบตลาดการเกษตร

หน่วยงานราชการ

(สังข์เลข, 2550)ได้แบ่งประเภทของการท้องที่เชิงเกษตรออกเป็น 3 ประเภท

ดังนี้

1) ศูนย์ศึกษา วิจัยทดลองการเกษตร คือ สถานที่ที่มีการทดลองทางด้านการเกษตร เพื่อการเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน ประชาชนทั่วไป เช่น โครงการหลวง ศูนย์ศึกษาและกรมวิชาการการเกษตร ยกตัวอย่างเช่น โครงการหลวงคอกอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาเขาค้อ จังหวัดพะเยา

2) แหล่งท้องที่เชิงเกษตรเฉพาะราย คือ พื้นที่ไร่นา ฟาร์ม สวนผลไม้ สวนผัก ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ แหล่งประมง เป็นเกษตรผสมผสานของเกษตรกรรายใดรายหนึ่ง ที่เป็นพื้นที่การเกษตรและมีการดำเนินการท้องที่ยกตัวอย่างเช่น ฟาร์มผีเสื้อแม่สา จังหวัดเชียงใหม่ ฟาร์มโชคชัยจังหวัดนครราชสีมา สวนกล้วยไม้จังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

3) หมู่บ้านเชิงเกษตรและชุมชนเชิงเกษตร คือ พื้นที่ที่มีการร่วมกันดำเนินงานภายในหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบ 1 วันหรือมากกว่านั้น โดยในแต่ละสถานที่จะมีสถานที่ที่น่าสนใจและมีจุดเด่นเฉพาะ เช่น หมู่บ้านหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับ จังหวัดนครนายก เป็นต้น

5.5 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ให้เดินทางมาท่องเที่ยวและเกิดความประทับใจต่อสถานที่โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีรูปแบบที่หลากหลายทั้งที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความรู้และประสบการณ์โดยตรง

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (อ้างถึงใน(เชมนะศิริ, 2555)) ได้แบ่งรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรออกเป็น 6 รูปแบบดังนี้

- 1) การจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์การเกษตร
- 2) การให้ร่วมทำกิจกรรมระยะสั้น
- 3) การแสดงสินค้าหรือสาธิต
- 4) การอบรมให้ความรู้การเกษตรแผนใหม่และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน
- 5) การให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน
- 6) การให้รู้ทางด้านธุรกิจ

5.6 การพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

(สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2543) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ดังนี้

5.6.1 การเปิดพื้นที่เกษตรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เริ่มต้นจากการพิจารณาพื้นที่อันเป็นต้นทุนและเป็นสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการพิจารณาเป็นต้นทุนในพื้นที่ด้านต่าง ๆ ดังนี้ ทรัพยากรการเกษตร วิถีชีวิต วัฒนธรรม การคมนาคม ประเภทของ

เกษตรกรรม และองค์ประกอบด้านสุนทรียภาพ จนเกิดเป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึง ปัจจัยประกอบ 2 ประการ

5.6.1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ฤดูกาล การเข้าถึง วิถีชีวิต วัฒนธรรม การเกษตร ความงดงามของทัศนียภาพ ภูมิประเทศ ภูมิทัศน์ ความหนาแน่นของแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระยะใกล้เคียง ปัจจัยการเกษตรที่สามารถพัฒนาได้ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีการเกษตร ระบบการปลูก การเลี้ยงสัตว์และการประมง เป็นต้น

5.6.1.2 บริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่

- ด้านการคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ
- ความต้องการของเจ้าของพื้นที่เกษตรสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถพัฒนาได้ ได้แก่ ที่พัก กิจกรรมในสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ
- ความสามารถในการบริการ (Service Mind) ได้แก่ ความประทับใจของนักท่องเที่ยว ต่อการบริการ ความเป็นกันเองของผู้ให้บริการหรือเจ้าถิ่นต่อนักท่องเที่ยว และความสามารถในการบริหารและบริการด้านกายการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต

5.6.2 การเตรียมความพร้อมของท่องเที่ยวเชิงเกษตร นักท่องเที่ยวคือผู้เข้ามาบริโภค เข้ามารับการบริการ มีวัตถุประสงค์ในการพักผ่อนเยี่ยมชมสถานที่ สถานที่ที่จะต้องมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยประเด็นที่จะต้องเตรียมการมีดังต่อไปนี้

5.6.2.1 บุคลากร จะต้องผลักดันด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยวและจัดการการท่องเที่ยว ทั้งนี้จะต้องปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติรวมถึงศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้เกิดความภาคภูมิใจในถิ่นที่อยู่

5.6.2.2 ด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เกิดสุนทรียภาพและมีอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกับบริบททั้งสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม

สถาปัตยกรรม พื้นถิ่น จัดการการแบ่งสัดส่วนชัดเจน ได้แก่ เขตการบริการ เขตที่อยู่อาศัย เขตประกอบอาชีพ เพื่อจะได้ไม่รบกวนกัน แต่อาจจะมีบางพื้นที่ที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในการใช้งาน

5.6.2.3 มาตรการการใช้ที่ดิน โดยแบ่งเขตแหล่งท่องเที่ยวการเกษตรในพื้นที่การเกษตร

- เขตการบริการ เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และอาจเว้นพื้นที่ให้ยืดหยุ่นไว้สำหรับการใช้ประโยชน์ในอนาคต โดยพื้นที่นี้สามารถจัดให้เป็นแหล่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ

- เขตที่อยู่อาศัย เป็นเขตที่สงวนไว้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของเกษตรกร หากทางพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอันมีเอกลักษณ์โดดเด่นของท้องถิ่น เป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมหรือเข้าพัก โดยจะต้องแบ่งพื้นที่ระหว่างที่อยู่อาศัยของเจ้าของและนักท่องเที่ยวเอาไว้ให้เป็นสัดส่วน

- เขตประกอบอาชีพ คือเขตที่จัดไว้เพื่อการประกอบอาชีพของเกษตรกรโดยเฉพาะไม่ควรให้นักท่องเที่ยวเข้าไป ควรมีการแยกระหว่างพื้นที่ที่อนุญาตและพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เกษตรที่ไม่ได้ให้บริการ

5.6.2.4 การจัดการแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านต่าง ๆ ดังนี้ จัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อดูแล อาจอยู่ในรูปแบบชมรมหรือกลุ่มเพื่อช่วยกันกำหนดดูแลวางแผนทางกระบวนการและควรดำเนินการอย่างโปร่งใส ช่วยกันกำหนดกฎเกณฑ์กติกาที่เหมาะสมในชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ร่วมกันตกลงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการเข้าพักและรายการท่องเที่ยว

5.6.2.5 การเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากการพัฒนาสถานที่แล้วข้อควรพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- สินค้าการท่องเที่ยว ควรมีอัตลักษณ์ของสินค้าเกษตรในพื้นที่อย่างชัดเจน โดยอาจเป็นสถานที่ ผลิตภัณฑ์ วัฒนธรรมการเกษตร กิจกรรมทางการเกษตร

- ราคา ควรมีการกำหนดราคาที่เหมาะสมเป็นธรรมต่อนักท่องเที่ยวและเจ้าของสถานที่

- คู่ทางในการจัดจำหน่าย ประชาสัมพันธ์ไปพร้อมกับการขาย
พวงสินค้าอื่น ๆ ในพื้นที่เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของพื้นที่

- การประชาสัมพันธ์ ซึ่งให้เห็นจุดเด่น เอกลักษณ์และเสน่ห์ของ
การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่

- จุดแข็งของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย มีความ
หลากหลายชนิดและหลากหลายรูปแบบ ทำให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่ต้องการเที่ยวชมสถานที่
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีลักษณะเฉพาะในแต่ละสถานที่

- จุดอ่อนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย เป็น
แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหากแต่ยังขาดระบบการจัดการที่ดี ขาดการ
พัฒนาเพื่อให้เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ขาดการสื่อความหมายที่ดีและการมีส่วนร่วม
ของประชาชนยังไม่ดีพอ

- โอกาสของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย ซึ่งเป็น
ประเทศเกษตรกรรมมีโอกาในการพัฒนาสูงเนื่องจากมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
เกษตร

- อุปสรรคของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งท่องเที่ยวเชิง
เกษตรมีปัจจัยภายนอกที่บกรบกวนคือ การรบกวนวัฒนธรรมท้องถิ่นส่วนปัจจัยอื่น ๆ นั้นมีน้อยมาก
เช่น ปัญหาอาชญากรรม

5.7 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยเป็นแต่ละประเภท

นอกจากนี้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2543) ยังได้
กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยแต่ละประเภทไว้ดังนี้

5.7.1 เกษตรกรเฉพาะราย

5.7.1.1 จัดสรรแบ่งประโยชน์การใช้ที่ดิน แบ่งให้ชัดเจนและเป็นสัดส่วน

ดังนี้

- เขตบริการ เป็นเขตให้บริการการท่องเที่ยว เป็นเขตที่รองรับและบริการการท่องเที่ยวที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว นอกจากนี้แล้วยังควรมีการกันพื้นที่ไว้สำหรับเป็นพื้นที่ยึดหยุ่นหากมีการขยายพื้นที่ในอนาคต

- เขตที่อยู่อาศัย แบ่งเขตที่อยู่อาศัยของเกษตรกรให้ชัดเจนและสงวนพื้นที่เฉพาะกิจเอาไว้ ซึ่งหากมีการทำ โฮมสเตย์ (Homestay) หรือยินยอมให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสวิถีท้องถิ่นได้

- เขตพื้นที่เกษตรกรรม เขตพื้นที่ประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรมไม่ควรนำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว

5.7.1.2 การพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวให้ชัดเจน คัดสรรสิ่งดึงดูดใจของเกษตรกรเฉพาะรายเพื่อเป็นจุดขายและสร้างความภาคภูมิใจให้กับเกษตรกรเพื่อให้มีกำลังใจในการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาต้องมีการคำนึงถึงศักยภาพเฉพาะรายและทิศทางในการพัฒนา

5.7.1.3 การพัฒนาระบบการสื่อความหมาย ระบบการสื่อความหมายที่ใช้ในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้มีความเข้าใจหรือบอกกล่าวเกี่ยวกับทรัพยากรการเกษตร ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม โดยระบบการสื่อความหมายนี้ควรดำเนินการให้สอดคล้องกันทั้งในด้านการให้ความรู้ ให้ประสบการณ์และสอดคล้องกับกิจกรรมในพื้นที่หรือเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมในเชิงปฏิบัติ เช่น เป็นป้ายสื่อความหมายขั้นตอนหรือทิศทางในการดำเนินา ทำนา หรือเป็นรูปแบบของการเข้าร่วมกิจกรรมจริง เป็นต้น โดยประเด็นที่ควรพิจารณาในการดำเนินการสื่อความหมายคือสามารถสื่อความหมายได้ดีและสอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อม

5.7.1.4 การพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกรเฉพาะราย มีปัจจัยที่ควรคำนึงถึง 4 ปัจจัยดังนี้

- สินค้าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกรเฉพาะราย ลักษณะและรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรมีเอกลักษณ์ที่ผสมผสานกันระหว่างสภาพภูมิประเทศกับอัตลักษณ์ของวิถีชีวิต พืชพันธุ์ วัฒนธรรม มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และแปรรูปผลผลิตในพื้นที่ให้เป็นเนื้อเรื่องเดียวกัน โดยการนำทรัพยากรในพื้นที่มาใช้

- การประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกรเฉพาะรายในหลายๆพื้นที่มีชื่อเสียงและรู้จักกันเพียงในวงแคบเพราะยังขาดการประชาสัมพันธ์

ดังนั้นการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อเผยแพร่สถานที่และสื่อโฆษณาไปยังเป้าหมายให้เห็นภาพบรรยากาศและกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยจัดทำผ่านเว็บไซต์หรือพวงกับเว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นการกระจายข้อมูลการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง

- ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การทำ E-commerce เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าหรือเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกลุ่มเกษตรกรและแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน การขายพวงกับสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงนั้นเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการขายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

- การกำหนดราคาสินค้าการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยคำนึงถึงการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ของเกษตรกรควรจะนำมาซึ่งรายได้มากกว่าเพียงแค่การทำเกษตรอย่างเดียวและเกษตรกรควรคำนึงถึงความคุ้มค่าของเวลาและทรัพยากร

5.7.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทหมู่บ้าน

5.7.2.1 การพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวเกษตรประเภทหมู่บ้านหรือชุมชน โดยจุดประสงค์หลักเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนที่มีลักษณะกระจายตัวพิจารณาทิศทางในการพัฒนาว่าจะดำเนินการไปในทิศทางใด เนื่องจากภูมิประเทศก่อให้เกิดแบบแผนของลักษณะเกษตรกรรม เกิดพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จึงจำเป็นที่จะต้องหาจุดเด่นหรือหากสินค้าการท่องเที่ยวมีมากกว่าที่เดียววิธีการที่จะทำให้การการท่องเที่ยวในชุมชนมีศักยภาพคือการรวบรวมทรัพยากรการท่องเที่ยวและพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทหมู่บ้านมีการพัฒนา 2 กระบวนการคือ

ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาทรัพยากรการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน โดยค้นหาพื้นที่ที่มีศักยภาพทั้งในด้านทัศนียภาพและวิถีทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ หากมีวัฒนธรรมหรือความเชื่อบางอย่างที่เคยมีและได้หายไปควรรื้อฟื้นขึ้นมาเพื่ออนุรักษ์ให้คงอยู่และเป็นจุดขายในแหล่งท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาสินค้าและแปรรูปสินค้า เมื่อทราบถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้ว นำมาเรียงลำดับความสำคัญ และนำเข้าสู่กระบวนการสื่อความหมาย โดยการนำทรัพยากร วัฒนธรรม วิถีชีวิต มาร้อยเรียงเพื่อสื่อความหมายออกมา โดยสามารถทำได้ 3

รูปแบบ ดังนี้ 1. สื่อออกมาในรูปแบบกิจกรรม 2. สื่อออกมาในรูปแบบของการใช้อุปกรณ์ในการสื่อ 3. สื่อความหมายออกมาโดยใช้มนุษย์

5.7.2.2 การบริการและการจัดการ นอกจากนี้จะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวดังนี้

- มีที่พัก การเยือนเรือน (Homestay) คือการเปิดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพักเพื่อสัมผัสกับวิถีชีวิตของเกษตรกร ควรหมุนเวียนให้มีการเข้าพักอย่างทั่วถึง หากมีการเปิดบริการหลายจุดจะต้องมีการจัดระบบและกำหนดกฎเกณฑ์อย่างชัดเจน นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงการจัดการด้านสาธารณสุขด้วย

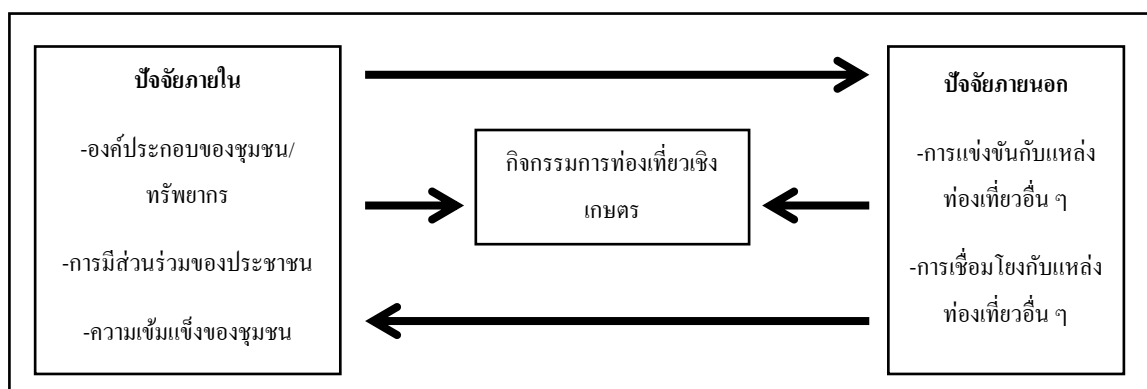
- การบริการอาหาร-เครื่องดื่ม ควรจัดการระบบการบริการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ในพื้นที่

- การจำหน่ายเที่ยว กำหนดรายการและราคาให้ชัดเจน

- จัดจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เช่น การนำสินค้าในพื้นที่มาแปรรูปเป็นอาหารหรือของที่ระลึกอื่น ๆ

5.7.2.3 การตลาดและการเงิน พิจารณาความเหมาะสมของราคา เพื่อความเป็นธรรมทั้งต่อผู้รับบริการและผู้ให้บริการนอกจากนี้จะต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อเปิดโอกาสในการจำหน่ายสินค้าทางการท่องเที่ยว การจัดการทางการเงิน ตั้งกลุ่มองค์กรหรือชมรมอาจอยู่ในรูปแบบสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อเป็นเงินทุนในการพัฒนาของคนในหมู่บ้านและเป็นกองทุนเพื่อนำมาพัฒนาในภาคของส่วนรวม

5.7.2.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมกับหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ภาพที่ 7 ภาพแสดงแผนภูมิแสดงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร(ดัดแปลงจากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2543)

การพัฒนาสินค้าทำให้ทราบถึงศักยภาพของพื้นที่ ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นกำลังที่ดีที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ในการคิดพิจารณาถึงกิจกรรมสินค้าที่เหมาะสมกับพื้นที่

5.7.2.5 แนวทางการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทหมู่บ้าน มีรายละเอียด 4 ประการคือ

- ด้านราคา จัดกิจกรรมการเกษตรเพื่อเป็นการรวบรวมผลิตภัณฑ์ลดต้นทุนในการจัดงานและสามารถตั้งราคาค่าขายที่เหมาะสมได้ และเป็นการรวบรวมสินค้าไม่ให้เกิดกระจายเพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยว

- ด้านสินค้า จะต้องมีการพัฒนาสินค้าอย่างต่อเนื่องไม่ใช่สินค้าไม่ใช่เพียงสินค้าทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเท่านั้นแต่ยังรวมถึงสินค้า ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในพื้นที่อีกด้วย

- ด้านประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์โดยการนำข้อมูลแนะนำกับองค์กรในท้องถิ่นเพื่อให้ทราบถึงศักยภาพในการร่อนับนักท่องเที่ยว จากนั้นทำการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง เพื่อเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มหลัก นอกจากนี้ยังสามารถนำเรื่องเสนอองการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพื่อให้ทำการประชาสัมพันธ์อีกทางหนึ่ง

5.7.3 การพัฒนาขานการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แนวทางในการพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทขานการเกษตรมีดังต่อไปนี้

- การค้นหาและสร้างรูปลักษณ์ของขานให้ชัดเจน โดยพิจารณาทรัพยากรหลักของพื้นที่ พืชเศรษฐกิจหรือพืชที่สามารถปลูกได้เฉพาะถิ่น เป็นจุดเด่น จากนั้นผสมเข้ากับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

- แบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดิน การแบ่งเขตการใช้พื้นที่เป็นสิ่งสำคัญเพราะจำเป็นจะต้องจัดลำดับการใช้ทรัพยากรในพื้นที่เพื่อการดำรงอยู่ การประกอบอาชีพ การนันทนาการ

จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ร่วมกัน การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอาจมีความแตกต่างกันในเรื่องผลผลิต แต่โดยส่วนใหญ่แล้วผลผลิตหลักนั้นมีรูปลักษณะที่เหมือนกัน

- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ใช้หลัก AIC คือ A (Appreciation) พลังแห่งความตระหนัก การระลึกเห็นค่าของคน ธรรมชาติ วิถีชีวิต โดยมีความหวังดี เจตนาดีต่อกันและร่วมรับรู้สุขทุกข์ด้วยกัน , I (Influence) พลังแห่งความคิดและการมีปฏิสัมพันธ์ คือ การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การใช้ความคิดเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์มีการระดมปัญญาร่วมกัน แต่อยู่ภายใต้การให้เกียรติซึ่งกันและกัน , C (Control) คือ การมุ่งมั่นที่จะรับผิดชอบภารกิจร่วมกันโดยอยู่ภายใต้การควบคุมตนเองให้ดำเนินการไปได้ด้วยดี

5.8 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

(จิตตั้งวัฒนา, 2548) ได้กล่าวถึงแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า การไปเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่ใช่เพียงเดินทางเข้าไปในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่เป็นการท่องเที่ยวที่จะได้รับความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการผลิต เรียนรู้วิถีเกษตรอีกด้วย การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องมีการคำนึงถึงศักยภาพของแหล่งผลิตสินค้าทางการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น พื้นที่เกษตรกรรม ปศุสัตว์ สภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ การเข้าถึง และขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นเป็นทรัพยากรที่มีความเปราะบางหากได้รับการรบกวนหรือผลกระทบแล้วนั้นอาจนำไปสู่ความเสียหายได้ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงต้องการการจัดการและความเข้าใจที่ดีระหว่างสถานที่ เจ้าของสถานที่ ผู้มาเยือน ผู้จัดนำเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.8.1 แนวทางการบริหารจัดการของเจ้าของสวน ควรมีแนวทางดังต่อไปนี้

- การจัดเตรียมสถานที่และสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อให้เข้าถึงได้อย่างทั่วถึง
- จัดให้มีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์คอยให้คำแนะนำ อธิบายรายละเอียดความรู้ด้านการเกษตร ระบบนิเวศ กระบวนการวิถีชีวิต วัฒนธรรมให้แก่นักท่องเที่ยว
- จัดมุมสาธิตให้นักท่องเที่ยวเข้าชมและสามารถลงมือปฏิบัติด้วยได้ โดยมีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกหรือให้คำแนะนำ

- จัดให้มีห้องสุขาคอยอำนวยความสะดวกทั้งนี้ควนสะอาดถูกสุขลักษณะ
อนามย์ อาจมีการเก็บค่าบริการเพื่อนำรายได้ไปปรับปรุงสถานที่

- จัดเตรียมพื้นที่สำหรับทิ้งขยะและควรมีการแยกขยะ

- จัดมุมพักผ่อนซึ่งมีการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มรวมถึงสินค้าอื่น ๆ
ที่เป็นผลิตภัณฑ์จากในสวนเพื่อเป็นของที่ระลึก เป็นการบริการความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวและ
ยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเจ้าของสวนอีกทางหนึ่ง

5.8.2 แนวทางการจัดการบริหารของผู้ประกอบการ มีแนวทางดังต่อไปนี้

- ต้องเรียนรู้ข้อควรปฏิบัติหรือแม้กระทั่งข้อห้ามในแต่ละสถานที่ของ
สวนเกษตรแต่ละแห่งเพื่อพิจารณาความจำเป็นและความเหมาะสม

- จะต้องมีความรู้รอบในสถานที่อย่างละเอียด เพื่อสามารถให้ข้อมูลที่
ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างละเอียด และเป็นการให้ข้อมูลเบื้องต้นก่อนการตัดสินใจเดินทาง

- ต้องมีการประเมินหลังการเยี่ยมชม เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
นำไปสู่การปรับปรุงสถานที่

5.8.3 แนวทางในการเตรียมตัวของนักท่องเที่ยว

- พิจารณาค้นหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ เพื่อเป็นข้อมูล
ประกอบการตัดสินใจ

- จะต้องเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม

- หากมีความชอบด้านถ่ายภาพ ควรเตรียมอุปกรณ์และแบตเตอรี่ให้พร้อม

- เรียนรู้กติกาของแต่ละสถานที่และเคารพกฎกติกาของแต่ละสถานที่ เช่น
การห้ามหยิบ สัมผัสพืชพันธุ์ที่ประอบางหรือการแพ้สารเคมีในกรณีที่เจ้าของสวนฉีดยาป้องกัน
เอาไว้

- จะต้องมิจิตสำนึกรักษาสีสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความเสียหายต่อสถานที่
น้อยที่สุด

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(บุตรอยู่, 2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อ.เมือง ประจวบคีรีขันธ์ จ.ประจวบคีรีขันธ์ โดยศึกษาสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยวที่ขั้วผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยว และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อนำผลเสนอแนะเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน วิธีการศึกษาได้ผสมผสานกันระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณ โดยผลจากการวิจัยพบว่า อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์มีศักยภาพที่ดีในการรองรับนักท่องเที่ยวเนื่องจากมีสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายและค่าใช้จ่ายในการซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกราคาไม่สูง ค่าครองชีพต่ำ การเข้าถึงค่อนข้างสะดวกแต่ปัญหาที่พบและนับว่าเป็นจุดอ่อนคือ การท่องเที่ยวยังไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์เท่าที่ควรนับเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เต็มศักยภาพ ในอนาคตหากมีการเปิดด่านสิงขรเป็นจุดก่อนปรนพิเศษจะนำมาซึ่งโอกาสในการท่องเที่ยวที่มากยิ่งขึ้น และจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยวพบว่าบุคลากรยังไม่มีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากเท่าที่ควร ดังนั้นควรมีการส่งเสริมศักยภาพพัฒนาบุคลากร พัฒนาพื้นที่ไปพร้อมกันจะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน พัฒนาเชิงรุกไปพร้อมกับการพัฒนาเชิงป้องกัน

(ปัญญาพิชญ์, 2555) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขาคระโดง จ.บุรีรัมย์เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวเกี่ยวกับความต้องการด้านทางกายภาพ ด้านสังคมของสถานที่ท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและผสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการสัมภาษณ์และให้ทำแบบสอบถามจากการเลือกประชากรแบบสุ่มและการสัมภาษณ์ได้เลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน แบ่งผลสรุปการวิจัยออกเป็น 3 ประการคือ 1. ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยว ต้องการให้ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมธรรมชาติให้อุดสมบูรณ์ ด้านสังคมต้องการที่จะแจ้งเบาะแสแก่เจ้าหน้าที่เมื่อมีการพบการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยวและด้านการจัดการต้องการให้มีห้องน้ำสะอาดอย่างเพียงพอ 2. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่าการท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่ายแต่มีข้อจำกัดบางประการนั้นคือรถไม่สามารถเข้าถึงปลายทางได้ทุกประเภท โดยเฉพาะรถที่มีขนาดใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงได้ และได้พบร่องรอยความเสียหายที่เกิดจากการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวและสภาพทางกายภาพที่ควรปรับปรุงของสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ สวนสาธารณะ และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ 3. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริการ ส่งเสริมการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติพื้นที่ป่าโดยชุมชนและส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมที่นำไปสู่การอนุรักษ์และการ

เรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยว ชุมชน หน่วยงานและจัดสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้บริการข้อมูลและประชาสัมพันธ์

(แก้วสังข์, 2560) แนวทางการจัดการและใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ กรณีศึกษา พื้นที่ชุ่มน้ำหนองหานกุมภวาปี จ.อุบลราชธานี เพื่อการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาคุณค่าในการใช้งานด้านต่างของพื้นที่ชุ่มน้ำหนองหานกุมภวาปีเพื่อเสนอแนะแนวทางในการใช้งานพื้นที่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่และชุมชนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับพื้นที่ รวบรวมข้อมูลจากภาคสนามและวิจัยจากเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ชุ่มน้ำหนองหานกุมภวาปีมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ หลากหลายด้านด้วยกันดังนี้ ด้านธรรมชาติวิทยา สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ สังคม วิถีชีวิตวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ด้านการท่องเที่ยว การใช้งานพื้นที่อย่างยั่งยืนจะต้องกำหนดพื้นที่ให้เกิดการใช้งานที่เหมาะสม โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่อนุรักษ์ 100% ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่อนุรักษ์ภายใต้การควบคุมการใช้งาน ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่อนุรักษ์ปานกลาง ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่อนุรักษ์ต่ำและเป็นพื้นที่ที่ติดต่อกับพื้นที่ภายนอก และกำหนดเขตกันชนออกเป็น 2 แบบ คือ พื้นที่กันชนเพื่อฟื้นฟูธรรมชาติและพื้นที่กันชนป้องกันการขยายตัวของพื้นที่พาณิชยกรรม

บทสรุปพื้นที่ชุ่มน้ำและการท่องเที่ยว

พื้นที่ชุ่มน้ำมีความสำคัญคุณอนันต์ต่อสิ่งมีชีวิต ธรรมชาติ ระบบนิเวศ สังคมและวัฒนธรรม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพื้นที่ชุ่มน้ำทำมีบทบาทด้านต่าง ๆ ต่อมวลมนุษยชาติ สิ่งมีชีวิตทั้งหลายแต่กลับถูกมองว่าประโยชน์ที่ได้รับคือประโยชน์ได้เปล่าและพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นเพียงพื้นที่น้ำขังที่มีหญ้าขึ้นและสัตว์เลื้อยคลานอยู่อาศัยเท่านั้น ทศนคตินี้ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบัน องค์ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและทศนคติที่ดียังไม่แพร่กระจายอย่างทั่วถึง

การถมที่ดินในพื้นที่ชุ่มน้ำ การปล่อยน้ำเสียที่ยังไม่ได้ผ่านการบำบัดลงแหล่งน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำ การสูบน้ำเค็มเข้าพื้นที่น้ำจืด การใช้ยาฆ่าแมลงและสารเคมีที่เชื่อมต่อกับ การใช้งานพื้นที่รอบ ๆ พื้นที่ชุ่มน้ำและในพื้นที่ชุ่มน้ำที่ไม่เหมาะสมเหล่านี้ล้วนเป็นปฏิกริยาแรงที่ก่อให้เกิดการเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำ

เนื่องจากพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นระบบนิเวศที่เปราะบางแต่มีความสำคัญทางชีวภาพสูง การเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ชุ่มน้ำไม่เพียงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ทางภูมิทัศน์แต่ยังส่งผล

ต่อความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ชุ่มน้ำ สิ่งมีชีวิตในน้ำ สิ่งมีชีวิตผิวดินหาก สัตว์ป่าที่หากินในพื้นที่ชุ่มน้ำ นกน้ำที่อาศัยพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นแหล่งอาหาร แหล่งอาศัย แหล่งอพยพ หากสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ไม่สามารถทนต่อการเปลี่ยนแปลง หรือ ไม่มีความสามารถในการปรับตัวได้แล้วนั้นความสูญเสียจะตามมา สิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถทนได้จะค่อยๆตายไปและสูญพันธุ์ไปในที่สุด

ดังนั้นการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การดำเนินการของหน่วยงาน กิจกรรมใช้พื้นที่โดยรอบ วิธีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยพื้นที่ชุ่มน้ำเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชุ่มน้ำ การใช้ความรู้ ขอความร่วมมือ ออกกฎกติกา ออกนโยบายเพื่อคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ ล้วนเป็นกระบวนการเพื่อกำหนดทิศทางในกาใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการใช้ประโยชน์ในพื้นที่โดยให้ท่องเที่ยวโดยที่ได้เปิดประสบการณ์สัมผัสธรรมชาติ วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละท้องถิ่น ได้รับความรู้ จากรูปแบบของทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ และได้รับความสนุกเพลิดเพลิน ภายใต้การพักผ่อน ทั้งนี้ส่งเสริมให้กระบวนการท่องเที่ยวอยู่ภายใต้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่ท่องเที่ยว ต่อวัฒนธรรมวิถีชีวิตและส่งเสริมให้การดำเนินการท่องเที่ยวได้มีส่วนกระตุ้นสร้างจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถที่จะดำเนินการไปพร้อมกันได้ หากพื้นที่มีศักยภาพ ทั้งนี้ก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนเกษตรกรและช่วยลดความกดดันในพื้นที่ท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติลงไปได้ และยังสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรรวมถึงความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตตระหนักถึงคุณค่าอาชีพเกษตรกร

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการและใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ ภูมิศึกษา พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อศึกษาปัญหาและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่รวมถึง การศึกษาการจัดการในปัจจุบันและสถานการณ์การคุกคามอันก่อให้เกิดการเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อเสนอแนวทางในการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนา (Description Phenomenology) และการทำภาพซ้อนทับ (Overlay) โดยมีวิธีการในการวิจัยดังต่อไปนี้

1.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่

1.1 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Document Study) อันได้แก่ หนังสือ เอกสาร งานวิจัย วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยและห้องสมุดเครือข่ายต่างสถาบัน ห้องสมุดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงห้องสมุดออนไลน์ เช่น ห้องสมุดออนไลน์ของสำนักงานนโยบายและสิ่งแวดล้อม กรมแผนที่ทหาร กรมโยธาธิการและผังเมือง กรมที่ดิน เป็นต้น

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ขั้นตอนนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มประชากรแบบเจาะจง และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

1.2.1 การสำรวจภาคสนาม ผู้วิจัยได้แบ่งพื้นที่เพื่อการสำรวจออกเป็น 4 พื้นที่ ได้แก่

- (1) พื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดซึ่งเป็นพื้นที่วิจัย
- (2) พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด
- (3) พื้นที่เกษตรที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- (4) พื้นที่เสื่อมโทรมที่เชื่อมต่อกับพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด

1.2.2 การสัมภาษณ์กลุ่มประชากรเป้าหมายที่ผู้วิจัยต้องการสัมภาษณ์เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ในลำดับถัดไป ได้แก่

- (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ
- (2) เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลพื้นที่
- (3) ชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับพื้นที่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เตรียมเครื่องมือในการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 ภาพถ่ายทางอากาศ

2.2 ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 แผนที่ทหารเพื่อระบุรายละเอียดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์

2.4 แบบสัมภาษณ์

2.5 กรอบการดำเนินการวิจัย เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำหนดขอบเขตการค้นคว้ากรอบวิจัยด้านข้อมูล

2.5.1 กรอบการวิจัยด้านเนื้อหา

(1) ค้นหาสาเหตุความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำ และหาแนวทางในการอนุรักษ์

(2) หาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในและโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

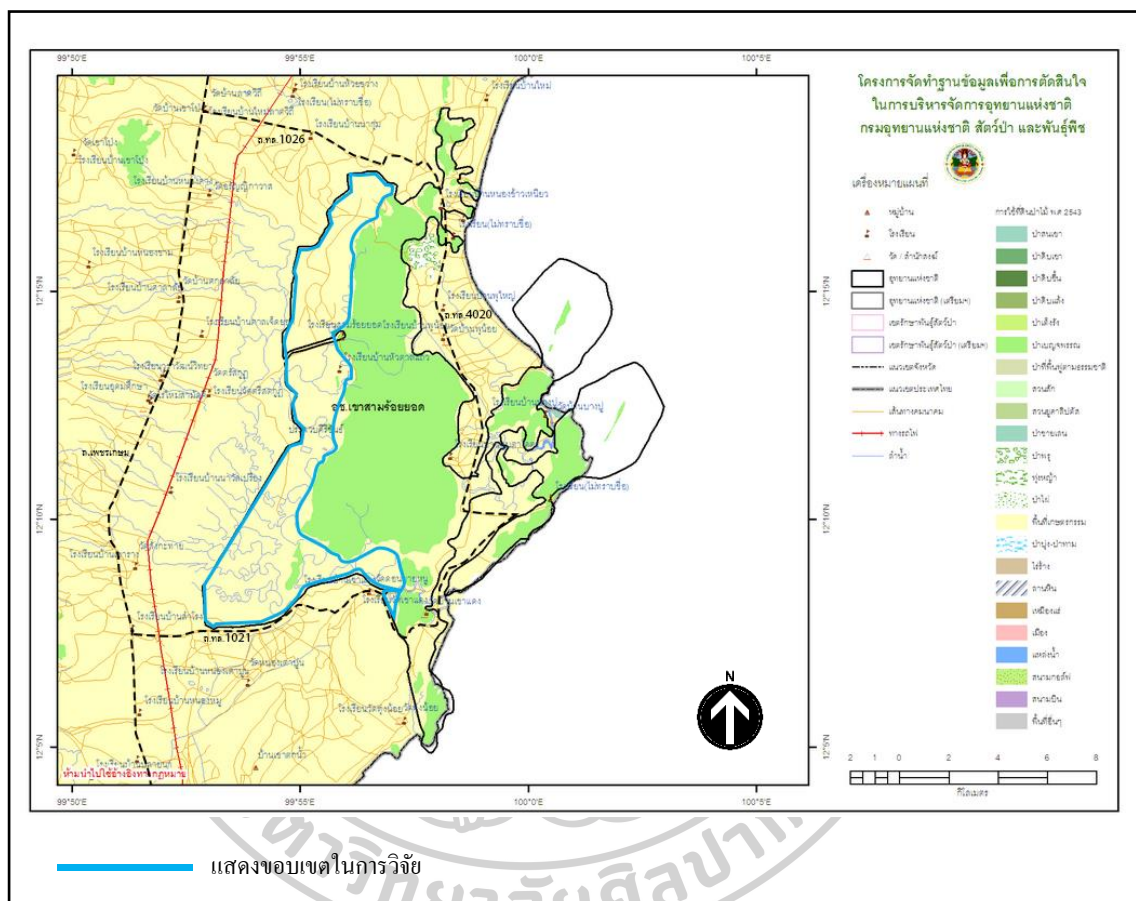
(3) ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

(4) ค้นหาแนวทางการแก้ไขและฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรมจากการในพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

(5) พิจารณากิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในพื้นที่ศึกษาและพื้นที่โดยรอบ

(6) แนวทางในการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน

2.5.2 กรอบการวิจัยด้านพื้นที่

ภาพที่ 8 ภาพแสดงพื้นที่ศึกษา

2.6 โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการทำภาพเรขาคณิตในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

3.กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้เริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและข้อมูลเฉพาะของพื้นที่จากเอกสารงานวิจัย วารสารของหน่วยงานต่างเพื่อขมวดประเด็นเข้าสู่วัตถุประสงค์และหาคำตอบในการวิจัย โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

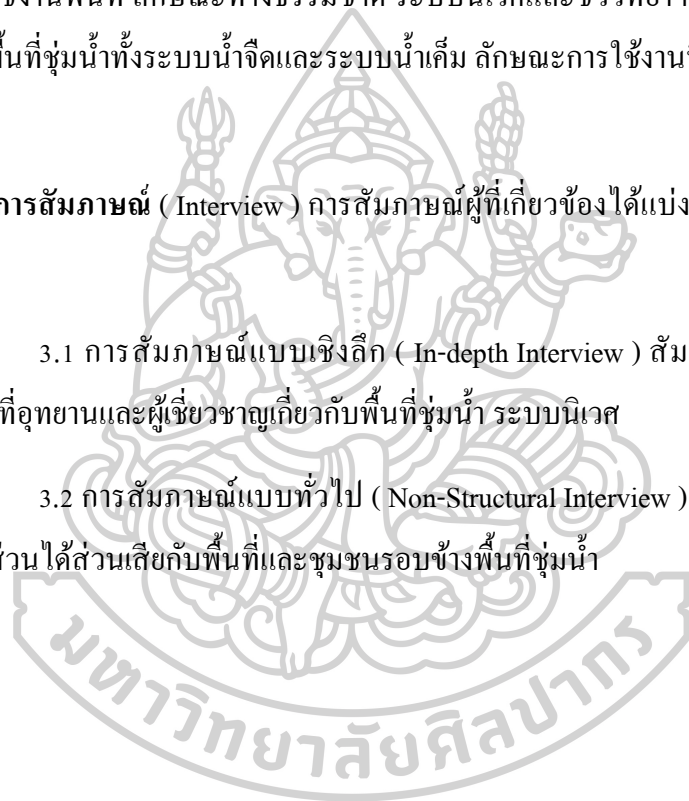
3.1 การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความ ข้อมูลเชิงกายภาพ แผนที่ ข่าวสารสถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อมูลที่ใช้ในลำดับถัดไป อันได้แก่ การทำภาพซ้อนทับ การทำภาพเรขาคณิตและภาพซ้อนทับเพื่อการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์

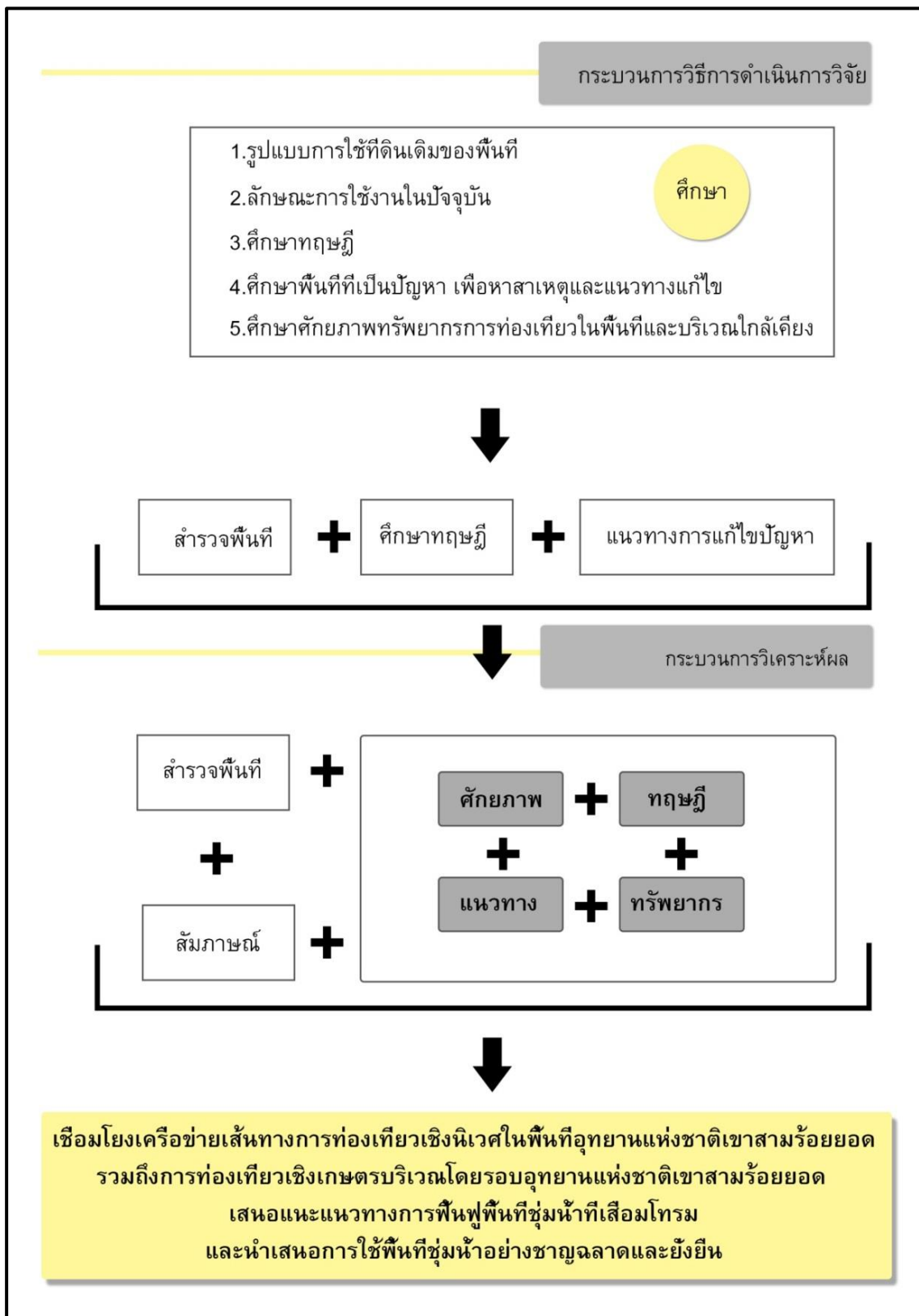
3.2 การสำรวจภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาผนวกกับการศึกษาในพื้นที่จริง โดยนำความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาภาคเอกสารมาประกอบในเรื่องพิกัดทางภูมิศาสตร์ ลักษณะการใช้งานพื้นที่ ลักษณะทางธรรมชาติ ระบบนิเวศและชีววิทยา ความเป็นอยู่ วิถีชีวิตอันเกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำทั้งระบบน้ำจืดและระบบน้ำเค็ม ลักษณะการใช้งานที่ดิน โดยรอบ และพื้นที่การเกษตร

3.3 การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทอันได้แก่

3.1 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลพื้นที่ เจ้าหน้าที่อุทยานและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ ระบบนิเวศ

3.2 การสัมภาษณ์แบบทั่วไป (Non-Structural Interview) สัมภาษณ์ชาวบ้านและเกษตรกรผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับพื้นที่และชุมชนรอบข้างพื้นที่ชุ่มน้ำ

ภาพที่ 9 ภาพแสดงกระบวนการวิธีการดำเนินการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามเพื่อนำมาหาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมแก่กิจกรรมการใช้ที่ดิน และแนวทางการอนุรักษ์ที่เหมาะสมแก่พื้นที่เพื่อการใช้งานพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน มีประเด็นในการวิเคราะห์ดังนี้

- 4.1 ศึกษาเนื้อหาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ศึกษาพื้นที่เพื่อให้ทราบลักษณะการใช้ที่ดินเดิมของพื้นที่ ลักษณะการใช้งานในปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุโดยการสำรวจพื้นที่และค้นคว้าเอกสาร
- 4.3 ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและบริเวณใกล้เคียง
- 4.4 นำข้อมูลเบื้องต้นมาพิจารณาหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับพื้นที่
- 4.5 นำข้อมูลมาซ้อนทับเพื่อวิเคราะห์พื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมในด้านการใช้งาน การพัฒนาการท่องเที่ยว การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำและการฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม
- 4.6 นำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผนวกกับข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์พื้นที่เพื่อเสนอแนะทิศทางในการจัดการที่เหมาะสมกับพื้นที่
- 4.7 เชื่อมโยงเครือข่ายเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในบริเวณโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อย
- 4.8 เสนอพื้นที่และแนวทางที่ควรได้รับการฟื้นฟู
- 4.9 นำเสนอการใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน

บทที่ 4

การรวบรวมข้อมูลทิวภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1. ประวัติความเป็นมา

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตั้งอยู่ทางใต้สุดของภาคกลางเป็นจังหวัดหนึ่งใน 25 จังหวัดของภาคกลาง แต่เดิมชื่อเมืองนารัง ในยุคหลังจากที่ไทยได้เสียดู่งให้แก่พม่าเมืองนี้ได้ถูกทิ้งร้างจากลักษณะภูมิประเทศที่มีความยาวขามมีสงครามนั้นยากแก่การป้องกันจึงมีความจำเป็นต้องปล่อยให้ เป็นเมืองร้าง จนกระทั่งในยุคสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ได้สร้างเมืองใหม่ที่คลองบางนางรมแต่มีปัญหาเนื่องจากดินไม่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก จึงย้ายที่ตั้งเมืองไปยังกุยบุรีเนื่องจากลักษณะดินอุดมสมบูรณ์เหมาะต่อการเพาะปลูกและมีชุมชนตั้งถิ่นฐานหนาแน่นกว่า

ต่อมาในยุคสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2398 เปลี่ยนชื่อเมืองกุยเป็นเมืองประจวบคีรีขันธ์โดยรวมเมืองกุย เมืองบางนางรม เมืองคลองวาฬ เข้าด้วยกัน ส่วนชื่อ “ประจวบคีรีขันธ์” นั้นได้ตั้งชื่อให้คล้องจองกับเมือง “ประจันตคีรีเขต” (ปัจจุบันคือเกาะกงที่แยกออกจากจังหวัดตราด) และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2441 ได้ย้ายที่ตั้งเมืองมายังบ้านเกาะหลักได้รวมเมืองต่าง ๆ เข้าด้วยกันอันได้แก่ เมืองปราณบุรี เมืองประจวบคีรีขันธ์ จัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลเมืองจัตวาที่ขึ้นตรงกับเมืองเพชรบุรี แล้วพระราชทานนามว่า เมืองปราณบุรี และต่อมาวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2449 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชโองการให้รวมอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ เมืองเพชรบุรี อำเภอปราณบุรี และอำเภอกำเนิดคนพคุณซึ่งแต่เดิมอยู่ภายใต้การปกครองของเมืองชุมพรเข้าด้วยกันซึ่งเป็นเมืองจัตวามาก่อน ตั้งเป็นเมืองปราณบุรีซึ่งที่ทำการตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะหลัก

ในรัชกาลถัดมาคือรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้เปลี่ยนชื่อเมืองปราณบุรีเป็นประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากมีการสับสนระหว่างเมืองปราณและปราณบุรี ต่อจากนั้นเมื่อการยกเลิกระบบการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล เมืองประจวบคีรีขันธ์ก็ได้ขึ้นตรงกับเมืองเพชรบุรีอีกต่อไป

2. ที่ตั้งและอาณาเขต

2.1 ที่ตั้งสัมบูรณ์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตั้งอยู่ตามตำแหน่งเส้นละติจูด (เส้นรุ้ง) และเส้นลองจิจูด (เส้นแวง) ดังนี้ ละติจูดที่ 11 องศา 45 ลิปดาเหนือ ถึง ละติจูดที่ 12 องศา ลิปดาเหนือ ลองจิจูดที่ 99 องศา 9 ลิปดาตะวันออก ถึง ลองจิจูดที่ 100 องศา 1 ลิปดาตะวันออก เนื่องจากตำแหน่งที่มีละติจูดต่ำทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยค่อนข้างสูงแต่ไม่ได้อุ่นมากนักเนื่องจากได้รับอิทธิพลความชื้นจากทะเล

2.2 ที่ตั้งสัมพัทธ์

มีอาณาเขตด้านตะวันตกติดกับสหภาพพม่า โดยมีเทือกเขาตะนาวศรีกั้น ทิศเหนือติดกับจังหวัดเพชรบุรี (อำเภอท่ายาง อำเภอชะอำ อำเภอแก่งกระจาน) ทิศใต้ติดกับจังหวัดชุมพร (อำเภอปะทิว อำเภอท่าแซะ) และด้านตะวันออกติดต่อกับอ่าวไทย ด้วยเหตุนี้ทำให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีชายฝั่งทะเลตลอดแนวความยาวรวมกว่า 224.8 กิโลเมตร ส่วนที่แคบที่สุดของประเทศไทยตั้งอยู่ในตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งแต่อ่าวไทยจรดชายแดนสหภาพพม่า ประมาณ 12 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 6,367.62 ตารางกิโลเมตร หรือราว 3,976,762.50 ไร่

ภาพที่ 10 ภาพแสดงที่ตั้งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์บนแผนที่ประเทศไทย

ที่มา : NordNordWest. (2552). ภาพแสดงที่ตั้งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์บนแผนที่ประเทศไทย.

เข้าถึงเมื่อ 3 มีนาคม 2561. เข้าถึงได้จาก[http://th.wikipedia.org/wiki/ไฟล์:](http://th.wikipedia.org/wiki/ไฟล์:Thailand_monthon_1915.png)

Thailand_monthon_1915.png

3. ภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีเทือกเขาตะนาวศรีวางตัวในแนวเหนือใต้ ซึ่งเป็นเทือกเขาที่กั้นระหว่างประเทศไทยและสหภาพพม่ามีความยาวประมาณ 286 กิโลเมตร ยอดเขาสูงที่สุดมีความสูง 1,253 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง เทือกเขาทางด้านทิศตะวันออก ได้แก่เทือกเขาสามร้อยยอด ยอดเขาที่สูงที่สุดมีความสูง 605 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ลักษณะแผ่นดินลาดเอียงจากเทือกเขาจากทางทิศตะวันตกลาดไปยังทิศตะวันออก ทำให้น้ำจากเทือกเขาตะนาวศรีไหลลงสู่ที่ต่ำทางด้านทิศตะวันออกเกิดลำห้วยและแม่น้ำหลายสาย อันได้แก่ แม่น้ำปราณบุรี แม่น้ำกุยบุรี คลองบางสะพาน คลองกรูด คลองบางนางรม เป็นต้น เนื่องด้วยลักษณะธรณีสัณฐานเป็นเขาหินปูนทำให้ประจวบคีรีขันธ์มีเกาะแก่งมากมายประมาณ 21 เกาะ เช่น เกาะโครำ เกาะทะลุ เกาะสิงห์ เกาะนมสาว เกาะระวีง เกาะระวาง เป็นต้น

4. ภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศประจวบคีรีขันธ์ตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้น ความชื้นอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยที่ค่อนข้างสูงเนื่องจากมีที่ตั้งใกล้กับทะเล ความชื้นเฉลี่ยอยู่ที่ 76.0 % อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 28.2 องศาเซลเซียส มีฤดูกาล 3 ฤดู อันได้แก่ ฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน มีรายละเอียดดังนี้

ฤดูหนาวตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม – เดือนกุมภาพันธ์

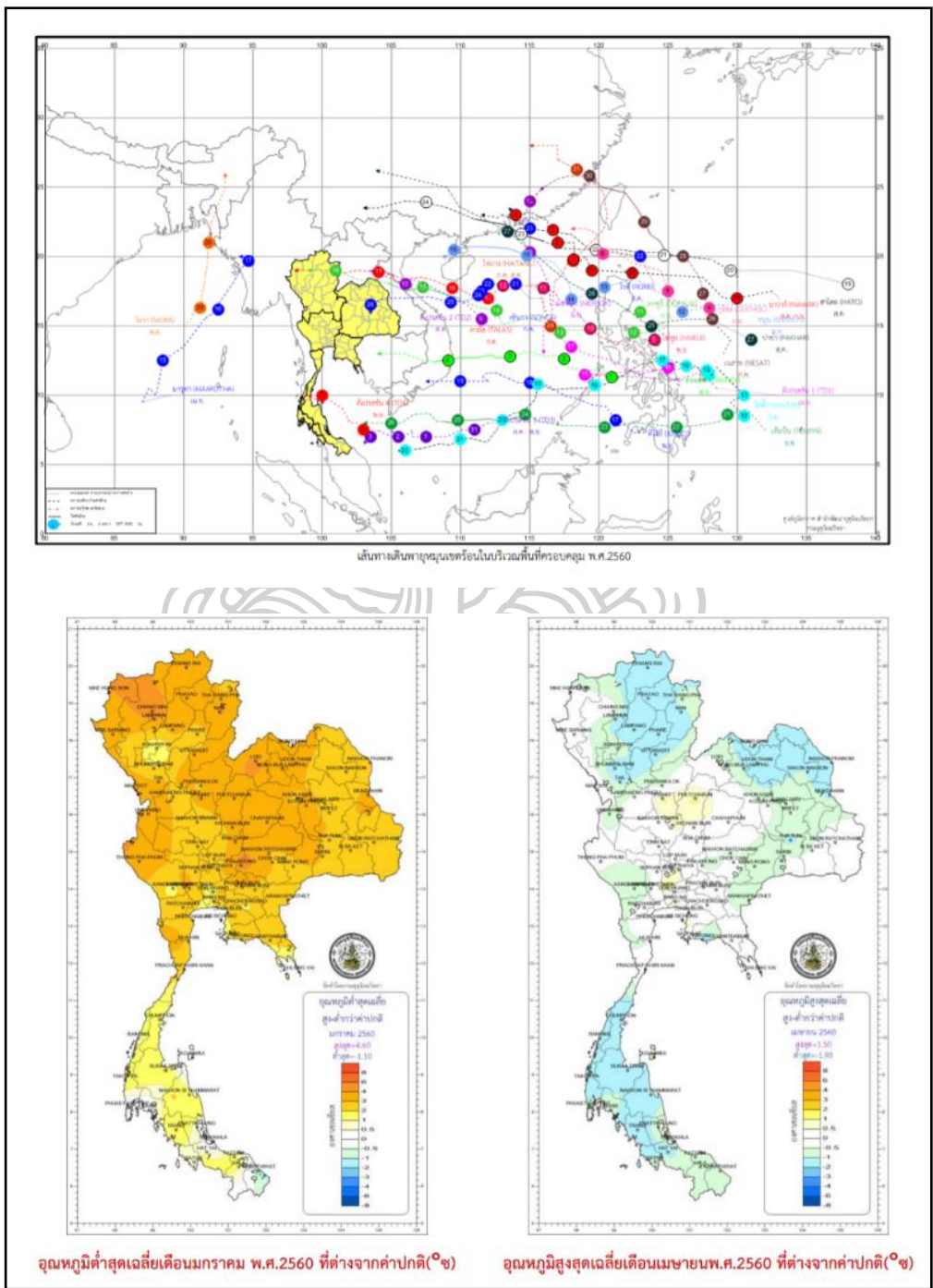
ฤดูร้อนเริ่มต้นตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ - กลางเดือนพฤษภาคม

ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม – เดือนกลางเดือนตุลาคม

เข้าถึงได้จาก (ศ. ส. กรมอุตุนิยมวิทยา, 2560a)

4.1 ฝน ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ส่งผลให้จังหวัดเป็นเขตเงาฝน กล่าวคือเป็นบริเวณที่มียอดเขาสูงขวางกั้นทิศทางลมทำให้ด้านหลังภูเขามีฝนตกน้อยกว่าด้านหน้าภูเขาซึ่งเป็นด้านที่รับลม ด้วยเหตุนี้ทำให้ประจวบคีรีขันธ์มีปริมาณน้ำฝนค่อนข้างน้อย เดือนตุลาคม มีฝนตกชุกมากที่สุด ปริมาณน้ำฝนสูงสุดที่วัดได้ใน 24 ชั่วโมง 429.2 มิลลิเมตร (เมื่อวันที่ 2

พฤศจิกายน พ.ศ.2512 ที่สถานีอุตุนิยมวิทยาหัวหิน อ.หัวหิน) ข้อมูลจากเว็บไซต์กรมอุตุนิยมวิทยา (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2562) ได้ระบุถึงสภาพอากาศในเอกสารออนไลน์ “สรุปสภาวะอากาศของประเทศไทย” ที่สถานีตรวจอากาศหัวหินและสถานีหนองปลับ จ.ประจวบคีรีขันธ์ มีสถิติน้ำฝนเฉลี่ย 160.3 มม. และสถิติสะสมในปีก่อนหน้า 80.0 มม.

ภาพที่ 11 ภาพแสดงเส้นทางพายุหมุนเขตร้อนและแสดงอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนมกราคมและอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดในเดือนเมษายน

คัดแปลงจากศูนย์ภูมิอากาศ สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยา กรมอุตุนิยมวิทยา

4.2 พายุหมุนเขตร้อน เป็นพายุหมุนเขตร้อนที่ก่อตัวขึ้นในทะเลจีนใต้และมหาสมุทรแปซิฟิกเหนือด้านตะวันตก ก่อนเคลื่อนตัวเข้าสู่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มักอ่อนกำลังและเป็นพายุดีเปรสชัน ผลกระทบไม่ก่อให้เกิดความเสียหายรุนแรงแต่อาจก่อให้เกิดน้ำท่วมเฉียบพลัน

4.3 อุณหภูมิ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพื้นที่ด้านตะวันออกติดกับทะเลยาวตลอดทั้งจังหวัดในด้านทิศตะวันออกส่งผลให้อุณหภูมิในตอนกลางวันและตอนกลางคืนไม่ต่างกันมาก อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีอยู่ที่ 27.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 32.1 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ 23.7 องศาเซลเซียสในรอบปีอยู่ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิสูงสุดที่วัดได้คือ 42.0 องศาเซลเซียส (เมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ.2559 ที่สถานีอุตุนิยมวิทยาหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์) และช่วงที่มีอากาศหนาวคือเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม อุณหภูมิต่ำที่สุดที่วัดได้ 6.4 องศาเซลเซียส (เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2542 ที่สถานีเกษตรหนองพลับ อำเภอหัวหิน)

5. การปกครองและประชากร การปกครองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์แบ่งออกเป็น 8 อำเภอ 48 ตำบล 438 หมู่บ้าน การปกครองท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 13 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 44 แห่ง โดย(รายงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2560)ได้ระบุไว้ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงหน่วยการปกครองในแต่ละอำเภอของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ลำดับที่	อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน
1	เมือง ประจวบคีรีขันธ์ (Mueang Prachuap Khiri Khan)	844.00	1. ประจวบคีรีขันธ์ 2.เกาะหลัก 3.คลองวาฬ 4.ห้วยทราย 5.อ่าวน้อย 6.บ่อนอก	- 11 9 13 16 14

ตารางที่ 3 ตารางแสดงหน่วยการปกครองในแต่ละอำเภอของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์(ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน
2	กุยบุรี (Kui Buri)	935.40	1.กุยบุรี 2.กุยเหนือ 3.เขาแดง 4.คอนยายหนู 5.สามกระทาย 6.หาดขาม	8 11 3 4 10 11
3	ทับสะแก (Thap Sakae)	538.00	1.ทับสะแก 2.อ่างทอง 3.นาหูกวาง 4.เขาค้าน 5.ห้วยยาง 6.แสงอรุณ	11 11 13 11 13 6
4.	บางสะพาน (Bang Saphan)	868.00	1.กำเนิดนพคุณ 2.พงศ์ประศาสน์ 3.ร้อนทอง 4.ธงชัย 5.ชัยเกษม 6.ทองมงคล 7.แม่รำพึง	8 10 12 11 12 10 8
5	บางสะพานน้อย (Bang Saphan Noi)	720.00	1.ปากแพรก 2.บางสะพาน 3.ทรายทอง 4.ช้างแรก 5.ไชยราช	6 10 11 8 6
6	ปราณบุรี (Pran Buri)	765.37	1.ปราณบุรี 2.เขาน้อย 3.ปากน้ำปราณ 4.หนองตาแต้ม 5.วังก้ง 6.เขาจ้าว	7 8 5 11 7 6

ตารางที่ 4 ตารางแสดงหน่วยการปกครองในแต่ละอำเภอของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์(ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน
7	หัวหิน (Hua Hin)	838.90	1.หัวหิน 2.หนองแก 3.หินเหล็กไฟ 4.หนองพลับ 5.ทับใต้ 6.ห้วยสัตว์ใหญ่ 7.บึงนคร	- - 18 21 15 9 3
8	กุยบุรี (Kui Buri)	935.40	1.กุยบุรี 2.กุยเหนือ 3.เขาแดง 4.คอนยายหนู 5.สามกระทาย 6.หาดขาม	8 11 3 4 10 11
9	ทับสะแก (Thap Sakae)	538.00	1.ทับสะแก 2.อ่างทอง 3.นาหูกวาง 4.เขาล้าน 5.ห้วยยาง 6.แสงอรุณ	11 11 13 11 13 6
10	บางสะพาน (Bang Saphan)	868.00	1.ก้านหินผาคูน 2.พงศ์ประศาสน์ 3.ร้อนทอง 4.ธงชัย 5.ชัยเกษม 6.ทองมงคล 7.แม่รำพึง	8 10 12 11 12 10 8
11	บางสะพานน้อย (Bang Saphan Noi)	720.00	1.ปากแพรก 2.บางสะพาน 3.ทรายทอง 4.ช้างแรก 5.ไชยราช	6 10 11 8 6

ตารางที่ 5 ตารางแสดงหน่วยการปกครองในแต่ละอำเภอของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์(ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน
6	ปราณบุรี (Pran Buri)	765.37	1.ปราณบุรี 2.เขาน้อย 3.ปากน้ำปราณ 4.หนองตาแต้ม 5.วังก้ง 6.เขาจ้าว	7 8 5 11 7 6
7	หัวหิน (Hua Hin)	838.90	1.หัวหิน 2.หนองแก 3.หินเหล็กไฟ 4.หนองพลับ 5.ทับใต้ 6.ห้วยสัตว์ใหญ่ 7.บึงนคร	- - 18 21 15 9 3
8	สามร้อยยอด (Sam Roi Yot)	871.90	1.สามร้อยยอด 2.ศิลาลอย 3.ไร่เก่า 4.ศาลาลัย 5.ไร่ใหม่	9 9 8 8 7

ตารางที่ 6 ตารางแสดงความหนาแน่นของประชากรและอัตราการเปลี่ยนแปลง

อำเภอ	ประชากร					อัตราการเปลี่ยนแปลง				ร้อยละ ความ หนาแน่น ประชากร ต่อตาราง กิโลเมตร
	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	
เมือง ประจวบคีรีขันธ์	88,378	88,750	89,465	90,749	91,043	0.4	0.8	2.3	1.8	107.9
กุยบุรี	42,493	42,624	42,865	43,199	43,316	0.3	0.6	1.3	1.1	46.3
ทับสะแก	47,955	48,043	48,373	49,577	49,758	0.2	0.7	3.2	2.9	92.5
บางสะพาน	73,584	74,002	74,269	75,727	76,117	0.6	0.4	2.3	2.5	87.7
บางสะพานน้อย	37,088	37,366	37,806	39,306	39,504	0.7	1.2	5.2	4.5	54.9

ตารางที่ 7 ตารางแสดงความหนาแน่นของประชากรและอัตราการเปลี่ยนแปลง (ต่อ)

อำเภอ	ประชากร					อัตราการเปลี่ยนแปลง				ร้อยละ ความ หนาแน่น ประชากร ต่อตาราง กิโลเมตร
	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	
ปราณบุรี	75,910	76,294	76,448	76,049	77,124	0.5	0.2	-0.5	-0.5	100.8
หัวหิน	102,728	103,905	106,261	110,157	112,591	1.1	2.3	6.0	6.0	134.2
สามร้อยยอด	48,914	49,287	49,620	49,955	50,081	0.8	0.7	1.4	0.9	57.4
รวม	517,050	520,271	525,107	534,719	539,534	0.6	0.9	1.8	0.9	84.5

ที่มา (รายงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2560)

6. ระบบสาธารณูปโภค

6.1 ไฟฟ้า ในการสำรวจปีพ.ศ.2555พบว่ามีครัวเรือนทั้งหมด 181,387 ครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้ 180,814ครัวเรือนและไม่มีไฟฟ้าใช้ 349 ครัวเรือน อำเภอที่มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้ามากที่สุดคืออำเภอหัวหิน รองลงมาคืออำเภอปราณบุรี อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์และอำเภอบางสะพาน ทั้ง 4 อำเภอนี้รวมกันนั้นคือปริมาณการใช้ไฟฟ้า 74.25 % ของผู้ใช้ไฟฟ้าในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

6.2 ประปา พื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์อยู่ในเขตความรับผิดชอบของสำนักงานประปาเขตราชบุรี การประปาส่วนภูมิภาคมี4แห่งที่ให้บริการแก่ชุมชน ได้แก่

- การประปาปราณบุรี ใช้น้ำจากแหล่งน้ำดิบในแม่น้ำปราณบุรี ปริมาณการผลิตน้ำ 4,556,931 ลบ.ม./ปี

- การประปากุยบุรี ใช้น้ำจากแหล่งน้ำดิบกุยบุรี ปริมาณการผลิตน้ำ 4,024,726 ลบ.ม./ปี

- การประปาประจวบคีรีขันธ์ ใช้น้ำดิบจากคลอง อ่างเก็บน้ำ บึง ปริมาณการผลิตน้ำ 3,440,050 ลบ.ม./ปี

- การประปาบางสะพาน ใช้น้ำดิบจากคลองบางสะพาน อ่างเก็บน้ำช่องลม อ่างเก็บน้ำช้างแรก คลองร้อนทอง ปริมาณการผลิตน้ำ 2,444,339 ลบ.ม./ปี

6.3 โทรศัพท์ การให้บริการโทรศัพท์ที่อยู่ภายใต้การบริการของบริษัท ทศท.คอร์ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน) ในปีพ.ศ.2555มีจำนวนหมายเลขที่ใช้บริการของโครงข่าย TOT 40,745 หมายเลขบริการ โดยมีศูนย์ให้บริการลูกค้าใน 6 ศูนย์บริการ ได้แก่ สาขาอุบลบุรี 11 ชุมสาย สาขาประจวบคีรีขันธ์ 11 ชุมสาย สาขาทับสะแก 10 ชุมสาย สาขาบางสะพาน 13 ชุมสาย สาขาปราณบุรี 11 ชุมสาย สาขาหัวหิน 28 ชุมสาย

6.4 การคมนาคม การคมนาคมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีหลากหลายรูปแบบอันได้แก่

6.4.1 การคมนาคมทางบก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีถนนสายหลักคือ ถนนเพชรเกษมทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัด เป็นจุดเปลี่ยนผ่านระหว่างภาคใต้และภาคกลางและยังเป็นถนนที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างอำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อีกด้วย

รถโดยสารประจำทาง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

(1) เส้นทางที่มีเริ่มต้นที่กรุงเทพมหานครและจุดหมายปลายทางที่ประจวบคีรีขันธ์

(2) เส้นทางระหว่างจังหวัด และเส้นทางเดินรถขนาดเล็ก

-รถยนต์ ถนนสายหลักที่รองรับการคมนาคมทางบกคือถนนเพชรเกษม นอกจากนี้แล้วยังมีถนนสายรองที่สามารถเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ ได้สะดวกสบาย

-รถไฟ จากสถานีหัวลำโพงถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีรถไฟให้บริการหลายประเภท ได้แก่ ขบวนรถเร็ว รถด่วน รถธรรมดา รถดีเซลราง สปรีนเตอร์ เป็นต้น

6.4.2 การคมนาคมทางอากาศ มีสนามบิน 2 แห่งคือ

- ท่าอากาศยานหัวหิน (ชื่อเดิมสนามบินบ่อฝ้าย) เป็นสนามบินพาณิชย์เคยเปิดให้บริการในอดีตต่อมาประสบปัญหาขาดทุน เนื่องจากจำนวนผู้โดยสารน้อย ต่อมาวันที่ 15 เดือนเมษายน พ.ศ.2554บริษัท โซล่า เอวิเอชั่น ได้เปิดสายการบินโดยสายการบินนี้ใช้เครื่องบินแบบโบพัดขนาด 19 ที่นั่ง บินระหว่างท่าอากาศยานดอนเมือง กรุงเทพมหานครมายังอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยสายการบินนี้ให้บริการ 4 วันต่อสัปดาห์ ได้แก่ วันพุธ วันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์

ตารางที่ 8 ตารางแสดงเที่ยวบินและจำนวนผู้โดยสารในแต่ละปีตั้งแต่ปีพ.ศ.2555-2558

ปี Year	จำนวนเที่ยวบินขึ้นลง Aircraft movement Departure-Arrival	ผู้โดยสาร Passenger		
		ออก Departure	เข้า Arrival	รวม Total
2555	879	444	331	775
2556	597	4,157	4,084	8,241
2557	805	5,724	5,806	11,530
2557	767	5,571	5,866	11,437
2558	613	-	6,210	12,076

ที่มา : {สำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2560 #41}

6.4.3 การคมนาคมทางน้ำ ทำเรือที่มีความสำคัญในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์คือ ทำเรือประจวบ ตั้งอยู่บริเวณอ่าวเทียน ตำบลแม่รำพึง อำเภอบางสะพาน เป็นบริษัทเอกชนที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงคมนาคมให้ดำเนินการประกอบการทำเรือพาณิชย์ โดยสินค้าที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้ ปูนซิเมนต์ แร่ สินค้าบรรจุคอนเทนเนอร์ เคมีภัณฑ์ ยางพารา ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ลักษณะท่าเรือประกอบด้วยท่าเรือ 4 ท่า รวมความยาว 695 เมตร ให้บริการได้ครั้งละ 4 ลำ สามารถรองรับเรือที่มีขนาดสูงสุด 80,000 เดทเวทตัน (DWT) ประเทศที่มีการเข้าเทียบท่าเรือได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย ฮองกง ไต้หวัน ญี่ปุ่น จีน อเมริกา เวียดนาม

ตารางที่ 9 ตารางแสดงปริมาณเรือเข้า-ออก และปริมาณสินค้าเข้า-ออกท่าเรือประจวบคีรีขันธ์

ปีงบประมาณ	จำนวนเรือเข้า-ออก(ลำ)	ปริมาณสินค้าเข้า(ตัน)	ปริมาณสินค้า(ตัน)
2550	275	2,105,566.90	536,933.01
2551	268	1,816,904.36	291,657.06
2552	120	1,806,495.96	619,331.85
2553	180	3,133,962.36	254,506.64
2554	142	2,223,243.30	84,451.29

ที่มา : ด้านศุลกากรประจวบคีรีขันธ์ อ้างถึงในแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ.2557-2560 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

7.สถานที่สำคัญในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 10 ตารางแสดงสถานที่สำคัญเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

ลำดับที่	ชื่อสถานที่	ที่ตั้ง
1	พิพิธภัณฑน์ห้วยกอ	อุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ ห้วยกอ ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2	พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์	อยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ต.สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
3	ศิลปะถ้ำเขาสามร้อยยอด	อยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ต.ศาลาลัย อ.สาม ร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
4	เมืองเก่าปราณบุรี	ต.ปราณบุรี อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
5	ศาลหลักเมืองปราณบุรี	ต.ปราณบุรี อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
6	อุตะเถา(ท่าฝาง)	ม.3 บ้านท่าฝาง ต.บ่อนอก อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์
7	ศาลากลางจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์(หลังเก่า)	
8	หลักเมืองประจวบคีรีขันธ์	ถ.สะเดา อ.เมืองประจวบคีรีขันธ์ จ.ประจวบคีรีขันธ์
9	ป้อมอินทพิพม่า	ถ.เพชรเกษม บ้านจวนบน ต.กุยบุรี อ.กุยบุรี จ. ประจวบคีรีขันธ์
10	สถานีรถไฟหัวหิน	ถ.พระปกเกล้า ต.หัวหิน อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
11	ด่านสิงขร	ต.คลองวาฬ อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์
12	วัดเขาแดง	ต.คลองแดง อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
13	วัดตรีศตกฐ	ต.ไร่เก่า อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
14	วัดคอนยายหนู	ต.คอนยายหนู อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
15	วัดเขาน้อย(เก่า)	ต.ปากน้ำปราณ อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
16	พระพุทธรูปทบนเขาอ้อมหมวก	ต.เกาะหลัก อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์
17	วัดธรรมมิการามวรวิหาร	ต.ประจวบคีรีขันธ์ อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์
18	วัดพุน้อย	ต.สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
19	วัดทุ่งมะเฒ่า	ต.อ่าวน้อย อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์
20	วัดเขาถ้ำคันกระได	ต.อ่าวน้อย อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์
21	พระราชวังไกลกังวล	ต.หัวหิน อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
22	ตัวเมืองหัวหิน	อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
23	ร้านไกลเดินเพลส	ถ.เพชรเกษม ต.หนองพลับ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
24	ตำหนักกรมหลวงชุมพรเขต อุดมศักดิ์	ต.ธงชัย อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 11 ตารางแสดงสถานที่สำคัญเชิงธรรมชาติ

ลำดับที่	ชื่อสถานที่	ที่ตั้ง
1	ถ้ำศิ่ววงศ์	ต.ธงชัย อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์
2	เพิงผาพระระเบียง(ถ้ำพระนอน)	ต.อ่าวน้อย อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์
3	ถ้ำเขาคันกระได	ต.อ่าวน้อย อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์
4	ชื่อสถานที่	ที่ตั้ง
5	ถ้ำเขาพลูหมื่น	ต.หนองแก อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
6	ถ้ำวิมาน(ห้วยแร่)	ต.ห้วยสัตว์ใหญ่ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
7	ถ้ำเขาน้อย	ต.กำเนิดนพคุณ อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์
8	หุบผิง	ต.เกาะหลัก อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์
9	อุทยานแห่งชาติกุยบุรี	ต.กุยบุรี อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
10	เขาลำน้ำร่อง	ต.พงศ์ประศาสน์ อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์
11	เขาจ้าว	ต.เขาจ้าว อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
12	หุบชะนี	ต.ห้วยสัตว์ใหญ่ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
13	เขาช่องกระจก	ต.ประจวบคีรีขันธ์ อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์
14	อ่าวมะนาว	ต.เกาะหลัก อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์
15	หาดหัวหิน	อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
16	เขาตะเกียบ เขาไกรลาส	ต.หนองแก อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
17	สวนสนประดิพัทธ์	ต.หนองแก อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
18	เขาเต่า	ต.หนองแก อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
19	น้ำตกป่าละอู	ต.ห้วยสัตว์ใหญ่ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
20	เขื่อนปราณบุรี	ต.หนองพลับ อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
21	ปากน้ำปราณบุรี	ต.ปากน้ำปราณ อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
22	ศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนสิรินาถราชินี	ต.ปากน้ำปราณ อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
23	หาดปราณ	ต.ปากน้ำปราณ อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
24	อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	ต.เขาแดง อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
25	จุดชมวิวเขาแดง	ต.เขาแดง อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
26	หาดสามพระยา	ต.เขาแดง อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
27	คลองเขาแดง	อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 12 ตารางแสดงสถานที่สำคัญเชิงธรรมชาติ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสถานที่	ที่ตั้ง
1	ถ้ำไทร	ต.เขาแดง อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
2	ถ้ำแก้ว	ต.สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
3	ถ้ำพระยานคร	ต.สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
4	หาดแหลมศาลา	ต.สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
5	อุทยานแห่งชาติหาดวนกร	ต.ห้วยยาง อ.ทับสะแก จ.ประจวบคีรีขันธ์
6	อุทยานแห่งชาติน้ำตกห้วยยาง	ต.ห้วยยาง อ.ทับสะแก จ.ประจวบคีรีขันธ์
7	อ่าวแม่รำพึง	ต.แม่รำพึง อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์
8	อ่าวบ่อทองหลาง	ต.แม่รำพึง อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์
9	อุทยานปากกลางอ่าว	ต.แม่รำพึง อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์
10	เกาะทะลุ	ต.ทรายทอง อ.บางสะพานน้อย จ.ประจวบคีรีขันธ์
11	หาดบางเบ็ด	ต.ทรายทอง อ.บางสะพานน้อย จ.ประจวบคีรีขันธ์
12	หาดฝั่งแดง	ต.ทรายทอง อ.บางสะพานน้อย จ.ประจวบคีรีขันธ์

8. วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญ

8.1 งานประเพณีแห่นางสงกรานต์เข้าเมือง เป็นประเพณีที่ชาว ม.3 บ้านนาห้วย อ.ปราณบุรี ที่มีการจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมีประวัติกล่าวกันว่านายจรูญ บุญมาเป็นผู้ริเริ่มพิธีกรรมนี้ขึ้นมาโดยเมื่อก่อนท่านเคยเล่นละครและรับหน้าพระลาน และมีอาจารย์ สุกนทรส เจริญเป็นผู้ร่วมคิดและฝึกสอนท่ารำ เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ.2553 ขั้นตอนของพิธีกรรมเริ่มต้นเมื่อเวลา 7.21.00 น.ของวันที่ 14 เมษายน ซึ่งตรงกับวันมหาสงกรานต์ของทุกปี โดยก่อนถึงเวลามีการทำพิธียกเสาธงหลุมก่อนจะเริ่มงาน 1 วัน ขั้นตอนการทำพิธีกรรมเริ่มจากการตั้งนะโม 3 จบ แล้วบอกแม่ธรณีเทวดาฟ้าดินว่ามีเจตนาจะทำอะไรเพื่อให้เทวดามาชุมนุมและรับรู้ เสร็จแล้วจึงยกเสาออก

การเชิญนางสงกรานต์เข้าพยานาค นางสงกรานต์ เมืองต้องตรงกับวันมหาสงกรานต์ตามประกาศ แลต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุอย่างเคร่งครัด การจัดตั้งขบวนเชิญนางสงกรานต์ ประกอบด้วย พัดเฉียง พัดตั้ง พัดโบก เคียวพระพรหม พระพุทธรูป พระพรหม ท้าวธรรมบาล พญานาค นกสูทสองคู่ผิวเมีย เป็นต้น การเดินขบวนจะจัดตั้งเป็น 2 ขบวนคือภาคพื้นดินและภาคสวรรค์ โดยมีผู้เข้าร่วมกว่า 100 ชีวิตโดยส่วนมากเป็นคนในหมู่บ้านเมื่อตั้งขบวนเสร็จหลวงพ่อร์ด น้ำมนต์และแห่รอบโบสถ์ 3 รอบแล้วจึงแห่ไปยังศาลาเอนกประสงค์บ้านนาห้วย เมื่อถึงเวลา

7:21:00 น. จะประกอบพิธีอันเชิญสักการะทีละอย่าง โดยใช้คำอัญเชิญเป็นบทกลอน {สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, #27}

8.2 ประเพณีไทยทรงดำบ้านตาลเจ็ดยอด บรรพบุรุษของคนในหมู่บ้านเจ็ดยอดนั้นมาจากตำบลหนองปลับ จังหวัดเพชรบุรี ในยุคก่อนใช้เกวียนเป็นพาหนะในการเดินทางในยุคต่อมาใช้รถไฟในการเดินทางมายังบริเวณที่เรียกว่า ตาลเจ็ดยอด ได้สังเกตเห็นว่ามีภูมิประเทศที่สวยงามและยังไม่มีมีการจับจองเข้าครอบครองจึงเลือกการตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ สาเหตุที่เรียกที่นี่ว่าตาลเจ็ดยอด เพราะว่ามีต้นตาลต้นหนึ่งที่มีลักษณะโดดเด่นนั้นคือมียอดเจ็ดยอด จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านแต่ปัจจุบันต้นตาลได้ตายไปแล้วเนื่องจากถูกฟ้าผ่ายอด ปัจจุบันมีชาวไทยทรงดำประมาณ 500 คนราว ๆ 50 หลังคาเรือน สถานการณ์ปัจจุบันกระแสวัฒนธรรมตะวันตกได้รับกวนวัฒนธรรมและวิถีเดิมของชาวไทยทรงดำ เป็นเหตุให้เยาวชนรับวัฒนธรรมจากตะวันตกจนเกรงว่าจะถูกกลืนหายไป {สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2561 #43}

8.3 งานขึ้นเขาห่มพระ วัดเขาช่องกระจก กิจกรรมนี้ได้เริ่มจัดครั้งแรกเมื่อปีพ.ศ.2548 เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเชิดชูพุทธศาสนารณรงค์ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวขึ้นเขาช่องกระจกในวันขึ้นปีใหม่กิจกรรมนี้ได้รับการตอบรับจากพลังความศรัทธาของประชาชนอย่างดี กิจกรรม “ขึ้นเขาห่มพระ พาท่องเที่ยวกระจก เถลิงศกัรรับพร” หรือ Walking along the Lucky Road for Greater New Year เป็นกิจกรรมที่ระบุในปฏิทินการท่องเที่ยวของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อตอบสนองนโยบายที่ให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวมุ่งมั่นให้กิจกรรมนี้ได้รับการปฏิบัติต่อเนื่องเป็นประจำอันคืบคลานสืบไป {สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, #29}

9. ศักยภาพด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ

9.1 ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ รายได้หลักของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์นั้นมาจากอุตสาหกรรมรองลงมาคือภาคการเกษตร การค้าปลีก การค้าส่ง โรงแรมและภัตตาคารและการประมง ในปีพ.ศ. 2554 พบว่ารายได้ส่วนใหญ่ชั่งนั้นมาจากภาคการเกษตรมีมูลค่า 15,046 ล้านบาท เติบโตร้อยละ 25.39 จากในปีพ.ศ. 2553 ร้อยละ 7.1 ในภาคอุตสาหกรรมมีมูลค่า 11,581 ล้านบาท ลดจากปี พ.ศ.2553 คิดเป็นร้อยละ 40.1 โดยมูลค่าภาคอุตสาหกรรมในปี พ.ศ.2553 มีค่าเท่ากับ 18,750 ล้านบาท {สำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2560 #41}

9.2 ศักยภาพด้านการเกษตร ลักษณะภูมิประเทศและสภาพดินของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เอื้ออำนวยแก่การทำเกษตรประเภทพืชไร่มากที่สุด การเกษตรที่เหมาะสมลำดับถัดมาได้แก่ ไม้ยืนต้น ปลูกข้าว ปลูกพืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับตามลำดับ และด้วยลักษณะการวางตัวของจังหวัดทางภูมิศาสตร์ที่มีแนวยาวในทิศเหนือได้ทำให้สภาพความชื้นและอุณหภูมิแตกต่างกัน คืออำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ถึงอำเภอบางสะพานน้อยปริมาณน้ำฝนและความชื้นสูงกว่าอำเภอหัวหินจนถึงกุยบุรี จนเกิดเป็นวลีที่ว่า “ สายเหนือพืชไร่ สายใต้ไม้ผล ”

9.3 ศักยภาพด้านการประมง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงทางด้านการประมง เนื่องจากตัวจังหวัดติดกับชายฝั่งทะเลยาวต่อเนื่องทั้งจังหวัด จำนวนหมู่บ้านที่ติดกับทะเลกว่า 48 หมู่บ้าน 23 ตำบล 3 เทศบาล มีเรือประมงขึ้นทะเบียน 2,683 ลำ ในปีพ.ศ.2556 โดยส่วนใหญ่เป็นเรือประมงพื้นบ้านขนาดเล็กของชาวบ้านมีอาชีพดั้งเดิมเป็นชาวประมง ลักษณะภูมิศาสตร์ของประจวบคีรีขันธ์ที่มีพื้นที่ชายฝั่งขนาด 224 กิโลเมตรเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย อนุบาล ผสมพันธุ์วางไข่ทำให้คนในจังหวัดมีรายได้จากการประมงอย่างดี

นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งก็เป็นอีกสินค้าที่ประจวบคีรีขันธ์ส่งออกจำนวนมาก คือการเลี้ยงกุ้งทะเล 99% เป็นกุ้งขาวจำนวนฟาร์มที่มีการเลี้ยง 800-1,000 ฟาร์มรวมพื้นที่การเลี้ยงกุ้งประมาณ 1-1.5 หมื่นไร่ ผลผลิตที่ได้ ในปีพ.ศ. 2552 ปริมาณกุ้งที่จับได้ 31,207 ตัน มูลค่า 3,135 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2553 ปริมาณกุ้งที่จับได้ 36,326 ตัน มูลค่า 4,258 ล้านบาท และในปีพ.ศ. 2554 ปริมาณกุ้งที่จับได้ 38,006 ตัน มูลค่า 4,939 ล้านบาท ที่ผ่านมากลุ่มผู้เลี้ยงกุ้งได้ประสบปัญหาในการส่งออกสินค้าเนื่องจากได้มีการกำหนดเงื่อนไขที่เข้มงวดในการเลี้ยงเพื่อส่งออกโดยเบื้องต้นได้กำหนดเกี่ยวกับปริมาณความหนาแน่นในการเลี้ยงกุ้งในบ่อไม่ให้หนาแน่นจนเกินไปและงดการใช้ยาและสารเคมีในการเลี้ยง แนวทางออกของผู้เลี้ยงคือการกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า (Contract Farming)

9.4 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยประมาณเพียง 300 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางเพียง 3-4 ชั่วโมง เป็นหนึ่งแห่งของโครงการริเวียร่าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมุ่งพัฒนาสาธาณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชื่อมต่อระหว่างระนอง ประจวบคีรีขันธ์และชุมพร และด้วยลักษณะภูมิประเทศที่สวยงามพื้นที่ของจังหวัดด้านตะวันออกเป็นทะเล ด้านตะวันตกเป็นเทือกเขา ส่งผลให้เกิดทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากมาย ลักษณะภูมิประเทศก่อให้เกิดสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

และวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สังคมนั้นก็ได้ออกให้เกิดลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีแหล่งท่องเที่ยวอีกมากมายที่ได้ถูกสร้างขึ้นในลักษณะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายรองรับนักท่องเที่ยวจากที่ต่าง ๆ ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ตารางที่ 13 ตารางแสดงจำนวนการเติบโตของการท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ.2550 – 2554

รายการข้อมูล	2550	2551	2552	2553	2554
จำนวนผู้มาเยือน(คน)	2,439,159	2,710,714	2,227,096	2,448,176	3,080,614
ชาวไทย	1,987,059	-	1,698,737	1,967,294	2,396,825
ชาวต่างชาติ	452,100	-	528,359	480,882	683,789
อัตราการเปลี่ยนแปลง	+5.36	+11.13	-17.84	+9.93	+25.83
รายได้(ล้านบาท)	9,215.22	9,860.28	9,188.19	10,580.56	17,318.07
ชาวไทย	5,169.91	-	-	62,699.58	11,355.89
ชาวต่างชาติ	4,045.31	-	-	4,310.98	5,962.18
อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	+8.66	+6.99	-6.82	+15.15	+63.68

{สำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2560 #41}

9.5 ศักยภาพด้านอุตสาหกรรมและการลงทุน โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นโรงงานที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ได้แก่ แปรรูปสัตว์น้ำ โรงงานผลิตน้ำ โรงงานแปรรูปผักผลไม้ สัดส่วนของโรงงานที่เกี่ยวข้องกับอาหาร อันดับถัดมาคืออุตสาหกรรมโลหะ อุตสาหกรรม ท่อเสาเข็ม คอนกรีตผสมเสร็จ ผลิตคอนกรีตบล็อกเป็นต้น โรงงานอุตสาหกรรมในอันดับที่สามคืออุตสาหกรรมด้านการเกษตรจำพวกอุตสาหกรรมแปรรูปมะม่วง ว่านหางจระเข้ อุตสาหกรรมผลิตสับประคบรรจุกระป๋อง สับประคอบแห้ง สับประคกวน เป็นต้น

อุตสาหกรรมเหล็กนับว่าอุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อีกประเภทหนึ่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ได้รับการกำหนดกำหนดให้เป็นพื้นที่ Western Seaboard ลักษณะภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างท่าเรือน้ำลึก น้ำทะเลบริเวณชายหาดแม่รำพึงมีความลึก 14 เมตร บริษัทในเครือสหวิริยา (SSI GROUP) ได้ออกสร้างท่าเรือน้ำลึกขึ้น โดยมีความยาว 695 เมตร ประกอบไป

ด้วย 4 บริษัท อัน ได้แก่ บจก.สหวิริยาสตีล อินดัสตรี บจก.เหล็กแผ่นรีดเย็นไทย บจก.บางสะพาน บาร์บิล บจก.เหล็กแผ่นเคลือบไทย

นอกจากนี้แล้วโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในพื้นที่ยังมีอีกหลายประเภท ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากการเกษตร

- (1) อุตสาหกรรมผลไม้อบแห้ง ได้แก่ มะม่วง สับปะรด ขนุน ว่านหางจระเข้
- (2) อุตสาหกรรมสับปะรดบรรจุกระป๋อง
- (3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องมะพร้าว อัน ได้แก่ โรงงานกะทิ โรงงานทำน้ำมันมะพร้าว โรงงานสายใยคาบมะพร้าว โรงงานทำเนื้อมะพร้าวอบน้ำผึ้ง เป็นต้น
- (4) อุตสาหกรรมผลิตน้ำมันปาล์ม
- (5) อุตสาหกรรมผลิตนม โดยวิธีการพาสเจอร์ไรส์ อัน ได้แก่ นมเปรี้ยวและผลิตภัณฑ์จากนม

โรงงานอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องกับการประมง ได้แก่

- (1) อุตสาหกรรมกุ้งและปลาหมึกอบแห้ง
- (2) อุตสาหกรรมห้องเย็น
- (3) อุตสาหกรรมน้ำปลา
- (4) อุตสาหกรรมปลาป่น
- (5) นำแข็งเพื่อการประมง
- (6) อุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมแซมเรือ

9.6 ศักยภาพด้านการค้าชายแดน การค้าระหว่างประเทศบริเวณชายแดนของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์มีศักยภาพสูงเนื่องจากมีช่องทางการติดต่อระหว่างถึง 34 ช่องทาง ช่องทางที่สำคัญคือ ด่านสิงขร วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2540 ได้กำหนดให้ด่านสิงขรเป็นจุดผ่อนปรนทางการค้า กำหนดวงเงินการค้าซื้อขายไม่เกิน 500,000 บาทต่อคนต่อวัน เปิดทำการตั้งแต่ 8.00 - 18.00 น. ด่านสิงขรตั้งอยู่ที่บ้านไร่เครา ม.6 ต.คลองวาฬ อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ เชื่อมต่อกับเขตเมืองตะนาวศรี

ของพม่า ทั้งนี้การกำหนดเป็นจุดผ่อนปรนทางการค้าเพื่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศและเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคมตลอดจนวัฒนธรรม

9.7 ศักยภาพด้านสังคม ศักยภาพด้านสังคมอันได้แก่ประเด็นเรื่อง การงานอาชีพของ ประชากร การศึกษา สาธารณสุขและทางด้านศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

การงานอาชีพของประชากรจากการสำรวจสภาพการณ์การทำงานของประชากร ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยสำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ. 2556 พบว่า แรงงานในภาคเกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 34 และทำงานนอกภาคการเกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 66 โดยงานนอกภาคการเกษตร ได้แก่ งานค้าปลีก ผลิตของใช้ในครัวเรือนและงานซ่อมแซมยานยนต์ ร้อยละ 32 งานสาขาที่เกี่ยวข้องกับ โรงแรมร้อยละ 16 งานสาขาการผลิตร้อยละ 16

ด้านการศึกษา การแบ่งเขตการศึกษาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ออกเป็น 2 เขต ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 มีสถานศึกษาในพื้นที่ทั้งหมด 230 แห่ง จำนวนครูเขตพื้นที่ การศึกษาเขต 1 มีจำนวนครู 1,334 คนในปี พ.ศ.2554 และในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 มีจำนวน 15,598 คน จากรายงาน

การศึกษาของเยาวชนในวัยศึกษาพบว่ามีโอกาสในการเข้าเรียนสูงจากข้อมูลของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1 พบว่าโอกาสในการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็น ร้อยละ 100 ด้านการศึกษาต่อของมัธยมชั้นปีที่สามพบว่ามีทางเลือกศึกษาต่อในสายสามัญและสายอาชีพ ร้อยละ 80.13 และที่ไม่ได้ศึกษาต่อร้อยละ 19.87 ปัญหาทางการศึกษาในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์พบว่าค่านิยมทางการศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ด้านสาธารณสุข มีสถานพยาบาลทั้งหมด 95 แห่ง แบ่งเป็นโรงพยาบาลในสังกัด กระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วยโรงพยาบาลชุมชนขนาดใหญ่ 1 แห่ง โรงพยาบาลชุมชนขนาด กลาง 5 แห่ง โรงพยาบาลชั้นตติยภูมิมิ 2 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมี 81 แห่ง ศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาล 3 แห่ง โรงพยาบาลกระทรวงกลาโหม 2 แห่ง โรงพยาบาลสังกัด สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์และโรงพยาบาลสังกัดเอกชน 3 แห่ง สัดส่วน

บุคลากรทางการแพทย์ต่อจำนวนประชากรในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมีดังนี้ จำนวนแพทย์ต่อประชากร 1:6036 ทันตแพทย์ 1: 15548 เภสัชกร 1:655 พยาบาล 1:655

ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยได้แก่ การระบาดของโรคระบาดในพื้นที่เช่น โรคไข้เลือดออก โรคเอดส์ โรควัณโรค ส่วนอันดับสาเหตุการณ้ตายจากโรค อันดับที่ได้แก่โรคมะเร็งทุกชนิด อุบัติเหตุการเป็นพิษโรคหัวใจ ปอดอักเสบและโรคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปอด เป็นต้น

9.8 ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในหัวข้อนี้ประกอบไปด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติอันได้แก่ ทรัพยากรไม้และสัตว์ป่าและทรัพยากรน้ำ และคุณภาพน้ำ ดังนี้

9.8.1 ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า พื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีทั้งหมด 6,367.72 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,979,762 ไร่ เป็นพื้นที่ป่า ร้อยละ 42.92 หรือราว 1,708,488 ไร่ ลักษณะป่าในที่นี้แบ่งตามการดูแลของหน่วยงานออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

(1) พื้นที่อุทยานแห่งชาติ อยู่ภายใต้การดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช พื้นที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีทั้งหมด 6 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติป่ากุยบุรี อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติหาดวนกร อุทยานแห่งชาติน้ำตกห้วยยางและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเสด็จในกรมหลวงชุมพรด้านทิศเหนือ รวมเนื้อที่ทั้งหมดในการดูแลของอุทยานแห่งชาติเนื้อที่ประมาณ 1,127,378 ไร่

(2) วนอุทยาน พื้นที่วนอุทยานอยู่ภายใต้การดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีทั้งหมด 6 แห่ง ได้แก่ วนอุทยานปราณบุรี วนอุทยานท้าวโกษา วนอุทยานตาม่องล่าย วนอุทยานห้วยชันน้ำ วนอุทยานป่ากลางอ่าว วนอุทยานแม่รำพึง รวมเนื้อที่ทั้งหมด 10,138 ไร่

(3) พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เป็นพื้นที่ที่ได้รับการประกาศให้เป็นป่าสงวนโดยากรออกกฎกระทรวง มีพื้นที่รวม 1,758,557 ไร่ มีจำนวน 20 ป่า ภายหลังจากการการออกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและการประกาศจัดตั้งอุทยานทำให้พื้นที่ป่าสงวนถูกแบ่งออกไปเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติและพื้นที่วนอุทยานและอีกบางส่วนได้ถูกมอบให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินนำไปใช้เพื่อการเกษตร จึงเหลือพื้นที่ที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติเพียง 570,972 ไร่ อยู่ภายใต้การดูแลของกรมป่าไม้

9.8.2 แหล่งน้ำ แหล่งน้ำในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ประกอบด้วยแหล่งน้ำ 4 แหล่งที่สำคัญดังต่อไปนี้

(1) แหล่งน้ำใต้ดิน อันได้แก่บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำบาดาล ปริมาณน้ำที่ถูกสูบขึ้นมาใช้ประมาณ 11 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปีหรือประมาณ 9 % ของปริมาณน้ำบาดาลที่สามารถพัฒนาได้ ส่วนน้ำบาดาลบางส่วนไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาเนื่องจากพื้นที่ในการสูบน้ำนั้นมีบริเวณอยู่ใกล้กับทะเลทำให้น้ำบาดาลมีรสกร่อย

(2) แหล่งน้ำผิวดิน แหล่งน้ำผิวดินส่วนใหญ่มาจากแม่น้ำซึ่งมีลักษณะเป็นแม่น้ำสายสั้นๆไหลไปยังปลายทางคืออ่าวไทย สภาพปัญหาของแหล่งน้ำประเภทนี้คือดินเงินเนื่องจากมีการพัดพาตะกอนมาจากต้นน้ำและสะสมตามทาง มักมีปริมาณน้ำมากในช่วงฤดูฝน แหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญได้แก่

- แม่น้ำปราณบุรี โดยต้นน้ำมาจากเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเทือกเขาที่กั้นระหว่างชายแดนไทยและประเทศเมียนมาร์ในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ มีความยาวตามลำน้ำประมาณ 180 กิโลเมตร

- แม่น้ำกุยบุรี แหล่งกำเนิดของแม่น้ำกุยมาจากเทือกเขาตะนาวศรีไหลมาตามทางลาดในพื้นที่อำเภอกุยบุรีมีความยาวของลำน้ำประมาณ 67 กิโลเมตร

- แม่น้ำบางสะพานใหญ่ เกิดจากต้นน้ำในเทือกเขาตะวันตก มีลักษณะการรวมตัวเกิดจากลำน้ำสาขาย่อยมารวมกันจากนั้นไหลลงสู่อ่าวไทย ความยาวของลำน้ำประมาณ 30 กิโลเมตร

- คลองบางสะพานน้อย เกิดจากการรวมตัวของน้ำในทิศตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันออกเฉียงใต้ ไหลลงสู่อ่าวไทย มีความยาวของลำน้ำโดยประมาณ 30 กิโลเมตร

- คลองบึง เกิดจากน้ำในเทือกเขาสูงทางทิศตะวันตกไปสู่อ่าวไทย ไหลลงสู่อ่าวไทยมีความยาวของลำน้ำประมาณ 30 กิโลเมตร

3) พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands) พื้นที่ชุ่มน้ำแบ่งระดับความสำคัญออกเป็น 2 ระดับคือระดับชาติและระดับนานาชาติ

- ระดับชาติได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหาดวนกร โดยเฉพาะบริเวณอ่าวมะค่าคุ้งน้ำชายฝั่งที่มีลักษณะเป็น โขดหิน มีเกาะเล็ก ๆ 2 เกาะได้แก่ เกาะจาน และเกาะท้ายทรีย์ มีปะการังอยู่บริเวณท้ายเกาะ

- ระดับนานาชาติมี 2 แห่งคือ พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด เป็นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่ตั้งอยู่ติดกับเทือกเขาสามร้อยยอด ด้วยลักษณะและกระบวนการทางธรณีวิทยาทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำเขาสามร้อยยอดเป็นที่ลุ่มน้ำจืดขนาดใหญ่ที่อยู่ใกล้ชายฝั่ง และพื้นที่ชุ่มน้ำอีกแห่งนั้นคือ พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำปรางค์ แม่น้ำเพชร น้ำตก น้ำพุร้อน

9.8.3 คุณภาพน้ำ

(1) คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ จากการตรวจสอบคุณภาพน้ำในปี พ.ศ.2553 ของกรมควบคุมมลพิษพบว่าคุณภาพน้ำของแหล่งน้ำปรางค์บุรีและแม่น้ำกุยบุรี พบว่าคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำจัดอยู่ในประเภท 3 คือมีระดับคุณภาพที่พอใช้ หากมีการนำไปอุปโภคหรือบริโภคจะต้องผ่านกระบวนการฆ่าเชื้อหรือบำบัดก่อน

(2) คุณภาพน้ำทะเลและชายฝั่ง พบว่าอยู่ในระดับดีและพอใช้เช่นกันจากการตรวจสอบคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งของกรมควบคุมมลพิษพบว่าในบริเวณกองบิน53และอ่าวมะนาวมีคุณภาพน้ำที่อยู่ในระดับดีมาก

(3) ระบบบำบัดน้ำเสีย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบด้วย 15 เทศบาล และชุมชนแต่ละแห่งมีสาเหตุน้ำเน่าเสียที่แตกต่างกัน โดยมีเพียง 4 เทศบาลเท่านั้นที่มีระบบบำบัดน้ำเสียอันได้แก่ เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ เทศบาลเมืองหัวหิน เทศบาลเมืองปรางค์บุรี เทศบาลเมืองกุยบุรี

9.9 ประเด็นปัญหาที่สำคัญของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประเด็นปัญหาที่จะกล่าวถึงนี้ประกอบด้วยปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นปัญหาทางด้านธรรมชาติและปัญหาเรื่องการจัดการสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่

9.9.1 ปัญหาเรื่องดินลักษณะดินที่พบส่วนใหญ่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นดินเหนียวปนทรายนอกจากนี้ในบางพื้นที่ยังเป็นดินเหนียวปนดินลูกรังและหิน หากขุดลึกลงไป 2-3

เมตรจะพบว่าเป็นก้อนหินปนกรวด ดินลักษณะนี้สามารถใช้ทำการเกษตรประเภทพืชไร่ได้
ลักษณะปัญหาที่พบในดินมี 2 ประเภทหลัก คือ

1.9.1.1 ปัญหาดินเค็มแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

(1) บริเวณพื้นที่น้ำทะเลท่วมถึงทำให้ดินมีลักษณะเค็มมา
สามารถทำการเกษตรได้ สาเหตุมาจากปริมาณเกลือสะสมในดินมากเกินไปพื้นที่ลักษณะปัญหานี้มี
เนื้อที่ประมาณ 3,628,536 ไร่

(2) พื้นที่ดินเค็มที่ไม่ได้มาจากน้ำทะเลท่วมถึง พบว่ามีปริมาณ
เกลือโซเดียมในดินสูงมากทำให้โครงสร้างของดินแน่นทึบทำการไถพรวนได้ลำบาก พื้นที่ปัญหา
ประเภทนี้มีเนื้อที่ 104,277 ไร่

1.9.1.2 ดินเปรี้ยว เกิดจากตะกอนกร่อยกลายเป็นดิน โครงสร้างของดิน
ประกอบด้วยธาตุกำมะถันแลกรดกำมะถันทำให้พืชไม่สามารถนำไปใช้งานได้หมดพื้นที่ปัญหา
ประเภทนี้มีเนื้อที่ 42,106 ไร่

(1) ปัญหาดินทรายจัด พบที่ดินลักษณะนี้บริเวณชายฝั่งทะเลเกิด
จากการพัดพาตะกอนจนสะสมเป็นชั้นหนา เนื้อดินที่ปนทรายในปริมาณมากทำให้ดินไม่อิ่มน้ำและ
แร่ธาตุในดินต่ำ พื้นที่ปัญหาประเภทนี้มีเนื้อที่ 420,838 ไร่

(2) ปัญหาดินตื้น พบชั้นดินที่เป็นกรวดลูกรังและเศษดินปะปน
อยู่ในเนื้อดินเป็นชั้นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของแร่ธาตุต่ำ จากการถางป่าเพื่อนำที่ดินมาเป็นพื้นที่
ทางการเกษตร โดยมีได้วางแผนการป้องกันการชะล้างหน้าดินเมื่อเกิดการชะล้างของน้ำหน้าดินทำ
ให้เหลือเพียงชั้นดินที่เป็นหินและกรวด นอกจากธาตุอาหารต่ำแล้วยังยากต่อการไถพรวน พื้นที่
ปัญหาประเภทนี้มีเนื้อที่ 112,803 ไร่

9.9.2 การบุกรุกทำลายป่า ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทะเล
เมื่อมีการเติบโตทางเศรษฐกิจผลที่ตามมาคือสภาพแวดล้อมถูกทำลาย พื้นที่ป่าสงวน เขตอุทยาน
แห่งชาติ พื้นที่ของรัฐถูกบุกรุกเพื่อการดำเนินการทางเศรษฐกิจ อาทิเช่น พื้นที่ทางการเกษตร
โรงงานอุตสาหกรรม โรงแรม ภายใต้การดำเนินการของนายทุนทั้งบุกรุกและดำเนินการโดยไร่
ความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่จะตามมาต่อสังคม เป็นเหตุให้เกิดผลตามมามากมาย เช่น น้ำป่า
ไหลหลาก ดินโคลนถล่ม ภัยแล้ง ความเสียหายอย่างหนักเมื่อมีวาตภัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่
ชายฝั่งทะเลมีการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อทำนาเกลือ บุกกรุกพื้นที่ชายหาดเพื่อการก่อสร้าง

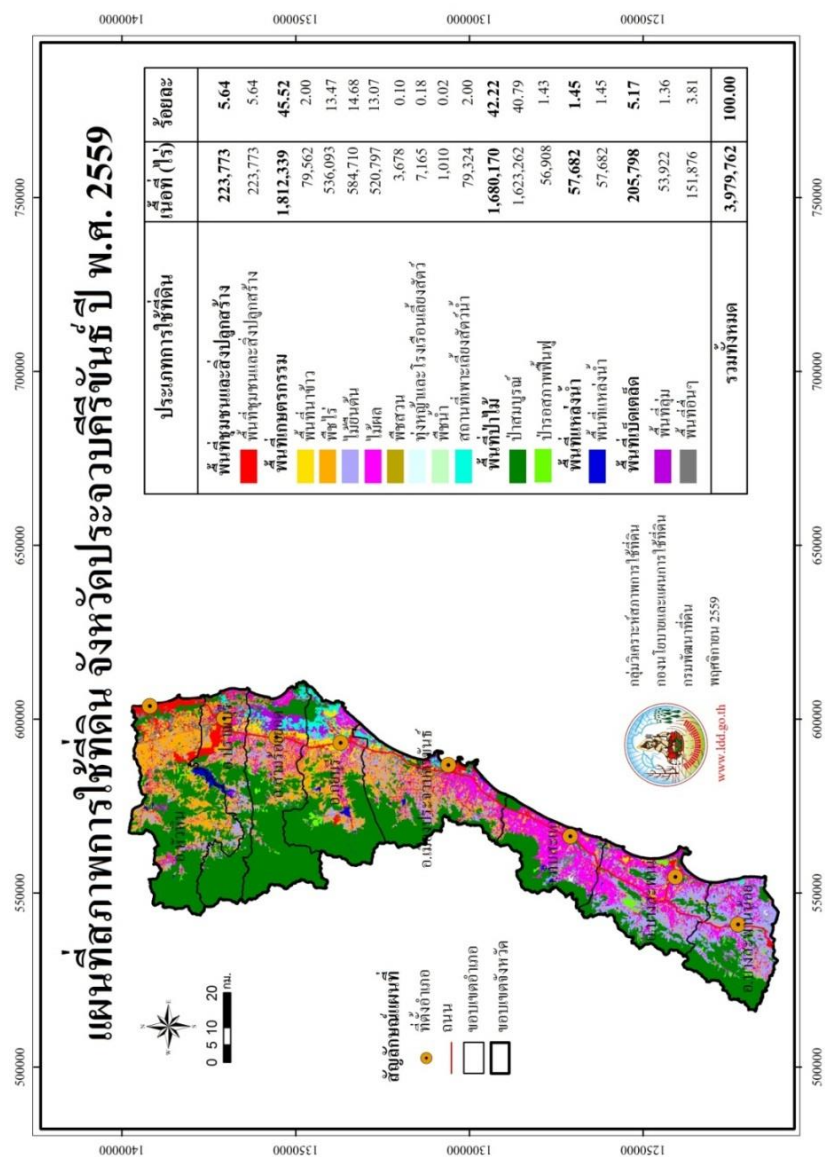
สิ่งก่อสร้างที่ขัดต่อกฎหมายในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูงเพื่อเป็นที่พัก รีสอร์ท โรงแรม ร้านอาหาร เป็นต้น ทั้งนี้พบว่าบริเวณที่เอกชนมีการถือครองที่ดินริมชายฝั่งเป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดมลพิษมากกว่าบริเวณอื่น

9.9.3 การคมนาคม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่เชื่อมต่อระหว่างภาคกลางและภาคใต้ปริมาณการขนส่งระหว่างจังหวัดมีปริมาณสูง แต่ทว่าภายในจังหวัดมีถนนเพชรเกษมซึ่งเป็นถนนเส้นประธานขาดถนนสายหลักเพื่อเชื่อมต่อระหว่างอำเภอ จึงเกิดปัญหาที่ตามมาเช่น รถที่วิ่งระหว่างจังหวัดมีความเร็วสูงแต่รถในท้องถิ่นวิ่งด้วยความเร็วต่ำนำมาซึ่งการเกิดอุบัติเหตุบนถนน พื้นที่ชุ่มชื้น ปัญหาการจราจรติดขัด นอกจากนี้ประจวบคีรีขันธ์มีศักยภาพที่เป็นจุดขนส่งสินค้าขนาดใหญ่เพราะมีท่าเรือน้ำลึกแต่ยังขาดการเชื่อมโยงโครงข่ายการขนส่งสินค้า จุดรวม จุดกระจายสินค้า และปัญหาด้านการคมนาคมอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือประจวบคีรีขันธ์ยังขาดระบบขนส่งสาธารณะเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการบริการที่ชัดเจนอีกด้วย

9.9.4 ปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางธรรมชาติ เช่นปัญหาน้ำท่วมที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต้องเผชิญทุกปีมักเกิดขึ้นในพื้นที่ราบลุ่มบริเวณถนนเพชรเกษมและบริเวณริมทางรถไฟสายใต้ เนื่องจากแนวถนนและทางรถไฟมีลักษณะขวางเส้นทางของน้ำที่จะไหลลงสู่ทะเล น้ำไม่สามารถระบายหรือผ่านไป ได้เกิดปัญหาน้ำขึ้นในหลายอำเภอของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เช่น อ.หัวหิน อ.ปราณบุรี อ.สามร้อยยอด อ.บางสะพาน อ.ทับสะแก โดยเฉพาะในพื้นที่ อ.บางสะพานมักประสบปัญหาน้ำท่วมเฉียบพลันและน้ำป่าไหลหลากเนื่องจากเกิดฝนตกหนักบริเวณเหนือลุ่มน้ำบางสะพานเกิดเป็นน้ำป่าไหลหลาก ดินถล่มเนื่องจากขาดต้นไม้ที่ช่วยยึดเกาะหน้าดินไว้ สาเหตุจากการบุกรุกทำลายป่าไม้ บุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อเป็นพื้นที่เกษตรจำพวกพืชสวน พืชไร่ ขาดการดำเนินการที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความชันเกิน 5% ขึ้นไปการชะล้างในบริเวณนั้นจะรุนแรงมากยิ่งขึ้น การกัดเซาะชายฝั่งในประจวบคีรีขันธ์นับว่าเป็นปัญหาใหญ่อีกประการหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงมรสุมเกิดคลื่นลมแรงพัดเข้าหาชายฝั่ง เนื่องจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพื้นที่ด้านตะวันออกเชื่อมต่อกับอ่าวไทยทั้งหมดทำให้เกิดผลกระทบอย่างทั่วถึง ข้อมูลจากการศึกษาของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่ามีความรุนแรง 3 ระดับ ระดับรุนแรงมาก ระดับรุนแรงปานกลาง ระดับรุนแรงน้อย

ถึงแม้ว่าจะมีการพยายามจัดการแก้ไขปัญหาแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างลุล่วงเพราะข้อจำกัดในการดำเนินการทั้งงบประมาณในการก่อสร้างเขื่อนกันคลื่นที่มี

งบประมาณสูงและพื้นที่บางส่วนเป็นจุดที่ชาวบ้านก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างที่ขบวนการดำเนินการ และงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดทำให้ต้องมีการลำดับความสำคัญความเสียหาย หากพื้นที่ใดได้รับผลกระทบรุนแรงกว่านั้นจะได้รับการดูแลก่อนพื้นที่อื่นที่มีปัญหาน้อยกว่าและทั้งนี้ก่อนจะทำการก่อสร้างเขื่อนกันคลื่นได้นั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและสิ่งแวดล้อมก่อนเพื่อประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 12 ภาพแสดงสภาพการใช้ที่ดิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ. 2559
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2562 เข้าถึงจาก
www1.ddd.go.th/WEB_OLP/report_research_C.html

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานอำเภอสามร้อยยอด

1. ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมอำเภอสามร้อยยอดคือท้องที่ในอำเภอกุยบุรีและอำเภอปราณบุรี ต่อมาวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2538 ได้กำหนดให้ตำบลศิลาลอยและตำบลไร่เก่าจากอำเภอปราณบุรีย้ายสังกัดอำเภอมาอยู่ภายใต้กิ่งอำเภอสามร้อยยอด และจัดตั้งพื้นที่นี้ให้เป็นกิ่งอำเภอสามร้อยยอด มีผลบังคับใช้วันที่ 1 เมษายน 2538 และในปีเดียวกันนั้นวันที่ 7 กันยายนมีการจัดตั้งตำบลศิลาลอยขึ้นแยกออกมาจากตำบลไร่เก่า และโอนอำเภอไร่ใหม่มาจากอำเภอกุยบุรีมาในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2539 และในที่สุดกิ่งอำเภอสามร้อยยอดก็ได้ยกฐานะให้เป็นอำเภอสามร้อยยอดในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 มีผลบังคับใช้วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2550 (ข้อมูลจาก ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การแบ่งเขตท้องที่อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตั้งเป็นกิ่งอำเภอสามร้อยยอด ,พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2538

2. ที่ตั้งและอาณาเขต

มีพื้นที่ 871.9 ตารางกิโลเมตร

ที่ตั้งทางพิกัด 12 องศา 16 ลิปดา 14 ฟลิปดาเหนือ 99 องศา 52ลิปดา 19 ฟลิปดาตะวันออก

ด้านทิศเหนือติดกับอำเภอปราณบุรี

ด้านทิศตะวันออกติดกับอำเภอหัวหิน

ด้านทิศใต้ติดกับอำเภอกุยบุรีและเทือกเขาตะนาวศรี ประเทศพม่า

ด้านทิศตะวันตกติดกับเทือกเขาตะนาวศรีประเทศพม่า

ที่ตั้งที่ว่าการอำเภอสามร้อยยอด เลขที่ 100 ถ.เพชรเกษม ต.ศิลาลอย อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์

3. ภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศมีลักษณะลาดเอียงจากเทือกเขาตะนาวศรีลงไปสู่ทะเลอ่าวไทย พื้นที่ติดกับเทือกเขาสามร้อยยอดซึ่งเป็นเทือกเขาหินปูนเป็นที่ลุ่มน้ำจืดขนาดใหญ่ที่เกิดจากกระบวนการทางธรณีวิทยาในอดีต พื้นที่ราบอำเภอสามร้อยยอดเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม เช่น ปลูกสับปะรด

ปลูกข้าว แต่พื้นที่โล่งในพื้นที่ชุ่มน้ำนั้นลักษณะดินและสภาพทางธรณีไม่เหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม

4. การปกครองและประชากร

อำเภอสามร้อยยอดแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 ตำบล 41 หมู่บ้าน ดังนี้

- 1) ตำบลศิลาลอย มีจำนวน 9 หมู่บ้าน
- 2) ตำบลสามร้อยยอด มีจำนวน 9 หมู่บ้าน
- 3) ตำบลไร่เก่า มีจำนวน 8 หมู่บ้าน
- 4) ตำบลไร่ใหม่ มีจำนวน 8 หมู่บ้าน
- 5) ตำบลศาลาลัย มีจำนวน 7 หมู่บ้าน

มีความหนาแน่นของประชากรต่อตารางเมตร 57.4 คนต่อตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 14 ตารางแสดงจำนวนประชากรจากการจดทะเบียน อัตราการเปลี่ยนแปลงและความหนาแน่นของประชากร ปีพ.ศ.2555-2559 อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์

ปี	ประชากร	อัตราการเปลี่ยนแปลง
2555	48,914	-
2556	49,287	0.8
2557	49,620	0.7
2558	49,955	1.4
2559	50,081	0.9

ที่มา : รายงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ.2560 โดยสำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เข้าถึงเมื่อ 7 พฤษภาคม 2561 เข้าถึงได้จาก http://park.dnp.go.th/visitor/nationparkshow.php?PTA_CODE=1090

5. สภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

จากลักษณะภูมิประเทศของอำเภอสามร้อยยอดที่มีพื้นที่ติดกับทะเลอ่าวไทย พื้นที่ชุ่มน้ำ และพื้นที่ราบการประกอบอาชีพของประชาชนในอำเภอสามร้อยยอดแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลักๆอันได้แก่ การทำเกษตรกรรม ได้แก่ สับปะรด มะพร้าว ไม้ประดับ ไม้ผล พืชผัก ปาล์มน้ำมัน ข้าว เป็นต้น

ตารางที่ 15 ตารางแสดงเนื้อที่การปลูกข้าวเจ้าวนาปีและนาปรังในอำเภอสามร้อยยอด ปีพ.ศ.2558

ประเภทการปลูก ข้าวเจ้า	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต(ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)
ข้าวนาปี	5,440.0	5,440.0	3,386.8	622.6
ข้าวนาปรัง	10,517.0	10,517.0	6,034.6	573.8

ที่มา : รายงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ.2560 โดยสำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม {สำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2560 #41} เข้าถึงเมื่อ วันที่ 7 พฤษภาคม 2561 เข้าถึงได้จาก http://pchkkhan.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=456:2560&catid=102&Itemid=507

การทำปศุสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงโคนเนื้อ โคนม เลี้ยงกึ่ง เลี้ยงปลา เลี้ยงแพะ เลี้ยงแกะ สุกร และ สัตว์ปีกอื่น ๆ อาทิเช่น เป็ด ไก่ เป็นต้น

การประกอบอาชีพประมง แบ่ง 2 ประเภท คือ ประมงน้ำจืด และประมงน้ำเค็ม

นอกจากนี้ยังมีอาชีพ ค้าขาย รับจ้างและอื่น ๆ รวมถึงการนำผลิตผลทางการเกษตรในพื้นที่ และทรัพยากรอื่น ๆ มาแปรรูปเพื่อเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาและทรัพยากรซึ่งเป็นจุดเด่นของอำเภอสามร้อยยอด

6.สภาพสังคม

ด้านการศึกษา มีโรงเรียนทั้งหมด 32 แห่ง ได้แก่

โรงเรียนที่เปิดสอนอนุบาลถึงประถมศึกษา 23 แห่ง

โรงเรียนที่เปิดสอนอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น 8 แห่ง

โรงเรียนที่เปิดสอนมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย 1 แห่ง

ด้านสาธารณสุข ประกอบไปด้วยโรงพยาบาลรัฐบาล 1 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 7 แห่ง คลินิกทุกประเภท 4 แห่ง

ด้านศาสนา อำเภอสามร้อยยอดประกอบด้วยศาสนสถาน 3 ศาสนา ได้แก่

- วัด 24 แห่ง

- มัสยิด 2 แห่ง

- โบสถ์คริสต์ 1 แห่ง

7. ศักยภาพการพัฒนา

ศักยภาพการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากอำเภอสามร้อยยอดมีทรัพยากรทางการเกษตรที่หลากหลายทั้งสับปะรด ทั้งสายพันธุ์ทั่วไปและสายพันธุ์เฉพาะถิ่น ข้าว มะม่วง ปริมาณที่มาก เอื้อต่อการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและส่งออกสร้างรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายยังส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านในอำเภอสามร้อยยอดทั้งในทางตรงและทางอ้อมเช่น จากรายได้จากภาคการค้าขาย รายได้จากภาคบริการและแรงงาน

ศักยภาพด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อำเภอสามร้อยยอดนั้นเพียบพร้อมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่เห็นได้เด่นชัดคืออุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดอันเป็นแหล่งกำเนิดทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งทรัพยากรสัตว์ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรสมุนไพร นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อย่างยาวนานอีกด้วย

ตอนที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานอำเภอกุยบุรี

1. ประวัติความเป็นมา

ในยุคกรุงศรีอยุธยาที่ตั้งบริเวณเมืองกุยบุรีคือบ้านจวนบน ในยุคยามสงครามระหว่างสยามและพม่า พม่ามักยกทัพเข้ามาทำสงครามทางด้านสิงขร แต่มักได้รับความพ่ายแพ้กลับไปเนื่องจากเจ้าเมืองกุยมีความชำนาญในการสู้รบจนได้รับการขนานนามว่า เสือกุย นอกจากนี้ยังมีการนำสมญานามไปประกอบในสัญลักษณ์ประจำหน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลกุยบุรี

แต่เดิมเมืองกุยบุรีอยู่ภายใต้การปกครองของอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ ในวันที่ 2 มกราคม พ.ศ.2449 ได้มีการรวมอำเภอปราณบุรีอำเภอกำเนิดนพคุณจังหวัดชุมพรและอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์เข้ารวมเป็นเมืองปราณบุรีอันเนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชโองการรับสั่ง และรัชกาลที่ 6 ได้รับสั่งให้เปลี่ยนชื่อเมืองปราณบุรีเป็นเมืองประจวบคีรีขันธ์ อำเภอกุยบุรีได้จัดตั้งให้เป็นอำเภออย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ.

ภาพที่ 13 ภาพแสดงที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและอุทยานแห่งชาติป่ากุยบุรี
ที่มา : สำนักงานอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เข้าถึงเมื่อ วันที่ 10
กุมภาพันธ์ 2562

4.การปกครองและประชากร อำเภอกุยบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 ตำบล 47 หมู่บ้าน ดังนี้

(1) ตำบลกุยบุรี (Kui Buri) มีจำนวน 8 หมู่บ้านตำบลกุยเหนือ (Kui Nuea) มีจำนวน 11
หมู่บ้าน

(2) ตำบลเขาแดง (Khao Dang) มีจำนวน 3 หมู่บ้าน

(3) ตำบลคอนยายหนู (Don Yai Nu) มีจำนวน 4 หมู่บ้าน

(4) ตำบลสามกระชาย (Sam Krathai) มีจำนวน 10 หมู่บ้าน

(5) ตำบลหาดขาม (Hat Kham) มีจำนวน 11 หมู่บ้าน

โดยเฉลี่ยแล้วมีความหนาแน่นของประชากรต่อตารางเมตร 46.3 คนต่อตารางเมตร

5.สภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

อาชีพของชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่อำเภอบางอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา
ปลูกสับปะรด ปลูกว่านหางจระเข้ ปลูกสับปะรด ทางด้านปศุสัตว์มีการเลี้ยงโคเนื้อ และโคนม เลี้ยง
สัตว์ปีก สัตว์น้ำนอกจากนี้ประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้าง นอกจากนี้อำเภอกุยบุรียังมีสินค้าหนึ่ง
ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อันแสดงถึงภูมิปัญญาและทรัพยากรในพื้นที่ที่หลากหลายสะท้อนภูมิปัญญา
และทรัพยากรในพื้นที่

6.สภาพสังคม

ด้านการศึกษา มีโรงเรียนทั้งหมด 31 แห่ง ได้แก่

โรงเรียนที่เปิดสอนอนุบาลถึงประถมศึกษา 23 แห่ง

โรงเรียนที่เปิดสอนอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น 3 แห่ง

โรงเรียนที่เปิดสอนอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย 1 แห่ง

โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง

โรงเรียนที่เปิดสอนมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 แห่ง

ด้านสาธารณสุข ประกอบไปด้วยโรงพยาบาลรัฐบาล 1 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ
ตำบล 11 แห่ง คลินิกทุกประเภท 6 แห่ง

ด้านศาสนา อำเภอสามร้อยยอดประกอบด้วยศาสนสถานเพียงศาสนาเดียวคือ ศาสนาพุทธ
มีวัด 18 แห่ง

7.ศักยภาพการพัฒนา

ศักยภาพการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของอำเภอกุยบุรีมีโอกาที่จะเติบโตทางด้าน
ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร อันเนื่องมาจากความสามารถในการผลิตสินค้าทางการเกษตรเพื่อป้อนสู่
ตลาดได้ในปริมาณมาก อำเภอกุยบุรีมีทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและทางทะเลที่นำมาซึ่งรายได้แก่
ประชาชนในอำเภอกุยบุรี ทั้งในรูปแบบการเป็นเจ้าของกิจกรรม เจ้าของพื้นที่ทางการเกษตรและ
แรงงาน

ศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่มีความเด่นชัดคืออุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดแม้พื้นที่
บางส่วนของอุทยานจะอยู่ในพื้นที่อำเภอสามร้อยยอดแต่ที่ทำกรและสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ
บางส่วนนั้นมีพื้นที่ในอำเภอกุยบุรีซึ่งเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวิถีชีวิตของชาวบ้านที่อยู่ใกล้
กับทะเล และนอกจากนี้ยังอุทยานแห่งชาติป่ากุยบุรีซึ่งห่างจากอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดไป
ทางทิศตะวันตกเพียง 20 กิโลเมตรแต่ระยะทางระหว่างที่ทำกรอุทยานแห่งชาติทั้งสองแห่ง มี
ระยะทางห่างกัน 36.9 กิโลเมตร

ตอนที่ 4 ข้อมูลพื้นฐานอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

เทือกเขาสามร้อยยอดเป็นเขาประเภทหินปูนในยุคเพอร์เมียน มีอายุ 280-230 ล้านปีมาแล้ว
เทือกเขาสามร้อยยอดวางตัวในแนวเหนือใต้ครอบคลุมเขตการปกครองทางตอนเหนือคือพื้นที่
อำเภอปราณบุรี อำเภอสามร้อยยอดและทางตอนใต้คืออำเภอกุยบุรี ส่วนที่เป็นภูเขาหินปูนบริเวณ
เทือกเขาสามร้อยยอด ขนาดโดยเฉลี่ย กว้าง 6 กิโลเมตร ยาว 15 กิโลเมตร มีความสูงไม่มากนัก
ความสูงเฉลี่ยอยู่ 300-600 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ยอดเขาในเทือกเขาสามร้อยยอดได้แก่
เขาล้างเลือดทางตอนเหนือของอุทยาน มีความสูง 117 ม. เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ยอดเขาสาม
ร้อยยอดมีความสูงต่ำสลับกันไปจุดที่สูงที่สุดมีความสูงอยู่ที่ 607 ม.เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง
เขาแดงเป็นอีกสถานที่สำคัญเนื่องจากนักท่องเที่ยวสามารถเดินตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติขึ้นไป

ยังยอดเขาแดงเพื่อชื่นชมทัศนียภาพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะได้ จุดที่มีความสูงที่สุดของเขาแดงมีความสูง 235 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง เทือกเขาทางตอนใต้สุดของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดคือเขาแรงและเขาน้อยมีความสูง 151ม. และ 80ม. เหนือระดับน้ำทะเลตามลำดับ

ความเป็นมาของเขาสามร้อยยอดมีที่มาถึง 3 ประการ ดังนี้ ประการแรกตามตำนานเล่าว่า ในยุคที่มีการขนส่งสินค้าทางเรือสำเภา เกิดพายุคลื่นลมโหมกระหน่ำบริเวณชายฝั่งเทือกเขาสามร้อยยอดซึ่งเป็นเกาะเล็กเกาะน้อยกระจายไปตามบริเวณ เรือสำเภาจีน โบราณที่บรรทุกสินค้าและคนงานถูกรมรุมพัดพาเข้าหาชายฝั่งกระแทกเข้ากับเทือกเขาสามร้อยยอดซึ่งเป็นหินโสโครกทำให้มีผู้คนล้มตายจำนวนมาก จากพันกว่าคนเหลือเพียงสามร้อยคนที่มีชีวิตรอด จึงเรียกกันว่าสามร้อยรอดแต่ก็ได้มีเสียงเพี้ยนเป็นสามร้อยยอดในปัจจุบัน

ภาพที่ 14 ภาพแสดงที่มาของชื่อเขาสามร้อยยอดตามตำนานเรือสำเภาจีนโบราณ

ที่มา : สุจิตต์ วงษ์เทศ เข้าถึงเมื่อ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562 เข้าถึงได้จาก

https://www.matichon.co.th/columnists/news_284455

ประการที่สองที่ได้มีการเรียกเขาสามร้อยยอดนั้นอันเนื่องมาจากลักษณะภูมิประเทศของสามร้อยยอดเองที่มีลักษณะเป็นเขาหินปูนที่มียอดจำนวนมากกว่า 300 ยอด จึงเรียกกันว่า เขาสามร้อยยอด และประการสุดท้ายนั้นมาจากพืชชนิดหนึ่งที่มีมากในพื้นที่นั้นนั่นคือ สามร้อยยอด (บางพื้นที่เรียกกูดขน , หญ้ารังไก่ , แหียงแย้) เป็นพืชเบิกนำในที่ชื้นหรือที่โล่งขึ้นตามภูเขาที่สูงชัน จัดว่าเป็นพืชกึ่งเฟิร์นมีลักษณะเป็นพืชไร่ดอกสีเขียวอ่อนอมเหลือง ลำต้นคั่นเลื้อย

ภาพที่ 15 ภาพแสดงที่มาของชื่อสามร้อยยอดตามลักษณะกายภาพและต้นสามร้อยยอดตามลำดับ

ที่มา : หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์ เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562 เข้าถึงได้จาก

https://www.matichonweekly.com/column/article_134431

วันที่ 7 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2502 พื้นที่เขาสามร้อยยอดได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติลำดับที่ 4 ของประเทศ และเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งแรกของประเทศไทย อันเนื่องมาจากมีภูมิทัศน์ที่สวยงามเหมาะแก่การนันทนาการพักผ่อน และเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพเหมาะแก่การเป็นที่เพาะพันธุ์ของสัตว์ป่าหายากใหญ่ เป็นที่ซึ่งพืชพรรณมีความหลากหลายและเป็นแห่งที่อยู่อาศัยหากินของสัตว์พื้นถิ่นและสัตว์อพยพ กรมอุทยานแห่งชาติได้ประกาศให้พื้นที่ 61.28 ตร.กม.เป็นอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดตามพระราชกฤษฎีกาเบกษาเล่มที่ 83 ตอนที่ 53 ในวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2509 หลังจากนั้นกรมอุทยานได้สังเกตเห็นว่าพื้นที่ราบลุ่มทางทิศตะวันตกของเทือกเขาสามร้อยยอดเป็นพื้นที่อันควรสงวนไว้สำหรับความหลากหลายทางชีวภาพเนื่องจากเป็นแหล่งอาศัย วางไข่ ทำรังของนกนานาชนิด รวมถึงนกที่อพยพมาจากประเทศอื่นเพื่อหนีหนาวและเป็นพื้นที่นันทนาการสำหรับบุคคลทั่วไปจึงได้ประกาศผนวกพื้นที่น้ำท่วมขังเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดเป็นพื้นที่ 36.80 ตร.กม. ตามพระราชกฤษฎีกาเบกษาเล่มที่ 99 ตอนที่ 46 ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2525

2.ขนาดพื้นที่

ขนาดพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมีพื้นที่ 61,300 ไร่

3.ลักษณะภูมิประเทศ

เทือกเขาหินปูนในยุคเพอร์เมียนเกิดเมื่อ 280-230 ล้านปีมาแล้ว มีลักษณะสูงสลับซับซ้อนกันเรียกว่าเป็นภูมิประเทศแบบคาสท์ (Karst topography) บริเวณพื้นที่บกเป็นเทือกเขาหินปูนและบริเวณทะเลเป็นหะเขินปูนน้อยใหญ่ ตั้งแต่เขากระโหลก อ.ปราณบุรีลงมาได้แก่ เกาะระวิง เกาะระวาง เกาะนมสาว เกาะสัตว์กูต เกาะโคร้า เกาะจั่นก เกาะเหล่านี้ก่อให้เกิดบริเวณห้วงทะเลน้ำตื้น (Coastal Sea) ที่ราบริมชายฝั่งในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมีประมาณ 11 ตารางกิโลเมตรมีความยาวกว่า 30 กิโลเมตร

บริเวณด้านตะวันออกของเทือกเขาเป็นที่ราบริมชายฝั่งมีชายหาด หาดเลนที่ราบน้ำทะเลท่วมถึง หุ่นตะกาคือพื้นที่ราบลุ่มใกล้ชายฝั่งที่มีน้ำทะเลท่วมขังต่อมาเมื่อฝนตกทำให้น้ำเค็มปนกับ

น้ำจืด น้ำจึงเปลี่ยนสภาพกลายเป็นน้ำกร่อย พื้นที่ราบลุ่มทางด้านตะวันตกของทุ่งสามร้อยยอดเป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำจืดขนาดใหญ่มีน้ำขังตลอดปี

สภาพทางธรณีวิทยาที่เป็นเทือกเขาหินปูนเมื่อมีฝนตกที่ชะล้างธาตุต่าง ๆ ลงมามีฤทธิ์เป็นกรดอ่อนๆทำให้เกิดการกัดเซาะ บริเวณหินแตกเป็นร่องน้ำฝนจะซึมไปตามรอยแตกกัดกร่อนเป็นเวลานานจะเกิดเป็นยอดเขา ส่วนตะกอนที่เหลือจากกระบวนการทับถมสะสมรวมกับสารอินทรีย์เป็นพื้นที่ให้ต้นไม้ได้เจริญเติบโตหากแต่พืชพรรณในเขาหินปูนนั้นมีลักษณะแคระแกร็นเนื่องจากรากไม่สามารถไชซอนไปได้ไกลนัก บริเวณที่เป็นโพรงเมื่อเกิดการกัดเซาะจนเพดานมีความหนาแน่นน้อยลงเมื่อรับน้ำหนักไม้ไผ่จึงถล่มเกิดเป็นถ้ำหินปูนในหลายๆจุดของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด อันได้แก่ ถ้ำพระยานคร เป็นต้น

ภาพที่ 16 ภาพแสดงลักษณะภูมิประเทศรูปแบบต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

4. ลักษณะภูมิอากาศ

4.1 อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด มี 3 ฤดู ดังนี้

- (1) ฤดูฝน เดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน มีอุณหภูมิ 20 - 30 องศาเซลเซียส
- (2) ฤดูหนาว เดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ มีอุณหภูมิ 18 - 25 องศาเซลเซียส
- (3) ฤดูร้อน เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม มีอุณหภูมิ 23 - 32 องศาเซลเซียส

4.2 ลักษณะทิศทางการลม

- (1) เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม ทิศทางการลมมีลักษณะไม่แน่นอน คลื่นทะเลไม้รุนแรงเป็นช่วงที่เปลี่ยนระหว่างมรสุมตะวันตกเฉียงใต้มาเป็นมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ
- (2) เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ช่วงเปลี่ยนระหว่างมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือมาเป็นมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ คลื่นลมในช่วงนี้มีลักษณะสงบ มีลมประจำถิ่น

พัดผ่านสามารถเห็น ได้ชัดเจนคือลมบกที่พัดพาลมบกเข้าสู่ฝั่งในตอนกลางวัน และลมทะเลที่พัดออกจากฝั่งในเวลากลางคืน

- (3) เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน เป็นช่วงลมว่าว (ชื่อเรียกในท้องถิ่นหมายถึง ช่วงต้นของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ความเร็วลมเฉลี่ย 10-30 กม./ชม.

5. ลักษณะทางชีวภาพ

ด้วยลักษณะทางภูมิประเทศที่หลากหลายก่อให้เกิดระบบนิเวศประเภทหลักๆ ที่มากถึง 2 รูปแบบ อันได้แก่ ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ และระบบนิเวศป่าบก

5.1 ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำมีรายละเอียดดังนี้

อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดประกอบไปด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำมากกว่า 10 ประเภท อันได้แก่ ที่ราบลุ่มน้ำจืด ปากแม่น้ำ ห้วยทะเลน้ำตื้น ป่าชายเลน คลอง บึง ทุ่งตะกาด เป็นต้น โดยพื้นที่ราบลุ่มน้ำจืดเป็นทุ่งอ้อทุ่งแหมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยแต่เดิมมีพื้นที่กว่า 81,000 ไร่ แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่ใช้งานประเภทอื่น ๆ พืชพรรณที่พบได้แก่ บัวหลวง บัวสาย หลู้ ปล้อง แห้วกระเทียม จอก แหน สาหร่ายข้าวเหนียว รูปถ่าย หลู้ไช เป็นต้น สายพันธุ์สัตว์ที่พบในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำและพื้นที่ใกล้เคียงได้แก่ นกอีโก้ง นกกระสาแดง เสือปลา ปลาสลิด ปลาดุกด่าน ปลาไหล ปลาช่อน ยุงน้ำจืด เป็นต้น พื้นที่ที่เป็นป่าชายเลนพบในบริเวณ คลองเขาแดง คลองบางปุมิ ลักษณะพื้นที่เป็นปากแม่น้ำ พืชพรรณที่พบได้แก่ โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ ฝาดดอกแดง ชะคราม ผักเบี้ย ลำมะง่า เตากอบแถบ เป็นต้น สัตว์ที่พบในป่าชายเลนได้แก่ กบน้ำเค็ม ปลาดิน หอยแมลงภู่ เป็นต้น พื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณที่เป็นห้วยทะเลน้ำตื้นนั้นเป็นอีกจุดหนึ่งที่มีสัตว์หลากหลาย สายพันธุ์อาศัย เช่น ปลาปลิง ปลากะบอก ปูม้า กุ้งแชบ๊วย หมึกกล้วย เป็นต้น

ระบบนิเวศป่าบกเป็นป่าเบญจพรรณ บนเทือกเขาหินปูน อันได้แก่ ป่าเขาหินปูน ป่าดิบเขา นำฝนที่กักตรอนเนื้อหินปูนก่อให้เกิดการสลายตัวและเมื่อมีซากพืชซากสัตว์สะสมเกิดเป็นสารอินทรีย์ในปริมาณที่พอเหมาะต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ปริมาณที่มีก็เพียงน้อยนิดทำให้พืชในป่าเขาหินปูนมีลักษณะแคระแกร็นเนื่องจากรากไม่สามารถไซซอนได้และใบอบน้ำ บางชนิดลดบองกระบวนการคลายน้ำเรื้อนยอดกลายเป็นหนามเพื่อให้สามารถทนต่อความแล้งได้ดี พืชที่พบได้แก่จันทร์ จันทน์ผา ใบเสมา โมกข์เขา แก้วผา ทะลายเขา ส่วนพืชที่เดิมโตบริเวณหุบเขาซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีดินและธาตุอาหารสูงกว่าบริเวณยอดเขาหินปูน พืชที่พบในบริเวณหุบเขาและเชิงได้แก่ มะค่า พลับดวง โมกขาว พลอง กระจูดไก่อ่ มะนาวผี พื้นที่ป่าบกบริเวณชายหาดหรือป่าชายหาด

ลักษณะพืชพรรณสามารถทนไอเค็มได้ เติบโตในบริเวณที่น้ำทะเลท่วมไม่ถึงพืชพรรณในป่าชายหาดได้แก่ กระติง สนทะเล เม่า เกด หูกวาง โพทะเล เตยทะเล มะนาวผี เป็นต้น

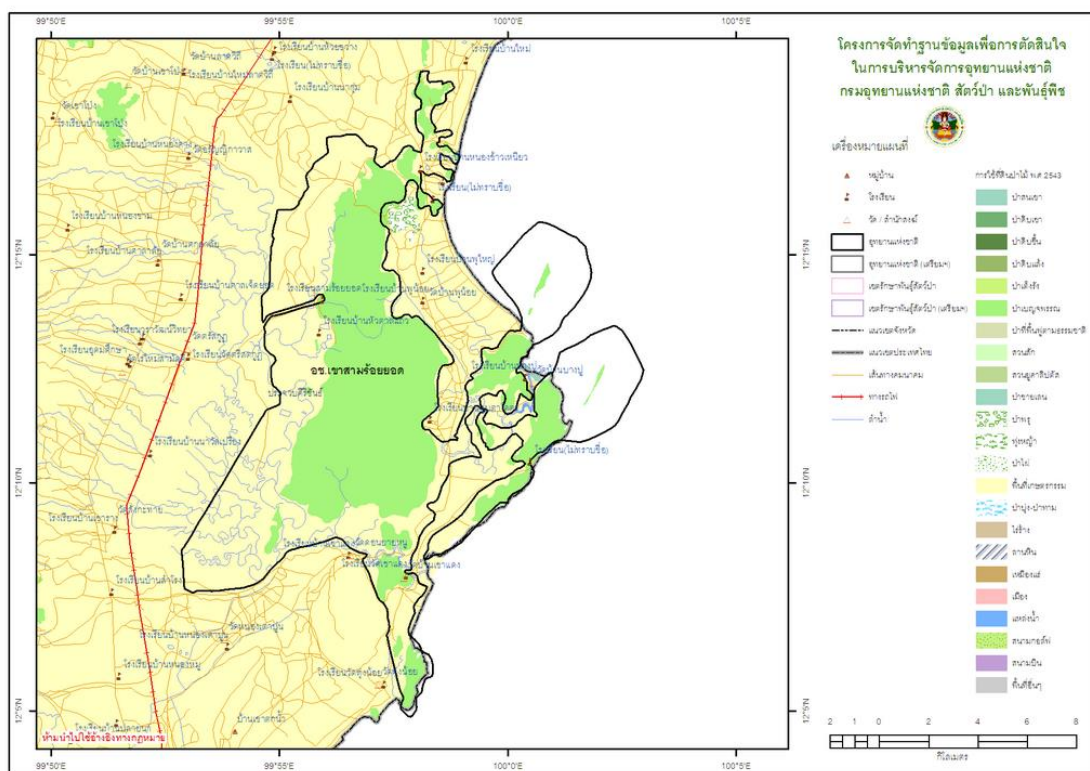
6. ที่ตั้งและการเข้าถึง

การเดินทางโดยรถยนต์สามารถเดินทางได้ดังนี้ หากเดินทางมาตามถนนเพชรเกษม (ทางหลวงหมายเลข 4 ผ่านจังหวัดเพชรบุรี ผ่านชะอำและผ่านหัวหินลงมา สามารถเลือกทางเข้าสู่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดได้ 2 เส้นทาง

- (1) เส้นทางที่ 1 ได้แก่ เมื่อถึงสี่แยกปราณบุรีให้เลี้ยวซ้ายไปทางถนนสายปากน้ำ-ปราณบุรี ประมาณ 4 กม. จะมีป้ายทางขวามือเป็นเส้นทางหลวงชนบทสาย 4020 สู่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ระยะทางประมาณ 31 กิโลเมตร
- (2) เส้นทางที่ 2 ได้แก่ การเดินทางไปตามทางหลวงหมายเลข 4 เมื่อถึงบริเวณบ้านสำโรงหลักกิโลเมตรที่ 286.5 เลี้ยวซ้ายแล้วเดินทางต่อไปประมาณ 14 กิโลเมตร จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

การเดินทางโดยรถไฟ รถไฟสายใต้ทุกขบวนจะต้องผ่านพื้นที่อำเภอสามร้อยยอดและกุยบุรีสามารถเลือกสถานีที่จะลงอันได้แก่ สถานีสามร้อยยอด สถานีกุยบุรีขบวนที่จอดรับผู้โดยสารรายทางได้แก่ขบวนรถธรรมดา และรถเร็วกรุงเทพ – หาดใหญ่

ภาพที่ 17 ภาพแสดงที่ตั้งอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด
 ที่มา : สำนักงานอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เข้าถึงเมื่อ วันที่ 10
 กุมภาพันธ์ 2562 เข้าถึงได้จาก

http://park.dnp.go.th/visitor/nationparkshow.php?PTA_CODE=1004

7.หน่วยงาน

หัวหน้าอุทยานเขาสามร้อยยอด คือ นายรุ่งโรจน์ อัสวกุลธารินทร์

หน่วยงานในพื้นที่

หน่วยงานพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สย.1 (บ้านหัวตาลแถว)

หน่วยงานพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สย.2 (หาดแหลมศาลา)

หน่วยงานพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สย.3 (โรงเจ)

หน่วยงานพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ สย.4 (เขาคันบันได)

หน่วยงานพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ย่อย(หาดสามพระยา)

หน่วยงานพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ย่อย(ท่าเรือบ่อแก้ว)

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

8.สถานที่สำคัญในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ภายในที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ประกอบไปด้วยร้านสวัสดิการ จุดให้ข้อมูล ห้องน้ำ ก่อนจะเดินทางชมธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติหากได้มาที่ทำการอุทยานก่อนจะมีเจ้าหน้าที่เล่าประวัติความเป็นมาและอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ ของพื้นที่เพื่อให้รู้จักและทราบข้อมูลเบื้องต้นก่อนไปสัมผัสกับสถานที่จริง

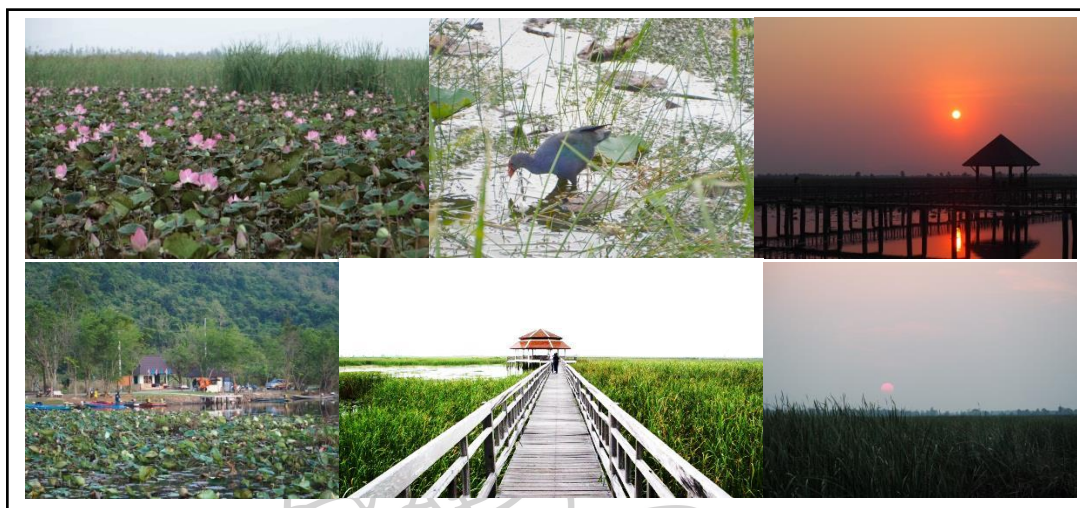
เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ทางเข้าเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนนั้นอยู่ด้านหลังของที่ทำการอุทยาน เป็นทางเดินที่ยกระดับเหนือพื้นเลียบคลองขนาดเล็กและทอดลงไปป่าชายเลน ผ่านพืชพรรณป่าชายเลนชนิดต่าง ๆ ให้ได้ศึกษา ปลายทางมีหอดูนกที่มีความสูงประมาณ 6 เมตรสำหรับชมทัศนียภาพในระยะไกลและเหมาะแก่การส่องดูสัตว์ในระบบนิเวศป่าชายเลน

ภาพที่ 18 ภาพแสดงเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

บึงบัว เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งในทุ่งสามร้อยยอดตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเทือกเขาสามร้อยยอดมีพื้นที่กว่า 36.80 ตารางกิโลเมตร เป็นทุ่งแถมทุ่งอ้อขนาดใหญ่สิ้นสุดท้ายของประเทศไทย ทุ่งสามร้อยยอดมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มน้ำจืดน้ำท่วมขังตลอดปี มีทัศนียภาพที่สวยงามทางด้านทิศตะวันออกคือเทือกเขาสามร้อยยอดที่มีความสูงสลับซับซ้อน ส่วนทัศนียภาพของทุ่งสามร้อยยอดเป็นผืนกว้างสุดลูกหูลูกตา นอกจากนี้มีภูมิทัศน์ที่งดงามเหมาะควรต่อการนันทนาการแล้วยังเป็นที่พักพิงแหล่งอาหารของสัตว์นานาชนิดทั้ง สัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ปีกเช่นนกนานาชนิดทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ เส้นทางศึกษาธรรมชาติบึงบัวเป็นสะพานไม้ทอดขึ้นลงไปในพื้นที่ทุ่งสามร้อยยอดบริเวณที่เรียกว่าบึงบัวมีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการคือที่ทำการซึ่งเป็นสถานที่ให้

ข้อมูลเชิงนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำและห้องน้ำ บ้านพัก ร้านอาหารให้บริการ กิจกรรมที่ตอบสนองการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการล่องเรือที่จัดตั้งโดยชาวบ้านให้บริการทุกวันตั้งแต่ 8.00-17.00น. การ
ล่องเรือจะได้พบกับทัศนียภาพที่สวยงามของทุ่งบึงบัวและภูมิประเทศเขาหินปูนที่ตั้งตระหง่าน
เบื้องหน้าและแนวเทือกเขาตะนาวศรีสุดแดนสยามในทางด้านทิศตะวันตก นอกจากนี้แล้วยังได้พบ
กับวิถีการจับปลาของนกน้ำนานาชนิด นอกจากนี้ยังมีหอดูนกให้ขึ้นไปส่องดูนกในมุมสูงได้อีกด้วย

ภาพที่ 19 ภาพแสดงทัศนียภาพศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัวในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

จุดชมวิวเขาแดง จุดชมวิวเขาแดงอยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดไป
ทางตะวันออกเฉียงเหนือเพียง 500 เมตร โดยส่วนมากแล้วทัศนียภาพที่เป็นจุดเด่นของที่เขาแดงนี้
มักปีนขึ้นมาเพื่อชมดวงอาทิตย์ขึ้นในยามเช้า หากแต่ในเวลากลางวันนั้นสามารถขึ้นมาชม
ทัศนียภาพแบบ 360 องศาได้เช่นกัน ภาพทิวทัศน์เทือกเขาหินปูน หมู่บ้านเขาแดง ทะเลอ่าวไทยคือ
ทัศนียภาพที่จะได้รับชมเมื่อขึ้นมาบนยอดเขา ตามรอยทางระหว่างทางเดินนั้นจะประกอบไปด้วย
พืชพันธุ์ป่าเขาหินปูนนานาชนิด หากเวลาประจวบเหมาะก็ยังสามารถชมสัตว์ที่ออกมาหากิน

ภาพที่ 20 ภาพแสดงทัศนียภาพจุดชมวิวเขาแดง

จุดล่องเรือคลองเขาแดง สามารถติดต่อเช่าเรือได้ที่ท่าเรือวัดแดง ซึ่งอยู่ห่างจากที่ทำการเขาสามร้อยยอดไปทางเหนือประมาณ 1.5 กม. เป็นการรวมกลุ่มกันให้บริการของชาวบ้านในพื้นที่โดยมีค่าบริการเหมาเรือลำละ 500 บาทนั่งได้ไม่เกิน 6 คน/ลำ เส้นทางที่เรือแล่นผ่านคือบริเวณคลองเขาแดงผ่านเขาแดงจนไปถึง ทางแยกคอนยายหนูและวนกลับมายังปากน้ำคลองเขาแดงสู่ทะเลอ่าวไทยทัศนียภาพที่ได้รับชมคือระบบนิเวศป่าชายเลน อาทิเช่น โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ โปรงแดง ฝาดดอกแดง ต้นชะครามริมตลิ่งและวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ทำอาชีพประมงของชาวบ้านชาวเขาแดงตลอดจนได้รับชมการอยู่กินของนกชายเลนและนกทะเลบริเวณปากแม่น้ำ

ภาพที่ 21 ภาพแสดงทัศนียภาพการล่องเรือภายในคลองเขาแดง

หาดคอนต้นสน หาดคอนสนอยู่ไม่ไกลจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมากนักห่างไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เพียงประมาณ 1 กิโลเมตรเท่านั้น เป็นชายหาดที่มีทิวสน มีความสงบ ไม่มีสิ่งก่อสร้างหรืออำนวยความสะดวกใดๆ ในฤดูแล้งที่น้ำลดสามารถเดินเลาะบนสันทรายไปถึงเขาแดงได้

หาดสามพระยา หาดสามพระยาเป็นที่มีทรายขาวละเอียดปลายหาดทางด้านทิศเหนือเป็นจุดจอดเรือของชาวประมงในพื้นที่ ที่ยังมีการใช้เรือประมงขนาดเล็กในตอนเช้าจะมีพ่อค้าแม่ค้ามารับซื้อปลาไปขายยังตลาดสดในพื้นที่ นอกจากนี้สิ่งอำนวยความสะดวกในหาดสามพระยายังมีร้านค้าสวัสดิการของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด จุดกางเต็นท์ ห้องน้ำที่จอดรถ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มาเยี่ยมชม

ภาพที่ 22 ภาพแสดงทัศนียภาพและสัตว์พื้นถิ่นบริเวณหาดสามพระยาในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

หาดแหลมศาลา ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดไปทางเหนือ 17 กิโลเมตร เส้นทางสู่หาดแหลมศาลาจะต้องเดินทางผ่านหาดบางปูโดยสามารถเลือกได้ 2 วิธีคือ 1) นั่งเรือจากหาดบางปู ราคาเหมาลำ 400 บาทสามารถนั่งได้ประมาณ 8 คน/ลำ ราคานี้เป็นราคาทั้งขาไปและกลับ 2) เดินไปตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติเขาเทียนระยะทาง 530 เมตรมีลักษณะค่อนข้างชัน ลักษณะของหาดแหลมศาลาจัดว่าเป็นป่าชายหาดที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากเข้าถึงได้ยากเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์และพืชนานาชนิด แต่ขณะเดียวกันยังมีบ้านพักแรมของทางอุทยานให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการพักแรม

ภาพที่ 23 ภาพแสดงทัศนียภาพและสัตว์สายพันธุ์พื้นถิ่นบริเวณหาดแหลมศาลาในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

หาดบางปู หาดบางปูเป็นจุดหมายสำหรับผู้ที่มาสักการะ ณ วัดบางปูและมารับประทานอาหารทะเลเนื่องจากอยู่ใกล้คลองบางปูเป็นเสมือนท่าเรือขึ้นสินค้าประมงของชาวบ้าน และนอกจากนี้แล้วยังเป็นจุดเชื่อมต่อไปยังหาดแหลมศาลาและถ้ำพระยานครอีกด้วย

ถ้ำพระยานคร นับเป็นสถานที่เชิงธรรมชาติและประวัติศาสตร์ที่ผสมกันอย่างงดงาม ลักษณะทางกายภาพของถ้ำที่เป็นเขาหินปูนน้ำฝนที่มีฤทธิ์เป็นกรดอ่อนๆกัดเซาะไปตามกาลเวลา ประจวบกับพื้นที่โถงถ้ำนั้นเป็นโพรงทำให้เพดานถ้ำไม่สามารถรับน้ำหนักได้จึงถล่มลงมาเกิดเป็นถ้ำที่มีลักษณะเป็นปล่อง เมื่อแสงส่องถึงบริเวณก้นถ้ำทำให้ต้นไม้ สังกมพืชประเภทหุบเขาหินปูนได้เจริญเติบโตอีกครั้ง คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์นั้นมีมายาวนานครั้งสมัยพระยานครได้เสด็จไปราชการยังเมืองกรุงศรีอยุธยา เกิดพายุพัดกระหน่ำจึงได้เข้าไปหลบมรสุม ต่อมาในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงรับสั่งให้ก่อสร้างพระที่นั่ง มีชื่อว่า พระที่นั่งอุหาคฤหาสน์ ปรางค์ที่นั่นมีมาจนสมัยปัจจุบัน ยามแสงสาดส่องลงมาผ่านปล่องถ้ำกระทบพระที่นั่งยังทำให้ทัศนียภาพภายในถ้ำพระยานครนั้นตระการตา

ภาพที่ 24 ภาพแสดงทัศนียภาพภายในบริเวณถ้ำพระยานครในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ถ้ำแก้ว อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดไปทางเหนือประมาณ 16 กม. ทางเข้าถ้ำแก้วหากมาจากทางหลวงชนบทหมายเลข 4020 ทางเข้าจะอยู่บริเวณซ้ายมือก่อนถึงวัดบางปู ถ้ำแก้วตั้งอยู่ในหุบเขาจันทร์ซึ่งเป็นภูเขาหินปูนมีลักษณะภูมิประเทศแบบคาสท์ (Karst) เนื่องจากเป็นหินปูนที่มีคุณสมบัติละลายน้ำได้ ทำให้กระบวนการทางธรณีวิทยาทำให้เกิดการสะสมของตะกอนน้ำเกิดหินงอกหินย้อยสวยงาม มีลักษณะเป็นหินน้ำไหล หินปูนฉาก ลักษณะเด่นของหินงอกหินย้อยที่นี้คือมีลักษณะโปร่งแสง เข้าถึงเมื่อ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2562 เข้าถึงได้จาก <https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/detail/itemid/36>

ถ้ำไทร อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดไปทางเหนือ 9 กิโลเมตร การเดินทางเข้าถ้ำนั้นจะต้องเดินขึ้นเขาไป 280 เมตร การเดินชมภายในถ้ำจะต้องใช้ตะเกียงส่องทางสาเหตุที่เรียกถ้ำแห่งนี้ว่าถ้ำไทรเพราะมีต้นไทรอยู่หน้าถ้ำ ถ้ำไทรยังคงมีความเป็นเขาหินปูนที่อุดมสมบูรณ์มีหินงอกหินย้อยที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมีลักษณะคล้ายน้ำตก เข้าถึงเมื่อ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2562 เข้าถึงได้จาก <https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/detail/itemid/37>

ชุมชนเกาะมอญ เขาแมว เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ในทุ่งสามร้อยยอด OTOP นวัตวิถี บ้านเขามอญเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เพิ่งเปิดใหม่ในปลายปี พ.ศ.2561 เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณเขาแมวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเขาสามร้อยยอด เต็มไปด้วยบัวหลวงบานสะพรั่ง โดยพื้นที่ที่ชาวบ้านร่วมกันฟื้นฟูบัวหลวงขึ้นมาเพื่อให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ มีกิจกรรมมากมาย ตั้งแต่ ล่องเรือชมบัว คูลิง ปั่นจักรยาน รับประทานอาหารพื้นถิ่นและมีการจำหน่ายสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนคือหินพระธาตุแกะสลัก

ภาพที่ 25 ภาพแสดงกิจกรรมการล่องเรือชมบัวหลวงในบริเวณ ม.2 ต.สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์

ถ้าภาพเขียนสีประวัติศาสตร์ ทางเข้าไปยังถ้าภาพเขียนสีประวัติศาสตร์นี้อยู่ใกล้กับศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัว การเข้าชมจะต้องมีการติดต่อเจ้าหน้าที่ล่วงหน้าเพื่อนำทางไปยังพื้นที่ที่ภาพเขียนโบราณใช้ระยะเวลาในการเดินทาง 45 นาที ภาพเขียนสีโบราณนี้ได้รับการพิสูจน์แล้วว่า เป็นภาพเขียนสีโบราณยุคก่อนประวัติศาสตร์ราว 3,000 - 5,000 ปีมาแล้ว โดยภาพได้สื่อถึงเรื่องราววิถีชีวิตความเป็นอยู่ ณ ขณะนั้น รายละเอียดของภาพมีการวาดผู้คน ทั้ง หญิงและชาย เรือสำเภากินปลา ควาย สันนิษฐานว่าเป็นวิถีชีวิตของผู้คนในยุคนั้น วัสดุที่ใช้คือฝุ่นหินผสมกับยางไม้ และเคลือบด้วยไขมันสัตว์แม้ผลงานศิลปะชิ้นนี้จะมีความสมบูรณ์เพียงร้อยละ 50-70 แต่ก็แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 16 ตารางแสดงจำนวนสถิติพาหนะที่เข้าไปในอุทยานแห่งชาติ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรี ปีงบประมาณ พ.ศ.2561

อุทยาน/เดือน	ตุลาคม (คัน)	พฤศจิกายน (คัน)	ธันวาคม (คัน)	มกราคม (คัน)	กุมภาพันธ์ (คัน)	มีนาคม (คัน)	เมษายน (คัน)	รวม(คัน)
อุทยานแห่งชาติ แก่งกระจาน	2,233	3,297	7,217	4,713	3,324	3,653	5,317	29,754
อุทยานแห่งชาติ เขาสามร้อยยอด	832	339	789	685	379	432	576	4,041
อุทยานแห่งชาติ ป่ากุยบุรี	269	273	552	540	378	384	424	2,820

ที่มา : สำนักงานอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เข้าถึงเมื่อ วันที่ 28

พฤษภาคม 2561 เข้าถึงได้จาก <http://park.dnp.go.th>

ตารางที่ 17 ตารางแสดงสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในอุทยานแห่งชาติสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรี ในปีงบประมาณ พ.ศ.2561

เดือน	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย	รวม
อุทยานแห่งชาติแก่ง กระจาน	7,577	10,581	25,281	18,128	10,036	9,251	17,928	98,782
อุทยานแห่งชาติเขา สามร้อยยอด	12,035	8,301	16,488	14,717	11,724	13,990	16,976	94,231
อุทยานแห่งชาติป่า กุยบุรี	1,036	1,031	2,587	2,199	1,405	1,603	1,538	11,399

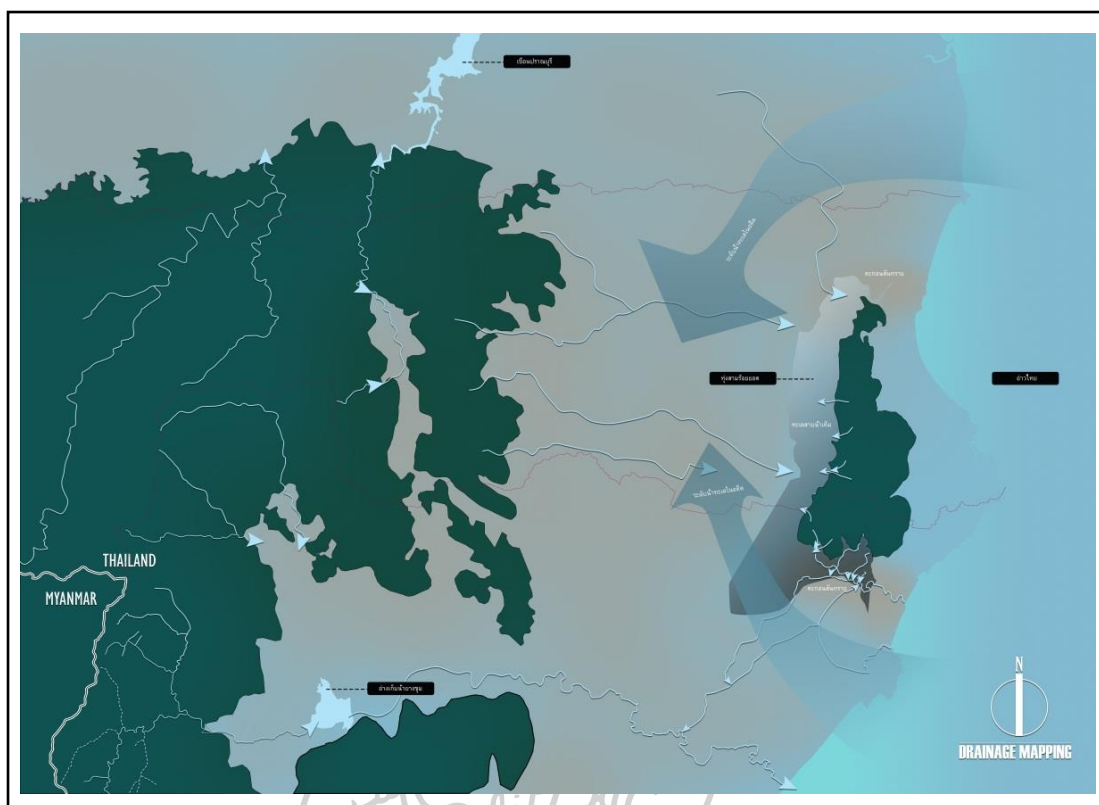
ที่มา : สำนักงานอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เข้าถึงเมื่อ วันที่ 28

พฤษภาคม 2561 เข้าถึงได้จาก <http://park.dnp.go.th>

ตอนที่ 5 ข้อมูลพื้นฐานพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

1.ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

กระบวนการเกิดพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด ในอดีตในยุคที่น้ำทะเลสูงขึ้นมาถึงแผ่นดินบริเวณทุ่งสามร้อยยอดคือพื้นที่ห้วงทะเลน้ำตื้น บริเวณเทือกเขาหินปูนคือหมู่เกาะกลางทะเล ต่อมาเมื่อน้ำทะเลลดระดับและถอยร่นออกไป เกิดตะกอนบริเวณเหนือและใต้ของเทือกเขาสามร้อยยอด ตะกอนเหล่านี้ได้ปิดกั้นทิศทางการไหลเข้าออกของน้ำทะเล ทำให้บริเวณด้านตะวันตกของเทือกเขาสามร้อยยอดเป็นทะเลสาบน้ำเค็มที่มีสันดอนปิด เมื่อเวลาผ่านไปน้ำที่ไหลจากเทือกเขาตะนาวศรีผ่านพื้นที่ราบเพื่อระบายออกไปยังทะเลอ่าวไทยได้ไหลมาสะสมในพื้นที่บริเวณทะเลสาบแห่งนี้เนื่องมีแนวเทือกเขาสามร้อยยอดขวางกั้นทิศทางการไหลของน้ำที่จะออกสู่ทะเลเกิดเป็น ทำให้น้ำจืดค่อยๆสะสมในทุ่งจากน้ำเค็มกลายเป็นน้ำกร่อย และบางพื้นที่ก็ได้กลายเป็นน้ำจืด เกิดเป็นที่ราบน้ำจืด (Fresh Water Marsh) ดังนั้นที่มาของน้ำในพื้นที่ส่วนใหญ่มาจากเทือกเขาตะนาวศรี บางส่วนก็ไหลมาจากเทือกเขาสามร้อยยอดและไหลลงสู่ทะเลอ่าวไทยผ่านทางคลองเขาแดง

ภาพที่ 26 ภาพจำลองการเกิดพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดตามกระบวนการทางธรณีวิทยา

ภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดประกอบไปด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่หลากหลายรูปแบบสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆคือ พื้นที่ชุ่มน้ำจืดและพื้นที่ชุ่มน้ำเค็ม พื้นที่ชุ่มน้ำประเภททุ่งน้ำจืดคือบริเวณทุ่งสามร้อยยอดที่มีขนาดพื้นที่กว่า 61,300 ไร่ ทุ่งนาและพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทน้ำกร่อยอันได้แก่ ปากแม่น้ำ ลำคลอง ทุ่งดอนตะกาด ห้างทะเลน้ำตื้น บ่อเลี้ยงกุ้ง บ่อเลี้ยงปลา ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพนี้ส่งผลให้อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมากเพราะสามารถรองรับพืชและสัตว์เป็นที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งอาหาร แหล่งพักพิง การมีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยแก่การรองรับนกอพยพเนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ใกล้ทะเลเป็นอีกประการหนึ่งที่ประจักษ์ให้เห็นว่าพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดมีความสำคัญระดับนานาชาติ

การประกาศผนวกพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดสร้างความไม่พอใจและเป็นเหตุให้ชาวบ้านในพื้นที่ขัดแย้งกับอุทยานแห่งชาติอย่างรุนแรงเนื่องจากว่าในมุมมองของชาวบ้านที่พึ่งพาอาศัยทุ่งมาช้านานมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากรในทุ่งเพื่อเลี้ยงชีพกำลังจะถูกจำกัดสิทธิในการใช้พื้นที่ชุ่มน้ำ ถูกชาวบ้านตราการกระทำครั้งนี้ว่าบุกรุกพื้นที่ทำกิน เพราะพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นทั้งพื้นที่ทางการเกษตร พื้นที่ปศุสัตว์ พื้นที่อยู่อาศัย ดังนั้นรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรขณะนั้นจึงได้ตัดสินใจว่าแบ่งพื้นที่ชุ่มน้ำที่กรมอุทยานแห่งชาติรวมไว้ให้เป็นพื้นที่

ชุ่มน้ำภายใต้การดูแลของอุทยานแห่งชาติเพียง 23,000 ไร่ และให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์เพื่อการประกอบอาชีพเช่นเดิม 20,000 ไร่

ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมีมากถึง 10 ประเภทด้วยกันดังนี้
ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

- (1) ทุ่งน้ำจืด
- (2) ป่าชายหาด , หาดทราย
- (3) ป่าชายเลน
- (4) ลำคลอง ลำราง ทางน้ำ
- (5) ทุ่งคอนตะกาด
- (6) หาดโคลน,หาดเลน
- (7) ห้วงทะเลน้ำตื้น
- (8) ริมฝั่งทะเล , หน้าผา , โขดหิน

ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่ถูกปรับสภาพโดยมนุษย์

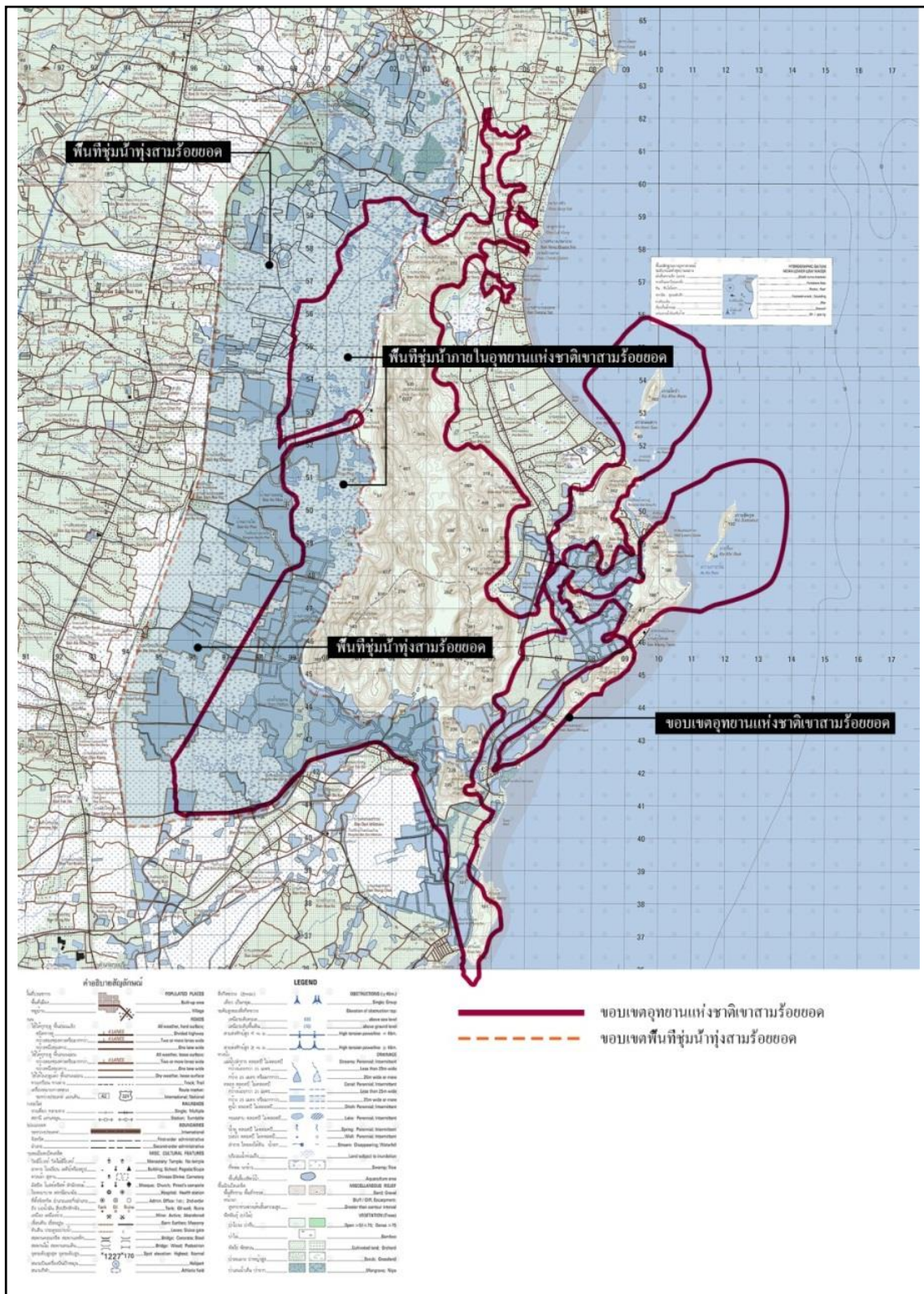
- (9) นาเกลือ , บ่อเลี้ยงปลา
- (10) นาข้าว

2.ที่ตั้งและขอบเขตของพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด

ที่ตั้งของพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของเทือกเขาสามร้อยยอดทางตอนเหนือของทุ่งสามร้อยยอดบางส่วนมีพื้นที่อยู่ในอำเภอปราณบุรี ตอนกลางของทุ่งอยู่ในอำเภอสามร้อยยอดและตอนปลายอยู่ในอำเภอกุยบุรี ทั้งหมดนี้อยู่ในพื้นที่ 8 ตำบล อันได้แก่ ต.ปราณบุรี อ.ปราณบุรี ต.ศิลาลอย ต.ศาลาลัย ต.ไร่เก่า ต.ไร่ใหม่ ต.สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด ต.สามกระทาย ต.กุยเหนือ อ.กุยบุรี ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์คือ ระหว่างเส้นรุ้งที่ 12 องศา 5 ลิปดา ถึง 12 องศา 20 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นแวงที่ 99 องศา 52 ลิปดา ถึง 100 องศา 2 ลิปดา ตะวันออก

เนื่องจากพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดมีขอบเขตที่กว้างขวางครอบคลุมพื้นที่หลายตารางกิโลเมตรในหลายตำบล พื้นที่ที่มีการครอบครองโดยชุมชนหรือผู้มีกรรมสิทธิ์มีการนำพื้นที่ไปปรับเปลี่ยนใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่ทำมาหากินและที่อยู่อาศัย แต่พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดอยู่ภายใต้การดูแลของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมีพื้นที่ทั้งหมด 43,750 ไร่หรือ 70 ตร.กม. มีความลึกโดยเฉลี่ย 3 เมตร

ภาพที่ 27 ภาพแสดงขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดทั้งภายในและภายนอกอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ที่มา : ดัดแปลงมาจาก กรมแผนที่ทหาร, (2552)

3. ลักษณะทางชีวภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

เนื่องด้วยสภาพทางภูมิประเทศที่มีความหลากหลายอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดนำมาซึ่งระบบนิเวศที่มีความหลากหลาย โดยมีเทือกเขาสามร้อยยอดที่มีระบบนิเวศป่าเขาหินคั่นกลางระหว่างระบบนิเวศน้ำจืดในบึงน้ำจืดและระบบนิเวศน้ำเค็มซึ่งได้แก่ระบบนิเวศป่าชายเลน ระบบนิเวศชายฝั่ง เป็นต้น

ทุ่งสามร้อยยอดเป็นทุ่งแวมอ้อผืนที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยมีความสำคัญต่อระบบชีวภาพในระดับนานาชาติ สำคัญทั้งต่อสายพันธุ์พื้นถิ่นและสายพันธุ์ต่างถิ่น โดยสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

3.1 ทรัพยากรนก

ทุ่งสามร้อยยอดนับเป็นแหล่งนกที่สำคัญเนื่องจากมีนกประจำถิ่นกว่า 157 ชนิด และนกอพยพกว่า 158 ชนิด เช่น เหล่านกฟองที่อพยพมาในช่วงฤดูหนาวเพื่อหลบภัยหนาวอันได้แก่นกฟองคิ้วดำ (*A. Bistrigiceps*) นกฟองใหญ่ญี่ปุ่น (*Acrocephalus arundinaceus*) นกฟองนาหิมาลัย (*A. agricola*) เป็นต้น โดยเฉพาะนกบางชนิดที่ต้องการทั้งที่อยู่อาศัยชั่วคราว แหล่งหลบภัยและแหล่งอาหารในช่วงที่ร่างกายกำลังอ่อนแอ จำพวกที่อพยพเพื่อผลิตเปลี่ยนขน โดยเฉพาะได้แก่นกฟองนาพันธุ์แมนจูเนีย (*A. tangorum*) คาดว่าทุ่งสามร้อยยอดคือสถานที่แห่งเดียวที่มันเลือกให้เป็นสถานที่อพยพ และยังมีนกที่อยู่ในสถานภาพเสี่ยงต่อการใกล้สูญพันธุ์ (*endangered*) คือนกหัวโขนลาย และนกซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญคุกคาม (*near threatened*) คือ นางนวลแกลบเล็ก (*Sterna abifrons*) เป็นต้น

นอกจากนี้ภายในทุ่งสามร้อยยอดและบริเวณอื่น ๆ ของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดยังมีนกที่สำคัญและอยู่ในสถานภาพต่าง ๆ อาศัยอยู่อีกด้วย โดยรายชื่อในสถานภาพต่าง ๆ มีดังนี้

ตารางที่ 18 ตารางแสดงรายชื่อนกที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม

นกที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม (Globally threatened)	
ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาอังกฤษ
นกตะกราม	<i>Leptoptilos dubius</i>
นกระทุง	<i>Pelecanus philippensis</i>

ตารางที่ 19 ตารางแสดงรายชื่อนกที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม (ต่อ)

นกที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม (Globally threatened)	
ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาอังกฤษ
เปิดตำหัวดำ	Aythya baeri
นกอินทรีปีกลาย	Aquila clanga
นกหัวโตนมลายู	Charadrius peronii
นกข้อมทะเลอกแดง	Limnodromus semipalmatus
นกทะเลขาเขียวลายจุด	Tringa guuttifer
นกชายเลนปากช้อน	Eurynorhynchus pygmaeus
นกกลุ่มพู่แดง	Columba punicea

ตารางที่ 20 ตารางแสดงรายชื่อนกที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง

นกที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically endangered)	
ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาอังกฤษ
นกตะกราม	Greater Adjutant
นกกระทิง	Spot-billed pelican
นกเค้าใหญ่สีคล้ำ	Bubocoromandus

ตารางที่ 21 ตารางแสดงรายชื่อนกที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์

นกที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered)	
ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาอังกฤษ
นกกาน้ำใหญ่	Phalacrocorax cabo
นกกระสานวล	Ardea cinerea
นกกระสาแดง	A.purpurea
นกทาบัว	Mycteria leucocephala
นกกระสาดำ	Ciconia nigra
นกช้อนหอยขาว	Threskiornis melanocephalus
เหยี่ยวดำ	Milvus migrans
นกอินทรีปีกลาย,นกอินทรีหัวไหล่ขาว	Aquila heliacal
นกทะเลขาเขียวลายจุด	Sterna bergil
นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่	Great Crested Tern

ตารางที่ 22 ตารางแสดงรายชื่อนกที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (ต่อ)

นกที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered)	
ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาอังกฤษ
นกพงนาพันธุ์แมนจูเรีย	Acrocephalus tangorum

ตารางที่ 23 ตารางแสดงรายชื่อนกที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม

นกที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (Near threatened)	
ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาอังกฤษ
นกยางไฟหัวเทา	Ixobrychus erhythmus
นกยางแดงใหญ่	Botaurus stellaris
เป็ดคืบแค	Nettapus ceromandelianus
เหยี่ยวแดง	Haliaeetus leucogaster
เหยี่ยวฮอบบี้	Falco severus
นกคุ้มสี	Coturnix chinereus
นกอีลุ้ม	Gallicrex cinerea
นกระแตหัวเทา	Vanellus cinereus
นกอีถ้อยสะโพกสีน้ำตาล	Numenius madagascariensis
นกปากซ่อมสวิงไฮ	Gallinago megala
นกระแตผีเสื้อ	Burhinus oedicnemus
นกนางนวลเกลบเล็ก	Sterna albifrons
นกเปล้าอกสีม่วงน้ำตาล	Treron bicincta
นกกลมพูขาว	Ducula bicolor
นกแอ่นกินรัง	Aerodramus fuciphagus
นกจับแมลงคิ้วเหลือง	Ficedula narcissina
นกระจาบธรรมดา	Ploceus philippinus
นกระตีดแดง	Amandava amandava
นกระจาบปีกอ่อนนอกเหลือง	Emberiza aureola
นกอินทรีสีน้ำตาลใหญ่	Aquila nipalensis
นกอินทรีปีกลาย	Greater Spotted Eagle

ตารางที่ 24 ตารางแสดงรายชื่อชนกที่มีสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์

ชนกที่มีสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable)	
ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาอังกฤษ
นกแขวงสวรรค์หางดำ	Terpsiphone atrocaudata
นกกระจาบอกกลาย	Ploceus manya

ที่มา : {สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542 #14}

3.2 ทรัพยากรพืชพรรณ

สังคมพืชในพื้นที่อุทยานสามร้อยยอดมีหลากหลายชนิดพันธุ์แบ่งเป็นสังคมพืชประเภทต่าง ๆ มากมายเช่นบริเวณเขาหินปูนมีทั้งสังคมป่าเขาหินปูนพืชที่พบมีลักษณะแคระแกร็นเนื่องจากรากไม่สามารถทะลุผ่านหินปูนไปได้และมีความทนทานต่อสภาวะความแห้งแล้งได้ดีพืชที่พบในสังคมพืชประเภทนี้ได้แก่ จันทน์ผา จันทน์หอม ทลายเขา โมกเขา นอกจากนี้ยังพบสายพันธุ์พิเศษของพื้นที่คือปรองปรานบุรี (Cycas pranburiensis) มีลักษณะใบประกอบเหมือนขนนกมักขึ้นตามหน้าผาหินปูนจัดเป็นพืชถิ่นเดียวที่สามารถพบได้ยาก เทียนหินหรือเทียนสว่าง (Impatiens putii Craib) จะพบเห็นได้แค่หน้าหนาวหรือช่วงฤดูฝนเท่านั้นเนื่องจากมีลำต้นอวบน้ำพืชถิ่นเดียวพบตามป่าเขาหินปูน และพื้นที่เชิงเขาเป็นสังคมพืชป่าดิบแล้ง สังคมพืชป่าชายหาดและม่วงไทรบุญ (Tribounia venosa) เป็นพืชถิ่นเดียวเช่นกันโดยขึ้นตามเขาหินปูนที่ไม่สูงมากเป็นไม้ล้มลุกที่ขึ้นตามรอยแยกของเขาคือหินปูน

ภาพที่ 28 ภาพแสดงสายพันธุ์พืชที่หายากในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ที่มา : {สัตว์ป่าและพันธุ์, 2557 #20}

บริเวณหุบเขาหรือเชิงเขามีลักษณะดินที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์เนื่องจากมีการสะสมสารอินทรีย์ในปริมาณมากกว่าพื้นที่เขาหินปูน พืชพันธุ์ที่พบได้แก่ กุ่มน้ำ กระจูดไก่ มะค่าโมง พลอง โมกมมัน โมกขาว พลับดวง เป็นต้น ในบริเวณใกล้ทะเลมีสังคมป่าชายหาดลักษณะ

เด่นของสังคมพืชประเภทนี้คือสามารถทนไอเค็มได้ดี พืชที่พบได้แก่ สนทะเล เตยทะเล ผักบู่ทะเล เกล็ด สารภีทะเล (กระทิง) มะนาวผี โปทะเล เป็นต้น

สังคมพืชพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทน้ำกร่อยและน้ำเค็มในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมี 2 ประเภทได้แก่ พื้นที่ป่าชายเลนและทุ่งดอนตะกาดเป็นพืชที่สามารถทนน้ำเค็มจากทะเลที่ท่วมขังได้ พืชพรรณที่พบได้แก่ โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ โปรง โปรงแดง ชะคราม ตะบูนดำ ตาตุ่มทะเล ผาคดอกแดง ถั่วขาว แสมทะเล หญ้าปราบน้ำเค็ม หญ้าขมใบย่น เป็นต้น

พืชพันธุ์ที่พบในทุ่งสามร้อยยอดมีหลากหลายสายพันธุ์พบอย่างน้อย 98 ชนิด ทั้งในบริเวณกลางทุ่งน้ำจืด ริมตลิ่ง ปลายทุ่งที่เชื่อมต่อกับคลองเขาแดงซึ่งเป็นน้ำกร่อย พืชพรรณที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ ฐปฤายี บัวสาย อ้อ แวม หญ้าปล้อง หญ้าไซ ผักตบไทย จอก แหน สาหร่ายหางกระรอก สาหร่ายข้าวเหนียว เป็นต้น

ตารางที่ 25 ตารางแสดงพืชพรรณในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดและสถานที่ที่พบ

ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาอังกฤษ	สถานที่พบ
แวม	Phragmites karka	พืชที่มีลำต้นเหนือน้ำ
อ้อ	Arundo donax	พืชที่มีลำต้นเหนือน้ำ
ฐปฤายี	Typha angustifolia	พืชที่มีลำต้นเหนือน้ำ
แห้วทรงกระเทียม	Eleocharis dulcis	พืชที่มีลำต้นเหนือน้ำ
สาหร่ายข้าวเหนียว	Utricularia aurea	พืชใต้น้ำและลอยน้ำ
สาหร่ายหางกระรอก	Hydrilla verticillata	พืชใต้น้ำและลอยน้ำ
สาหร่ายหางวัว	Najas graminea	พืชใต้น้ำและลอยน้ำ
เถาคัน	Cratogeomomum	ชายขอบทุ่ง
หญ้ารงนก	Chloris barbata	พืชตามแนวคันดิน
บัวหลวง	Nelumbo nucifera	พืชที่มีลำต้นเหนือน้ำ
ผักแพงพวย	Ludwigia adscendens	พืชใต้น้ำและลอยน้ำ

ที่มา : {สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542 #14}

3.3 ทรัพยากรสัตว์น้ำ

ภายในทุ่งสามร้อยยอดประกอบไปด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ พบทั้งปลาน้ำจืดและปลาน้ำกร่อย พบชนิดของปลาในทุ่งไม่ต่ำกว่า 41 ชนิด 20 วงศ์ปลาที่พบทั่วไป

เช่น ปลาสกลิต ปลานิล ปลาช่อน ปลาดุก ปลาไหลนา ปลาเป็น ปลาหมอไทย ปลากดเหลือง ปลาแขยงข้างลาย ปลาคะเพียนขาว ปลาคะเพียนทราย ปลาไส้ตันตาแดง ปลาไส้ตันตาขาวปลาสร้อยขาว ปลายี่สกเทศ ปลาดอกหมากครีบบยาว ปลาชิวหนวด ปลาชิวควาย ปลาหลดจุด ปลาแก้มซ้า ปลานู๋ทราย ปลานู๋จาก เป็นต้น และยังเป็นที่อยู่อาศัยของสายพันธุ์ที่หายากเป็นสายพันธุ์ปลาที่มีสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ 2 ชนิดคือ คือปลาดุกค้ำ (*Clariasbatrachus*) และปลาดุกอูย (*Clarias microcephalus*)

3.4 ทรัพยากรสัตว์ป่าจำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

สัตว์ป่าที่พบเห็นได้ดีโดยผู้วิจัย (2561-2562) ตรงกับการสำรวจของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ.2555 ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดจัดอยู่ในระดับความชุกชุมมากได้แก่ ลิงแสม โดยเฉพาะบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดสูงถึงเหล่านี้หน้าทำการอุทยานหากไม่ระมัดระวังเก็บอาหารเหล่านี้จะรื้อค้น และสัตว์ป่าอื่น ๆ ที่อาศัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ได้แก่ เลียงผาหรือโคร่า ลิงกังเหนือ เสือปลา ค่างแว่นถิ่นใต้ หนูพุกใหญ่ กระรอกปลายหางดำ เสือดาว เก้ง สัตว์ที่พบว่ามีปริมาณอยู่ในเกณฑ์ชุกชุมปานกลาง (จากการสำรวจของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ.2555) พบว่ามี 3 ชนิด คือ กระรอกปลายหางดำ หนูพุกใหญ่ ค่างแว่นถิ่นใต้ สัตว์ที่มีสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable=VU) มี 3 ชนิดได้แก่ เสือปลา (*Prionailurus viverrinus*) , เสือดาว (*Panthera pardus*) , ค่างแว่นถิ่นใต้ (*Semnopithecus obscurus*) , และสัตว์ที่อยู่ในประเภทสัตว์ป่าคุ้มครองในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดได้แก่ ลิงแสม , เสือปลา , เสือดาว , ค่างแว่นถิ่นใต้ , เก้ง

3.5 ทรัพยากรสัตว์หน้าดิน

ลักษณะพื้นดินในพื้นที่สามร้อยยอดอุดมไปด้วยธาตุอาหารเป็นอาหารให้แก่กปลาและสัตว์อื่นยังมีสัตว์อีกชนิดนั้นคือ สัตว์หน้าดินตามการสำรวจพบทั้งหมด 7 ชนิดจาก 2 ไฟลัม 2 ชั้น 4 อันดับ 6 วงศ์ ปริมาณความหนาแน่นคือ 2,344 ตัวต่อตารางเมตร

3.6 ทรัพยากรสัตว์เลื้อยคลาน

พื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดมีขนาดใหญ่สามารถรองรับสัตว์และพืชชนิดต่าง ๆ มากมายเนื่องจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและเป็นแหล่งอาหาร สัตว์เลื้อยคลานที่มีการสำรวจค้นพบ

ของกรมป่าไม้ในปี พ.ศ. 2537 หลายชนิดเนื่องจากมีแหล่งอาหารชุกชุมเช่น ตะกวด เหี้ย งูลายสาบ คอแดง งูเหลือม งูเห่า งูเขียวหัวจิ้งจก งูหมอก งูเขียวคอกหมาก งูปีแก้วธรรมดา เป็นต้น

พบไม่น้อยกว่า 4 ชนิด ชนิดที่พบได้มากในเกือบทุกบริเวณคือ แย้ได้ (*Leiolepis belliana*)
เหี้ย (*Varanus salvator*) งูสิงบ้าน (*Ptyas korros*)

3.7 การประเมินสถานภาพทางด้านชีวภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดได้รับการจดทะเบียนเป็นแรมซาร์ไซต์อันดับที่ 2,238 โดยเมื่อวันที่ 8 เดือนมกราคม ปี พ.ศ.2551 ทู่งสามร้อยยอดได้รับการยกระดับให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ โดยทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติได้กล่าวไว้ว่า ทู่งสามร้อยยอดเป็นพื้นที่รวมระหว่างทุ่งน้ำจืดและพื้นที่ชุ่มน้ำเค็ม ซึ่งหาได้ยากในประเทศไทยและในภูมิภาคปาฝนมาลาเยันนอกจากนี้แล้วยังเป็นทุ่งแถมทุ่งอ้อที่ใหญ่ที่สุดที่ยังเหลืออยู่ผืนสุดท้ายในประเทศไทยอีกด้วย ประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพที่ได้รับการยกย่องจากนานาชาติประเทศอื่น ได้แก่ พืชอย่างน้อย 292 ชนิด จาก 233 สายพันธุ์ และกว่า 92 วงศ์ พืชน้ำกว่า 174 ชนิด นอกจากนี้ยังมีสัตว์ป่าอีก 113 ชนิด สายพันธุ์หายากที่พบได้ในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดได้แก่ ต้นมะค่าโมง เสือปลา เต่าหัวเหลือง จิ้งจกดินสยาม เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ที่สำคัญต่อวิถีชีวิตของชุมชนที่พึ่งพาอาศัยทรัพยากร เช่น ทรัพยากรประมง ใช้พื้นที่เพื่อเลี้ยงสัตว์และการเกษตรตลอดจนใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว

หลักเกณฑ์ที่พื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดได้รับการขึ้นทะเบียนตามอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติ โดยเข้าเกณฑ์ 5 ประการ ดังนี้

ประเภทหลักเกณฑ์ที่ 2 เป็นเกณฑ์ทั่วไปโดยการใช้พืชและสัตว์ในการจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ

2a เป็นเกณฑ์ที่ว่าด้วยความสำคัญของพื้นที่ที่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดและสายพันธุ์ที่หายากและมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ หรือเป็นที่อยู่อาศัยของประชากรของชนิดพันธุ์ดังกล่าวมากกว่าหนึ่งชนิดพันธุ์หรือจำนวนหนึ่ง

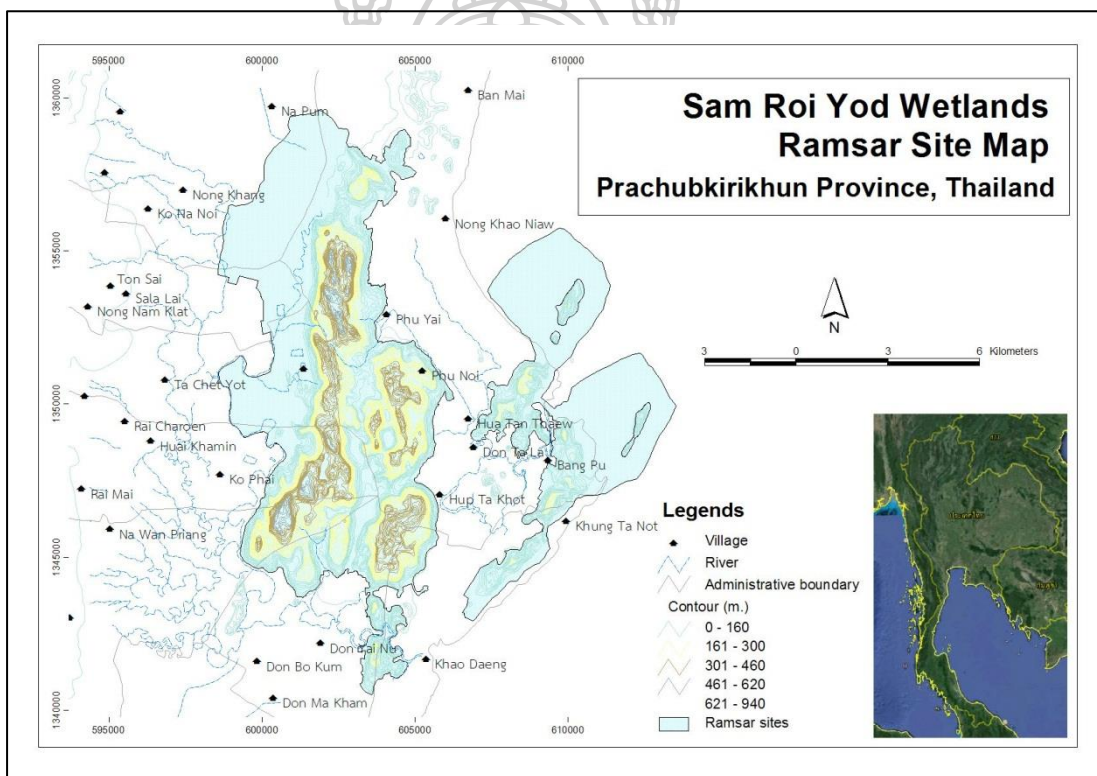
2b พื้นที่ดังกล่าวมีความพิเศษในการดำรงความหลากหลายทางพันธุกรรมและระบบนิเวศของภูมิภาคเนื่องด้วยคุณภาพและลักษณะพิเศษของพันธุ์พืชหรือสัตว์ในพื้นที่

2c พื้นที่ที่มีคุณค่าพิเศษในฐานะที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืชหรือสัตว์ในช่วงวงจรของชีวิต

ประเภทหลักเกณฑ์ที่ 3 เป็นเกณฑ์ที่ใช้ยกน้ำในการวินิจฉัยระดับความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ

3a เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สามารถรองรับให้นกน้ำอาศัยอยู่ได้ 20,000 ตัวตลอดเวลา

3b ตามปกติมีความสามารถรองรับนกน้ำจำนวนพอสมควรจากกลุ่มที่มีความสำคัญซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพให้สามารถอยู่ได้ตลอดเวลา

ภาพที่ 29 ภาพแสดงแผนที่พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามอนุสัญญาแรมซาร์

ที่มา : Ramsar Sites Information Service เข้าถึงเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2561 เข้าถึงได้จาก

<https://rsis.ramsar.org/ris/2238>

4.ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

4.1 ทรัพยากรดิน พื้นที่ในบริเวณทุ่งสามร้อยยอดเกิดจากการทับถมของตะกอนกรวดในยุคควอเทอร์นรีหรืออายุราว 11,000 ล้านปีมาแล้ว ประเภทของตะกอนนี้เป็นตะกอนทรายจากทะเล

ปัจจุบันทุ่งสามร้อยยอดอยู่ในสภาวะน้ำท่วมขังตลอดปี พื้นที่ท้องน้ำค่อนข้างเรียบ ทำให้เนื้อดินส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นดินเหนียวสีเขียวแกมน้ำเงิน ด้วยลักษณะดินเช่นนี้ทำให้ดินระบายน้ำได้ไม่ดี ปริมาณออกซิเจนในดินต่ำไม่อุดมสมบูรณ์ไม่เหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม ทางตอนท้ายของทุ่งสามร้อยยอดคือพื้นที่ชุ่มน้ำที่เชื่อมต่อกับปากแม่น้ำคือคลองเขาแดงซึ่งเป็นทางระบายน้ำออกสู่ทะเล เส้นทางการไหลของทุ่งสามร้อยยอด ด้วยเหตุนี้ทำให้ความเค็มเข้าสู่ทุ่งตอนปลายได้และลักษณะดินในบริเวณนี้เป็นดินลึก ระบายน้ำได้ไม่ดี

4.2 ทรัพยากรน้ำ ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ท้องน้ำในทุ่งสามร้อยยอดมีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ ทำให้เป็นจุดรวมน้ำท่าจากลำน้ำสาขาย่อยหลากหลายสายในพื้นที่ข้างเคียงก่อนลงสู่ทะเลอ่าวไทย บางส่วนนั้นมาจากเทือกเขาสามร้อยยอดซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของทุ่งสามร้อยยอดและทำหน้าที่เป็นคันกั้นน้ำขนาดมหึมา แหล่งน้ำหลักของทุ่งสามร้อยยอดมาจากน้ำฝนที่มีปริมาณเฉลี่ย 800-1,200 มม./ปี แหล่งน้ำบางส่วนนั้นมาจากการชลประทาน อันได้แก่เขื่อนปราณบุรีและอ่างเก็บน้ำยางชุมและบางส่วนมาจากน้ำใต้ดิน และน้ำจากเทือกเขาตะนาวศรีทางด้านทิศตะวันตกที่ไหลมาตามลำห้วย เช่น ห้วยหนองคาง ห้วยขวาง เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วระดับความลึกของน้ำในทุ่งสามร้อยยอดจะอยู่ที่ 3 ม. ในเดือนพฤศจิกายนคือช่วงที่น้ำลดระดับต่ำสุดมีความลึกเฉลี่ย 1 ม.

การใช้น้ำในทุ่งสามร้อยยอด สามารถแบ่งคุณภาพน้ำได้ออก 4 ประเภท ประเภทที่ 1 น้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำตอนบนสามารถใช้เป็นแหล่งน้ำในการอุปโภค บริโภคได้แต่จะมีการฆ่าเชื้อก่อน มีการใช้พื้นที่ชุ่มน้ำตอนบนในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและควรมีการรักษาและอนุรักษ์ระบบนิเวศแหล่งน้ำในทุ่งสามร้อยยอดทางตอนล่างจัดให้เป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 2 เพราะเป็นจุดรับน้ำทิ้งจากกิจกรรมอื่น หากมีการนำไปอุปโภคบริโภคจะต้องมีการฆ่าเชื้อก่อนแต่สามารถใช้เพื่อการเลี้ยงสัตว์ได้ ส่วนน้ำประเภทที่ 3 และ 4 คือบริเวณคลองเขาแดงและคลองบางปูจะต้องผ่านการปรับปรุงคุณภาพมีการฆ่าเชื้อก่อนนำไปอุปโภคบริโภค

5. คุณประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

ตารางที่ 26 ตารางแสดงคุณประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

ประเภท	หน้าที่
บทบาทและความสำคัญเชิงบริการ	- เป็นแหล่งน้ำจืดรักษาสมดุลของน้ำใต้ดิน
	- เป็นแหล่งกักเก็บน้ำฝนและน้ำท่า

ตารางที่ 27 ตารางแสดงคุณประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด (ต่อ)

ประเภท	หน้าที่
บทบาทและความสำคัญเชิงบริการ	- มีบทบาทช่วยมิให้น้ำเค็มรุกเข้ามาในแผ่นดิน
	- ป้องกันชายฝั่งลดการพังทลาย
	- ชะลอการไหลของน้ำ
บทบาทและความสำคัญเชิงนิเวศวิทยา	- ดักจับธาตุอาหาร
	- ดักจับสารพิษ
	- สร้างทรัพยากรธรรมชาติอันได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ แหล่งรวมสายพันธุ์พืชและสัตว์
	- เป็นเส้นทางย้ายธาตุอาหารไปตามเส้นทางน้ำ
บทบาทและความสำคัญเชิงสังคมและนันทนาการ	- มีความสำคัญต่อนันทนาการและการท่องเที่ยว
	- เป็นพื้นที่สำหรับศึกษาธรรมชาติ
	- เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอันได้แก่ ทรัพยากรประมง ทรัพยากรอาหารสัตว์ ทรัพยากรเกษตร

6. ลักษณะการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

จากการรวบรวมข้อมูลทุกภูมิภาคพบว่า ลักษณะการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำมีหลายสาเหตุ ดังนี้

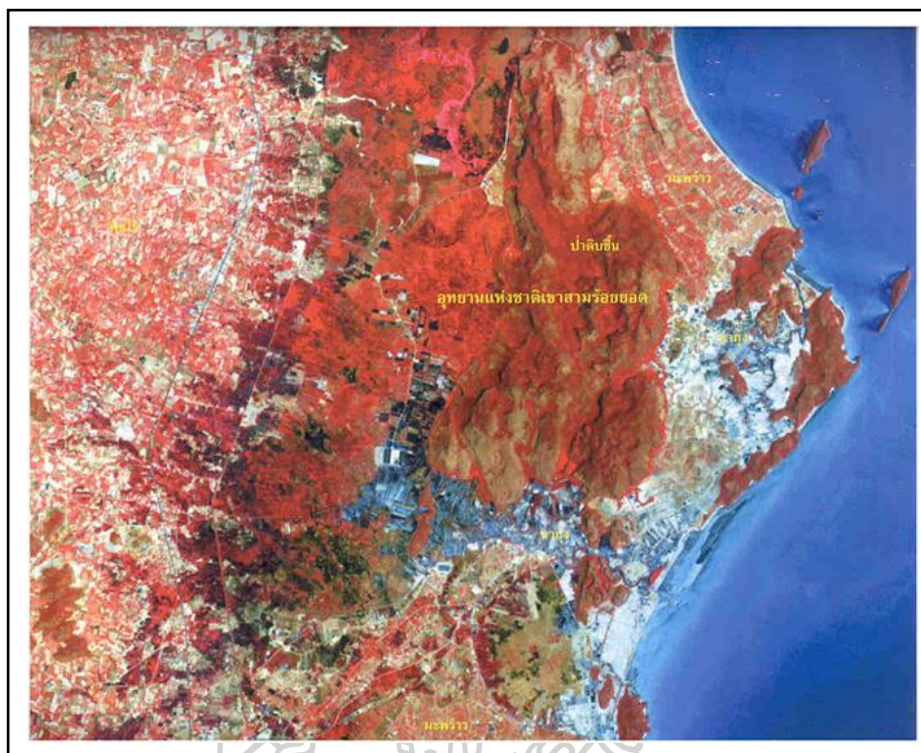
ตารางที่ 28 ตารางแสดงลักษณะการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

ประเภทสาเหตุ	สาเหตุ
สาเหตุจากธรรมชาติ	ปริมาณน้ำที่ลดลงและปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก
สาเหตุการคุกคามจากมนุษย์	การเผาทุ่ง เพื่อการหาปลา จับสัตว์ในพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อการนำพื้นที่ชุ่มน้ำมาใช้ประโยชน์ด้านการเกษตร
	การไถปรับพื้นที่
	การชักน้ำเค็มเข้าทุ่งเพื่อการเลี้ยงสัตว์น้ำ

ตารางที่ 29 ตารางแสดงลักษณะการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด (ต่อ)

ประเภทสาเหตุ	สาเหตุ
สาเหตุการคุกคามจากมนุษย์	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนนที่ไม่ได้ประเมินผลกระทบ
	มลพิษสะสมจากกิจกรรมในบริเวณใกล้เคียง เช่น การเกษตร โรงงาน อุตสาหกรรม การทำปศุสัตว์ การท่องเที่ยว
	การระบายน้ำออกจากทุ่งเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดินทางด้านการเกษตร
	การขยายตัวของชุมชน
	การขุดบ่อล่อปลาและบ่อเลี้ยงปลา บ่อเลี้ยงกุ้งที่มากเกินไป
	การบุกรุกพื้นที่
สาเหตุจากการจัดการ	การใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ
	ปัญหาขอบเขตอุทยานไม่ชัดเจน
	การใช้พื้นที่นั้นแทนการที่เกินขอบเขตความเหมาะสม
	การขาดความร่วมมือจากรายการอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 30 ภาพจากดาวเทียม JERS-1 ระบบ OPS จากโครงการนำร่องการประยุกต์ใช้ข้อมูลดาวเทียมสำรวจทรัพยากรของญี่ปุ่นแสดงพื้นที่การเลี้ยงน้ำ

ที่มา : โครงการนำร่องการประยุกต์ใช้ข้อมูลดาวเทียมสำรวจทรัพยากรของญี่ปุ่น , กองวางแผนการใช้ที่ดิน เข้าถึงเมื่อ วันที่ 31 มกราคม 2562 เข้าถึงได้จาก http://www.ldd.go.th/new_hp/map/Pilot/c2.html

7.สถานภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำต่อชุมชน สังคมและทางเศรษฐกิจ

ลักษณะภูมิประเทศมีผลต่อลักษณะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้อยู่อาศัย ดังนั้นการประกอบอาชีพที่อยู่ชีวิตของชุมชนรอบพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสาโรยทอดมาช้านานได้แก่ การทำประมงน้ำจืด การทำประมง น้ำกร่อย การเลี้ยงสัตว์ (โคเนื้อ โคนม สุกรและไก่) การทำเกษตร ในยุคปัจจุบันที่มีการพัฒนาของเศรษฐกิจทำให้เกิดการประกอบอาชีพที่แตกต่างไปจากในอดีตเช่น การเปิดโรงงานอุตสาหกรรม การเลี้ยงกุ้งเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด การเลี้ยงปลาเพื่อป้อนตลาดและร้านอาหาร โดยที่กิจกรรมที่เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้ผลตอบแทนเป็นค่าเงินในปริมาณมากนี้ส่งผลกระทบทางลบต่อพื้นที่ทางธรรมชาติเรื่อย ๆ หากไม่ได้มีการควบคุมและจัดการจากการสำรวจพบว่าแต่ละตำบลนั้น จะมีลักษณะการใช้งานพื้นที่ชุ่มน้ำและอาชีพที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้

ใน ต. สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด มีพื้นที่ทั้งที่เป็นบริเวณริมทะเลด้านทิศตะวันออกของเทือกเขาสามร้อยยอดคือบริเวณคลองบางปูในบริเวณนี้ประชาชนทำอาชีพประมง ทำนา กุ้ง เลี้ยงปลา ปลูกพืชไร่ พืชสวน และรับจ้างและพื้นที่ที่ติดกับทุ่งสามร้อยยอดซึ่งเป็นทุ่งน้ำจืดขนาดใหญ่มีน้ำท่วมขังตลอดปีด้านทิศตะวันตกอาชีพที่ประชาชนทำในบริเวณนี้คือ การเกษตรกรรมปลูกพืชสวน พืชไร่ ทำนา ประมงน้ำจืดและน้ำกร่อย ทางด้านทิศใต้ของตำบลสามร้อยยอดเป็นพื้นที่ที่ติดกับคลองเขาแดงมีการทำประมงน้ำเค็มเป็นอาชีพหลักและมีเลี้ยงกุ้ง หอย ปู ปลาเป็นอาชีพเสริม

ต.ไร่เก่า อ.สามร้อยยอด ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบบนบกและที่ลุ่มน้ำจืด บางพื้นที่เป็นภูเขา อาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่คือการทำเกษตรกรรม อันได้แก่ ว่างหางจระเข้ สับปะรด มะม่วง นอกจากนี้มีการทำประมงน้ำจืดและประมงน้ำกร่อยในพื้นที่ชุ่มน้ำ อาชีพรองคือการเป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม งานบริการ งานรับจ้างและค้าขาย

ต.ไร่ใหม่ อ.สามร้อยยอด ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลาดมีความลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออก บางพื้นที่เป็นพื้นที่ลุ่ม ลักษณะดินเหมาะแก่การปลูกพืชทนแล้ง เนื่องจากเป็นดินร่วนปนทราย อาชีพหลักคือการทำสวน ชนิดพืชที่ปลูกคืออ้อย นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงกุ้งอีกด้วย

ต.สามกระชาย อ.กุยบุรี ลักษณะพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกของถนนเพชรเกษมเป็นพื้นที่ติดกับเขาน้อยซึ่งเป็นเขตป่าสงวนทางด้านตะวันออก ตั้งแต่ริมทางรถไฟสายใต้เป็นพื้นที่น้ำท่วมขัง มีการทำนาเป็นอาชีพหลักและมีอาชีพเสริมคือการรับจ้าง

ต.ดอนยายหนู อ.กุยบุรี ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่น้ำท่วมขังบริเวณตอนท้ายของทุ่งสามร้อยยอดซึ่งเชื่อมต่อกับคลองเขาแดงที่เป็นเส้นทางหลักในหารระบายน้ำจากทุ่งสามร้อยยอดสู่ทะเล ทำให้คุณภาพน้ำบริเวณนี้มีลักษณะเป็นน้ำกร่อยเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย อันได้แก่การ เลี้ยง กุ้ง เลี้ยงปลาบริเวณที่อยู่ใกล้กับคลองกุยบุรีมีการทำนา ทำสวน ปลูกมะพร้าว ปลูกพืชไร่ การประกอบอาชีพเสริมคือรับจ้างและค้าขาย

โดยสรุปแล้วอาชีพที่ทำกันมากเป็นอันดับต้นๆได้แก่การทำประมง จับสัตว์น้ำและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การเกษตรมีการทำนา ทำสวน มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำในหลากหลายรูปแบบที่แตกต่างไปตามสภาพทางกายภาพได้แก่ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทำประมงพื้นบ้าน ทำที่อยู่อาศัย นอกจากนี้มีการชักน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดมาเพื่อตอบสนองกิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ เช่น ชักน้ำเข้าทุ่งเพื่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ชักน้ำไปใช้ในการเกษตร กระบวนการเหล่านี้เป็นการนำน้ำ

ในทุ่งหมุนเวียน ไปใช้แล้วปล่อยน้ำลงยังแหล่งน้ำ แต่นานวันเข้าพื้นที่เริ่มเสื่อมโทรมเนื่องจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากหลายสาเหตุเช่นปริมาณน้ำในทุ่งสามร้อยยอดลดลง ทำให้น้ำกร่อยและเค็ม ผู้ที่ชักน้ำไปเลี้ยงสัตว์น้ำไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้เนื่องจากคุณภาพน้ำไม่ดีเพราะมีการสะสมความเค็มสะสมมลพิษมาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่รอบทุ่ง มีการปล่อยน้ำทิ้งทิ้งร้าง บางพื้นที่เมื่อทิ้งระยะเวลานานไปจึงมีการกลับมาทำนาทุ่งอีกครั้ง ทั้งนี้พื้นที่ที่ประชาชนทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมีการทับซ้อนกับขอบเขตของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดทำให้เป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถจัดการได้ดีนักแต่มีการแบ่งกันใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเท่าเทียม

ตารางที่ 30 ตารางแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและในพื้นที่รอบอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด 5 กิโลเมตร

สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่(ไร่)	สัดส่วนพื้นที่(ร้อยละ)
นาข้าว	35,426	8.55
พืชไร่	9,324	2.25
ไม้ผล	3,019	0.73
ไม้ยืนต้น	23,451	5.66
พืชผัก	82	0.02
โรงเรือนเลี้ยงสัตว์	717	0.17
พืชน้ำ	235	0.06
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	52,342	12.64
ป่าผลัดใบ	46,637	11.26
ป่าชายเลน	2,531	0.61
ป่าปลูก	191	0.05
ทุ่งหญ้า	15,240	3.68
ที่ลุ่ม	47,359	11.43
บ่อลูกวัง	1,067	0.26
ที่ถม	413	0.10
ทะเล	156,161	37.70
ชุมชนและสิ่งก่อสร้าง	17,686	4.27
แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง	1,717	0.41
สระน้ำ บ่อน้ำ คลอง	572	0.14
รวม	414,169	100.00

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน (2559).

8. พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผศ.ดร.กนก เลิศพานิช ได้เขียนงานวิจัยเรื่อง การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรดินในพื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ในปีพ.ศ.2549 จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดประกอบไปด้วยดินที่มีความสมบูรณ์ของดินระดับปานกลาง แต่มีความสามารถในการระบายน้ำที่ไม่ดีเนื่องจากดินอุ้มน้ำ ลักษณะทางกายภาพของทุ่งมีความลาดชัน 36.28 % มีน้ำลุ่มขัง 39.13 % ไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตรสมควรแก่การอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งอาศัยของพืชและสัตว์ เป็นมรดกทางธรรมชาติเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำตามธรรมชาติ จากการศึกษาวิจัยลักษณะการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำในปีพ.ศ.2549 พบว่ามีรายการการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดดังนี้ เป็นพื้นที่น้ำท่วมขัง 37.89% ป่าเบญจพรรณ 36.82% ป่าดิบชื้น 0.56% ทุ่งหญ้าธรรมชาติ 6.34% การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 16.11 % พื้นที่อยู่อาศัยและชุมชน 0.51 % นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังได้ศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำเสื่อมโทรมดังนี้จากการใช้ที่ดินในพื้นที่ชุ่มน้ำไม่เหมาะสมพื้นที่อื่น ได้แก่การบุกรุกพื้นที่เพื่อการเกษตรและปศุสัตว์ มลพิษที่มาจากพื้นที่ข้างเคียงและสะสมในดินและแหล่งน้ำนอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านอื่นๆ ได้แก่ ขาดการให้ความร่วมมือจากราษฎร สภาพภูมิอากาศโลกที่เปลี่ยนแปลงไป จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทำให้ความต้องการในการใช้ทรัพยากรก็ได้เพิ่มตามไปด้วยแต่เต็มไปด้วยการใช้งานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังขาดความรู้ความชำนาญในการจัดการของเจ้าหน้าที่อีกด้วย แนวทางที่ได้เสนอแนะคือการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนมีการจัดตั้งองค์กรเพื่อดูแลและสร้างกฎระเบียบสร้างข้อตกลงในการใช้พื้นที่ชุ่มน้ำร่วมกันและสร้างกิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์สถานการณ์ รวมถึงพัฒนาให้พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมุ่งเน้นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางนิเวศที่จับต้องได้แก่บุคคลทั่วไป ชาวชน ชาวบ้าน นักท่องเที่ยวโดยอาศัยกระบวนการสื่อความหมาย

ตารางที่ 31 ตารางแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ศึกษาปี พ.ศ.2535-2549

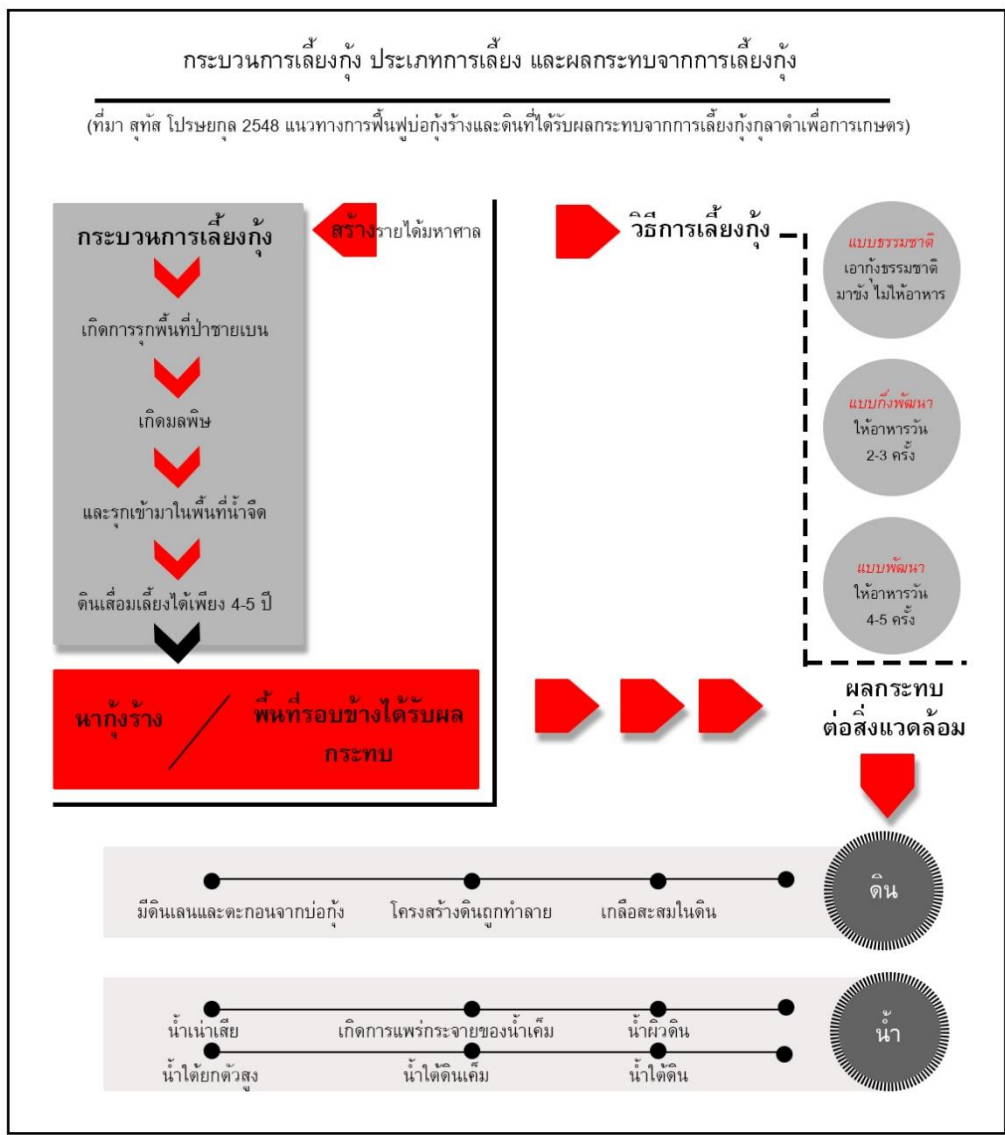
ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ข้อมูลในปี พ.ศ.2535		ข้อมูลในปี พ.ศ.2535	
	จำนวนพื้นที่(ไร่)	ร้อยละ	จำนวนพื้นที่(ไร่)	ร้อยละ
ปลูग्มะพร้าว	563	0.65	462	0.53
ปลูग्สับปะรด	415	0.48	561	0.65
พื้นที่ชุมชน	329	0.38	441	0.51
นาร้าง	69	0.08	13	0.02
พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	6907	7.98	13947	16.11

ตารางที่ 32 ตารางแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ศึกษาปี พ.ศ.2535-2549 (ต่อ)

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ข้อมูลในปี พ.ศ.2535		ข้อมูลในปี พ.ศ.2535	
	จำนวนพื้นที่(ไร่)	ร้อยละ	จำนวนพื้นที่(ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ใช้ประกอบอาชีพและที่อยู่อาศัย	8283	9.57	15424	17.85
ทุ่งหญ้า	8,197	9.47	5,566	6.43
ป่าชายเลน	2,354	2.72	167	0.19
ป่าดิบชื้น	640	0.74	482	0.56
ป่าเบญจพรรณ	32,423	37.46	31,869	36.82
พื้นที่หาดทราย	424	0.49	331	0.38
พื้นที่ลุ่มน้ำท่วมขัง	34,232	39.55	32,714	37.80
พื้นที่ธรรมชาติ	78,270	90.43	71,129	82.18
รวม	86,553	100.00	86,553	100.00

ที่มา : {เลิศพานิช, 2550 #46}

นายสุทัส โปรัชยกุล ได้เขียนงานวิจัยเรื่อง แนวทางการฟื้นฟูบ่อกึ่งร้างและดินที่ได้รับผลกระทบจากการเลี้ยงกุ้งกุลาดำเพื่อการเกษตร ในปี 2548 จากการศึกษาพบว่า การเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ถึงแม้จะสร้างรายได้มหาศาลให้แก่ผู้เลี้ยงแต่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ทั้งต่อดินส่งผลให้ดินเสื่อมและเป็นกรด ส่งผลกระทบต่อน้ำทั้งในระบบน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน การเลี้ยงกุ้งกุลาดำที่ได้ผลในพื้นที่มีช่วงระยะเวลาเพียง 4-5 ปี หลังจากนั้นการเลี้ยงกุ้งจะประสบกับปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้ไม่เกิดผลที่ดีนัก มีการทิ้งร้างนาุ้งที่เสื่อมสภาพไปเพื่อทำนาุ้งบริเวณอื่น สาเหตุที่การเลี้ยงกุ้งทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหายอย่างหนักเนื่องจากการชักน้ำเค็มเข้าไปยังพื้นที่น้ำจืดและในกระบวนการเลี้ยงนั้นมีการให้อาหารปริมาณมาก เมื่อสัตว์น้ำไม่สามารถกินหรือกำจัดได้หมดจึงเกิดเป็นของเสีย ตะกอนเลนในแหล่งน้ำ แนวทางการฟื้นฟูบ่อเพื่อการเกษตรสามารถทำได้โดยการปรับที่ดินและปรุงดินให้เหมาะสมต่อพืชที่จะทำการเพาะปลูก โดยพื้นที่นาุ้งร้างสามารถปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรได้ 3 รูปแบบคือ 1)พื้นที่ทำนา 2) ปรับพื้นที่เพื่อการปลูกพืชไร่ พืชสวน 3) ปรับสภาพพื้นที่เพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดและทำบ่อน้ำสำรองเพื่อการเกษตร

ภาพที่ 31 ภาพแสดงกระบวนการเลี้ยงกุ้ง ประเภทและผลกระทบจากการเลี้ยงกุ้ง
 ที่มา : ผู้วิจัย

9.กฎหมายที่เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำโดยตรง แต่ทั้งนี้ประเทศไทยยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องและนโยบายคุ้มครองโดยพิจารณาการใช้กฎหมายจากบริบทหรือลักษณะของพื้นที่กฎหมายและพระราชบัญญัติในราชอาณาจักรไทยที่กล่าวถึงการคุ้มครองมีดังนี้

9.1 พระราชกฤษฎีกาห้ามมิให้นำสัตว์น้ำบางชนิดเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ.2547

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กล่าวถึงการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ตามมาตรา 4 กล่าวถึงการ

บังคับห้ามนำเข้าสัตว์น้ำโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ แต่ทั้งนี้ช่องว่างบางประการของพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้คือการห้ามนำเข้าสัตว์น้ำที่มีชีวิตยังมีได้ครอบคลุมถึงสัตว์น้ำที่ไม่มีชีวิต อันนำมาซึ่งการกระทำที่อาศัยช่องว่างของกฎหมายก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขอนามัยและเกิดโรคระบาดตามมาที่เกิดมาจากเชื้ออาศัยสัตว์น้ำเหล่านี้เป็นพาหะ

9.2 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กล่าวถึงความหมายของป่าไว้ว่า ที่ดินซึ่งหมายรวมถึง ภูเขา คลอง หนองบึง ลำน้ำ เกาะ ชายทะเล ทะเลสาบ และความหมายของป่าสงวนแห่งชาติ คือ ป่าที่ได้รับการสงวนตามพระราชบัญญัติได้กล่าวถึงรายละเอียดแต่ละหมวดดังต่อไปนี้

หมวด 1 “การกำหนดป่าสงวนแห่งชาติ” เมื่อกำหนดป่าใดให้เป็นป่าสงวนเพื่อการรักษาสภาพป่าไม้ตามกฎหมายแล้วจะต้องมีการออกแผนที่เพื่อแสดงแนวเขตป่าที่เป็นป่าสงวนแนบท้ายกระทรวง ให้มีการดำเนินการจัดทำหลักเขต ป้ายหรือเครื่องหมายอื่น ๆ เพื่อแสดงแนวเขตให้ประชาชนได้รับทราบและทำการประชาสัมพันธ์ตามหน่วยงานของท้องถิ่นเพื่อให้เป็นการรับรู้ข้อมูลอย่างทั่วถึง ในกรณีที่มีบุคคลอื่นใดอ้างว่ามีสิทธิในการทำประโยชน์ในป่าสงวนอยู่ตั้งแต่ก่อนออกกฎหมายให้ทำการยื่นคำร้องต่อนายอำเภอ หากไม่มีการยื่นคำร้องให้ถือว่าเป็นการสละสิทธิ์เมื่อมีการยื่นคำร้องแล้วให้ส่งเรื่องไปยังคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติโดยด่วน ในมาตรา 13 ได้กล่าวถึงการดำเนินการพิจารณาคำขอแทนให้แก่ราษฎรตามสมควร หากไม่พอใจมติหรืออุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีภายใน 30 วัน และในกรณีที่องค์กรของรัฐมีความต้องการใช้พื้นที่เพื่อก่อสร้างสถานที่ราชการจะต้องให้มีการอนุมัติโดยรัฐมนตรีประกาศยกเลิกบริเวณที่กำหนดให้พ้นจากการเป็นป่าสงวนแห่งชาติ

หมวด 2 การควบคุมและรักษาป่าสงวนแห่งชาติ ตามมาตรา 14 (2) ได้ระบุว่าห้ามมิให้บุคคลใดยึดครองที่ดินภายในป่าสงวนแห่งชาติทั้งการก่อสร้างที่อยู่อาศัย แฝ้วถาง ทำไม้ เผาป่า เก็บของป่าซึ่งเป็นสาเหตุให้ป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม แต่มีข้อยกเว้นตามมาตรา 15 นั่นคือสามารถเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนหรืออาศัยตามมาตรา 16 ทวิ หรือ 16 ตริ มาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 20 สามารถทำได้และเก็บของป่าได้ นอกจากนี้การทำไม้หรือเก็บของป่าตามมาตรา 15 จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใต้การดำเนินการตามกฎหมายระเบียบตามมาตรา 16 การอนุมัติให้เข้าไปทำประโยชน์หรืออาศัยในป่าสงวนตามที่ได้กำหนดเวลาไว้ หากเป็นส่วนราชการ

หรือรัฐวิสาหกิจอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมตามสมควร หากเป็นการเข้าทำประโยชน์ประเภทเหมืองแร่อนุญาตให้ทำได้ไม่เกิน 10 ปี

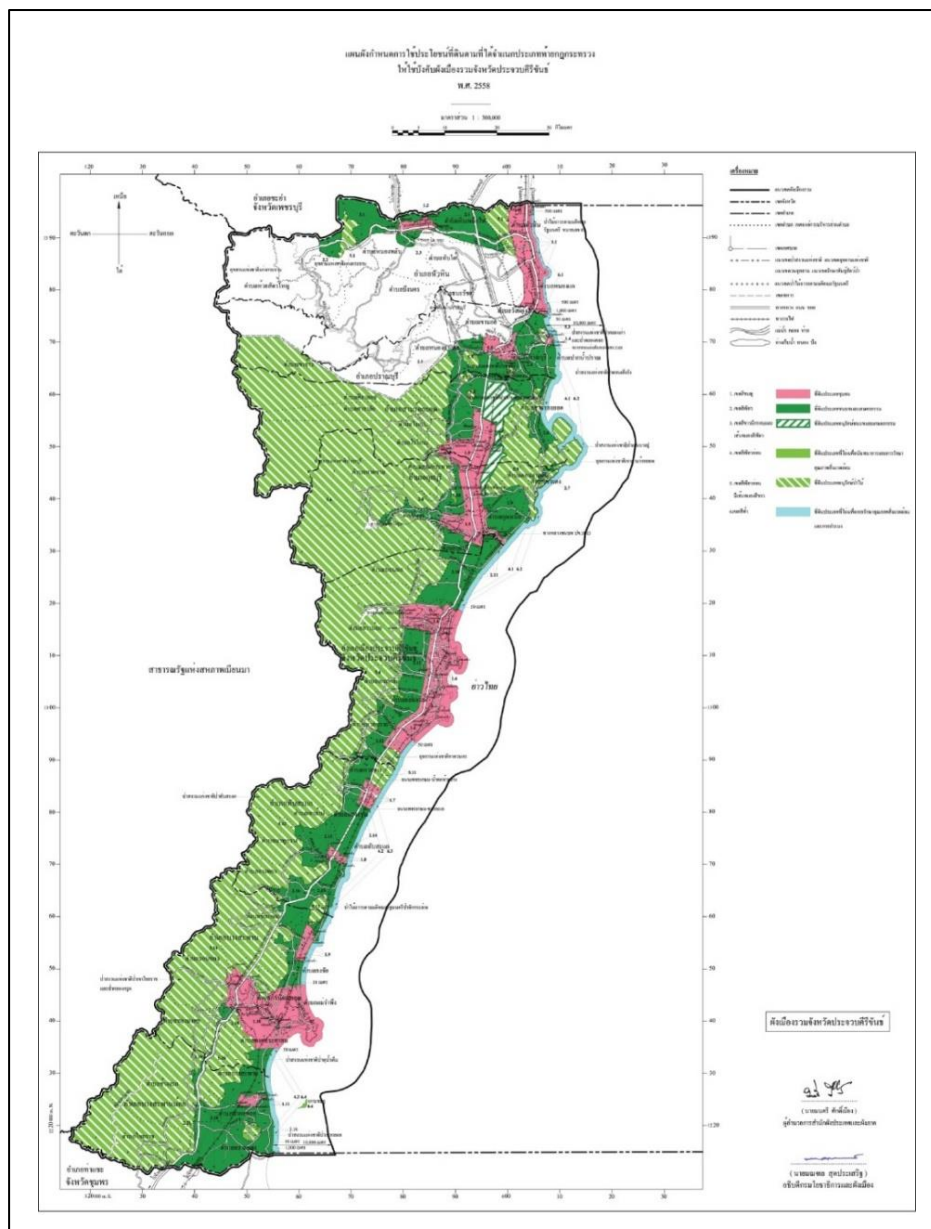
มาตรา 16 ทวิ ในกรณีที่ป่าสงวนแห่งชาติมีสภาพเป็นป่าร้างหรือทุ่งหญ้า ที่ไม่มีไม้มีค่าขึ้นอยู่หรือเหลืออยู่ในปริมาณน้อยมาก ตามหลักเกณฑ์ให้รัฐมนตรีกำหนดให้บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ในการปรับปรุงป่าเสื่อมโทรมนี้หากมีครอบครัวที่ขออนุญาตทำประโยชน์อาศัยอยู่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินกำหนดให้ไม่เกิน 20 ไร่ต่อครอบครัว คราวละไม่น้อยกว่า 5 ปีและไม่เกิน 30 ปี ทั้งนี้ผู้ที่ได้รับอนุญาตต้องขออนุญาตปลูกป่าหรือไม้ยืนต้นในที่ที่ตนได้ใช้ประโยชน์ โดยจะต้องได้รับการอนุญาตก่อน แต่ไม่เกิน 35 ไร่ต่อหนึ่งครอบครัว หากผู้ที่ได้รับอนุญาตละทิ้งไม่ทำประโยชน์ใดเป็นระยะเวลาเกิน 2 ปี อนุญาตให้บุคคลจากครอบครัวอื่นสามารถเข้าทำประโยชน์ได้และเป็นผลให้เกิดการเพิกถอนใบอนุญาต

9.3 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ให้ความหมายของทรัพยากรชายฝั่งทะเล หมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือมีอยู่แล้วในบริเวณชายฝั่ง ปากแม่น้ำ ชะวากทะเล พรุชายฝั่ง พื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเลสาบ คลอง คู ที่มีพื้นที่ติดต่อกับทะเลและทะเลน้ำขึ้นถึง เช่น หาด ดอน เกาะ ป่าชายหาด ป่าชายเลน ครอบคลุมถึงพื้นที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ทางทะเล เช่น เขื่อนกันคลื่น แหล่งปะการังเทียมและกล่าวถึงเขตอนุรักษ์ว่าหมายถึงเขตอุทยานแห่งชาติที่วาดด้วยกฎหมายอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า เขตป่าสงวนแห่งชาติที่วาดด้วยกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายที่รักษาพืชพันธุ์ตามกฎหมายและพื้นที่คุ้มครองอย่างอื่นเพื่อสงวนและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

มาตรา 20 ได้กล่าวถึงการฟื้นฟู อนุรักษ์ ทรัพยากรทางทะเลให้มีสภาพที่อุดมสมบูรณ์ โดยให้เป็นพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลโดยมีลักษณะดังต่อไปนี้ พื้นที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ที่มีทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่อยู่ในสภาพอุดมสมบูรณ์และพื้นที่ที่มีความสำคัญเชิงนิเวศ

มาตรา 23 กล่าวถึงการกำหนดห้ามและอนุญาตกิจกรรมบางประเภทอันได้แก่ ห้ามดำเนินกิจกรรมที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กำหนดแนวทางดูแลฟื้นฟูธรรมชาติที่เหมาะสมต่อสถานที่ตามสภาพของสถานที่เหล่านั้น มีการกำหนด

มาตรการในการคุ้มครองหาตสาธารณะควบคุมลักษณะการใช้ที่ดินเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศรวมถึงการออกมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสม

ภาพที่ 32 ภาพแสดงแผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภทท้ายกระทรวงให้บังคับผังเมืองรวมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ.2558
ที่มา : โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2561)

9.4 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ว่าด้วยการกำหนดพื้นที่ซึ่งสมควรรักษาสภาพอันสมบูรณ์ของธรรมชาติไว้ให้มีอำนาจประกาศพระราชกฤษฎีกาพร้อมแผนที่แสดงขอบเขตเพื่อแสดงพื้นที่ “อุทยานแห่งชาติ” การคุ้มครองและการรักษา

ในมาตรา 16 ได้สั่งห้ามให้บุคคลใดยึดครองพื้นที่เพื่อการก่อสร้าง การถางป่า การเผาป่า ครอบคลุมถึงการห้ามสร้างสิ่งก่อสร้างที่จะเป็นการขัดขวางเส้นทางน้ำหรือส่งผลต่อการเปลี่ยนทิศทางน้ำ ห้ามเก็บทรัพยากรธรรมชาติออกนอกพื้นที่ นอกจากนี้มีการห้ามจับพาดิน ฆ่าหรือฆ่าอากาศยานลงจอดในพื้นที่อุทยานแห่งชาติโดยมิได้รับอนุญาต ห้ามยิงปืนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหรือการส่งเสียงดังอันจะเป็นการรบกวนหรือสร้างความอันตรายแก่สัตว์ป่า รวมถึงห้ามทิ้งขยะมูลฝอยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีดังนี้

- (1) อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ
- (2) อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกน้ำ (Ramsar convention, 1971)
- (3) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองชนิดพันธุ์ที่มีการอพยพย้ายถิ่น
- (4) อนุสัญญาว่าด้วยกรคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ (World Heritage Convention, 1972)
- (5) อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES, 1973)
- (6) อนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทางทะเล (UNCLOS, 1982)

ตอนที่ 5 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของอำเภอสามร้อยยอดและอำเภอกุยบุรี

1. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอสามร้อยยอด

อำเภอสามร้อยยอดเป็นอำเภอที่มีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลายก่อให้เกิดสถานที่สำคัญหลากหลายรูปแบบและลักษณะของภูมิประเทศนี้เป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดอาชีพและภูมิปัญญา มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติซึ่งสถานที่ส่วนใหญ่ที่ตั้งอยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด และบางส่วนกระจายตามพื้นที่ต่าง ๆ ของอำเภอสามร้อยยอด

ตารางที่ 33 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอสามร้อยยอด

ชื่อสถานที่และที่ตั้ง	กิจกรรม	รูปภาพ
<p>บึงบัว ตำบล สามร้อยยอด อำเภอ สามร้อยยอด ประจวบคีรีขันธ์ 77120</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ชื่นชมทัศนียภาพ - ดูนก - ศึกษาระบบนิเวศบึงน้ำจืด - บันทึกภาพ 	 <p style="text-align: center;">ที่มา : ผู้วิจัย</p>
<p>ถ้ำพระยานคร ถนนรพช. ปช. 4033 สามร้อยยอด(กิ่ง) อำเภอ สามร้อยยอด ประจวบคีรีขันธ์ 77120</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เดินป่าระยะสั้น - ชมสัตว์ป่า - ศึกษาระบบนิเวศป่าเบญจพรรณ - ชมพระที่นั่งลูกหาลอุหาสน์ 	 <p style="text-align: center;">ที่มา : ผู้วิจัย</p>
<p>หาดแหลมศาลา ตำบล สามร้อยยอด อำเภอ สามร้อยยอด ประจวบคีรีขันธ์ 77120</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ว่ายน้ำ, เล่นน้ำ - พายเรือแคนู - แล่นปีโป้ง - ศึกษาระบบนิเวศป่าชายหาด - ชื่นชมทัศนียภาพ 	 <p style="text-align: center;">ที่มา : ผู้วิจัย</p>
<p>หาดบางปู ถนนรพช. ปช. 2107 (หุบตาโคตร-บางปู) สามร้อยยอด (กิ่ง) อำเภอสามร้อยยอด ประจวบคีรีขันธ์ 77120</p>	<ul style="list-style-type: none"> - รับประทานอาหารทะเล - ทำเรือไปยังหาดแหลมศาลา - ชมทัศนียภาพ - ชมระบบนิเวศป่าชายหาด 	 <p style="text-align: center;">ที่มา : ผู้วิจัย</p>

ตารางที่ 34 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอสามร้อยยอด (ต่อ)

ชื่อสถานที่และที่ตั้ง	กิจกรรม	รูปภาพ
<p>หาดสามพระยา ตำบล เขาแดง อำเภอ กุยบุรี ประจวบคีรีขันธ์ 77150</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ชมทัศนียภาพ - ชมระบบนิเวศป่าชายหาด - แคมป์ปิ้ง - ว่ายน้ำ , เล่นน้ำ 	 <p style="text-align: center;">ที่มา : ผู้วิจัย</p>
<p>หาดสามร้อยยอด ถนนรพช. ปช.2003 (บ้านปราณบุรี) ตำบลสามร้อยยอด อำเภอ สามร้อยยอด ประจวบคีรีขันธ์ 77120</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ตลาดนัดชมโดย - ทำเรือ ไปยังเกาะนมสาว - สักการะเจ้าแม่นมสาว - เกาะ โคร้า - ธนาคารปูและสาหร่ายทะเล - ชมทัศนียภาพ - ชมระบบนิเวศป่าชายหาด - แคมป์ปิ้ง - ว่ายน้ำ,เล่นน้ำ - ชมวิถีชีวิตการประมงพื้นบ้าน 	 <p style="text-align: center;">ที่มา : ผู้วิจัย</p>
<p>ถ้ำแก้ว สามร้อยยอด กิ่ง ตำบลสามร้อยยอด อำเภอ สามร้อยยอด ประจวบคีรีขันธ์ 77180</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เดินศึกษาถ้ำ - ศึกษาลักษณะธรณีวิทยา หินงอกหินย้อย 	 <p>ที่มา : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เข้าถึงเมื่อ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2562 เข้าถึงได้จาก https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/detail/itemid/36</p>

ตารางที่ 35 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในอำเภอสามร้อยยอด (ต่อ)

ชื่อสถานที่และที่ตั้ง	กิจกรรม	รูปภาพ
<p>ถ้ำไทร ทางหลวงชนบท ปช. 1020 กุยบุรี อำเภอ กุยบุรี ประจวบคีรีขันธ์ 77150</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เดินศึกษาถ้ำ - ศึกษาลักษณะธรณีวิทยา หินงอกหินย้อย 	 <p>ที่มา : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เข้าถึงเมื่อ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2562 เข้าถึงได้จาก https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/detail/itemid/37</p>
<p>ล่องเรือเขาแมว ท่าเรือบ้านเกาะมอญ ม.2 ต.สามร้อยยอด อ. สามร้อยยอด จ. ประจวบคีรีขันธ์</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ล่องเรือชมบัว - ศึกษาระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ - คูนกหากินในพื้นที่ชุ่มน้ำ - พักโฮมสเตย์ของชาวบ้านพร้อม รับประทานอาหารที่เป็นผลิตภัณฑ์จากในทุ่ง - ล่องเรือชมระบบนิเวศเขาหินปูน 	 <p>ที่มา คนสามร้อยยอด เข้าถึงเมื่อ วันที่ 03 มีนาคม 2562 เข้าถึงได้จาก https://www.facebook.com/%E0%B8%84%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A2%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%94-578903352193347/?_tn_ =kC-R&eid=ARDexmdyMWDa4JOsk8I5cZyeZwF87QgN-5v7IL8VOt6q9Ue2kHSDnctdUCrxGtGa8lIGXsN04iBqNQA&hc_ref=ARRhGg1c-zS26UGoDAS6n78A-GIAMy8YEgU9PELyJy444Vt01SrugJhON0cF1_acvnQ&fref=nf</p>

2. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอำเภอสามร้อยยอด

เนื่องจากอาชีพหลักของชาวบ้านในอำเภอสามร้อยยอดนั้นคืออาชีพเกษตรกรและอาชีพประมง ทำให้พื้นที่ในอำเภอสามร้อยยอดนั้นประกอบไปด้วยพื้นที่การเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น นาข้าว สวนมะม่วง ไร่สับปะรด ฯลฯ แต่มีเพียงไม่กี่ที่ในปัจจุบันที่เปิดให้นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปเข้าไปเยี่ยมชมเยือนได้

ตารางที่ 36 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอำเภอสามร้อยยอด

ชื่อสถานที่	กิจกรรม	รูปภาพ
ฟาร์มเห็ดสามร้อยยอด (YSF Academy) 235 หมู่ 5 ศิลาลอย สาม ร้อยยอด ประจวบคีรีขันธ์ 77180	-เก็บเห็ด -เพาะเห็ด -เลือกชมผลิตภัณฑ์จาก เห็ด -ที่พักแบบโฮมสเตย์ (กำลังดำเนินการ)	 ที่มา : ผู้วิจัย

3. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอกุยบุรี

อำเภอกุยบุรีมีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอสามร้อยยอด เป็นอำเภอที่มีอุทยานแห่งชาติถึงสองแห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติป่ากุยบุรี และอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดซึ่งเชื่อมต่อกับพื้นที่ในอำเภอสามร้อยยอด โดยสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอกุยบุรีมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 37 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอกุยบุรี

ชื่อสถานที่และที่ตั้ง	กิจกรรม	รูปภาพ
จุดชมวิวยเขาแดง ตำบล เขาแดง อำเภอกุยบุรี ประจวบคีรีขันธ์ 77150	-เดินป่าไต่เขาระยะ สั้น -ชมวิวกว้าง 360 องศา -เดินศึกษาธรรมชาติรอบ ป่าเขาหินปูน -ชมดวงอาทิตย์ขึ้น	 ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 38 ตารางแสดงสถานท่องเที่ยวในอำเภอกุยบุรี (ต่อ)

ชื่อสถานที่	กิจกรรม	รูปภาพ
<p>คลองเขาแดง อำเภอ กุยบุรี ประจวบคีรีขันธ์ 77150</p>	<p>-ศึกษาระบบนิเวศ ป่าชายเลน ทั้งที่ อุดมสมบูรณ์และ ถูกทำลายโดยการ ทำนาถุ้งในอดีต -ชมนกชายเลนที่ หากินในคลอง ตลอดจนปาก แม่น้ำ</p>	 <p>ที่มา : ผู้วิจัย</p>
<p>อุทยานแห่งชาติกุยบุรี ตำบล กุยบุรี อำเภอ กุยบุรี ประจวบคีรีขันธ์ 77150</p>	<p>-แคมป์ปิ้ง -ศึกษาระบบนิเวศ ป่าดิบแล้ง -ส่องสัตว์ -ชมทัศนียภาพ 217_132411.jpg</p>	 <p>ที่มา : สำนักงานอุทยานแห่งชาติและสัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เข้าถึงเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2562 เข้าถึงได้จาก park.dnp.go.th/dnp/ptascene/1090scene101217_132411.jpg</p>
<p>ที่ทำการอุทยาน แห่งชาติเขาสามร้อยยอด ตำบล เขาแดง อำเภอ กุยบุรี ประจวบคีรีขันธ์ 77150</p>	<p>-จุดให้บริการ ข้อมูลเกี่ยวกับ อุทยานแห่งชาติ เขาสามร้อยยอด ทั้งหมด -มีบริการร้านค้า สวัสดิการ -บริการบ้านพัก</p>	 <p>ที่มา : ChillWithAdi เข้าถึงเมื่อ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ เข้าถึงได้จาก https://pantip.com/topic/37608164</p>

ตารางที่ 39 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอกุยบุรี (ต่อ)

เส้นทางศึกษา ธรรมชาติป่าชาย เลน ตำบล เขาแดง อำเภอกุยบุรี ประจวบคีรีขันธ์ 77150	-ชมทัศนียภาพป่า ชายเลน - ศึกษาระบบ นิเวศป่าชายเลน	
--	--	--

ที่มา : ผู้วิจัย

4. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอำเภอกุยบุรี

ชื่อสถานที่	กิจกรรม	รูปภาพ
ไร่อินทรีซ์ ลุงประสงค์ ทองแผ่น ตำบล สามกระชาย อำเภอกุยบุรี ประจวบคีรีขันธ์ 77150	-เรียนรู้วิถีชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง - เกษตรทฤษฎีใหม่ ตามรอยรัชกาลที่9 -เกษตรผสมผสาน	

ที่มา : ผู้วิจัย

ตอนที่ 6 ผลการสัมภาษณ์นักวิชาการ เจ้าหน้าที่และชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

1. ประเด็นคำถามและผลการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านพื้นที่ชุ่มน้ำ

ผู้ให้การสัมภาษณ์ : อาจารย์ ดร.คนัย ทายตะคุ

ตำแหน่ง : หัวหน้าภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัมภาษณ์เมื่อ : 06/03/2562

6.1 แนวทางการฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของทุ่งสามร้อยยอดในระยะสั้นและในระยะยาว

ทุ่งสามร้อยยอดคือพื้นที่รวมที่ไม่ใช่เพียงแต่พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด การมองพื้นที่เป็นภาพรวมตั้งแต่อดีตเพื่อทำความเข้าใจลักษณะภูมิประเทศและระบบอุทกวิทยาของพื้นที่เพื่อเข้าใจพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดว่ามีความเป็นมาอย่างไรสำคัญต่อการฟื้นฟูทั้งใน

ระยะสั้นและระยะยาว เมื่อทำความเข้าใจระบบของพื้นที่ชุ่มน้ำแล้วก็คือพื้นที่ที่มีน้ำขัง มีช่วงเวลาที่มีปริมาณน้ำมีมากและน้อยตามฤดูกาล ระบบอุทกวิทยาของน้ำในทุ่งสามร้อยยอดมีการรับน้ำมาจากพื้นที่โดยรอบจากน้ำฝนและระบายลงสู่ทุ่งสามร้อยยอด บ้างนั้นมาจากเทือกเขาตะนาวศรีที่ไหลมาตามลำราง ปัจจุบันการที่มีถนนขวางทางน้ำ มีคันนา ขอบบ่อปิดกั้น ไม่ให้น้ำไหลเข้าทุ่ง และพื้นที่เกษตรที่อยู่ระหว่างเส้นทางน้ำและทุ่งสามร้อยยอดมีการนำน้ำไปใช้ เงื่อนไขเหล่านี้คือสิ่งที่ทำให้ปริมาณน้ำในทุ่งมีปัญหา หากมีน้ำเข้าและออกทุ่งในปริมาณที่เหมาะสมก็สามารถฟื้นฟูทุ่งสามร้อยยอดได้ไม่ยาก ประเด็นทางอุทกวิทยาคือประเด็นแรกที่ต้องมีการจัดการก่อนจะพูดถึงการฟื้นฟูพืชพรรณหรือกำจัดพืชต่างถิ่นรุกราน

6.2 แนวทางการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน

การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืนประการที่สำคัญมากเป็นอันดับแรกคือระบบไหลเวียนของน้ำในทุ่งสามร้อยยอด มีการเข้าและออกที่สม่ำเสมอหากมีการเติมน้ำดีเข้าทุ่งส่งผลให้คุณภาพของน้ำดีขึ้น แต่ปัจจุบันการก่อสร้างถนนเพชรเกษมและทางรถไฟสายได้ตัดขวางเส้นทางน้ำที่ไหลมาจากพื้นที่ฝั่งตะวันตกที่จะออกสู่ทะเลอ่าวไทย นอกจากนี้แล้วการทำเกษตรในพื้นที่ด้านตะวันตกของถนนเพชรเกษมในอำเภอสามร้อยยอดมีการใช้น้ำทำให้น้ำที่มาจากพื้นที่ชุ่มน้ำมีน้อยและเป็นน้ำส่วนที่เหลือมาจากกระบวนการเกษตรและพื้นที่ปลูกการเชื่อมต่อของแหล่งน้ำดีเข้าสู่พื้นที่ชุ่มน้ำเขาสามร้อยยอด

6.3 แนวทางการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมความเข้าใจในคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกรที่อาศัยใกล้พื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด

มีการประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์ของพื้นที่ด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ชุ่มน้ำ ไม่ใช่มุ่งนำเสนอเพียงแต่ความสวยงามของบัวหลวงซึ่งเอกสารบางฉบับรายงานว่าเป็นพืชพรรณต่างถิ่น แต่ควรสนับสนุนความเข้าใจระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำทั้งพืชพันธุ์และสัตว์ในพื้นที่ชุ่มน้ำ สัตว์บก สัตว์อพยพ โดยการหาจุดที่มีศักยภาพเช่นเป็นจุดดูนก จุดดูปลาหรือพืชพันธุ์ที่มีลักษณะพิเศษไม่ใช่เพียงแค่การเดินชมทัศนียภาพ อาจมีการสื่อความหมายถึงกระบวนการเกิดพื้นที่ชุ่มน้ำด้วย

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด สนับสนุนให้ปลูกพืชที่ไม่กระทบต่อปริมาณและคุณภาพของน้ำที่จะเข้าสู่พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด เช่น ส่งเสริมการปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยหรือการปลูกพืชที่สามารถอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำได้โดยไม่ต้องปรับแต่งที่ดินเช่นกระจุต ส่งเสริมให้มีการนำผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากพืชในพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีปริมาณมาก เช่นกระจุต เป็นต้น

6.4 แนวทางการออกแบบเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่เหมาะสมในพื้นที่ชุ่มน้ำภายใน อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

มุ่งเน้นกระบวนการให้ความรู้เรื่องธรรมชาติวิทยา โดยอาศัยกระบวนการสื่อ ความหมายในรูปแบบต่าง ๆ ตรวจสอบว่าในพื้นที่มีระบบนิเวศหรือสายพันธุ์ใดที่เป็นเอกลักษณ์ ส่งเสริมให้มีการนำเสนอความพิเศษนี้เพื่อเชิดชูเอกลักษณ์ของพื้นที่ชุ่มน้ำ แล้วหลังจากนี้เน้น ออกแบบเส้นทางศึกษาธรรมชาติอาจกำหนดระยะเวลาเป็นช่วงเวลาว่าควรมีที่ชั่วโมงหรือหากเป็น ฐานที่ใช้เวลานานอาจมีการตั้งแคมป์ห้องเรียนธรรมชาติ ในปัจจุบันมีการเก็บค่าเข้าอุทยาน 40 บาท หากไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีการแนะนำพื้นที่ให้มีการเรียกเก็บเป็นเงิน 200 บาทแต่ได้รับ หนังสือคู่มือพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นภาพอธิบายถึงมีชีวิตในพื้นที่ชุ่มน้ำและอธิบายลักษณะของพืชและ สัตว์นั้นและเมื่อเที่ยวชมพื้นที่ชุ่มน้ำเสร็จนั้นก็เก็บเป็นหนังสือที่เป็นเสมือนของที่ระลึก หากมีการ ทำหนังสือขายนั้นสามารถดาวน์โหลดไฟล์หนังสือไว้ใช้อ่านเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ เป็นต้น

2. ประเด็นคำถามและผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ผู้ให้การสัมภาษณ์ : นายเอกฤทธิ์ ดวงมาลา

ตำแหน่ง : ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

สัมภาษณ์เมื่อ : 27/02/2562

2.1 อุปสรรคการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

ตารางที่ 40 ตารางแสดงประเด็นปัญหาและแนวทางการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดของ อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ประเด็นปัญหา	แนวทางการจัดการของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด
1.แนวเขตอุทยานแห่งชาติทับซ้อนที่ทำกินของราษฎร	-การเร่งรัดดำเนินการตามขบวนการสำรวจพิสูจน์สิทธิ์ ตามมติ ค.ร.ม. 30มี.ย. 2541
ประเด็นปัญหา	แนวทางการจัดการของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด
1.แนวเขตอุทยานแห่งชาติทับซ้อนที่ทำกินของราษฎร	<p>การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังในการจัดการการบุกรุกพื้นที่ที่มีการบุกรุกเพิ่มเติม</p> <p>-การประชาสัมพันธ์ให้ราษฎรในพื้นที่โดยรอบได้รับทราบข้อมูลของทางราชการ รวมทั้งแนวเขตอุทยานแห่งชาติที่ถูกต้องตามกฎหมาย</p> <p>-การตรวจสอบและการให้ความเป็นธรรมกับเอกสารที่ราษฎรนำมาแสดงอย่างตรงไปตรงมาและทำความเข้าใจถึงกรรมสิทธิ์ที่ผู้มีสิทธิ์ในที่ดินที่กล่าวอ้าง</p>
2. การบุกรุกจุดไฟเผาป่า-ทุ่งหญ้า การทำลายบุกรุกพื้นที่ การลักลอบล่าสัตว์ การทำลายทรัพยากรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	<p>- การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง กับผู้ที่กระทำความผิด</p> <p>- การดำเนินการตาม โครงการลาดตระเวนเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ล่อแหลม</p> <p>- การประชาสัมพันธ์ให้ราษฎรในพื้นที่โดยรอบได้เข้าใจในหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเข้าใจในกฎหมายอื่น ๆ</p> <p>- การดำเนินโครงการที่ราษฎรมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบและติดตามผล</p>
4.คุณภาพน้ำในทุ่งสามร้อยยอดและในพื้นที่ชุ่มน้ำอื่นลดลง กลายเป็นน้ำกร่อยหรือน้ำเค็ม	<p>-ศึกษาสาเหตุของความเค็ม</p> <p>- การควบคุมการปล่อยน้ำเสียจากนาทุ่งควรต้องมีระบบบำบัด</p> <p>- ส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งแบบชีวภาพ</p> <p>- ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจการอนุรักษ์</p>
5.ปริมาณน้ำในทุ่งสามร้อยยอดลดลงจนเกิดภัยแล้ง	<p>- ควบคุมการใช้น้ำในทุ่งสามร้อยยอดอย่างเป็นระบบ</p> <p>- การสร้างฝายชะลอที่กักเก็บน้ำ การสร้างประตูเปิดปิดน้ำ การปิดท่อระบายน้ำ ที่มีอยู่แล้ว ไม่ได้ควบคุมให้เป็นระบบ</p> <p>-การขุดลอกลำรางที่ตื้นเขินหรือขุดลอกบางพื้นที่</p>
6. ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	<p>-จัดทำโครงการอบรมความรู้ให้แก่ชุมชน</p> <p>-จัดเวทีชุมชนหรือชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ด้านการอนุรักษ์โดยผู้มีประสบการณ์และผู้รู้</p>

ตารางที่ 41 ตารางแสดงประเด็นปัญหาและแนวทางการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดของ
อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ประเด็นปัญหา	แนวทางการจัดการของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด
7. ขาดการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานส่วนกลางกับหน่วยงานท้องถิ่นและขาดการบูรณาการการทำงานในพื้นที่ชุ่มน้ำ	- จัดตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด - สร้างความเข้าใจกับหน่วยงานให้เข้าใจถึงประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำ - ประสานงานกับจังหวัดให้แต่งตั้งคณะกรรมการ หรืออนุกรรมการเพื่อจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
8. การขาดกลไกที่จะทำให้เกิดการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน	- การกำหนดนโยบาย กำหนดแผนงาน งบประมาณที่ชัดเจนในการดำเนินการ - การส่งเสริมระดับความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำให้ทุกภาคส่วนได้รับทราบ - ประสานงานหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งภาครัฐและท้องถิ่น โดยร่วมกันคิด วางแผน ติดตามและประเมินผล
9. การไม่มีกฎหมายเฉพาะในการบังคับใช้และควบคุมดูแล ขาดการสนับสนุน นโยบายและแผนงาน งบประมาณในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเป็นรูปธรรม	- จัดทำกฎระเบียบ กฎหมายเฉพาะเพื่อใช้ควบคุมกับพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 - กำหนดแผนงาน งบประมาณเฉพาะ - ผลักดันการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุ่มน้ำให้เป็นวาระระดับชาติ - ทำแผนงาน มาตรการจัดการ แนวทางการปฏิบัติในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำเขาสามร้อยยอดเป็นการเฉพาะ

2.2 แนวทางในการฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของทุ่งสามร้อยยอดในระยะสั้นและในระยะยาว

แนวทางในการฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของทุ่งสามร้อยยอดในระยะสั้น

2.2.1 มีการดำเนินการร่วมกับสำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช โดยมีการวางแผนการปลูกบัว เพื่อกิจกรรมการปลูกฟื้นฟูบัวหลวงในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560 รวมถึงการออกแบบติดตามเก็บข้อมูลอัตราการรอดตายและการเจริญเติบโตของบัวที่มีการปลูก นอกจากนี้

สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืชยังสนับสนุนให้ความรู้ วิธีการและอุปกรณ์เก็บข้อมูล ภูมิอากาศ

2.2.2 มีการดำเนินการเก็บข้อมูลรายวันทั้งอุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ ปริมาณน้ำฝน คุณภาพดิน ระดับความสูงของน้ำและค่าความเค็มของน้ำในทุ่งบึงบัว

2.2.3 กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดได้ดำเนินการจัดหาเหง้า บัวหลวงและบัวสาย เพื่อสนับสนุนกิจกรรมปลูกฟื้นฟูบัวหลวงในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2560

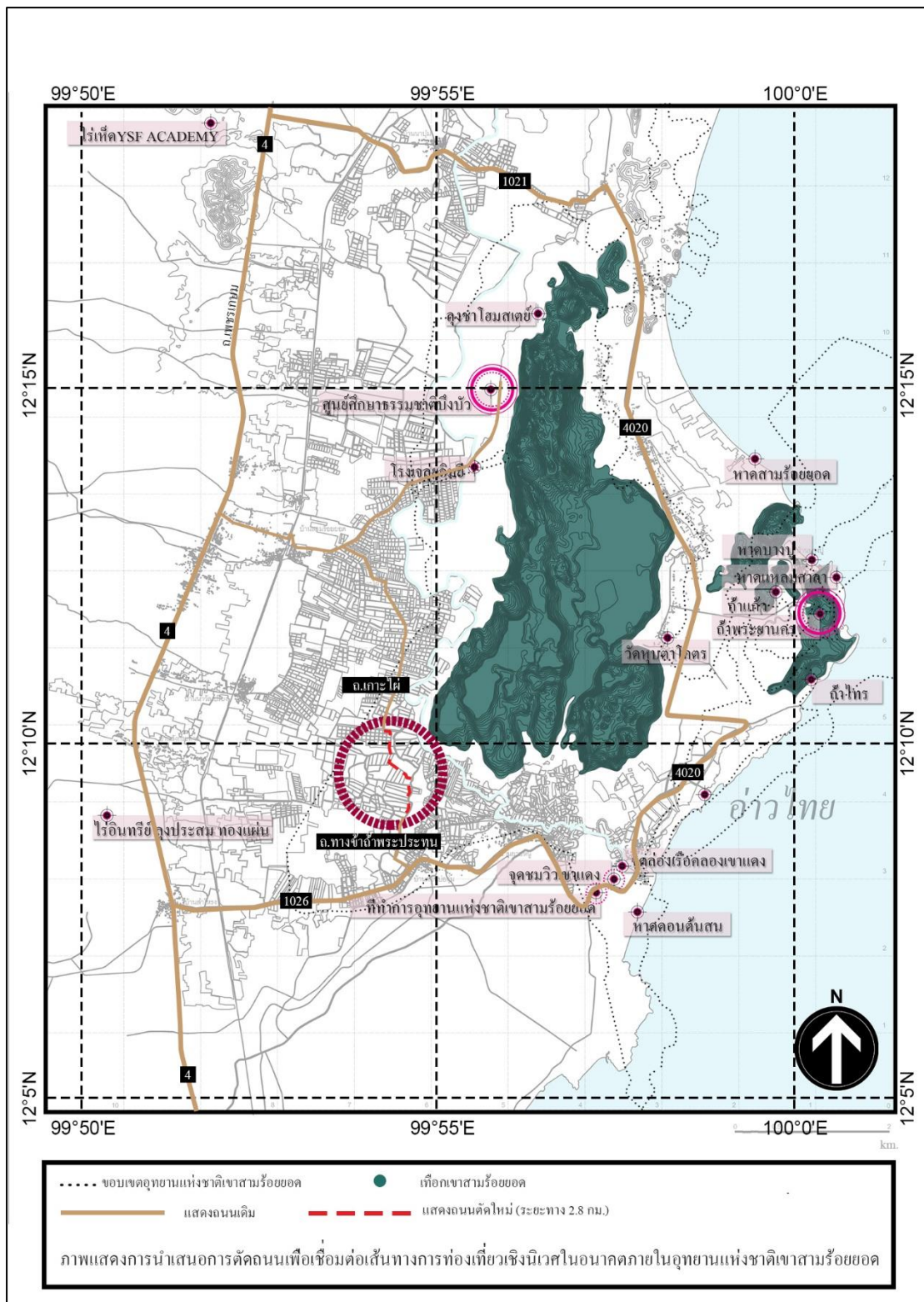
แนวทางในการฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของทุ่งสามร้อยยอดในระยะยาว

2.2.4 สำนักงานอุทยานแห่งชาติโดยส่วนวิจัยและพัฒนาอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติรวบรวมข้อมูลและประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำโครงการศึกษาวิจัยติดตามสถานการณ์ความแห้งแล้งและแนวทางแก้ไขปัญหาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งบึงบัว อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดอย่างบูรณาการ

2.2.5 การดำเนินการปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการพิจารณาพื้นที่ห้ามเลี้ยงสัตว์น้ำที่ใช้ความเค็มในพื้นที่น้ำจืด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2.3 ความเหมาะสมของเส้นทางตัดใหม่สู่บึงบัวคือบริเวณปลายสุดของถนนเกาะไผ่ และถนนบริเวณทางเข้าถ้าพระประทุนเพื่อความต่อเนื่องในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ไม่เหมาะสมเนื่องจากต้องผ่านพื้นที่ที่ประชาชนมีกรรมสิทธิ์ถือครองและผ่านคลองเขาแดงที่อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่เปราะบาง การดำเนินการเป็นไปได้ยากเนื่องจากเป็นพื้นที่ทับซ้อนระหว่างที่ดินขอประชาชนและขอบเขตของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ภาพที่ 33 ภาพแสดงบริเวณการบริการความเหมาะสมของแนวทางในการสร้างถนนเพื่อการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

3. ประเด็นคำถามและผลการสัมภาษณ์ชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

3.1 ลักษณะกายภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน

ลักษณะทุ่งสามร้อยยอดในอดีตเป็นทุ่งโล่งกว้างขนาดใหญ่บางช่วงในหน้าน้ำมีน้ำท่วมขังในหน้าแล้งไม่มีน้ำเข้าทุ่งเนื่องจากระบบชลประทานกักเก็บน้ำยังไม่พัฒนา ทุ่งก็แห้งตามธรรมชาติ ทรัพยากรสัตว์น้ำและพืชในพื้นที่ชุ่มน้ำมีการนำมาทำอาหารเพื่อรับประทาน ยามหน้าแล้งมีการเดินทางข้ามทุ่งด้วยการเดินไปมาหาสู่ระหว่างหมู่บ้าน เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวทุ่งสามร้อยยอด จากการสัมภาษณ์พบว่าในอดีตทุ่งสามร้อยยอดไม่ได้เต็มไปด้วยบัวหลวงอย่างที่เข้าใจกัน บัวในพื้นที่นั้นคือบัวหลวงและบัวสาย ทุ่งสามร้อยยอดเป็นทุ่งแฉม ทุ่งอ้อ โดยเฉพาะคันธูปฤๅษีเป็นพืชที่มาทีหลังเจริญเติบโตได้ดีในน้ำกร่อย

3.2 การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านคมนาคม เศรษฐกิจ ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำทางตอนบนและทางตอนล่างได้รับทราบถึงความเป็นมาของพื้นที่ชุ่มน้ำดังนี้

พื้นที่ชุ่มน้ำทางตอนบนในอดีตในยุคที่ยังไม่ประกาศผนวกพื้นที่ชุ่มน้ำเข้าเป็นทุ่งสามร้อยยอด (พ.ศ.2513) พื้นที่ริมทุ่งที่มีลักษณะไม่ลึกมากมีการทำนาของชาวบ้านในรุ่นปู่ย่าตายายของผู้ที่ให้การสัมภาษณ์ หากเป็นช่วงหน้าแล้ง น้ำในทุ่งนั้นจะแห้งจนสามารถเดินทางด้วยเท้าไปมาหาสู่ได้ระหว่างชุมชนในพื้นที่ชุ่มน้ำตอนบนและพื้นที่ชุ่มน้ำช่วงกลาง ภายหลังที่มีการประกาศเขตอุทยานเพิ่มเติมออกไป ชาวบ้านก็ไม่ได้ทำนาในทุ่งอีกมีเพียงการทำประมงน้ำจืด หาพืชในทุ่งมาประกอบอาหารเช่น นำลำต้นของคันธูปฤๅษีมาทำแกงส้ม ประเภทของปลาที่หาจับได้ในทุ่งสามร้อยยอดได้แก่ปลาช่อน ปลาสลิด ปลานิล ปลาตุ๊กและปลาไหล มีการนำปลาในทุ่งสามร้อยยอดไปขายให้ร้านค้าตามตลาด ปลาไหลคือปลาที่มีราคาสูงกว่าปลาประเภทอื่น ๆ ในช่วงปี พ.ศ.2559 เกิดภัยแล้งในทุ่งสามร้อยยอดน้ำแห้งขอดจนไม่เหลือปลาและพืช ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านพื้นที่ชุ่มน้ำทางตอนบนออกไปรับจ้างหาเงินมาเลี้ยงชีพนอกพื้นที่ เมื่อเวลาผ่านไปจนปัจจุบันในปีพ.ศ.2562 ธรรมชาติเริ่มกลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง พืชที่ชอบน้ำจืดเริ่มกลับมา ปลาไหลก็เริ่มหาได้ สร้างความดีใจให้แก่คนที่พึ่งพาอาศัยทุ่งอีกครั้ง

พื้นที่ชุ่มน้ำทางตอนล่าง บริเวณ ม.2 บ้านเกาะมอญ บรรพบุรุษของชาวบ้านที่นี่มีเชื้อสายมอญดั้งเดิมอพยพมาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่อุทิศ พื้นที่บริเวณนี้อยู่ในทุ่งสามร้อยยอดทอดทางตอนกลางก่อนไปทางล่างมีการทำอาชีพแกะสลักหินพระธาตุ เลี้ยงกุ้งมีทั้งกุ้งกุลาดำ กุ้งก้ามกราม และกุ้งขาว มีการเลี้ยงปลากระพง และนอกจากนี้ยังมีการทำประมงน้ำจืดและประมงน้ำกร่อย ประเภทของปลาที่ชาวบ้านหาได้มีลักษณะชนิดเช่นเดียวกับพื้นที่ชุ่มน้ำทางตอนบนอันได้แก่ ปลา สลิด ปลาช่อน ปลาดุก ปลานิล ปลาไหลมีการทำอุปกรณ์ประมงพื้นบ้านที่ดัดแปลงมาจากวัสดุธรรมชาติในอดีตที่ยังสามารถขึ้นเขาสามร้อยยอดไปตัดไม้ตัดไม้มาได้แต่ปัจจุบันเมื่อการประกาศเขตอุทยานทั้งบริเวณเทือกเขาสามร้อยยอดและพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดจึงไม่สามารถนำวัสดุดิบเหล่านั้นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือทำมาหากินได้ จำเป็นต้องมีการดัดแปลงใช้วัสดุที่สามารถหาซื้อได้ง่ายมาทำอุปกรณ์ เช่น "ลัน" ที่ใช้สำหรับล่อปลาไหล ในอดีตใช้ไม้ไผ่ที่มีลักษณะกลวงใส่เหยื่อ และฝังในดินเพื่อล่อให้ปลาไหลมาติดกับแต่ปัจจุบันมีการใช้ท่อPVCเนื่องจากหาซื้อได้ง่ายและไม่ผิดกฎหมาย

3.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้องของการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำมีลักษณะเป็นอย่างไร

พื้นที่ชุ่มน้ำทางตอนบนในพื้นที่ชุมชนบ้านหน้าทุ่งใกล้กับหน่วยพิทักษ์เขาคันกระไดมีวิถีชีวิตที่ค่อนข้างเรียบง่ายพอมีพอกิน มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดำเนินการโดยคนในหมู่บ้าน ดำเนินการที่พิถีพิถันในปริมาณไม่มากเกินไปเนื่องจากรักความสงบ ไม่มีการนำพื้นที่ชุ่มน้ำไปเป็นพื้นที่เกษตรหรือการปรับพื้นที่ชุ่มน้ำให้เป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เพราะต้องการอนุรักษ์ให้พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นทุ่งน้ำจืด ทกทุ่งสามร้อยยอดเป็นทุ่งน้ำจืดคุณภาพน้ำดีชาวบ้านในบริเวณนี้ก็สามารถพึ่งพาทุ่งสามร้อยยอดเป็นแหล่งหล่อเลี้ยงชีวิตเช่นเดียวกับที่บรรพบุรุษของพวกเขาได้ดำเนินมา ในพื้นที่ชุมชนเป็นบริเวณเชิงเขาสามร้อยยอดทางเหนือด้านตะวันตกหันหน้าเข้าหาทุ่งสามร้อยยอด ชาวบ้านได้เล่าว่าบางวันนั้นมีสัตว์ป่าลงมาเชิงเขาเพื่อกินน้ำแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ที่มีความสงบการพัฒนายังไม่เข้าถึงมากส่งผลดีต่อสัตว์ป่าที่อยู่อาศัยทั้งบนเขาสามร้อยยอดและในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดเอง เป็นภาพที่ชาวบ้านในพื้นที่นี้อายการอนุรักษ์ไว้ไม่ยอมให้สูญหายไป

พื้นที่ชุ่มน้ำทางตอนล่างมีการประชาสัมพันธ์ต่อชุมชนให้ทำความเข้าใจถึงการขอความร่วมมือในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำเอาไว้เพราะพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นเสมือนแหล่งทรัพยากรที่สำคัญมี

สินค้าทางประมงที่หลากหลาย มีกิจกรรมการฟื้นฟูลำรางลอกคลองซึ่งเป็นทางระบายน้ำจากพื้นที่ชุ่มน้ำเขาสามร้อยยอดสู่คลองเขาแดงเพื่อลอกตะกอนในแหล่งน้ำที่ทำให้คลองตื้นเขิน มีการฟื้นฟูบัวหลวงในพื้นที่น้ำจืดคือบริเวณ ใกล้กับเขาแมวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยทั้งหมดนี้ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการ โดยการขอความร่วมมือร่วมใจจากคนในชุมชน ม.2 ต.สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์

3.4 ทศนคติต่อการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดเป็นอย่างไร

ชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่างให้ความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าต้องการที่จะอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำเอาไว้เนื่องจากมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในหลายๆด้าน ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ ร้องค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างทั่วถึงให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่

3.5 ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดเป็นอย่างไร

การท่องเที่ยวมาซึ่งรายได้ให้แก่ชาวบ้านซึ่งเป็นเรื่องที่ชาวบ้านยินดี แต่บางพื้นที่นั้นก็ต้องการปริมาณที่ไม่ล้นเกินความสามารถในการรองรับเนื่องจากต้องการดำเนินการตามรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจังและการประกอบอาชีพอื่นอยู่แล้วคือชุมชนในพื้นที่ชุ่มน้ำทางตอนบน แต่ในพื้นที่ชุ่มน้ำทางตอนล่างบริเวณ ม.2 นั้นมีความต้องการให้พื้นที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีคนรู้จักเนื่องจากเพิ่งเปิดตัวได้ไม่นานและชาวบ้านมีความภูมิใจในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ ทั้งผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวคือล่องเรือเขาแมวที่ชาวบ้านเป็นดำเนินการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อปลูกบัวหลวงและมีผลิตภัณฑ์อื่นเช่น หินพระธาตุแกะสลักเป็นงานฝีมือของคนในท้องถิ่นและนำเสนอวิถีชีวิตการเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นต้น

3.6 ปัญหาด้านการจัดการการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง

ชุมชนในพื้นที่ชุ่มน้ำทางตอนบนเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างเงียบสงบได้ชื่อว่าเป็นเมืองลับแลแห่งสามร้อยยอดมีการเข้าถึงที่ค่อนข้างลำบากบางช่วงเป็นถนนลาดยางมะตอยแต่บางช่วงนั้นเป็นถนนดินแดงหากมาในช่วงฤดูฝนรถยนต์ขนาดเล็กไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก และการวางระบบเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่นี้ยังไม่ทั่วถึงและเป็นรูปแบบที่ชัดเจนเนื่องจากบางหลังคาเรือนที่ต้องการเข้าร่วมเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์ยังขาดความรู้ความเข้าใจ

ในพื้นที่ชุ่มน้ำตอนล่างบริเวณหมู่บ้านเกาะมอญยังไม่พบปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวแต่มีเพียงประเด็นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยังไม่ค่อยมีผู้คนรู้จัก

3.7 ข้อเสนอและความต้องการของชุมชนต่อพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดและการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

ความต้องการของชุมชนคือต้องการการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์และใช้งานพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเกิดประสิทธิภาพและหลักการหรือการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดำเนินการ

บทที่ 5

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ทั้งการรวบรวมข้อมูล ทักษะภูมิและปฐมภูมิโดยการสำรวจพื้นที่และการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์พื้นที่เพื่อตอบคำถามที่ตั้งไว้ในตอนต้นอันได้แก่ ความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด บทบาทและคุณค่าของทุ่งสามร้อยยอด และสาเหตุใดบ้างที่ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดเสื่อมโทรม ลักษณะการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำ ตลอดจนหาแนวทางในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน โดยจะกล่าวถึงประเด็นหลักดังต่อไปนี้

1. คุณค่าและบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด
 2. ลักษณะการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด
 3. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 4. อุปสรรคและปัญหาในการดำเนินการอนุรักษ์และจัดการพื้นที่
 5. ข้อเสนอผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่
- โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. คุณค่าและบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

1.1 คุณค่าและบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดเชิงนิเวศวิทยา

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด นั้นมีความหลากหลายมีระบบนิเวศที่เชื่อมต่อกัน พื้นที่ชุ่มน้ำมีความสำคัญต่อระบบชีววิทยาเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรวมพันธุกรรมของสายพันธุ์พืชและสัตว์ เป็นที่อยู่อาศัยของพืชหลากหลายชนิด ทั้งสัตว์ปีก สัตว์บก สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์น้ำ นอกจากนี้แม้ว่าสัตว์บางชนิดไม่ได้อยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดตลอดเวลา มีเพียงบางช่วงเวลาที่มาพักอาศัย อาจเพียงบางฤดูกาลที่ใช้พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดเป็นแหล่งพักพิงชั่วคราว แหล่งหลบภัย แหล่งวางไข่ของนกอพยพในช่วงฤดูหนาว สำหรับนกประจำถิ่นในพื้นที่ทุ่งสามร้อยยอดนั้น ทุ่งแห่งนี้สำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่เต็มไปด้วยอาหารในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปลาเล็ก พืช หัวพืชหรือแม้แต่แมลง นับว่าเป็นพื้นที่ที่เอื้อให้วัฏจักรวงจรชีวิตของสัตว์และพืช ได้สืบพันธุ์และขยายพันธุ์เป็นแหล่งอาศัย

ของสัตว์หลากหลายชนิดเช่นปลาสด ปลาไน ปลาควัก ปลาไหล กบ แมลงและสัตว์น้ำอื่น ๆ อีกหลากหลายสายพันธุ์และพืชพรรณหลากหลายรูปแบบ

สิ่งเหล่านี้สัมพันธ์กันเนื่องจากเกิดเป็นแหล่งส่งผ่านและถ่ายเทธาตุอาหารรวมถึงมวลชีวภาพให้แก่ระบบนิเวศอื่น ๆ เป็นห่วงโซ่อาหารขนาดใหญ่อันอุดมสมบูรณ์ที่นอกจากจะเพียงพอต่อสัตว์ภายในพื้นที่ชุ่มน้ำแล้วยังเอื้อประโยชน์ต่อสังคมสัตว์ในป่าเบญจพรรณ ป่าดิบเขาที่มีระบบนิเวศที่เชื่อมต่อกันบริเวณเทือกเขาสามร้อยยอด ตัวอย่างห่วงโซ่อาหารเช่น สัตว์หน้าดิน จำพวกไส้เดือน หอยเป็นอาหารให้กับสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปลา ปู นอกจากนี้สัตว์ในห่วงโซ่อาหารที่อยู่ในต่ำกว่ายังมีการกินพืชที่อยู่ในทุ่งสามร้อยยอดยังมีการกินมูลของสัตว์ที่เข้ามาหากินแล้วถ่ายลงไปยังพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น นกที่มากินตามพงหญ้า วัว ควายที่ชาวบ้านเลี้ยงให้หากินในทุ่ง เป็นต้น

ภาพที่ 34 ภาพแสดงตัวอย่างการหาอาหารของนกบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ

ข้อมูลข้างต้นยิ่งปรากฏให้เห็นชัดว่าระบบห่วงโซ่อาหารของพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมีความบทบาทและสำคัญในเชิงนิเวศวิทยา หากพื้นที่ชุ่มน้ำหรือป่ายังสมบูรณ์มากเท่าไรเหล่าสัตว์และพืชก็จะอุดมสมบูรณ์เท่านั้น คุณประโยชน์ต่อมนุษย์เป็นดังมรดกทางธรรมชาติที่ส่งต่อจากบรรพบุรุษสู่ชนรุ่นหลังให้มีห้องศึกษาธรรมชาติขนาดใหญ่อันจะหาได้ยากในปัจจุบัน

ประเด็นความหลากหลายของชนิดพันธุ์ในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดนั้น พื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดกว่า 98.8 ตารางกิโลเมตรมีระบบนิเวศที่เชื่อมต่อกันเป็นที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่ให้แก่สัตว์และพืชนานาชนิด จากข้อมูลจากรายงานสถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเล่มที่ 4 เรื่อง พื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งเขียนโดยภาคชีววิทยาประมง คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้แสดงข้อมูลให้เห็นถึงความหลากหลายทางสายพันธุ์ดังนี้ พบนกประจำถิ่นและนกอพยพกว่า 316 ชนิดทั้งที่เป็นนกน้ำและนกกบก พบสัตว์เลื้อยคลานด้วยนมที่อาศัยบนเขาหินปูน หรือพื้นที่ป่าดิบเขา บางชนิดลงมาหาอาหารในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดเช่นเสือปลา บางชนิดมากินน้ำที่ริมเขาที่มีพื้นที่ติดต่อกับพื้นที่ชุ่มน้ำคือ เลียงผา โดยรวม

พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมกว่า 14 ชนิด ประเภทสัตว์เลื้อยคลานที่มีการอาศัยทั้งในพื้นที่ชุ่มน้ำหรือบริเวณป่าดิบเขาพบมากกว่า 35 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกหรือสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำเป็นสัตว์ที่อาศัยทั้งในน้ำและบนบกทั้งที่อาศัยในทุ่งน้ำจืด พื้นที่ชุ่มน้ำกร่อยและน้ำเค็มพบมากกว่า 21 ชนิด ปลาที่พบในปริมาณมากและชุกชุมได้แก่ ปลานิล ปลาสลิด ปลาช่อนและปลาชนิดอื่นอีกกว่า 34 ชนิด สังกมพืชภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดแบ่งออกเป็นสังคมพืชกว่า 5 สังคมพืชอันได้แก่ สังคมพืชทุ่งน้ำจืด สังคมพืชป่าชายเลน สังคมพืชทุ่งดอนตะกาด สังคมพืชป่าเขาหินปูน และสังคมพืชหุบเขาจากทั้งหมดนี้รวมแล้วกว่า 134 ชนิด นอกจากนี้ยังมีแปลงกักต้อนพืช 17 ชนิด มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมจำพวกแมลง 30 ชนิด ไม่เพียงเท่านั้น ยังมีสัตว์น้ำอื่นที่นอกเหนือจากปลาได้แก่ กุ้ง กั้ง และปู 20 ชนิดและมีหอย หมีก 4 ชนิด ได้มีการรายงานถึงชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามตลอดจนเสี่ยงแก่การสูญพันธุ์ดังนี้ นกที่อยู่ในสถานภาพ ใกล้สูญพันธุ์ (EN) 2 ชนิด มีแนวโน้มนกใกล้สูญพันธุ์ (VU) 7 ชนิด และมีสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (NT) 8 ชนิด นอกจากนี้ยังมีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคามอีก 1 ชนิด

จากการที่พื้นที่ชุ่มน้ำเขาสามร้อยยอดได้รับการจดทะเบียนให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติตามอนุสัญญาแรมซาร์ไซท์ เนื่องจากผ่านเกณฑ์เฉพาะในด้านที่เป็นตัวแทนและเอกลักษณ์ของพื้นที่ในระดับเขตชีวภูมิศาสตร์คาบสมุทรมลายัน โดยพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดผ่านเกณฑ์ดังกล่าว 5 เกณฑ์จาก 2 ประเภทดังนี้

หลักเกณฑ์ 2 เกณฑ์ทั่วไปสำหรับใช้พืชหรือสัตว์ในการจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ

เกณฑ์ 2a เป็นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์หรือสายพันธุ์ที่หายากและอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มนกใกล้สูญพันธุ์หรือใกล้สูญพันธุ์ เป็นที่อยู่อาศัยของประชากรพืชและสัตว์ดังกล่าวมากกว่าหนึ่งชนิดพันธุ์ในจำนวนหนึ่ง

เกณฑ์ 2b มีคุณค่าพิเศษในการดำรงความหลากหลายของพันธุกรรมและระบบนิเวศของภูมิภาคเนื่องเพราะคุณภาพและลักษณะพิเศษของสายพันธุ์ในพื้นที่นั้น

เกณฑ์ 2c มีคุณค่าพิเศษในฐานะที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสายพันธุ์พืชและสัตว์ในช่วงสำคัญของวงจรชีวิต

หลักเกณฑ์ 3 เกณฑ์เฉพาะสำหรับการใช้นกน้ำในการจำแนก

เกณฑ์ 3a เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่ตามปกติสามารถรองรับให้น้ำ 20,000 ตัวอยู่ได้ตลอดเวลา

เกณฑ์ 3b เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่ตามปกติสามารถรองรับให้น้ำจำนวนพอสมควรจากกลุ่มที่มีความสำคัญซึ่งเป็นดัชนีแสดงคุณค่าความอุดมสมบูรณ์หรือความหลากหลายของพื้นที่ชุ่มน้ำสามารถอยู่ได้ตลอดเวลา

ทั้งนี้พืชและสัตว์ที่อยู่ในเกณฑ์พิจารณาของพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดมีดังนี้ ในประเภทที่ถูกคุกคามอย่างหนัก ได้แก่ เสือปลา สายพันธุ์พืชที่หายากมี 2 ชนิด คือ สรัสจันทรและผักแขยงสยาม สัตว์น้ำที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามอย่างหนัก คือ ปลาตุ๊กตุนอกจากนี้นกที่สำคัญที่เข้าข่ายเกณฑ์ของอนุสัญญาแรมซาร์ ได้แก่ นกพงแมนจูเรียและนกกกระยางแดงซึ่งอยู่ในสถานภาพถูกคุกคามอย่างหนักเช่นกัน

ภายในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดที่มีขนาดพื้นที่รวม 98.08 ตารางกิโลเมตร มีระบบนิเวศที่แบ่งได้หลักๆเป็น 2 ประเภทได้แก่ ระบบนิเวศป่าบกและระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยระบบนิเวศป่าบกคือบริเวณ เทือกเขาสามร้อยยอดตลอดจนบริเวณภูเขาบริเวณหุบเขาจันทร เขาร้าง เขาเทียนและเกาะแก่งต่าง ๆ ทั้ง 6 เกาะ อันได้แก่ เกาะโครา เกาะระวิง เกาะระวาง เกาะสาว เกาะสัตกูด เกาะจั่นก เป็นต้น พื้นที่ตามยอดเขามีลักษณะเป็นป่าดิบเขาพบพืชพรรณที่สามารถทนต่อความแล้งได้ดีเนื่องจากพื้นเป็นเขาหินปูนไม่อุ้มน้ำทำให้พืชมีการปรับลดใบที่คายน้ำเหลือเพียงหนามเพื่อลดการระเหยความชื้น ส่วนพืชในหุบเขาเป็นพืชที่ได้รับสารอินทรีย์ที่ค่อนข้างสมบูรณ์จึงมีลักษณะทั่วไปตามพืชที่พบได้ในป่าดิบเขา

ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำเมื่อจำแนกออกตามประเภทสามารถแบ่งได้ถึง 10 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

(1) ห้วงทะเลน้ำตื้น อันได้แก่บริเวณชายหาดตั้งแต่เขากะโหลกทางตอนเหนือจนถึงเขาร้างทางตอนใต้ระยะทางกว่า 30 กิโลเมตร

(2) ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล หน้าผา โขดหิน

(3) ระบบนิเวศชายหาดและหาดทราย

(4) หาดโคลนและหาดเลน

(5) ระบบนิเวศป่าชายเลน

(6) ระบบนิเวศที่ลุ่มน้ำกร่อย ดอนตะกาด

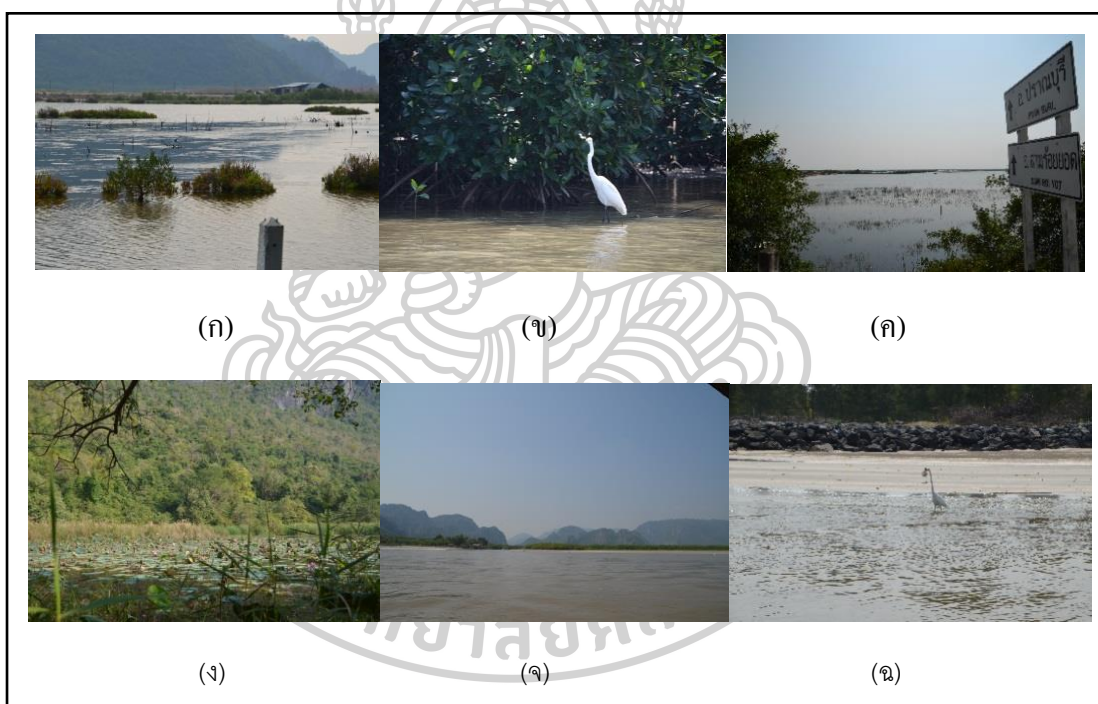
(7) ทางน้ำ ลำคลอง ลำราง

(8) ทุ่งน้ำจืด

พื้นที่ชุ่มน้ำที่ถูกปรับสภาพโดยมนุษย์

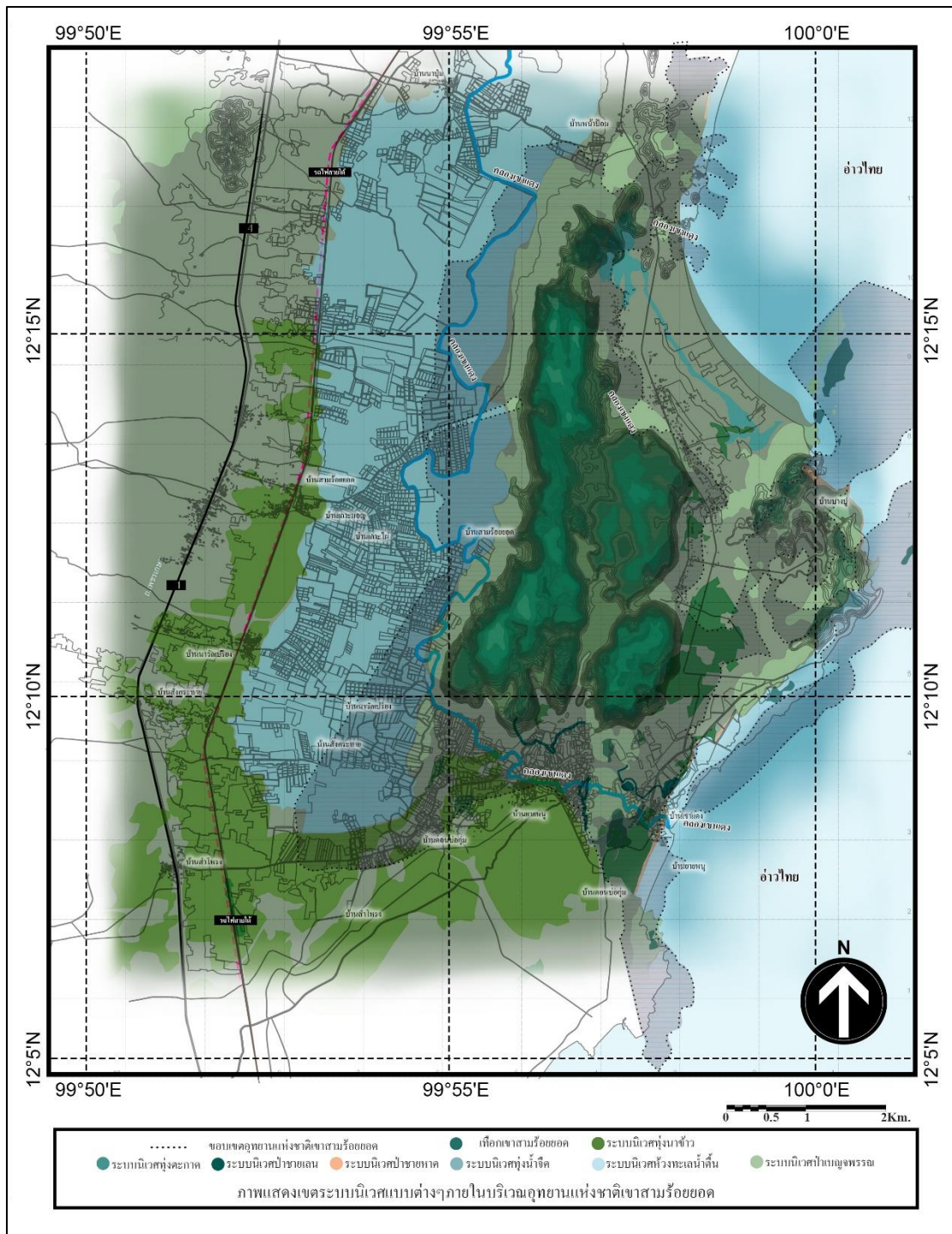
(9) นาข้าว

(10) นาเกลือ บ่อปลา

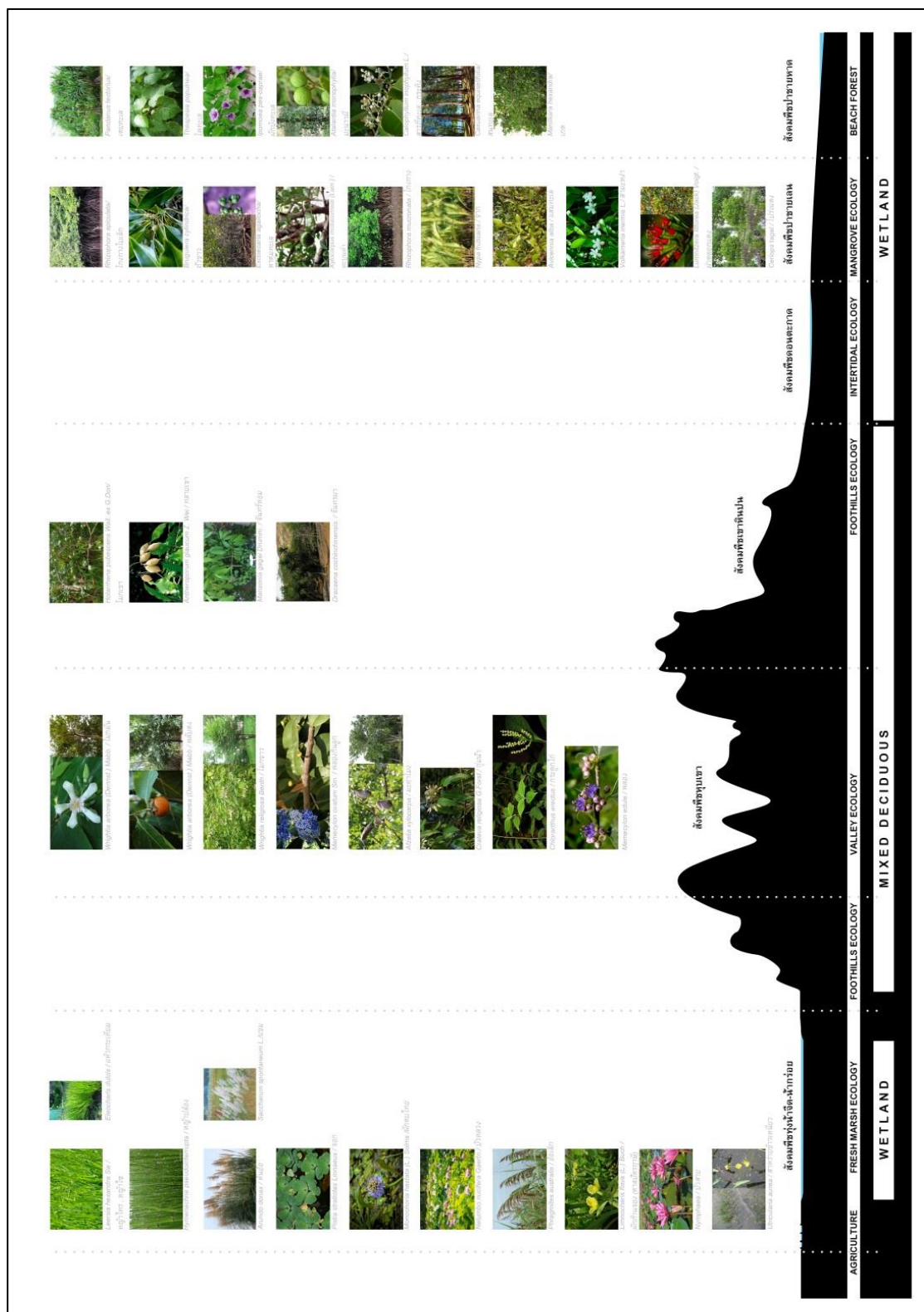
ภาพที่ 35 ภาพแสดงพื้นที่อยู่อาศัย หากิน ทำรัง ของนกนานาชนิด

จากภาพที่ 34 แสดงให้เห็นถึงพื้นที่ชุ่มน้ำรูปแบบต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ตามชนิดหลากหลายที่ได้กล่าวไปข้างต้น ในภาพนี้รูป (ก) เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำแบบทุ่งตะกาดตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเทือกเขาสามร้อยยอด ภาพ (ข) คือบริเวณป่าชายเลนคลองเขาแดง ภาพ (ค) บึงบัว ภาพ (ง) บึงบัวส่วนที่ติดกับเทือกเขาสามร้อยยอด ภาพ (จ) และ (ฉ) คือบริเวณปากแม่น้ำคลองเขาแดง

ภาพที่ 36 ภาพแสดงระบบนิเวศประเภทต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ภาพที่ 35 ได้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยให้สัตว์แต่ละชนิดที่มีความต้องการแตกต่างกันได้อยู่อาศัยตามเงื่อนไขในการดำรงชีพของสิ่งมีชีวิตแต่ละประเภททั้งพืช สัตว์ หรือแม้แต่มนุษย์ที่ใช้พื้นที่ชุ่มน้ำบางส่วนเป็นแหล่งทรัพยากรและใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ

ภาพที่ 37 ภาพแสดงสังคมพืชในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดซึ่งจำลองภาพตามการตัดขวางในแนวตะวันตกไปสู่อุทิศตะวันออก

สัตว์ป่า

สัตว์น้ำ

สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

สัตว์ปีก/แมลง

สัตว์น้ำ/แมลง

AGRICULTURE **FRESH MARSH ECOLOGY** **FOOTHILLS ECOLOGY** **VALLEY ECOLOGY** **FOOTHILLS ECOLOGY** **INTERSTITIAL ECOLOGY** **MANGROVE ECOLOGY** **BEACH FOREST**

WETLAND **MIXED DECIDUOUS** **WETLAND**

ภาพที่ 38 ภาพแสดงสังคมสัตว์ภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดโดยการจำลองภาพตัดขวางในแนวตะวันตกและตะวันออก

ภาพที่ 36 – 37 เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของพืชและสัตว์ในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด ซึ่งภาพทั้งสองได้ตัดขวางในแนวตะวันออกและตะวันตก ภาพนี้แสดงให้เห็นซึ่งถิ่นที่อยู่อาศัยหลักของพืชและสัตว์ในพื้นที่ เป็นภาพที่แสดงให้เห็นว่าในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและบริเวณข้างเคียงอุทยานแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์และพืช

1.2 คุณค่าและบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดเชิงวิถีชีวิตและสังคม

ชุมชนที่อาศัยในพื้นที่ชุ่มน้ำและรอบ ๆ พื้นที่ชุ่มน้ำพึ่งพาอาศัยทุ่งสามร้อยยอดแห่งนี้มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจากหลักฐานที่ปรากฏในภาพเขียน โบราณ 3,000 - 5,000 ปีมาแล้ว มีการพึ่งพาทรัพยากรในทุ่งเพื่อเป็นอาหาร รวมถึงนำมาค้าขายหาเลี้ยงชีพ มีลักษณะแนวทางการจับสัตว์น้ำที่มีความเฉพาะ เช่นการใช้ค้ำน้ำและจมวกในการจับปลา ใช้คันในการดักจับปลาไหล นอกจากนี้มีการเก็บพืชในพื้นที่ชุ่มน้ำนำไปประกอบอาหาร นำไปขายเพื่อนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว นอกจากนี้สัตว์น้ำและพืชแล้วยังมีสมุนไพรที่ใช้นำมาปรุงยาอีกมากมายหลายชนิด ในอดีตทุ่งสามร้อยยอดมีหมอชาที่นำสมุนไพรมาปรุงยารักษาอาการเจ็บป่วยของคนในชุมชน แต่เมื่อความเจริญของยาแผนปัจจุบันมีมากขึ้น งานสาธารณสุขเจริญขึ้น ยาสมุนไพรและหมอชาวบ้านก็เริ่มมีความจำเป็นน้อยลงเพราะชาวบ้านหันเข้าสู่การรักษาด้วยแพทย์และยาแผนปัจจุบัน และอีกสาเหตุหนึ่งคือหมอเริ่มมีอายุมากและเสียชีวิตโดยที่ไม่ได้ถ่ายทอดตำราจึงเป็นเหตุให้ยาพื้นบ้านตายไปพร้อมกับหมอผู้มีความรู้ฉบับภูมิปัญญา

ภาพที่ 39 ภาพแสดงลันซึ่งเป็นอุปกรณ์ดักจับปลาไหลพื้นบ้านของชาวบ้านรอบทุ่งสามร้อยยอด
ที่มา : ฐานข้อมูลเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน เข้าถึงเมื่อ วันที่ 3 มีนาคม 2562 เข้าถึงได้จาก

http://www.sac.or.th/databases/traditional-objects/th/equipment-detail.php?ob_id=72

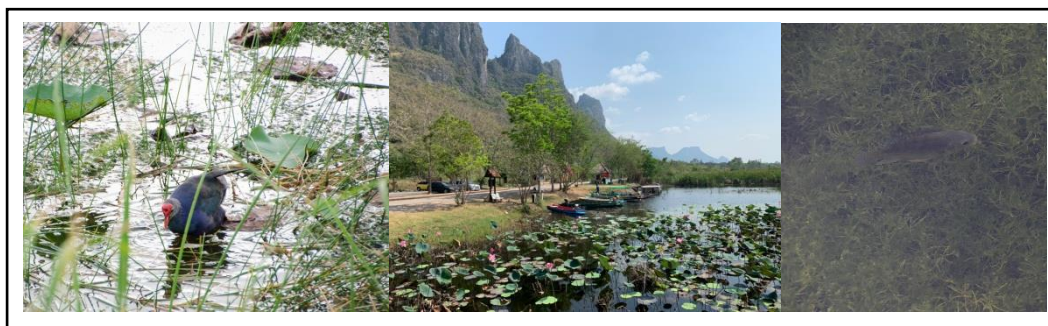
การปลูสัตว์ทั้ง โคนมและ โคนเนื้อเป็นอาชีพอันดับต้นๆของคนในพื้นที่อำเภอสามร้อยยอดและอำเภออุบลราชธานีพืชซึ่งเป็นอาหารสัตว์เหล่านี้ในพื้นที่ชุ่มน้ำนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ

อาชีพปลูกล้วย ด้านอาชีพเกษตรมีการใช้น้ำจากพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดในการเกษตรรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้การที่พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดมีคุณค่าทางด้านนันทนาการมีภูมิทัศน์ที่สวยงามยังก่อให้เกิดรายได้ต่อชาวบ้านในพื้นที่เนื่องจากมีอาชีพล่องเรือนำเที่ยวที่พานักท่องเที่ยวไปชมบัวและทัศนียภาพที่สวยงามภายในทุ่งสามร้อยยอด

ภาพที่ 40 ภาพแสดงลักษณะการเลี้ยงโคของประชาชนที่อาศัยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

ความสำคัญอีกประการที่มีความสำคัญยิ่งไม่เพียงต่อชุมชนที่อาศัยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดแต่มีความสำคัญต่อการศึกษาด้านชีววิทยาต่อมนุษยชาติ ต่อเยาวชน นักเรียน นักศึกษา บุคคลทั่วไป เป็นดั่งมรดกทางธรรมชาติ ทุ่งสามร้อยยอดเป็นทุ่งแอมอที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ที่หลงเหลืออยู่เพียงแห่งสุดท้ายเนื่องจากเป็นทุ่งน้ำจืดที่มีขนาดใหญ่ เป็นที่อยู่อาศัยของพืชสัตว์น้อยใหญ่นานาชนิดค้นกลางด้วยภูเขาหินปูนที่มีระบบนิเวศแบบป่าดิบเขา ป่าดิบแล้งและป่าเบญจพรรณ นอกจากนี้พื้นที่ระหว่างเทือกเขาและทะเลเป็นพื้นที่น้ำทะเลท่วมขัง เกิดเป็นทุ่งตะกาดที่มีพืชและสัตว์อาศัย เช่น ทุ่งชะคราม ปู ปลา นกกระยาง นกกระแตแต้แว๊ด ซึ่งอาศัยและหาอาหารเป็นพื้นที่ เชื่อมต่อกับทะเลมีหลากหลายประเภท ทั้งป่าชายหาด หาดหิน ป่าชายเลน ดังนั้นนับได้ว่ามีความหลากหลายทางรูปแบบระบบนิเวศและทุ่งน้ำจืดขนาดใหญ่ที่อยู่ใกล้ชายฝั่งนี้มีเอกลักษณ์ทางภูมิประเทศ เกิดภูมิทัศน์ที่สวยงามและแปลกตาเป็นแหล่งนันทนาการที่มีคุณภาพสามารถเข้าชมได้ทุกฤดูกาล

ภาพที่ 41 ภาพแสดงทัศนียภาพบริเวณหน้าที่ทำการศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัว

1.3 คุณค่าและบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ในยุคโบราณ 3,000-5,000 ปีมาแล้ว ได้มีการบันทึกภาพเขียนสีโบราณที่อยู่บนเทือกเขาสามร้อยยอดใกล้กับทุ่งสามร้อยยอดเป็นภาพที่ได้เขียนถึงเรื่องราววิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในยุคโบราณเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่ยืนยันถึงประวัติศาสตร์ของพื้นที่ที่วิถีชีวิตผูกพันกับทุ่งสามร้อยยอดและการปลุกสัตว์ที่มีการสืบทอดวิถีชีวิตนี้ถึงปัจจุบัน รวมไปถึงตำนานเรือสำเภากินโบราณอันเป็นที่มาของสามร้อยยอด ตามตำนานได้เล่าว่าในยุคที่น้ำทะเลยกตัวสูงขึ้นบริเวณที่เป็นเทือกเขาสามร้อยยอดนั้นคือเกาะแก่งน้อยใหญ่กลางทะเล มีเรือสำเภากินโบราณแล่นผ่านบริเวณเทือกเขาสามร้อยยอดในขณะที่พายุพัดโหมกระหน่ำทำให้เรือสำเภากินชนเข้ากับหินโสโครกจนเป็นเหตุให้เรืออับปางจากลูกเรือที่มีกว่าพันชีวิต รอดชีวิตเพียง 300 กว่าชีวิต และออกเสียงเปลี่ยนไปจนเป็นสามร้อยยอดในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีตำนานอื่น ๆ อีกที่เกี่ยวข้องเช่น ตำนานของเกาะนมสาว ตำนานตามองถ่าย เป็นต้น

ตามการบันทึกอื่น ๆ ได้มีการบันทึกว่ามีถึง 3 กษัตริย์ด้วยกันที่ได้เสด็จประพาสทุ่งสามร้อยยอดซึ่งมีภูมิทัศน์อันงดงามและมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมเพื่อการสำราญพระทัย นันทนาการ ตกปลา อันได้แก่ พระเจ้าเสือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเอกาทศรถและต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้รับทรงสั่งให้สร้างพระที่นั่งอุหาคฤหาสน์ ก่อนหน้ารัชกาลที่ 5 นั้นเจ้าพระยานครผู้ปกครองเมืองนครศรีธรรมราชที่เดินทางไปราชกาลยังเมืองหลวงคือกรุงศรีอยุธยาในขณะนั้น เป็นผู้ค้นพบได้แกะพักเพื่อหลบพายุที่เข้าฝั่งและได้สร้างบ่อน้ำไว้บริเวณทางเดินขึ้นถ้ำพระยานคร ซึ่งถ้ำพระยานครนี้อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของทุ่งสามร้อยยอดเป็นที่ทราบอันดีว่ามีชื่อเสียงทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี

1.4 คุณค่าและบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดด้านอื่น ๆ

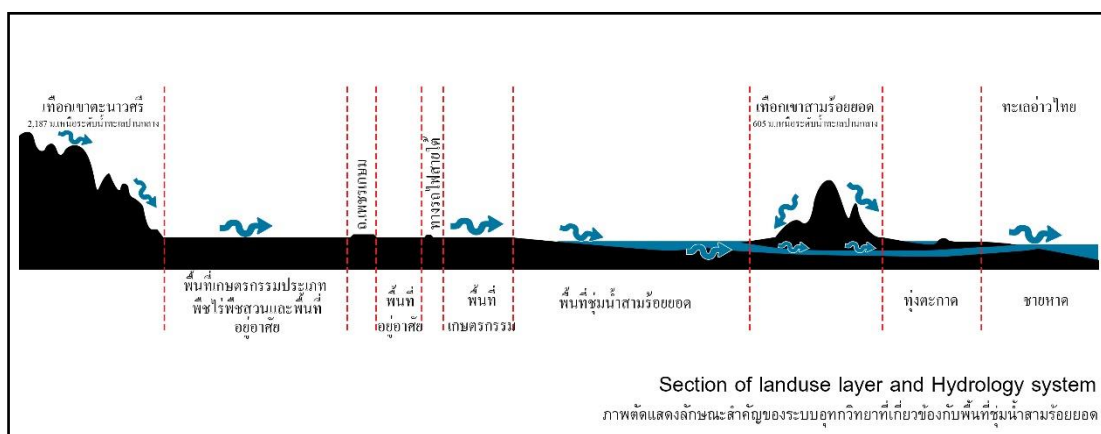
คุณประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำในเชิงบริการและคุณประโยชน์อื่น ๆ ต่อแผ่นดินและมวลมนุษยชนนั้นมีเกินคณานับ แต่ละพื้นที่มีลักษณะต่างกัน ความต่างของบริบทก็จะทำหน้าที่แตกต่างกันออกไป สำหรับพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดที่มีที่ตั้งเชื่อมต่อกับลำคลองที่ติดกับทะเลซึ่งลำคลองนี้เป็นปากแม่น้ำเป็นจุดเชื่อมต่อระบบนิเวศน้ำจืดของพื้นที่ชุ่มน้ำและระบบนิเวศน้ำเค็มคือทะเล ดังนั้นระบบนิเวศน้ำจืดในพื้นที่ชุ่มน้ำทางตอนปลายของทุ่งมีลักษณะเป็นน้ำกร่อยเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่น้ำจืดกับพื้นที่น้ำเค็มเนื่องจากปลายทุ่งเชื่อมต่อกับคลองเขาแดงที่เป็นเสมือนปลายทางของน้ำจากเทือกเขาตะนาวศรีและพื้นที่ต้นน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดจึงเป็นเสมือนพื้นที่

กันชนระหว่างน้ำจืดและน้ำเค็ม ป้องกันการรุกของน้ำเค็มเข้ามาในแผ่นดิน จึงเป็นสาเหตุให้เกิดน้ำกร่อยในบริเวณตอนปลายของทุ่งสามร้อยยอดบริเวณที่ติดกับคลองเขาแดง น้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งเป็นแหล่งน้ำจืดสำหรับอุปโภคบริโภคของชุมชน โดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำและประชาชนในอำเภอสามร้อยยอดทั้งที่ใช้ในครัวเรือน ใช้ในภาคการเกษตร

ยามที่ฤดูน้ำหลาก มีน้ำฝนในพื้นที่และน้ำผิวดินจำนวนมากผ่านบ้านเรือนราษฎรผ่านพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่การเกษตรพื้นที่ชุ่มน้ำทำหน้าที่เป็นแก้มลิงที่กักเก็บน้ำจากทุกทิศทางเพื่อรอระบายลงสู่ทะเลอ่าวไทยหากไม่มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นพื้นที่รับน้ำแล้วบ้านเรือน ชุมชน พื้นที่การเกษตรจะได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน และน้ำบางส่วนจะเป็นน้ำที่เติมลงสู่แหล่งน้ำใต้ดินเพื่อรักษาระดับน้ำใต้ดินเอาไว้ไม่ให้ลดระดับจนเกิดปัญหาแผ่นดินทรุดเพื่อความสะดวกของแหล่งน้ำใต้ดิน น้ำใต้ดินบางส่วนจะถูกเติมกลับมาที่ผิวดินในกระบวนการนี้ น้ำจะสะอาดมากยิ่งขึ้น

พื้นที่ชุ่มน้ำยังมีบทบาทด้านการรักษาภูมิอากาศประจำถิ่น สสารในพื้นที่ชุ่มน้ำอันได้แก่ น้ำ พืช ธาตุอาหารมีส่วนช่วยในการรักษาอุณหภูมิและความชื้นให้คงที่ นอกจากนี้ในระดับประจำถิ่นแล้ว พื้นที่ชุ่มน้ำมีศักยภาพในการดูดคาร์บอนได้ออกไซด์ได้เป็นอย่างดี กระบวนการนี้มีส่วนช่วยในการลดสภาวะโลกร้อน

นอกจากนี้แล้วพื้นที่ชุ่มน้ำยังเป็นแหล่งพัก กักเก็บตะกอนก่อนจะไหลลงสู่ทะเลเนื่องจากน้ำที่พัดพาลงสู่พื้นที่ชุ่มน้ำได้ชะล้างเอาตะกอน รวมไปถึงสารอาหารเหลือใช้และสารพิษลงสู่พื้นที่ชุ่มน้ำ ผ่านกระบวนการบำบัดโดยพืชจำพวกแสม อ้อ ฤๅษี พืชจะช่วยลดความเร็วของกระแสน้ำและดักจับตะกอน ดูดสารพิษโดยพืชที่อยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำก่อนลงสู่ทะเลหรือน้ำบางส่วนที่มีการนำกลับไปใช้โดยชุมชนทั้งการอุปโภคบริโภคและใช้ในกระบวนการเกษตรกรรมและปศุสัตว์

ภาพที่ 42 ภาพตัดแสดงลักษณะสำคัญของระบบอุทกวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

2. ลักษณะการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

2.1 ปริมาณน้ำที่ลดลงและปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก ปรากฏการณ์โลกร้อน (Global warming) ที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำในแหล่งน้ำและปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยเนื่องจากน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำนั้นมาตามลำรางสาขาที่ระบายมาจากเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด น้ำจากระบบชลประทานทางตอนเหนือของทุ่งมาจากเขื่อนปราณบุรี แหล่งน้ำทางตอนใต้คืออ่างเก็บน้ำยางชุม บางส่วนมาจากน้ำฝนที่รองรับโดยตรงและบางส่วนที่ไหลลงมาจากเทือกเขาสามร้อยยอด เนื่องจากพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดตั้งอยู่ในเขตเงาฝนกล่าวคือเป็นบริเวณเทือกเขาสามร้อยยอดวางตัวในแนวเหนือใต้กั้นระหว่างทุ่งน้ำจืดและทะเลเมื่อมีการพัดพาความชื้นจากทะเลเข้ามายังแผ่นดินเทือกเขาจะเป็นตัวขวางกั้นเอาไว้ส่งผลให้บริเวณหลังเขาที่มีความแห้งแล้งและอากาศร้อนอบอ้าว นอกจากนี้ปรากฏการณ์ภาวะโลกร้อนได้ส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำที่จ่ายให้แก่พื้นที่ชุ่มน้ำทำให้ปริมาณน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำมีปริมาณลดลงในบางปีโดยเฉพาะปีพ.ศ.2559 น้ำในทุ่งสามร้อยยอดแห้งขอดจนเห็นพื้นแต่กระแจะส่งผลให้พืชพันธุ์และสัตว์น้ำล้มตายจากจำนวนมาก ใช้เวลาหลายปีในการฟื้นฟูให้ระบบนิเวศกลับมาดีขึ้นเช่นในปัจจุบันคือพ.ศ.2562 ในขณะนั้นเมื่อสัตว์และพืชในทุ่งตายส่งผลให้สัตว์ที่พึ่งพาทุ่งสามร้อยยอดเป็นแหล่งอาหารได้รับผลกระทบขาดอาหารเป็นเวลาหลายเดือนรวมถึงประชาชนไม่สามารถจับสัตว์น้ำและทำประมงในทุ่งสามร้อยยอดในขณะนั้นจึงได้มีการทำงานอย่างอื่น เช่น งานรับจ้าง เป็นต้น นี่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงสภาวะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติอย่างรุนแรงมนุษย์และสัตว์ที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบโดยตรง

ภาพที่ 43 ภาพแสดงปัญหาทางการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลให้พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดแห้งขอด

ที่มา : PPTV Online เข้าถึงเมื่อ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2562 เข้าถึงได้จาก

<https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/35055>

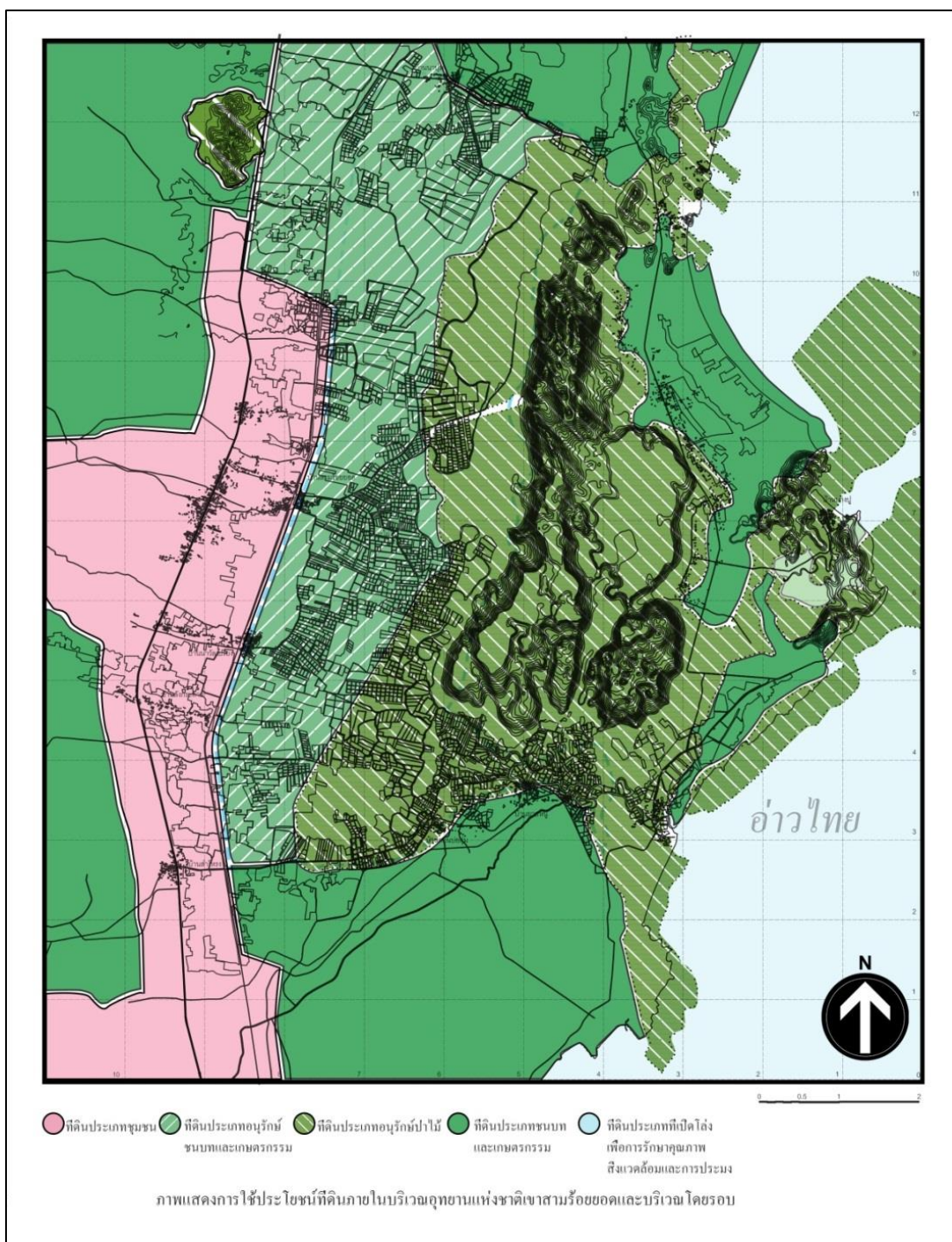
2.2 การเผาทุ่ง เพื่อการหาปลา จับสัตว์ในพื้นที่ชุ่มน้ำและเพื่อใช้พื้นที่ในการเกษตร สร้างผลกระทบต่อสัตว์หน้าดินให้ได้รับความเสียหาย เมื่อสัตว์ที่อยู่ตามหน้าดินของพื้นที่ชุ่มน้ำได้รับความร้อนจึงไม่สามารถทนอยู่ได้ พืชพรรณบางชนิดที่มีหัวอยู่ใต้ดินก็ต้องตายเช่นกัน

2.3 การวางกัณฑ์กนก การล่ากที่มากเกินไปที่เหมาสมก่อให้เกิดการเสียสมดุลของระบบนิเวศ ในบางชนิดนั้นสัมพันธ์ต่อการสูญพันธุ์สร้างความเสียหายให้แก่ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่และกระทบต่อระบบนิเวศโดยรวม

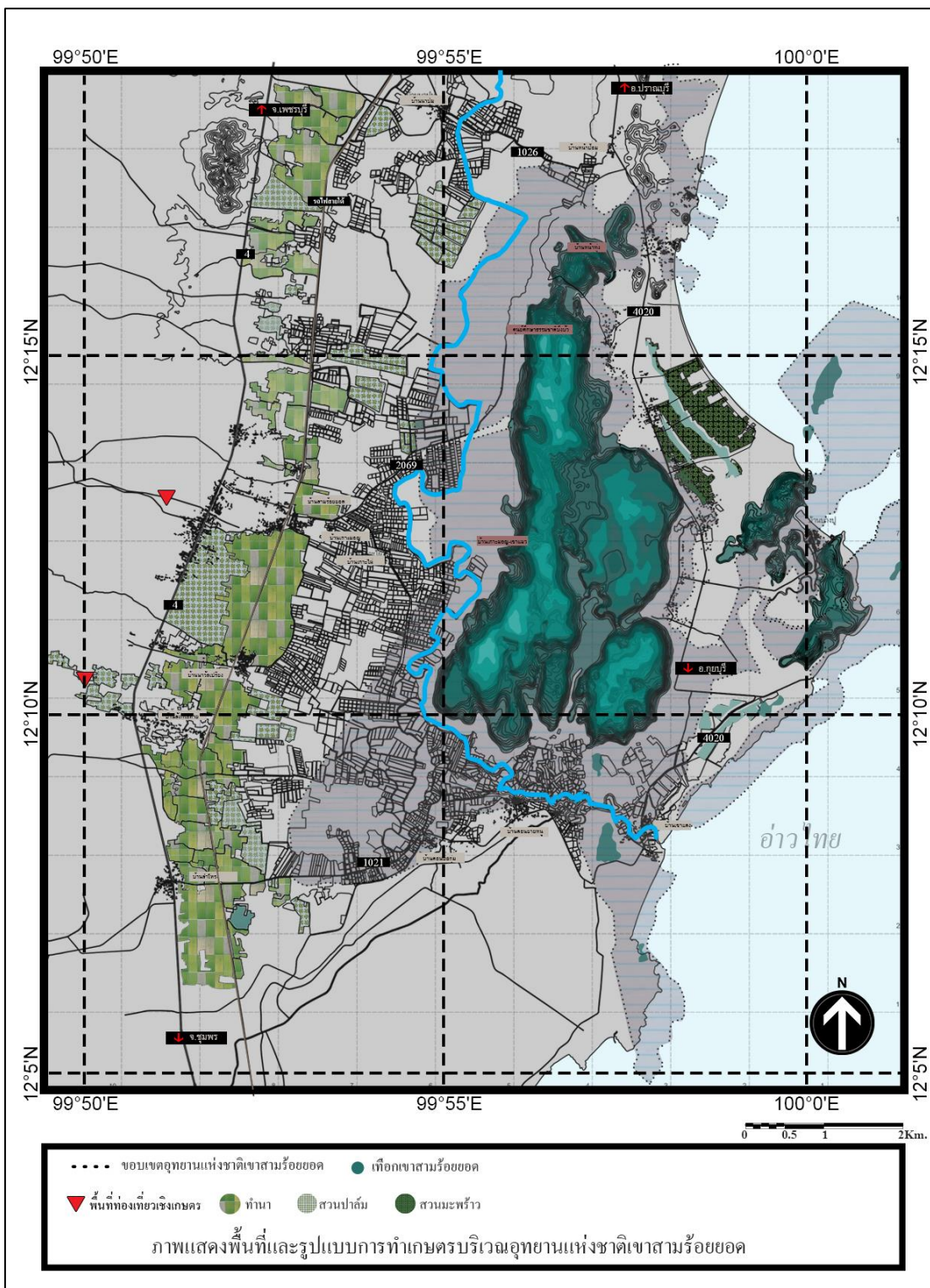
2.4 ปัญหาจากการขยายตัวของชุมชนนำไปสู่การสร้างที่อยู่อาศัย เกิดการถาง การถม การไถปรับพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่ทราบถึงคุณประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำและมองว่าเป็นเพียงแต่พื้นที่กร้าง จนนำไปสู่การถมและปรับที่ดินเพื่อการสร้างที่อยู่อาศัยที่มีความต้องการมากขึ้นตามจำนวนประชากรและสภาพเศรษฐกิจ

2.5 มลพิษสะสมจากกิจกรรมในบริเวณใกล้ อันได้แก่การเกษตร โดยเฉพาะเกษตรกรที่ปลูกฝือกและสับปะรดที่ต้องใช้ปุ๋ยบำรุงในปริมาณเข้มข้นสูง สารพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยของเสียลงแหล่งน้ำโดยไม่ผ่านการบำบัด และการเลี้ยงสัตว์น้ำจำพวกกุ้งซึ่งในกระบวนการเลี้ยงและให้อาหารมีสารเคมีจำนวนมาก

2.6 การระบายน้ำออกจากทุ่งเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร เช่น ทำนาและการทำนาทุ่ง น้ำเสียที่ระบายออกจากกระบวนการเลี้ยงสัตว์หรือเกษตรมักเต็มไปด้วยสารเคมีจากผลิตภัณฑ์อาหารของพืชและสัตว์นอกจากนี้ก็ยังมียาอินทรีย์ที่พืชและสัตว์ไม่สามารถใช้หมดปะปนในน้ำเหล่านั้น เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวหรือครบเวลาจับสัตว์น้ำขึ้นจากบ่อมีการชักน้ำออกและระบายลงพื้นที่ชุ่มน้ำโดยมิได้ผ่านการบำบัด หากเป็นปริมาณน้อยสามารถเจือจางได้แต่เมื่อไหร่ที่ปริมาณมากจนพื้นที่ชุ่มน้ำไม่สามารถรับได้เมื่อนั้นจะเกิดการเสียสมดุลและทำให้น้ำเสียส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำและสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ชุ่มน้ำโดยตรง นอกจากนี้แล้วในกิจกรรมการท่องเที่ยวเช่น การล่องเรือนั้นมีคราบน้ำมันที่ไหลลงสู่พื้นที่ชุ่มน้ำโดยตรง

ภาพที่ 44 ภาพแสดงการกำหนดใช้ประโยชน์ที่ดินที่ได้จำแนกประเภททำกระทรงให้ใช้บังคับผังเมืองรวม

ภาพที่ 45 ภาพแสดงลักษณะการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมและบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

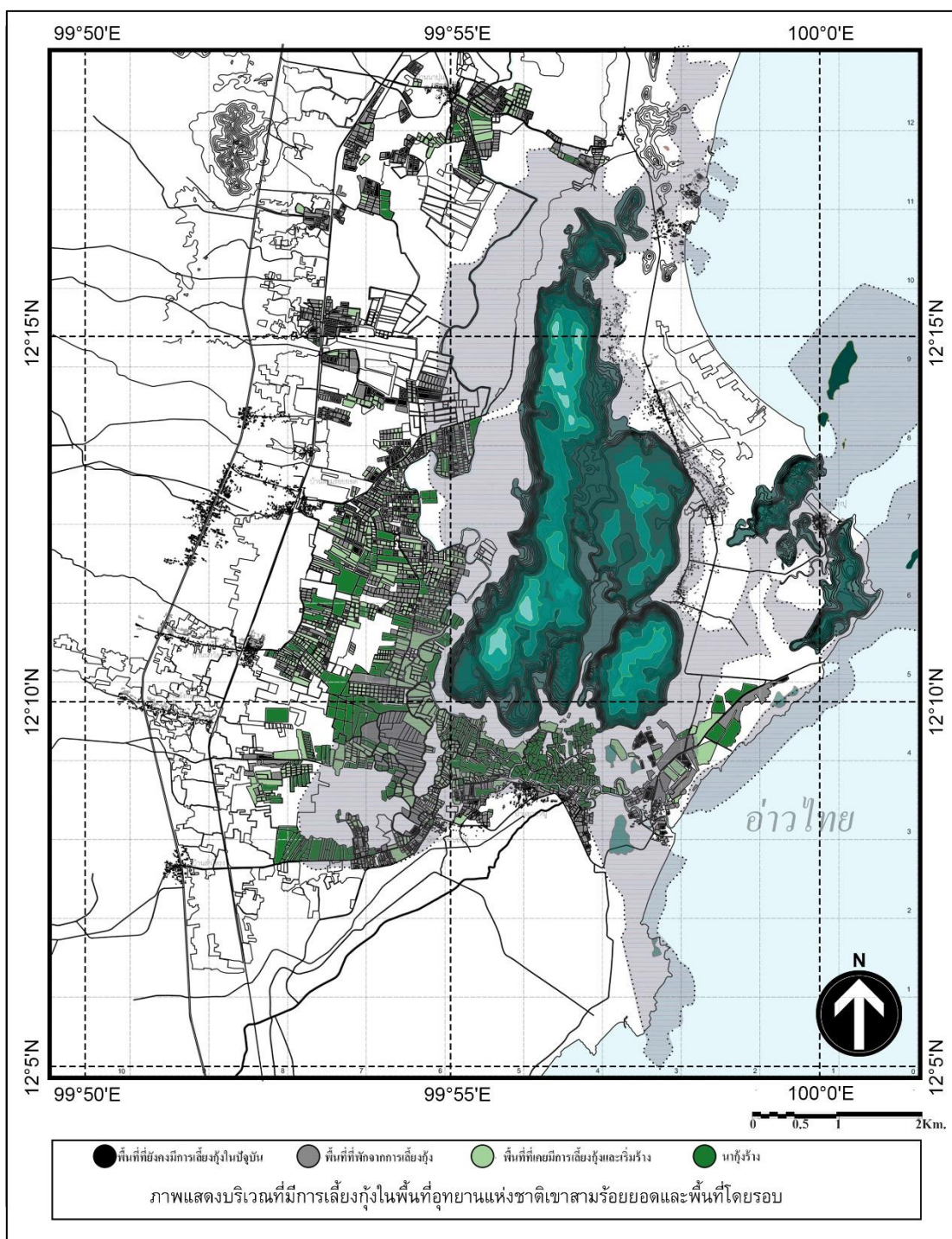
2.7 การชักน้ำเค็มเข้าทุ่งเพื่อการเลี้ยงสัตว์น้ำจำพวกกุ้งและปลา เดิมพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดคือทุ่งน้ำจืด เมื่อมีการชักน้ำเค็มเข้ามาทำให้ปัญหาน้ำกร่อยเพราะการปล่อยน้ำออกจากบ่อเลี้ยง

2.8 ส่งผลให้น้ำในแหล่งน้ำมีความเค็มสูงขึ้นเนื่องจากระบบน้ำเชื่อมต่อกัน ส่งผลกระทบต่อพืชพันธุ์ที่ไม่สามารถปรับตัวได้ พืชที่ไม่ทนต่อน้ำกร่อยก็ล้มตายเช่นบัวหลวง แต่พืชที่ทนต่อน้ำกร่อยเช่นต้นกกหรือรูปถ่ายก็สามารถรอดอยู่ได้และเจริญเติบโตได้ดี นอกจากนี้จะส่งผลเสียต่อคุณภาพน้ำแล้วยังส่งผลเสียต่อดินเพราะดินจะซึมซับและดูดซับความเค็มเอาไว้ในดินทำให้ดินเค็มจัดเพราะดินดูดซับความเค็มเอาไว้ไม่สามารถระบายไปไหนได้เหมือนเช่นน้ำ อีกปรากฏการณ์หนึ่งที่ทำให้เห็นได้ชัดถึงผลกระทบด้านคุณภาพน้ำที่เปลี่ยนไปคือ บัวหลวงล้มตาย ส่งผลกระทบต่ออาชีพนาที่หล่อเลี้ยงของชาวบ้านที่สร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่จากการพานักท่องเที่ยวล่องเรือชมทัศนียภาพและทุ่งบัวหลวงที่บ้านสระพัง

ภาพที่ 46 ภาพแสดงลักษณะการเลี้ยงสัตว์น้ำที่ต้องมีการชักน้ำเค็มเข้าพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด

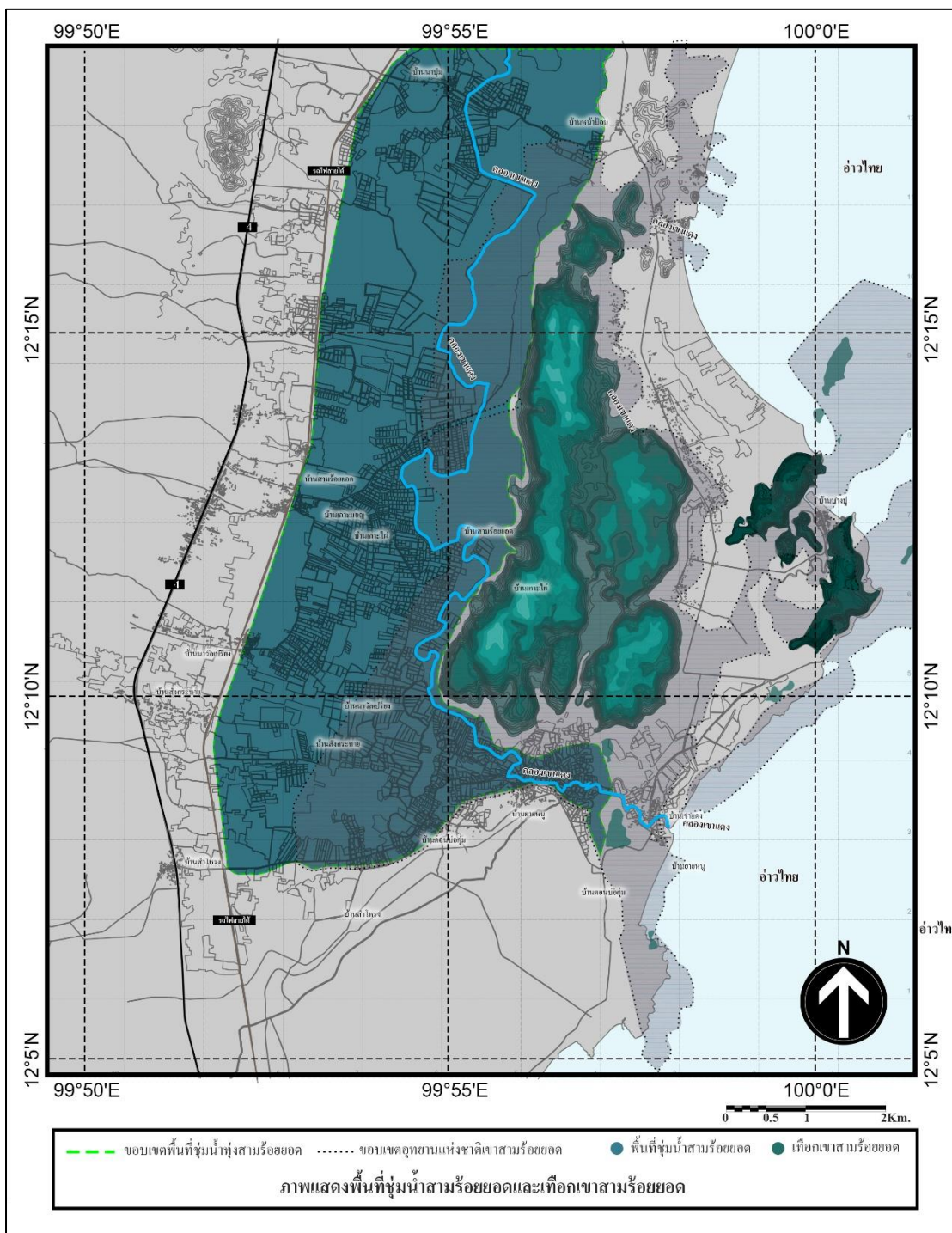
2.9 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่นการสร้างถนนที่ไม่ได้ประเมินผลกระทบทำให้เกิดปัญหาการสะสมของตะกอนและปัญหาน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำไม่ได้ไหลเวียนอย่างเหมาะสม เกิดการปรับเปลี่ยนทิศทางการไหลของน้ำ และกระทบต่อปริมาณน้ำ

ภาพที่ 47 ภาพแสดงสถานการณ์การเลี้ยงกิ้งภายในและบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

2.9 ปัญหาขอบเขตอุทยานไม่ชัดเจนส่งผลให้การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นไปได้ยาก การดำเนินการจัดการไม่สามารถเดินได้เต็มกำลัง ซึ่งเป็นปัญหาตั้งแต่ในยุคที่เริ่มประกาศผนวก

พื้นที่ชุ่มน้ำเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดชาวบ้านร้องเรียนว่าการประกาศ
ผนวกพื้นที่ทุ่งสามร้อยยอดนี้เป็นการรุกพื้นที่ทำกิน

ภาพที่ 48 แสดงขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดและขอบเขตของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

พื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดมีขนาดใหญ่ถึง 98.08 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ชุ่มน้ำเพียงครั้งเดียวเท่านั้นที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ตามกฎหมายอยู่ในพื้นที่ประเภท ที่ดินประเภทอนุรักษ์ป่าไม้ เป็นพื้นที่ที่สงวนสำหรับป่าไม้ สัตว์ป่า ดินน้ำ ลำธาร หากมีการครอบครองที่ดินชอบด้วยกฎหมายมีการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์เพื่อเกษตรกรรมและอยู่อาศัย พื้นที่อีกครึ่งหนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดอยู่ในเขตที่ดินประเภทที่ดินปะเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรมใช้เพื่อการเกษตรกรรมหรือที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมและการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2.10 การขุดบ่อล่อและบ่อเลี้ยงที่มากเกินไป การทำประมงน้ำจืดเป็นอาชีพที่อยู่พื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดมาช้านานเนื่องจากมีทรัพยากรสัตว์น้ำตามธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การดักจับปลาหลากหลายวิธีการหนึ่งในนั้นคือการขุดบ่อล่อปลาเพื่อดักปลาในช่วงน้ำลด แต่การขุดบ่อในปริมาณมากก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพของพื้นที่และกระทบต่อสัตว์และพืชที่อาศัยอยู่ตามหน้าดินที่ทำการขุด และการขุดบ่อเลี้ยงเป็นการเปลี่ยนสภาพพื้นที่ชุ่มน้ำที่กระทบต่อพืชและสัตว์ที่อาศัยในบริเวณดังกล่าว

2.11 การล่าสัตว์ ที่เป็นที่อนุญาตและต้องห้ามที่มากเกินไปจนความหลากหลายทางชีวภาพเสียหาย เช่น ปลา เนื่องจากทุ่งสามร้อยยอดเป็นแหล่งทรัพยากรให้ชาวบ้านรอบพื้นที่ชุ่มน้ำทำการประมงน้ำจืด การจับในปริมาณที่พอเหมาะพอควรไม่ได้เน้นการตอบสนองเชิงพาณิชย์จะไม่ส่งผลกระทบต่อประชากรสัตว์น้ำมาก แต่เมื่อความต้องการของตลาดสูง ทรัพยากรเหล่านี้ไม่สามารถที่จะผลิตได้ทันเนื่องจากเป็นปลาในระบบธรรมชาติ ทำให้ปลาบางชนิดเหลือน้อย ตลอดจนปลาบางชนิดนั้นสูญเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์

2.12 การเลี้ยงสัตว์ที่ไม่ได้มีการระมัดระวังผลที่อาจตามมา การเลี้ยงสัตว์ในทุ่งสามร้อยยอดมีทั้งการเลี้ยงสัตว์ใหญ่เช่นวัว ควาย และสัตว์ปีกเช่นเป็ด การเลี้ยงสัตว์เหล่านี้สิ่งที่ตามมาคือสัตว์ปล่อยมูลที่ในพื้นที่ชุ่มน้ำและริมตลิ่งเมื่อมีฝนชะล้างลงมาเกิดการสะสมของสารอินทรีย์จากมูลเหล่านี้ในบางครั้งอาจเป็นอาหารของสัตว์น้ำแต่หากมีปริมาณมากเกินไปการกำจัดไม่สามารถทำได้หมดทำให้เกิดการสะสมสารอินทรีย์ส่งผลให้น้ำเสียได้

2.13 การใช้พื้นที่นันทนาการที่เกินขอบเขตความเหมาะสม การไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบจากการนันทนาการการท่องเที่ยวก็ให้เกิดผลกระทบหลายอย่างหากไม่ได้รับการจัดการก็จะยิ่งทำให้เกิดผลเสียต่อพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น ปริมาณนักท่องเที่ยวหากมากเกินไปความสามารถในการรองรับของ

สถานที่ก็ให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศซึ่งอาจเกิดการพัฒนาลิ่งอำนาจความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มากจนเบียดเบียนธรรมชาติและ การสร้างที่พักใกล้กับทุ่งสามร้อยยอด

2.14 การขาดความร่วมมือจากรัฐอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้จะมีการประสานงานมากเท่าไรก็ตามเว้นแต่การไม่ได้ปฏิบัติการดูแลอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดช่องว่างของการดำเนินการและการเฝ้าระวังสถานการณ์ก่อให้เกิดผลเท่าที่ควรเนื่องจากจะต้องมีการกระทำอย่างต่อเนื่องจึงจะเห็นผลลัพธ์

2.15 การบุกรุกพื้นที่รวมถึงการทำประโยชน์ในพื้นที่ทับซ้อน การรุกรานพื้นที่อุทยานเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรที่มีความชิดใกล้กับพื้นที่ที่มีความเปราะบางของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ อาจมีสารพิษหรือสารเคมีตกค้างที่เป็นส่วนเหลือจากการเกษตรไหลลงสู่พื้นที่ชุ่มน้ำโดยตรง โดยไม่ได้ผ่านการบำบัด การเลี้ยงสัตว์น้ำที่ชักน้ำเค็มเข้าไปในพื้นที่น้ำจืดเพื่อสร้างกายภาพที่เหมาะสมแก่สัตว์เลี้ยงหากแต่ส่งผลเสียแก่สิ่งแวดล้อมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เกิดการสะสมความเค็มในดินตลอดจนแหล่งน้ำ นอกจากนี้แล้วสารอาหารที่เป็นอาหารสัตว์มีสารอาหารที่มากเกินไปกว่าธรรมชาติจะนำไปใช้หมด เกิดเป็นของเสียในแหล่งน้ำและสะสมในดิน

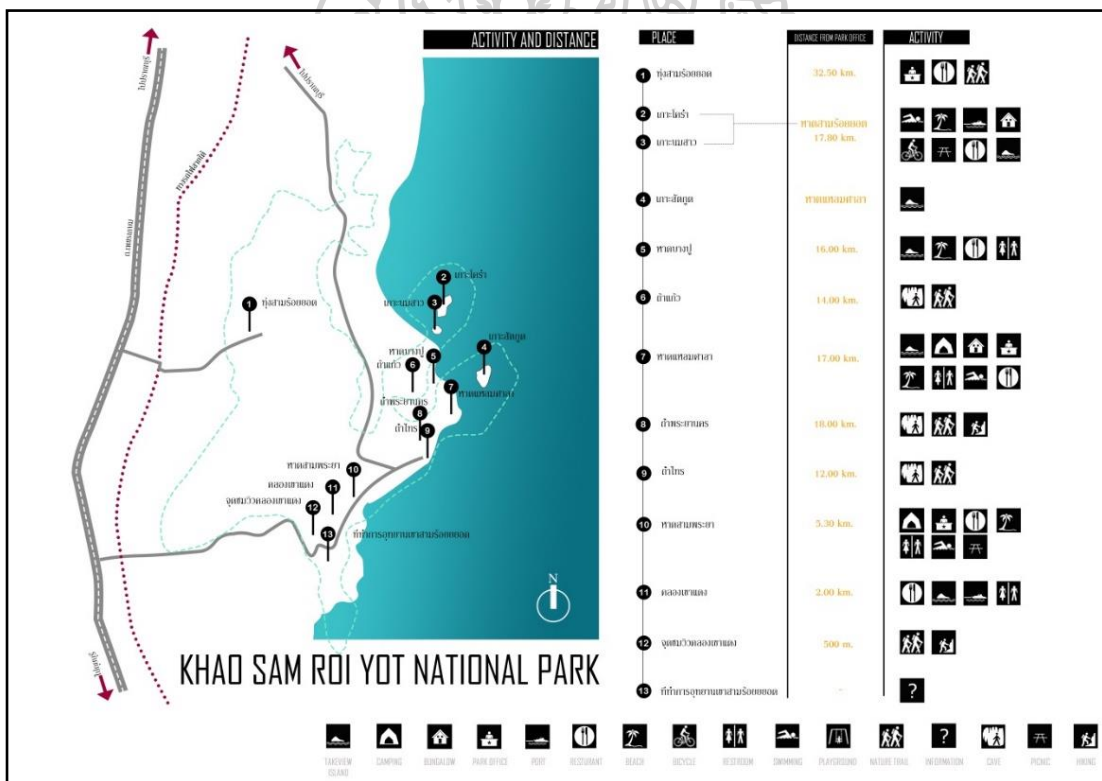
2.16 การใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ องค์กรก็ตามพื้นที่ชุ่มน้ำเปรียบเสมือนแหล่งทรัพยากรขนาดใหญ่ให้กับชุมชนเป็นดังทุ่งที่หล่อเลี้ยงอุ้มชูชีวิตชุมชนมาตั้งแต่อดีต และในอดีตนั้นผู้คนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำเกิดการใช้งานที่ไม่ได้คำนึงถึงผลที่ตามมาจนนักสาเหตุหนึ่งเพราะทรัพยากรนั้นมีมากมายมหาศาล ในปัจจุบันถึงแม้จะมีการให้ความรู้แต่ก็ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเต็มกำลังเนื่องด้วยสาเหตุหลายๆประการทำให้ยังคงพบเห็นการใช้งานพื้นที่ที่ไม่มีประสิทธิภาพอยู่

3. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

อำเภอสามร้อยยอดและอำเภอกุยบุรีเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีอยู่บ้างยังไม่ได้เป็นที่รู้จักมากนัก หลายๆสถานที่ที่มีศักยภาพที่เป็นจุดแข็งสามารถพัฒนาต่อให้มีคุณภาพได้และมีบางสถานที่ที่เป็นจุดอ่อนหากมีการปรับปรุงหรือเสริมเพิ่มเติมสิ่งที่ขาดเข้าไปจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมากขึ้นทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสถานที่และระบบนิเวศของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

3.1 จุดแข็งด้านทรัพยากรที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวในอำเภอสามร้อยยอดและอำเภอกุยบุรี

3.1.1 ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอสามร้อยยอดและอำเภอกุยบุรีเต็มไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีหลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสถานที่ที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวรูปแบบธรรมชาติมีให้เลือกชมประสบการณ์ในระบบนิเวศที่แตกต่างกันถึง 2 อุทยาน นั่นคือ อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งแรกของประเทศไทยมีพื้นที่ธรรมชาติให้ศึกษาระบบนิเวศถึง 10 ระบบ อุทยานแห่งชาติป่ากุยบุรีนั้นก็ยังมีลักษณะเด่นที่แตกต่างไปนั่นคือมีทุ่งหญ้าที่สัตว์ป่าขนาดใหญ่ออกมาหากินให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจได้รับชมนอกจากนี้ยังมีสถานที่อื่นในอุทยานให้เลือกสรร

ภาพที่ 49 ภาพแสดงสถานที่ ระยะห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและกิจกรรมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและพื้นที่โดยรอบ

เนื่องด้วยที่ตั้งของพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดอยู่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ซึ่งไม่ห่างจากอำเภอหัวหินที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดมากนัก การเดินทางเข้าไปยังพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด หากเดินทางมาตามถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 หรือ ถนนเพชรเกษมวิ่งมาตาม

ถนนทางหลวงชนบท ประจวบคีรีขันธ์ 2069 ประมาณ 8 กิโลเมตรสถานที่แห่งนี้มีเอกลักษณ์ในตัวเองที่หาชมได้ยากจากที่อื่นในประเทศไทย ที่ตั้งของทุ่งน้ำจืดอยู่ห่างจากทะเลเพียงไม่กี่กิโลเมตร เทือกเขาหินปูนที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้เป็นฉากหลังเมื่อหันหน้าเข้าสู่ทุ่งสามร้อยยอดและมีแนวเขาของเทือกเขาตะนาวศรีเป็นเส้นของฟ้าของทุ่งสามร้อยยอดที่กว้างสุดลูกหูลูกตา นอกจากนี้ภูมิทัศน์สวยงามที่หาดูได้ยากยังมีศาสตร์แห่งธรรมชาติวิทยาที่ซ่อนอยู่อย่างหลากหลาย เป็นระบบนิเวศหลากหลายที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันอันเป็นรูปแบบที่ดูได้ยากมีความสำคัญระดับท้องถิ่นระดับชาติและถึงขั้นระดับนานาชาติ โดยเฉพาะในมุมมองของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ได้ตอบสนองแค่เพียงการรับรู้สุนทรียศาสตร์ด้วยสายตาเพียงอย่างเดียวแต่ยังตอบสนองถึงศักยภาพของพื้นที่ที่สามารถให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ได้หลายรูปแบบ

นอกจากพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดเป็นสถานที่ดึงดูดใจแล้วยังมีสถานที่อื่น ๆ ในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดที่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกันรวมถึงรูปแบบกิจกรรมที่ให้เข้าร่วมและสัมผัสประสบการณ์ในหลากหลายรูปแบบ โดยแต่ละสถานที่มีกิจกรรมและรูปแบบเฉพาะกันไปตามลักษณะภูมิประเทศ โดยช่วงเวลาที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในการท่องเที่ยวพื้นที่ชุ่มน้ำเขาสามร้อยยอดคือช่วงฤดูหนาว นอกจากนั้นจะมีอากาศที่เย็นสบายแล้วยังมีภูมิทัศน์ที่สวยงามน่าชมพร้อมทั้งนกที่มีหลากหลายชีวิตมาหาอาหารอาศัยในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด เพื่อหากิน เพื่อวางไข่ เพื่อขยายพันธุ์ เพื่อผสมพันธุ์เป็นต้น ประจวบกับทางตอนบนของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดชาวบ้านที่ดำเนินกิจการที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เน้นให้นักท่องเที่ยวที่มาเข้าพักได้ใช้ชีวิตวิถีแบบชาวทุ่ง เช่น ตอนเช้านั่งเรือ หาปลา เก็บผักจากทุ่งสามร้อยยอดมาประกอบอาหารเพื่อรับประทานและยามค่ำคืนมีกิจกรรมดูดาว เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากตัวเมืองทำให้สามารถมองเห็นกลุ่มดาวได้ชัดเจน

3.1.2 ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่สองอำเภอนี้ยังได้โดดเด่นมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หากแต่มีศักยภาพที่จะพัฒนา อาชีพเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่ทั้งสองอำเภอนี้ซึ่งในปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่เฉพาะและน่าสนใจตลอดจนการนำผลิตภัณฑ์ที่เหลือใช้จากกระบวนการเกษตรมาเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สร้างมูลค่าให้แก่สินค้าและเป็นกระบวนการหนึ่งที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้เป็นอย่างดี ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่มีชื่อเสียงได้แก่ สับปะรดนิกิตา สับปะรดเหลืองสามร้อยยอด มะม่วงน้ำดอกทองสามร้อยยอด เป็นต้น ปัจจุบันมีเจ้าของพื้นที่การเกษตรที่ทำ

เกษตรกรรมในรูปแบบไร้สารเคมีคือเกษตรอินทรีย์ ทั้งที่เป็นเกษตรเฉพาะทางได้แก่ ฟาร์มเห็ดสามร้อยยอดและเกษตรอินทรีย์ไร้พรมพसानตามเกษตรทฤษฎีใหม่ของรัชกาลที่9 เจ้าของคือคุณประสงค์ ทองแผ่น สถานที่เหล่านี้สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่รอบอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดให้สมบูรณ์ขึ้น ได้จากการเยี่ยมชม รับประทานผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรอาจจะเพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน หรือเพื่อปรับเปลี่ยนสถานที่เกษตรกรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรได้

3.2 จุดอ่อนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในและรอบอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมีหลายสถานที่ที่มีความน่าสนใจแต่ยังขาดการเชื่อมต่อในแต่ละสถานที่ภายในบริเวณใกล้เคียงโดยเฉพาะศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัวที่มีที่ตั้งและการเข้าถึงที่แตกต่างจากสถานที่อื่น ๆ ในอุทยานการเข้าถึงสามารถเข้าและออกได้เพียงทางเดียวคือต้องเข้ามาจากถนนเพชรเกษมและอีกทางหนึ่งคือเส้นทางรถไฟสายใต้ที่ตั้งของจุดที่สำคัญมีการกระจายตัวไปตามจุดต่าง ๆ ไม่มีระบบบริการการขนส่งที่เชื่อมต่อได้ นอกจากนี้ใช้รถส่วนตัวหรือการเช่าทั้งรถยนต์และจักรยานยนต์

นอกจากนี้ระบบการแนะนำและสื่อความหมายรายละเอียดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังไม่มีข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวมากพอ ปัจจุบันมีแผ่นพับที่ช่วยอธิบายข้อมูลสถานที่แต่ยังขาดข้อมูลในเชิงแนะนำรายละเอียดในระบบนิเวศอย่างเหมาะสม การท่องเที่ยวเพียงแค่ชื่นชมทัศนียภาพจะยังไม่สร้างความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวในด้านความรู้เรื่องระบบนิเวศเฉพาะซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ที่สามารถพบเจอได้ยาก หากมีการออกแบบเส้นทางและระบบสื่อความหมายที่ดีและทันสมัยจะทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

3.3 จุดอ่อนในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เกษตรของชุมชนรอบบริเวณทุ่งสามร้อยยอด การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในขณะนี้ยังนับว่าเป็นศาสตร์ที่ค่อนข้างใหม่ ส่งผลให้การจัดการของเจ้าของพื้นที่ในประเด็นรองรับผู้มาเยี่ยมชมยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร โดยส่วนมาแล้วสถานที่เหล่านี้เริ่มต้นมาจากการเป็นพื้นที่เกษตรที่ไม่มุ่งเน้นเรื่องการท่องเที่ยว แต่ภายหลังได้มีการเปิดรับผู้เข้ามาเยี่ยมชม มาศึกษารูปแบบการทำเกษตรที่ประสบผลสำเร็จ มาทัศนศึกษา การจัดการเรื่องรองรับนักท่องเที่ยวจึงตามมา พื้นที่เกษตรที่มีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอันเป็นเอกลักษณ์ยังไม่ได้เปิดพื้นที่เกษตรของตนให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร หากมีการเปิดให้เข้าชมในอนาคตจะเป็นการ

เปิดประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความเฉพาะตัวสามารถดึงดูดให้คนมาท่องเที่ยวรวมไป
ถึงสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชาชนได้

4. การจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่

4.1 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมี
การดำรงไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของวัฒนธรรมและระบบนิเวศภายใต้การกระตุ้นจิตสำนึกกรีฑ
ทรัพยากรที่มีอยู่ให้สามารถดำรงต่อไปได้มุ่งเน้นให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องให้ความรู้ด้าน
ธรรมชาติ สังคมวัฒนธรรมของพื้นที่แก่ผู้ที่มาท่องเที่ยวให้มากขึ้น การจัดการจะต้องรักษา
วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามที่มีอยู่เอาไว้ด้วยความภาคภูมิใจ ดำรงสภาพแวดล้อมอันอุดมสมบูรณ์
ด้วยอุดมการณ์ที่ยึดมั่นรักษาธรรมชาติด้วยความเข้าใจ โดยสามารถแบ่งประเด็นการจัดการการ
ท่องเที่ยวออกเป็นหลายประเภทดังนี้

4.1.1 ระบบการสื่อความหมาย ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัวมีศูนย์ให้ข้อมูลที่
เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำและสถานที่ท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดในลักษณะ
ของแผ่นโปสเตอร์อธิบายแหล่งดูนกในแต่ละเดือน ประวัติความเป็นมาของทุ่งสามร้อยยอดข้อมูล
เบื้องต้นเรื่องระบบนิเวศและสายพันธุ์ในทุ่งสามร้อยยอด ถ้ำไทร ถ้ำแก้วและแผนที่แสดงสถานที่
สำคัญในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ข้อมูลเหล่านี้อยู่ในที่ทำการศูนย์บึงบัวแต่ไม่ได้เชื่อมต่อ
การสื่อข้อมูลไปยังเส้นทางศึกษาธรรมชาติเนื่องจากนักท่องเที่ยวบางคนไม่ได้เดินขึ้นมายังที่ทำการ
เมื่อจ่ายค่าบำรุงอุทยานก็ไปยังเส้นทางศึกษาธรรมชาติโดยที่ยังไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ ทำ
ให้การเดินบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติขาดความสมบูรณ์เรื่องข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ลักษณะพิเศษของ
พื้นที่ทั้งทางกายภาพและนิเวศวิทยา โดยเฉพาะบริเวณหอดูนกที่ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับนกหรือข้อมูล
เบื้องต้นเพื่อให้แนวทางแก่ผู้ที่สนใจทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดมีชื่อเสียงมากในเรื่อง
ความหลากหลายของนกที่มาอาศัยในทุ่งสามร้อยยอด ทั้งนกในพื้นที่ หรือนกท้องถิ่นและนกอพยพ

4.1.2 สถานที่สำคัญในพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด

- กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

(1) กิจกรรมเดินชมเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็นสะพานไม้ที่ทอดยาวลงไป
พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด เริ่มต้นเส้นทางที่บริเวณหน้าที่ทำการศูนย์บริการข้อมูลบึงบัว มีลักษณะ
กว้างประมาณ 1 เมตร ระหว่างทางจะพบกับหมู่บัวหลวง น้ำใสสามารถมองเห็นสาหร่ายและปลาที่

แหวกว่ายในน้ำได้ นอกจากนี้หากสังเกตในพงหญ้าจะพบนกที่คัดกรอกินปลา เช่น นกอีโก้ง นกกระยาง นกกระแตแต้แว๊ด เป็นต้น

(2) กิจกรรมล่องเรือในทุ่งสามร้อยยอด กิจกรรมล่องเรือนำเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ดำเนินโดยชาวบ้านที่อาศัยภายในทุ่งมีการนำเที่ยวชมในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดเพื่อชมทัศนียภาพภายในทุ่ง ในอดีตในทุ่งสามร้อยยอดมีบัวหลวงจำนวนมากผู้คนนิยมมาล่องเรือเที่ยวชมถ่ายรูป แต่นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 เป็นต้นมา จำนวนบัวหลวงเริ่มลดลงและเกิดวิกฤตอย่างหนักราวเดือนกันยายนในปีพ.ศ. 2559 น้ำในทุ่งสามร้อยยอดแห้งขอดจนพื้นดินแตกกระแหง ลีดัวและพืชในพื้นที่ชุ่มน้ำล้มตาย และปีต่อมาเมื่อระดับน้ำเริ่มเข้าทุ่ง ใช้ระยะเวลา2ปี บัวหลวงเริ่มฟื้นคืนมา จนในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 ชาวบ้านได้เริ่มดำเนินการทำเรือนำเที่ยวอีกครั้ง โดยผ่านการยื่นเรื่องขออนุญาตผ่านกรมเจ้าท่า กรมอุทยานและอุทยานแห่งชาติสามร้อยยอด โดยอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดเป็นผู้ดูแลกำหนดกฎเกณฑ์แก่กลุ่มผู้ขับเรือเป็นผู้บริหาร โดยตนเอง การดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมนี้ของอุทยานคือการเพิ่มทำเรือเพื่อให้มีการขึ้นและลงเรือได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

(3) กิจกรรมส่องดูนก หอดูนกที่มีอยู่มีสภาพเก่าหากใช้งานโดยไม่ระมัดระวังอาจเกิดอุบัติเหตุได้ ลักษณะในปัจจุบันหอดูนกไม่ได้เชื่อมต่อกับเส้นทางศึกษาธรรมชาติบึงบัว การปรับปรุงหอดูนกควรพิจารณาประเด็นการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมและมีให้ยืมอุปกรณ์สำหรับดูนกบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด อาจเป็นการลงทะเบียนและเสียค่าเช่าที่ราคาไม่แพงให้นักท่องเที่ยวสามารถจ่ายได้โดยไม่เป็นภาระ เงินส่วนนี้จะเป็นต้นทุนที่นำไปซื้ออุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนรู้ภายในพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด นอกจากนี้ยังควรเพิ่มการเชื่อมโยงระหว่างเส้นทางศึกษาธรรมชาติบึงบัวกับหอดูนกโดยเพิ่มทางเดินยกระดับภายในทุ่งเพื่อเชื่อมต่อถึงกันและสร้างทางเท้าที่เชื่อมต่อระหว่างหอดูนกและศูนย์ให้บริการข้อมูลเพื่อความต่อเนื่องในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพราะปัจจุบัน เส้นทางศึกษาธรรมชาติบึงบัวไม่ได้เชื่อมโยงกับหอดูนก การเดินทางไปยังหอดูนกต้องเดินบนถนนคอนกรีตเข้าไปโดยไร้หลังคาหรือร่มไม้

(4) กิจกรรมปั่นจักรยานบนถนนทางหลวงชนบท ประจวบคีรีขันธ์ สาย 2069 บริเวณหน้าโรงเจไปยังที่ทำการศึกษาธรรมชาติบึงบัว พบเห็นกิจกรรมการปั่นจักรยานทั้งในรูปแบบการปั่นจักรยานภายในครอบครัวและการปั่นจักรยานวิบาก โดยส่วนมากแล้วผู้ที่มาทำกิจกรรมมักมาในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์

- สถานที่อำนวยความสะดวก

(1) ศูนย์บริการข้อมูล ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีการให้ข้อมูลที่หลากหลายทั้งในพื้นที่ชุ่มน้ำเองและสถานที่สำคัญในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด แต่เนื่องจากเป็นสื่อที่ได้จัดทำไว้นานแล้วทำให้มีสภาพเก่าและสีเริ่มจาง หากมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีควบคู่กับมัลติมีเดีย ท้องถิ่นจะทำให้การเรียนรู้เรื่องความหลากหลายทางนิเวศวิทยาในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดมีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น เพิ่มข้อมูลด้านคุณค่าและบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดในด้านต่าง ๆ เช่น คุณค่าทางด้านนิเวศวิทยา คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคม และคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำด้านการบริการ เพื่อให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่ผู้ที่มาเยือนให้ได้รับทราบข้อมูลเฉพาะของพื้นที่เพื่อการสำนึกในหน้าที่ชุ่มน้ำ

(2) ที่พัก

- ภายในบริเวณศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัวไม่มีบ้านพักให้บริการมีเพียงลานกางเต็นท์ที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อเพื่อขอเข้าใช้พื้นที่ได้

- บริเวณทางตอนเหนือของทุ่งสามร้อยยอด มีชาวบ้านได้ดำเนินการทำที่พักในลักษณะของการเขื่อนเรือหรือโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

- บริเวณทางตอนใต้ของทุ่งสามร้อยยอด ม.2 บ้านเกาะมอญ กลุ่มชาวบ้านตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวได้มีการดำเนินการเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในลักษณะที่เรียกว่าเกสต์เฮาส์ในรูปแบบพักกับเจ้าของบ้านและแบบเช่าบ้านของเจ้าของบ้านที่ไม่ได้อาศัยอยู่เพื่อพักผ่อน

(3) ห้องน้ำ

ภายในที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ศูนย์บริการข้อมูลบึงบัวมีการดำเนินการสร้างห้องน้ำโดยอุทยานในลักษณะที่สะอาดและเรียบร้อยน้ำใช้งาน

(4) ร้านอาหาร

ร้านอาหารที่เปิดให้ภายในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดในเขตศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัวดำเนินการโดยคนในท้องถิ่นภายใต้การดูแลของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดจำหน่ายอาหารที่มาจากทุ่งและเครื่องดื่ม ลักษณะยังไม่เป็นระเบียบ ขาดความสวยงาม หากมีการปรับปรุงให้กลมกลืนกับพื้นที่ชุ่มน้ำ จะส่งผลให้น่าใช้งานและเป็นทัศนียภาพที่น่ามองมากยิ่งขึ้น

(5) หอดูนก

หอดูนกในปัจจุบันมีสภาพเก่าและชำรุดในหลายตำแหน่ง มีร่องรอยการทำลายในลักษณะก่อไฟจนลามไปที่พื้นไม้จนได้รับความเสียหายและลักษณะการขีดเขียนทำลาย

สภาพเดิม หากได้รับการปรับปรุง เชื่อมโยงระหว่างเส้นทางศึกษาธรรมชาติบึงบัวกับหอดูนกจะได้รับความสนใจจากผู้ที่มาเยือนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์สาเหตุที่อุทยานเขาสามร้อยยอดไม่สามารถซ่อมแซมได้เนื่องจากหอดูนกอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานที่ยังไม่ได้มอบให้อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดดูแล ทำให้ถูกปล่อยทิ้งร้างและชำรุดโดยไม่ได้รับการปรับปรุงซ่อมแซม หากได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมให้มีสภาพที่ดีน่าใช้งานจะทำให้ผู้คนที่มาเข้าชมได้ศึกษาลักษณะพื้นที่โดยรอบได้ดียิ่งขึ้น

(5) ทำเรื่อน้ำเทียม

- ทำเรื่อน้ำที่ทำการศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัว ดำเนินการโดยชาวบ้านในพื้นที่ รอให้บริการประมาณ 9-10 ลำ มีการนำเที่ยวภายในพื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณทุ่งบึงบัว
- ทำเรือบ้านเกาะมอญ ดำเนินการโดยชาวบ้านในบ้านเกาะมอญ มีให้บริการประมาณ 10 ลำ บริเวณที่พานักท่องเที่ยวไปชมคือเกาะมอญ เขาแมวและทุ่งบัวหลวงที่ชาวบ้านช่วยกันปลูก และมีการแวะรับผู้โดยสารเพิ่มบริเวณหน้าวัดเกาะถ้ำ

4.2 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากการสำรวจและสืบค้นพบว่าปัจจุบันผู้คนในชุมชนหลายๆหมู่บ้านต่างตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวอนุรักษ์ โดยเฉพาะ โครงการนวัตวิถีของรัฐบาลที่ผสานระหว่างการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าของหมู่บ้านคือสินค้าของหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นับว่าเป็นกระบวนการตอบสนองการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนผสานกับการกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

4.2.1 ระบบการสื่อความหมาย

ภายในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่ได้มีการจัดเตรียมอุปกรณ์หรือเครื่องมือสื่อความหมายในรูปแบบต่างๆเท่าที่ควรจะเป็นเนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ เช่น สวนเกษตรอินทรีย์สูงประสงค์ ท่องแผ่นนั้นเน้นการพอกอยู่พอกกินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ภายในบริเวณรอบบ้านนั้นเน้นเพื่อการบริโภคภายในครอบครัว ประเด็นรองลงมาไม่ได้จัดการเพื่อการท่องเที่ยวแต่เน้นการให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจเข้าชม โดยจะต้องติดต่อก่อนเข้าพบ ลักษณะการสื่อความหมายเป็นรูปแบบการพาเดินชมพร้อมอธิบายกระบวนการภายในพื้นที่

4.2.2 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

- (1) เดินชมพืชผัก สัตว์เลี้ยงภายในพื้นที่เกษตรพร้อมรับฟังองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดโดยตรง

(2) เลือกทำกิจกรรมที่ทางพื้นที่เกษตรได้จัดเตรียมไว้ให้ เช่น ชั้นเรียนการทำสบู่ การปลูกเห็ด เก็บเห็ด การแปรรูปอาหาร

4.2.3 สถานที่อำนวยความสะดวก

ปัจจุบันสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามที่กล่าวมาไม่มีที่พักในพื้นที่จำเป็นต้องพักค้างแรมในสถานที่พักแรมนอกพื้นที่เกษตร ส่วนบริการเรื่องห้องน้ำและร้านอาหารยังไม่ได้ดำเนินการเช่นกันเนื่องจากพัฒนาจากการเป็นพื้นที่เกษตร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่นี้เป็นลักษณะการเยี่ยมชมไม่ได้มีที่รองรับการพักแรม จะมีเพียงผลิตภัณฑ์ภายในพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกชม

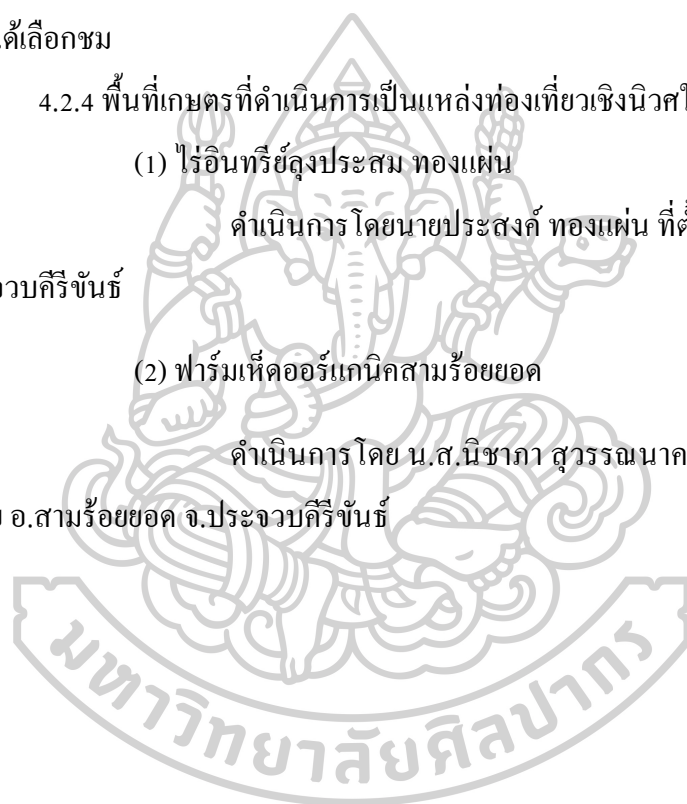
4.2.4 พื้นที่เกษตรที่ดำเนินการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบัน

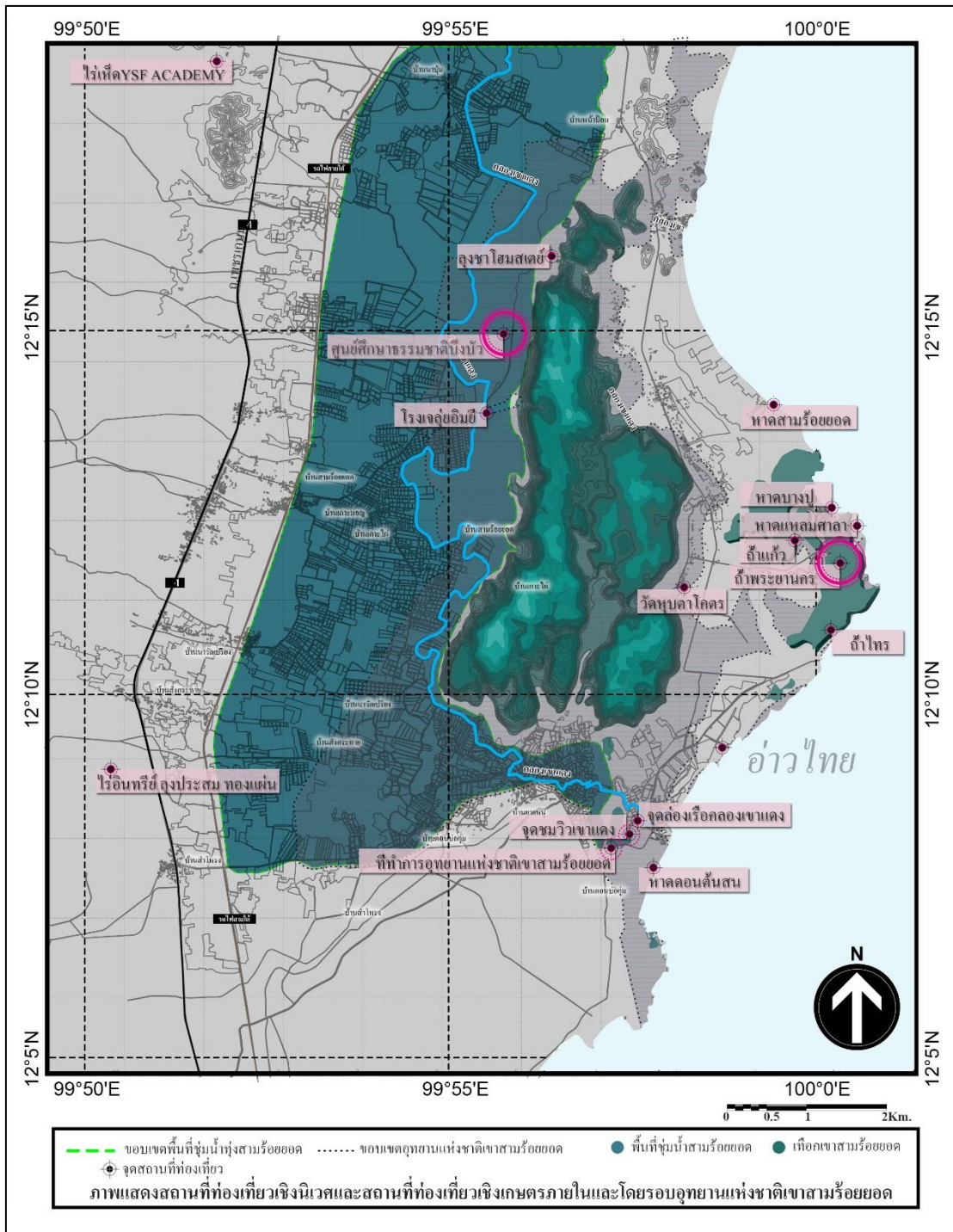
(1) ไร่อินทรีย์ลุงประสม ทองแผ่น

ดำเนินการโดย นายประสงค์ ทองแผ่น ที่ตั้ง 183 ต.สามกระชาย อ. กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์

(2) ฟาร์มเห็ดออร์แกนิกสามร้อยยอด

ดำเนินการโดย น.ส.นิชาภา สุวรรณนาค ที่ตั้ง 235 ม.5 บ้านลาดวิถี ต.ศิลาออย อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์

ภาพที่ 50 ภาพแสดงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในบริเวณโดยรอบ

5. ข้อเสนอผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่

5.1 ประเด็นทางกายภาพความเป็นมาและลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ลักษณะพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นแอ่งกระทะที่รับน้ำมาจากพื้นลาดชันทางทิศตะวันตกอันได้แก่เทือกเขาตะนาวศรี และพื้นที่ลาดเชิงเขาตั้งแต่เชิงเขาตะนาวศรีลงมา น้ำผิวดินเหล่านี้ระบายลงพื้นที่ต่ำกว่ากล่าวคือไหลไปยังทะเลอ่าวไทย แต่เนื่องจากพื้นที่แอ่งกระทะที่ติดกับเทือกเขาสามร้อยยอดด้านตะวันตกมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่รับน้ำผิวดินเหล่านี้ไว้และมีการระบายออกสู่ทะเลได้ช้าเพราะมีเพียงทางเดียวที่เป็นทางระบายน้ำสู่ทะเลคือคลองเขาแดง ในยุคที่ยังไม่มีการตัดถนนเพชรเกษมและทางรถไฟสายใต้ น้ำสามารถไหลเข้าและไหลออกเป็นระบบการไหลเวียนน้ำที่สม่ำเสมอและสมดุลแต่เมื่อมีสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่เป็นตัวขวางกั้นทิศทางการไหลของน้ำ ส่งผลให้น้ำเข้าทุ่งสามร้อยยอดในปริมาณน้อย เป็นเหตุเกิดสภาวะน้ำกร่อยในทุ่ง โดยเฉพาะยามหน้าแล้งที่ไม่มีน้ำฝนมาเติมเจือจางน้ำเค็ม เมื่อเกิดสภาวะน้ำกร่อยรุนแรงขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศที่สามารถเห็นได้ชัดคือการเติบโตอย่างรวดเร็วของพืชรุกรานอย่างต้นรูปถ่าน

5.2 แนวทางการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำทั้งระยะสั้นและระยะยาว

- คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

แนวทางการฟื้นฟูระยะสั้น ดำเนินการเก็บข้อมูลรายวันในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพทางกายภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของชีวภาพภายในพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ข้อมูล อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ ปริมาณน้ำฝน คุณภาพดิน ระดับความสูงของน้ำและค่าความเค็มของน้ำในทุ่งสามร้อยยอดเพื่อสังเกตการณ์ความเปลี่ยนแปลงในระยะใกล้ชิด มีการฟื้นฟูบัวหลวงเป็นการร่วมมือกันระหว่างอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด ดำเนินการวางผังการปลูกบัวโดยสำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช มีการติดตามอัตราการรอดตายและการเจริญเติบโตโดยไม่ได้คำนึงว่าแท้ที่จริงแล้วบัวหลวงนั้นเป็นพืชพรรณต่างถิ่นที่นำเข้ามาปลูกในพื้นที่ภายหลัง

แนวทางการฟื้นฟูในระยะยาว การดำเนินการปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการพิจารณาพื้นที่ห้ามเลี้ยงสัตว์น้ำที่ใช้ความเค็มในพื้นที่น้ำจืดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และสำนักอุทยานแห่งชาติได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล รวมทั้งประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการติดตามสถานการณ์ความแห้งแล้ง และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ชุ่มน้ำในระยะยาวโดยส่วนวิจัยและพัฒนานวัตกรรมอุทยานแห่งชาติ

- คำแนะนำจากนักวิชาการที่เชี่ยวชาญด้านพื้นที่ชุ่มน้ำ

แนวทางการฟื้นฟูระยะสั้น อันดับแรกที่ต้องมีการจัดการคือการคืนระบบการไหลเวียนให้มีสภาพดั้งเดิมให้น้ำที่มีคุณภาพดีเข้ามาเติมในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด เนื่องจากที่ตั้งของทุ่งสามร้อยยอดตั้งอยู่ปลายน้ำทำให้น้ำที่ผ่านการใช้งานจากกระบานการต่าง ๆ ลงสู่พื้นที่ชุ่มน้ำก่อนที่จะลงสู่ทะเล

แนวทางการฟื้นฟูในระยะยาว เพื่อให้ระบบพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดมีคุณภาพน้ำที่ดีควรดำเนินการแก้ไขสิ่งที่ขวางกั้นทิศทางการไหล เช่น โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ขอบคันบ่อ หาดทางแก้ไขให้น้ำสามารถเข้าทุ่งได้ในปริมาณที่เหมาะสม นอกจากนี้แล้วจากการที่พื้นที่ชุ่มน้ำอยู่ที่ปลายน้ำพื้นที่ระหว่างต้นน้ำและปลายน้ำที่มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีการบำบัดน้ำก่อนการปล่อยไปเพื่อควบคุมคุณภาพน้ำ และหากเป็นไปได้ในพื้นที่ที่มีการเลี้ยงสัตว์น้ำที่ต่อน้ำเค็มเข้าในพื้นที่น้ำจืดควรระงับและบริเวณที่มีการรุกพื้นที่อุทยานจะต้องปรับคันบ่อให้มีระดับที่น้ำสามารถเข้าและออกได้

5.3 ประเด็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว

5.3.1 ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อุทยานอนุญาตให้ชาวบ้านดำเนินการถือเรือนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงยังพื้นที่ชุ่มน้ำส่วนอื่นที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยทางเท้า สามารถเข้าถึงได้ทางเรือเท่านั้น แต่มีการกำหนดข้อระเบียบเพื่อควบคุมความปลอดภัยด้านชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและดูแลพื้นที่เปราะบางของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ อนุญาตให้นำเที่ยวได้เฉพาะเวลา 8.00 - 17.00 น. นอกจากนี้มีป้ายประกาศกฎระเบียบข้อปฏิบัติของนักท่องเที่ยวตามระเบียบพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 เช่น ให้เข้าถึงเฉพาะเส้นทางที่มีการอนุญาตเท่านั้นเพื่อป้องกันการหลงทางเนื่องจากพื้นที่มีขนาดใหญ่หลายตารางกิโลเมตร และป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดต่อธรรมชาติไม่อนุญาตให้เก็บกล้วยไม้ พันธุ์ไม้ ดอกไม้ ใบไม้รวมถึงผลไม้ออกนอกพื้นที่เพราะบางชนิดอยู่ในสถานภาพหายาก ห้ามล่าสัตว์ จับแมลง จับสัตว์ใด ๆ เพราะจะเป็นเหตุให้ธรรมชาติสูญเสียสมดุล เป็นต้น

5.3.2 ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ผู้เชี่ยวชาญด้านพื้นที่ชุ่มน้ำได้เสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรอบพื้นที่ชุ่มน้ำว่าควรเป็นการเกษตรที่ไม่กระทบต่อระบบน้ำของพื้นที่ชุ่มน้ำและไม่ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำ

น้ำเสียหาย อาจมีการส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ที่มาจากพืชที่มีมากในพื้นที่ชุ่มน้ำอยู่ในระดับที่นำมาใช้ก็ไม่ก่อให้เกิดพื้นที่ชุ่มน้ำเสียหายทั้งในด้านกายภาพ เคมีและชีวภาพ เช่นการปลูกกระจุตในพื้นที่ชายฝั่งพื้นที่ชุ่มน้ำ เก็บเกี่ยวมาสานเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เป็นต้น

5.4 แนวทางในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน

เมื่อพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำทั้งเจ้าหน้าที่อุทยานและนักวิชาการพบว่าแนวทางที่สำคัญในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นได้ดังนี้

5.4.1 ระบบอุทกวิทยาของพื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นฟูและจัดการให้ระบบอุทกวิทยาของน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำมีลักษณะดั้งเดิมจัดให้มีน้ำดีเข้าสู่พื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อเติมน้ำจืด และก่อนที่จะปล่อยน้ำออกจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจใด ๆ จะต้องมีการบำบัดน้ำและตรวจสอบระดับที่จะยอมให้ปล่อยลงสู่พื้นที่ชุ่มน้ำได้ เพื่อควบคุมคุณภาพน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำ

5.4.2 พื้นที่และขอบเขตของพื้นที่ชุ่มน้ำ กำหนดขอบเขตของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดให้ชัดเจน อาจทำแนวเขตธรรมชาติเพื่อให้ง่ายต่อการจัดการและดำเนินการ

5.4.3 ขาดมาตรการคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ เนื่องจากพื้นที่ชุ่มน้ำยังไม่มีกฎหมายเฉพาะในปัจจุบัน มีเพียงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องกำหนดกฎหมายหรือมาตรการขึ้นมาเพื่อให้สามารถดำเนินการอนุรักษ์ได้อย่างเต็มกำลัง

5.4.4 ความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งประชาชน ภาครัฐและเอกชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประสานงานเพื่อกระจายความเข้าใจในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำให้แก่ทุกคนไม่ว่าองค์กรใด เพื่อให้การดำเนินการอนุรักษ์เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5.5 ปัญหาในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

5.5.1 ปัญหาด้านการจัดการ อันได้แก่ ปัญหาแนวเขตอุทยานซ้อนทับกับที่ทำกินของราษฎรการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดในปีพ.ศ.2509และการประกาศผนวกพื้นที่ชุ่มน้ำในปีพ.ศ.2525 จึงเป็นปัญหาในการจัดการเรื่อยมา มีแนวทางในการจัดการคือการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังรวมถึงการตรวจสอบเอกสารสิทธิ์ พิสูจน์เอกสารสิทธิ์และดำเนินการอย่างตรงไปตรงมา

5.5.2 ปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เป็นปัญหาจากการใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างไร้ประสิทธิภาพ ได้แก่ การบุกรุกจุดไฟเผาทุ่งเพื่อการล่าสัตว์ หาทรัพยากรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ตลอดจนบุกรุกพื้นที่อุทยาน มีแนวทางเพื่อการแก้ไขคือดำเนินกฎหมายแก่ผู้ที่กระทำผิด ทั้งนี้เพิ่มการลาดตระเวนเชิงคุณภาพในพื้นที่ล่อแหลม ปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำเป็นอีกปัญหาที่ส่งผลให้พื้นที่ชุ่มน้ำเสื่อมโทรมอย่างมากมีสาเหตุมาจากความเค็มของน้ำ การปล่อยน้ำเสียลงพื้นที่ชุ่มน้ำโดยมิได้ผ่านการบำบัด การเลี้ยงกุ้งมีกิจการที่สร้างผลตอบแทนให้ชาวบ้านและนายทุนอย่างมาก จนยากที่จะให้ยุติมีแนวทางในการหาทางออกคือส่งเสริมให้เลี้ยงกุ้งแบบชีวภาพและประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รู้ถึงข้อเสียที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมรวมถึงการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การไม่รู้คุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำที่ก่อให้เกิดการทำลายจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ จัดประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และรายงานสถานการณ์ จัดทำหลักสูตรการอนุรักษ์ทรัพยากรในโรงเรียน

และปัญหาอีกประการในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำคือ การขาดกลไกที่ทำให้เกิดการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องกำหนดคน นโยบาย แผนงานและงบประมาณและขาดกฎหมายเฉพาะในการบังคับใช้ที่เป็นรูปธรรมควรมีการผลักดันให้การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นวาระระดับชาติ

5.5.3 ปัญหาด้านธรรมชาติ การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของพืชต่างถิ่นอย่างต้นรูดาย ไข่มก กก สาหร่าย จนควบคุมได้ยากเนื่องจากบางชนิดเติบโตได้ดีในสภาวะน้ำกร่อย มีแนวทางในการจัดการคือควบคุมพื้นที่ในการเจริญเติบโต อนุญาตให้มีอยู่และกำจัดในบางพื้นที่ และปัญหาภัยแล้งที่ต่อเนื่องกับสภาวะโลกร้อนทำให้น้ำในทุ่งมีปริมาณน้อยจนในบางปีนั้นเกิดสภาวะวิกฤต แนวทางในการจัดการคือ ขุดลอกลำคลองที่ตื้นเขิน ควบคุมการใช้น้ำในทุ่งสามร้อยยอดอย่างเป็นระบบและสร้างฝายชะลอเพื่อกักเก็บน้ำ

บทที่ 6

การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลประเภทต่าง ๆ ทั้งที่มาจากการรวบรวมเอกสาร การสำรวจและการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำบึงนี้จะกล่าวถึงการสรุปผล คุณค่าและบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำ ปัญหาในการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำบึงที่สามร้อยยอด และอุปสรรคในการจัดการพื้นที่ นอกจากนี้แล้วในบทนี้มีการเสนอแนะแนวทางในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติสามร้อยยอด โดยข้อมูลที่กล่าวมาสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นหลักได้ 5 ประเด็นดังนี้

1. สรุปคุณค่าและบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด
2. สรุปปัญหาการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด
3. แนวทางในการดูแลและจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน
4. แนวทางการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดจากสภาวะเสื่อมโทรม
5. แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อันได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
6. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สรุปคุณค่าและบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

หากกล่าวพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดนั้นทำให้นึกถึงพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบึงบัวขึ้นมาเป็นอันดับแรกแต่อันที่จริงและพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดมีความหลากหลายถึง 10 รูปแบบด้วยกัน ทั้งที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มขังประเภทน้ำจืด ห้วย หนอง ลำคลองที่มีลักษณะเป็นน้ำกร่อย พื้นที่น้ำขังชั่วคราวที่เป็นทุ่งตะกาดตลอดจนพื้นที่ชายฝั่งบริเวณห้วงทะเลน้ำตื้น พื้นที่เหล่านี้หลอมรวมเป็นเอกลักษณ์อันจะพบเห็นได้ยาก ระบบนิเวศที่เชื่อมโยงกัน เอื้อประโยชน์ให้พืชและสัตว์มากมายได้อาศัย ทำรัง หากิน ขยายเผ่าพันธุ์รวมถึงเป็นแหล่งที่อยู่ชั่วคราวให้แก่สัตว์ที่อพยพ

ในแง่ของการเป็นแหล่งอาหารของสัตว์ต่าง ๆ เมื่อมองเฉพาะพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นทุ่งน้ำจืด ทางด้านตะวันตกของเทือกเขาสามร้อยยอด มีอาหารอันอุดมสมบูรณ์สามารถรองรับการอยู่อาศัยของสัตว์ได้จำนวนมาก ซึ่งตรงกับเกณฑ์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติตามอนุสัญญาแรมซาร์ไซท์ สัตว์น้ำดินเป็นอาหารให้แก่ปลา ปลาเป็นอาหารให้สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ปีก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ห่วงโซ่อาหารนี้หากมีชนิดพันธุ์ใดหายไปก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงแก่สายพันธุ์ที่เกี่ยวข้อง หากจะสรุปจำนวนความหลากหลายทางชีวภาพของสายพันธุ์ที่มีความโดดเด่นในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดได้แก่ นก 315 ชนิด ปลา 34 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 14 ชนิด เป็นต้น

ความสำคัญและบทบาทเชิงวิถีชีวิตและสังคมนั้นมีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยโบราณราว 3,000 - 5,000 ปีมาแล้วตามที่ปรากฏในภาพเขียน โบราณบริเวณถ้ำน้ำพุสามร้อยยอดที่ได้กล่าวถึงวิถีชีวิตที่มีการอาศัยกินและอยู่กับทุ่งมาช้านาน โดยปรากฏภาพเขียนที่วาดรูป ผู้หญิง ผู้ชาย โค กระบือมีการสันนิษฐานว่ามาจากการดำรงวิถีชีวิตในยุคนั้น มีเพียงเท่านั้นตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ชาวบ้านที่อาศัยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำยังพึ่งพาอาศัยจับสัตว์ในพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อเลี้ยงชีพทั้งที่นำมารับประทานในครอบครัวและบางส่วนนำไปค้าขายเพื่อนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว

หน้าที่และคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำในเชิงการบริการต่อแผ่นดินได้แก่ เป็นพื้นที่แก้มลิงที่รองรับน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองเขาแดงไม่ให้ท่วมบ้านเรือนชุมชน น้ำที่ไหลตามผิวดินจะลงสู่พื้นที่ชุ่มน้ำลดความเสียหายของบ้านเรือนประชาชนและพื้นที่เกษตร นอกจากนี้พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดยังเป็นด่านกันระหว่างพื้นที่น้ำจืดและพื้นที่น้ำเค็มป้องกันการรุกของน้ำเค็มเข้าไปในแผ่นดิน น้ำผิวดินที่ลงไปยังพื้นที่ชุ่มน้ำจะเป็นแหล่งน้ำที่เติมน้ำในชั้นใต้ดิน หากน้ำใต้ดินไม่ได้รับการเติมเข้ามีเพียงแต่การสูบออกในลักษณะที่มีการใช้น้ำบาดาลนั้นจะส่งผลให้แผ่นดินทรุดได้ และไม่เพียงเท่านั้นพื้นที่ชุ่มน้ำยังมีศักยภาพในการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ได้ในปริมาณมากกว่าการปลูกไม้ยืนต้นเมื่อเปรียบเทียบจากขนาดพื้นที่ที่เท่ากัน

ภาพที่ 51 ภาพแสดงพื้นที่ชุ่มน้ำระบบน้ำจืดในภาพ (ก)และ(ข) และพื้นที่ชุ่มน้ำระบบน้ำเค็มและน้ำกร่อยในภาพ (ค)-(ซ)

2. สรุปปัญหาการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

การคุกคามทุ่งสามร้อยยอดเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ มีรูปแบบที่หลากหลายทั้งที่เกิดจากธรรมชาติ เกิดจากการจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพและมีอุปสรรคในการจัดการและเกิดจากการใช้พื้นที่ชุ่มน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพ โดยสาเหตุที่ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำเสื่อมโทรมมีผลมาจากการไม่สามารถควบคุมปริมาณและคุณภาพของน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำได้ อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ภาวะโลกร้อนที่ทำให้เกิดความแห้งแล้ง ปริมาณน้ำฝนที่ลดน้อยลงในหลายๆพื้นที่ที่เป็นพื้นที่รับน้ำ นอกจากนี้แล้วน้ำที่มาจากระบบชลประทานถูกนำไปใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมทางการเกษตร และการก่อสร้าง โครงการพัฒนาที่ไม่ได้คำนึงผลกระทบต่อทิศทางน้ำเป็นสิ่งที่ขวางกั้นระบบอุทกวิทยาให้ไม่สามารถทำงานได้ดี

นอกจากนี้แล้วปัญหาในการจัดการนับว่าเป็นปัญหาหลักอีกประการ การมีขอบเขตที่ไม่ชัดเจนของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างจริงจัง การไม่มีขอบเขตที่ชัดเจนทำให้การใช้งานกิจกรรมของชาวบ้านทับซ้อนกับพื้นที่อุทยาน พื้นที่อนุรักษ์บางส่วนนั้นก็ถูกคุกคามความรู้และไม่รู้ที่ไม่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาได้เพราะการพื้นที่ชุ่มน้ำในทุ่งสามร้อยยอดไม่ได้มีการจับสัตว์ ทรัพยากรในพื้นที่ชุ่มน้ำ มีการนำที่ดินในพื้นที่ชุ่มน้ำไปใช้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะกายภาพของภูมิประเทศ การสูบน้ำเค็มเข้ามาในพื้นที่น้ำจืด ทำให้เกิดความเค็มสะสมในแผ่นดิน นอกจากการทำบ่อกึ่งเลี้ยงปลาแล้ว มีการถาง เสา ไร่ ที่ดินในพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อการเกษตรเพราะสะดวกในการนำน้ำมาใช้อีกด้วย

3. แนวทางการดูแลและจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน

3.1 ด้านทัศนคติ

3.1.1 สร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่าพื้นที่ชุ่มน้ำให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงาน ผู้ดูแล ประชาชนทั่วไป นักท่องเที่ยวและชุมชน

ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การอบรมประจำปีหรือในช่วงเวลาที่ต่ำกว่านั้น เพื่อให้ข้อมูลทันต่อสถานการณ์ จัดทำหลักสูตรสำหรับเยาวชน บุคคลทั่วไป ชุมชนอาจเป็นรูปแบบชั้นเรียนธรรมชาติและพาทศนศึกษาเพื่อบูรณาการระหว่างองค์ความรู้และประสบการณ์อาจ

สนับสนุนให้เกิดโครงการมักคุเทศก์ในพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นเสมือนห้องเรียนธรรมชาติเน้นให้ได้รับความรู้และจิตสำนึกที่ดีต่อการพื้นที่ชุ่มน้ำตลอดจนการตระหนักในคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำนอกจากนี้ในการประชุมหรือจัดทำโครงการใด ๆ ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในส่วนที่พวกเขาเกี่ยวข้อง ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงานตลอดจนส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การให้ความเข้าใจเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติเพื่อให้เข้าใจคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นเทคนิคทางจิตวิทยาโดยการจับกลุ่มพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นการกระทำที่สามารถเข้าถึงชุมชนได้ดีกว่าการอบรมแบบเป็นทางการ

3.1.2 ส่งเสริมประชาสัมพันธ์การใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน

การพยายามประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายอนุรักษ์เพียงอย่างเดียวจะไม่ก่อให้เกิดผลมากนักเพราะปัญหาทางเศรษฐกิจนั้นก็ยังเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อชาวบ้านและชุมชน การรณรงค์แก้ไขปัญหการทำลายสิ่งแวดล้อมที่นำเสนอการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและเน้นชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียงที่มีคุณภาพสามารถทำให้ชาวบ้านและคนในชุมชนสารร่วมมือได้อย่างแท้จริง การประชาสัมพันธ์ให้ใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืนนั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับกำลังและขีดจำกัดของทรัพยากร หากสามารถดำเนินการใช้งานพื้นที่ชุ่มน้ำโดยไม่ฟุ่มเฟือยและมีประสิทธิภาพนั้นจะเป็นอีกทางหนึ่งที่รักษาพื้นที่ชุ่มน้ำเอาไว้ให้ผลิตทรัพยากรได้ไปสู่รุ่นลูกหลานในอนาคต

โดยการใช้ทรัพยากรแบบยั่งยืนและชาญฉลาดนั้นไม่ใช่การไม่ใช้หรือไม่ใช้หรือไม่จะต้องเลยแต่เป็นการใช้ให้คุ้มค่าเกิดปริมาณผลผลิตมากและมีของเสียจากกระบวนการเก็บเกี่ยวเพียงเล็กน้อย เพื่อให้ทรัพยากรในพื้นที่ชุ่มน้ำมีโอกาสฟื้นฟูได้ง่าย การใช้ทรัพยากรมีทั้งทางตรงและทางอ้อม ทุกประเภทต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวัง เช่นการใช้ทรัพยากรทางตรงมาจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตในพื้นที่ชุ่มน้ำเช่นทรัพยากรสัตว์น้ำ การนำน้ำไปใช้อุปโภค บริโภค การพืชผัก ไปกิน แกงหรือเพื่อการปศุสัตว์ การใช้ทรัพยากรทางอ้อมเช่นการใช้พื้นที่เพื่อนันทนาการและการท่องเที่ยวต้องควบคุมดูแลความสามารถในการรองรับของพื้นที่ เป็นต้น

3.2 ด้านการจัดการ

3.2.1 การติดตามเสี้ยววังสถานการณ์การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ

ในระดับชุมชน ระดับตำบล และระดับอำเภอจัดประชุมรายงานเพื่อ สถานการณ์พื้นที่ชุ่มน้ำในแต่ละจุดเพื่อให้รับทราบและวางแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยกัน ให้ ชาวบ้านหรือชุมชนรอบพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้มีส่วนร่วมเพราะเป็นผู้ใช้งานหลักและอยู่กับพื้นที่ชุ่มน้ำ ตลอดเวลา จัดตั้งหน่วยงานเพื่อลาดตระเวนดูแลความเรียบร้อยเพื่อมิให้มีการบุกรุกพื้นที่ แอบปล่อย น้ำเสียลงพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือสอดส่องการจับสัตว์ ทั้งสัตว์น้ำ สัตว์บก สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำและสัตว์ปีก โดยเฉพาะสายพันธุ์หายากที่ขายได้ราคาสูงในท้องตลาด ลาดตระเวนตรวจสอบกระบวนการ การเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่น้ำจืดว่ามี การบำบัดหรือไม่และมีการเลี้ยงในรูปแบบไหน หากเป็นการเลี้ยง แบบพัฒนาที่ส่งผลเสียต่อระบบนิเวศควรดำเนินการตามเหมาะสมแต่หากมีการเลี้ยงแบบ ชีวภาพนั้นอนุโลมให้ดำเนินการได้ พร้อมทั้งรณรงค์ให้ผู้เลี้ยง ประกอบกิจการเข้าใจถึงผลเสียที่ ตามมา

3.2.2 ส่งเสริมอาชีพของชาวบ้านรอบพื้นที่ชุ่มน้ำที่ไม่เป็นผลกระทบทางลบต่อ พื้นที่ชุ่มน้ำ

อาชีพหลักที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำได้แก่ เกษตรกรรมเนื่องจากมีการนำ น้ำจากพื้นที่ชุ่มน้ำไปใช้ สนับสนุนให้รูปแบบของเกษตรเป็นประเภทที่ไม่รบกวนหรือสร้างความ เสียหายให้แก่พื้นที่ชุ่มน้ำ เช่นการปลูกข้าวนาปี ไร่สวนข้าวนาปรังเนื่องจากช่วงหน้าแล้งเป็นช่วงที่ น้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำลดระดับ หากมีการสูบน้ำออกไปในปริมาณมาก ก่อให้คุณภาพของน้ำในพื้นที่ชุ่ม น้ำลดลงส่งเสริมการปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย เช่น ว่างหางจระเข้ ปลูกกระเจตบริเวณชายฝั่งของพื้นที่ชุ่ม น้ำ อีกอาชีพที่มีความสำคัญคือ การทำประมงน้ำจืดในพื้นที่ชุ่มน้ำ รณรงค์สร้างความเข้าใจให้ ชาวบ้านงดจำปลาในฤดูวางไข่ ไม่รบกวนเขตสงวนเพื่อให้สัตว์ได้ฟื้นฟูสายพันธุ์

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการนำผลิตภัณฑ์ที่มาจากการเกษตรหรือเป็นส่วน ที่ไม่ได้ใช้ในกระบวนการเกษตรมาก่อให้เกิดประโยชน์สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความเฉพาะเกิดเป็น เอกลักษณ์ของสินค้าในพื้นที่มาจำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม พร้อมกับ การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ชุ่มน้ำจัดกิจกรรมฟื้นฟูให้ชุมชน องค์กร และบุคคลทั่วไปได้มี ส่วนร่วมในการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำร่วมกัน ปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ว่าการรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำไม่ใช่ หน้าที่คนใดคนหนึ่งแต่สังคมจะต้องช่วยกัน

3.3 ด้านการวางผังพื้นที่การใช้ประโยชน์

กำหนดเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพื่อเอื้ออำนวยต่อการรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชัดเจน

{วิรัชย์ นาควิบูลย์วงศ์ , 2550 #47} ได้แบ่งเขตเพื่อกำหนดกิจกรรมการใช้ที่ดินและมีการใช้งานเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ การกำหนดพื้นที่แบ่งออกเป็น 6 ระดับ อันได้แก่

3.3.1 พื้นที่เพื่อการพัฒนา (Development) เป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่มีความสำคัญน้อยทางนิเวศวิทยา แต่มีความสามารถในการเชิงนันทนาการเช่น พื้นที่ชายทุ่งมีการทำท่าเรือเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

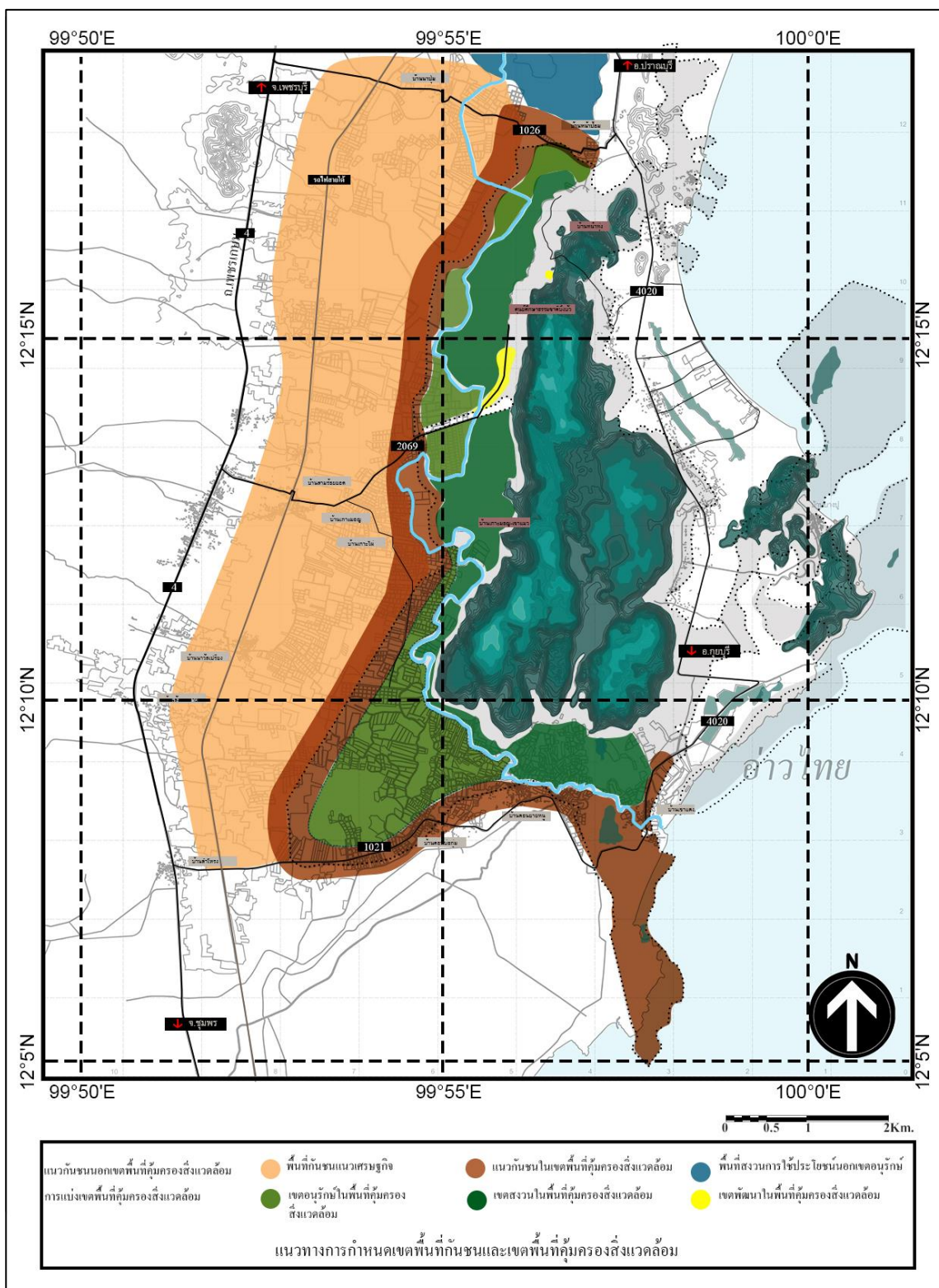
3.3.2 พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ (Conservation) เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางนิเวศวิทยาระดับปานกลางทำหน้าที่เสมือนพื้นที่กันชนระหว่างพื้นที่พัฒนาและพื้นที่สงวน หากมีการพัฒนาในพื้นที่นี้ควรดำเนินการอย่างระมัดระวังเป็นพิเศษ เช่นการก่อสร้างท่าเรือ การจับปลา การศึกษาธรรมชาติ

3.3.3 พื้นที่สงวน (Preservation) เน้นการอยู่อาศัยของสายพันธุ์ทั้งพืชและสัตว์เอื้อให้เป็นที่อยู่อาศัย แพร่พันธุ์ ขยายพันธุ์เป็นพื้นที่ที่ไม่มีการพัฒนาอย่างสิ้นเชิงและหากเขตพื้นที่สงวนจะต้องมีการฟื้นฟู การอนุญาตให้ใช้งานในพื้นที่นี้มีเพียงการพักผ่อนหย่อนใจในสุนทรียภาพ และเรียนรู้

3.3.4 เขตกันชนที่เป็นป่า (Forest Buffer Zone) เป็นแนวกันชนในพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เป็นพื้นที่ที่อยู่ระหว่างพื้นที่คุ้มครองและพื้นที่พัฒนา เนื่องจากเป็นพื้นที่นอกสุดของพื้นที่คุ้มครอง อาจมีการเรียกว่าป่าชั้นสองเป็นพื้นที่ที่รับแรงกดดันจากการใช้ทรัพยากรก่อนที่จะถึงพื้นที่อนุรักษ์

3.3.5 เขตกันชนทางเศรษฐกิจ (Economic Buffer Zone) ครอบนอกเขตกันชนแต่ยังทำหน้าที่เป็นกันชนระหว่างพื้นที่พัฒนาทางเศรษฐกิจและพื้นที่ธรรมชาติ พื้นที่บริเวณนี้สามารถทำการเกษตรได้ เนื่องจากมีสถานะเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพต่ำ การควบคุมบางประการอาจมีการจัดการได้ยากต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนเนื่องจากเป็นพื้นที่ของเอกชน

3.3.6 พื้นที่สงวนการใช้ประโยชน์นอกเขตอนุรักษ์ พื้นที่บริเวณนี้ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของทุ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำ ดังนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องควบคุมการใช้ประโยชน์เนื่องจากเป็นบริเวณต้นน้ำมีผลอย่างมากต่อคุณภาพน้ำในทุ่งสามร้อยยอด

ภาพที่ 52 ภาพแสดงแนวทางในการกำหนดเขตพื้นที่กันชนและเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

3.4 ด้านเทคนิค พัฒนาการรวมถึงบุคลากรเพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาและสถานการณ์ของพื้นที่ชุ่มน้ำ จัดตั้งทีมงานเพื่อทำงานจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยในทีมนั้นมาจากหลายๆ หน่วยงานเพื่อมาทำงานร่วมกัน คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความชำนาญในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำทั้งนิเวศวิทยา สังคม เศรษฐกิจ และแต่งตั้งให้มีหัวหน้าทีมงานเพื่อให้งานสามารถดำเนินไปได้ ระบุเนื้องานที่ชัดเจนในแต่ละตำแหน่งเพื่อไม่ให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนและขัดแย้ง

3.5 ด้านกฎหมาย

ปรับปรุงกฎหมายและมาตรการให้สามารถคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ ปัจจุบันถึงแม้จะมีกฎหมายที่สามารถใช้ดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำได้ถึง 4 ใหญ่กลุ่มอันได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กฎหมายเกี่ยวกับการปกครอง กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน ป่าไม้และสัตว์ป่า กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและประมง แต่ยังไม่มีความชัดเจนที่ออกมาเพื่อคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยเฉพาะทั้งนี้พื้นที่ชุ่มน้ำสามารถอยู่รอดภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดควรมีแนวเขตที่ชัดเจนโดยการจัดทำแนวเขตธรรมชาติต่อเนื่องจากการทวงคืนพื้นที่ที่มีการบุกรุกและไม่มีเอกสารสิทธิ์ครอบครอง

4. แนวทางการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดจากสถานะเสื่อมโทรม

แนวทางการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำที่ถูกปรับเปลี่ยนสภาพไปใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม การดำเนินการจัดการฟื้นฟูนี้จะต้องดำเนินการโดยภาครัฐเป็นหลัก จำเป็นจะต้องจัดการขอบเขตของพื้นที่ชุ่มน้ำให้ชัดเจนเพื่อให้การดำเนินการสามารถดำเนินไปได้ตลอดรอดฝั่ง

4.1 การฟื้นฟูระบบอุทกวิทยา

ฟื้นฟูระบบอุทกวิทยาให้น้ำได้เข้าไปยังพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเพียงพอเนื่องจากน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดมาจากหลายแห่งอันได้แก่น้ำผิวดินตามลำห้วยและหนองบึงจัดการให้น้ำสามารถเข้าสู่พื้นที่ชุ่มน้ำได้นอกจากนี้น้ำที่มาจากกิจกรรมการเกษตรหรือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำควรมีการบำบัดให้คุณภาพน้ำดีขึ้นก่อนปล่อยลงพื้นที่ชุ่มน้ำ จัดการพืชพรรณในพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยเฉพาะพืชกรรณจำพวกธูปฤๅษีที่มีการดักจับตะกอนเอาไว้ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำสิ้นเงิน การจัดการตะกอนที่พัดพามากับน้ำ ในพื้นที่นี้มีตะกอนที่เป็นอาหารของสัตว์น้ำเป็นส่วนที่ไหลมาจากอาหารสัตว์ มูลสัตว์ ตะกอนเหล่านี้นอกจากจะเป็นสารอินทรีย์ที่ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำเสื่อมสภาพแล้วยังมีความเค็มอีกด้วย การจัดการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำจำเป็นต้องคำนึงถึงประเด็นนี้เช่นกัน

4.2 การฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นนาทุ่งร้าง

มีการนำพื้นที่ภายในทุ่งสามร้อยยอดไปใช้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ กระบวนการในการเลี้ยงคือการเติมเกลือเพื่อให้มีความเค็มที่เหมาะสมต่อสัตว์น้ำและบางพื้นที่นั้นมีการชักน้ำเค็มเข้าทุ่งในพื้นที่น้ำจืด เมื่อเลี้ยงเป็นระยะเวลาหนึ่งดินจะสะสมความเค็มและความเค็มจะซึมแผ่ไปยังพื้นที่โดยรอบ ถึงแม้จะเติมน้ำจืดแต่หากมีความเค็มในดินแล้วนั้นก็ส่งผลให้น้ำมีลักษณะเค็มหรือกร่อย พื้นที่ที่ได้รับความเสียหายเหล่านี้มีขนาดใหญ่และหลายพื้นที่ บางพื้นที่เป็นพื้นที่ทับซ้อนระหว่างการครอบครองของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด บางพื้นที่นั้นชาวบ้านเป็นผู้ครอบครองถือสิทธิ์ การฟื้นฟูนาทุ่งร้างในพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดทั้งนอกและในเขตอุทยาน ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบในการฟื้นฟูจากที่ตั้งของพื้นที่ว่าอยู่ในบริเวณใด เช่น พื้นที่ใกล้ปากแม่น้ำและบริเวณที่ติดกับคลองเขาแดงมีความเหมาะสมที่จะปรับเปลี่ยนนาทุ่งร้างเป็นป่าชายเลนเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลนที่เสื่อมโทรมอย่างหนัก ให้สัตว์น้ำมีแหล่งอนุบาลที่อุดมสมบูรณ์และสัตว์ปีกเช่นนกชายเลนมีที่อยู่อาศัยและมีอาหารกิน ท้ายสุดท้ายแล้วมนุษย์คือผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการที่พื้นที่ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ในบริเวณพื้นที่ลึกลงเข้ามาในแผ่นดินและเป็นพื้นที่ที่ประชาชนมีกรรมสิทธิ์อย่างถูกต้องพื้นที่นาทุ่งร้างนี้สามารถฟื้นฟูเป็นพื้นที่เกษตรได้ตามกระบวนการการฟื้นฟูนาทุ่งร้าง เพื่อให้พื้นที่ฟื้นฟูสภาพจากการเกี่ยวข้องกับกรทำให้ดินหรือน้ำมีความเค็มในพื้นที่น้ำจืดและดินพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นป่าชายเลน โดยกระบวนการในการฟื้นฟูแต่ละรูปแบบมีดังนี้

4.2.1 การปรับสภาพพื้นที่เพื่อเป็นพื้นที่นาข้าว โดยการระบายน้ำออกจากบ่อเพื่อตากบ่อ หากมีดินเลนที่ก้นบ่อนำมาตากแดด ทำลายโครงสร้างดินขอบบ่อเกลี่ยให้แน่นและเสมอกัน แล้วปรับปรุงลักษณะที่ดินให้เหมาะสมต่อการทำนา เก็บตัวอย่างดินเพื่อนำไปวิเคราะห์คุณสมบัติทางเคมีและกายภาพเพื่อการจัดการการแก้ไขปัญหาความเค็ม และความเป็นกรดได้อย่างเหมาะสม จากนั้นปรับปรุงดินและสามารถดำเนินการปลูกข้าวได้

4.2.2 การปรับสภาพพื้นที่เพื่อปลูกไม้ผล พืชผัก เริ่มจากการปรับสภาพกายภาพของพื้นที่ ทำลายคันดินเดิม และสร้างคันดินใหม่ยกทรงเพื่อไม่ให้น้ำท่วมขังไม้ผล พืชผัก เว้นระยะให้มีร่องน้ำระหว่างคันร่อง เก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์การปรับปรุงดินที่เหมาะสม จากนั้นเลือกพืชผักพืชผลที่มีความสามารถในการทนความเค็มได้ระดับหนึ่งเนื่องจากดินยังคงเหลือความเค็มอยู่

4.2.3 การปรับสภาพพื้นที่เพื่อเป็นบ่อเลี้ยงปลาและบ่อน้ำสำรอง ลักษณะการปรับสภาพเพื่อการเก็บน้ำสำรองและการเลี้ยงสัตว์น้ำจืดนั้นมีลักษณะการปรับเปลี่ยนสภาพที่มีความคล้ายกันคือ ขุดบ่อให้ลึกลงไปและแก้ไขปัญหาคความเค็ม

4.2.4 การปรับสภาพนาทุ่งให้เป็นป่าชายเลนดั้งเดิม เริ่มจากการทำลายคันบ่อน้ำทุ่งร้างให้น้ำทะเลที่ขึ้นและลงสามารถเข้าออกจากพื้นที่ได้อย่างธรรมชาติ การเริ่มปลูกป่าชายเลนควรพิจารณาลำดับขั้นของสังคมพืชป่าชายเลนตามระดับความใกล้และไกลน้ำเค็ม ไม่ควรปลูกเป็นตารางที่มองดูแล้วอาจสวยงาม แต่มีความหลากหลายทางชีวภาพต่ำ และควรคำนึงถึงสภาพดั้งเดิมและพืชพื้นถิ่นในการฟื้นฟู

4.2.5 การบำบัดน้ำเสียจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื่องจากการเลี้ยงกุ้งและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ มีการนำทรัพยากรน้ำมาใช้ในกระบวนการเลี้ยงเมื่อถึงเวลาที่ครบรอบระยะสัตว์น้ำ ได้มีการปล่อยน้ำที่ผ่านกระบวนการเลี้ยงมาซึ่งปนเปื้อนไปด้วยสารเคมี ธาตุอาหารในสัดส่วนที่เข้มข้นเกินความสามารถที่ธรรมชาติจะบำบัดได้ เกิดเป็นมลพิษในแหล่งน้ำและบางส่วนนั้นค้างอยู่ในดิน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการก่อนที่จะปล่อยน้ำเหล่านี้ไปสู่แหล่งน้ำสาธารณะ และทั้งนี้ในปัจจุบันตลาดสัตว์น้ำโดยเฉพาะกุ้ง มีการตรวจสอบกระบวนการเลี้ยงย้อนกลับ ทำให้เกษตรกรรวมไปถึงผู้เลี้ยงทุกระดับมีการเคลื่อนไหวและได้รับผลกระทบจากเงื่อนไขที่มีการตื่นตัวนี้

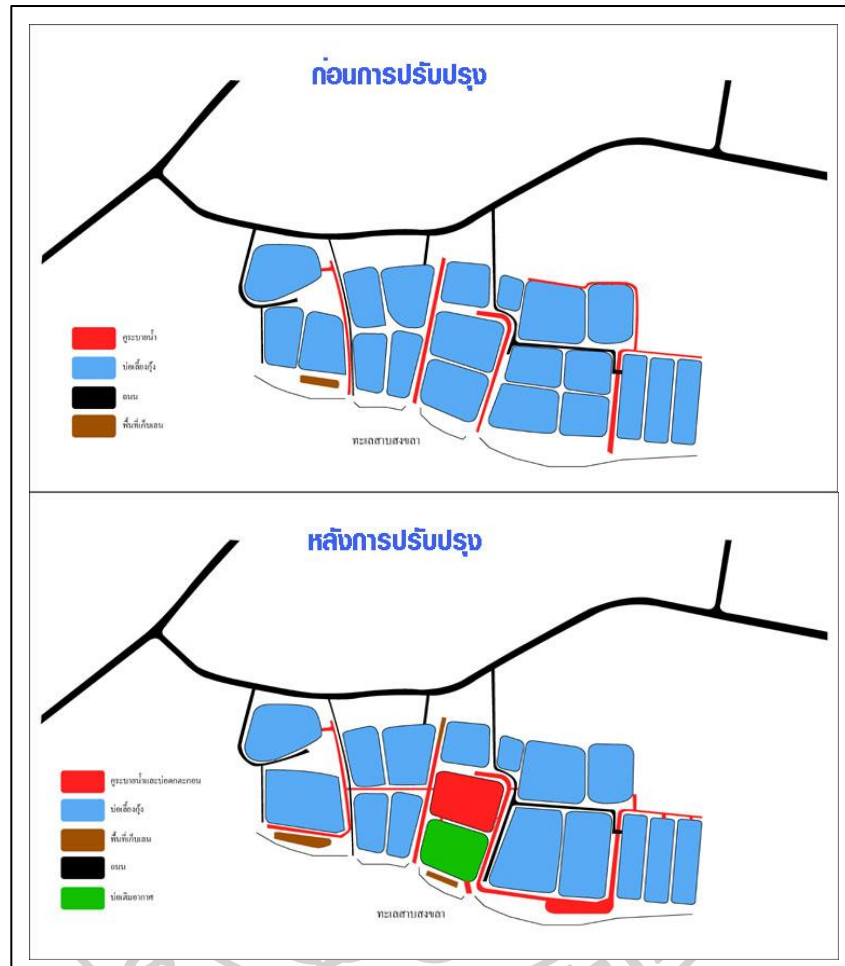
โดยการนี้กรมควบคุมมลพิษเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการนำเสนอและดำเนินการกระบวนการควบคุม ป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ ได้มีการศึกษาแนวทางการบำบัดน้ำทิ้งและเลนที่เหลือจากกระบวนการเลี้ยงสัตว์น้ำอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ประชาชนสามารถนำไปปรับรูปแบบการใช้งานที่เหมาะสมกับพื้นที่ของได้ โดยฟาร์มสาธิตต้นแบบตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 ต.เกาะหมาก อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง มาจากการรวมพื้นที่ของเกษตรกรรายย่อย 11 ราย เป็นพื้นที่ทั้งหมด 44 ไร่

รายละเอียดของฟาร์มสาธิตต้นแบบในพื้นที่ 44 ไร่ มีรายละเอียดดังนี้

- (1) บ่อเลี้ยงกุ้งขาววานาไม ขนาด 2-6.5 ไร่ ทั้งหมด (14 บ่อ เลี้ยงโดยระบบกึ่งปิด)
- (2) บ่อตกตะกอน ขนาด 4.5 ไร่ จำนวน 14 บ่อ (ปริมาตร 12,240 ลบ.ม.)
- (3) บ่อเติมอากาศขนาด 4 ไร่ (ปริมาตร 10,880 ลบ.ม.)

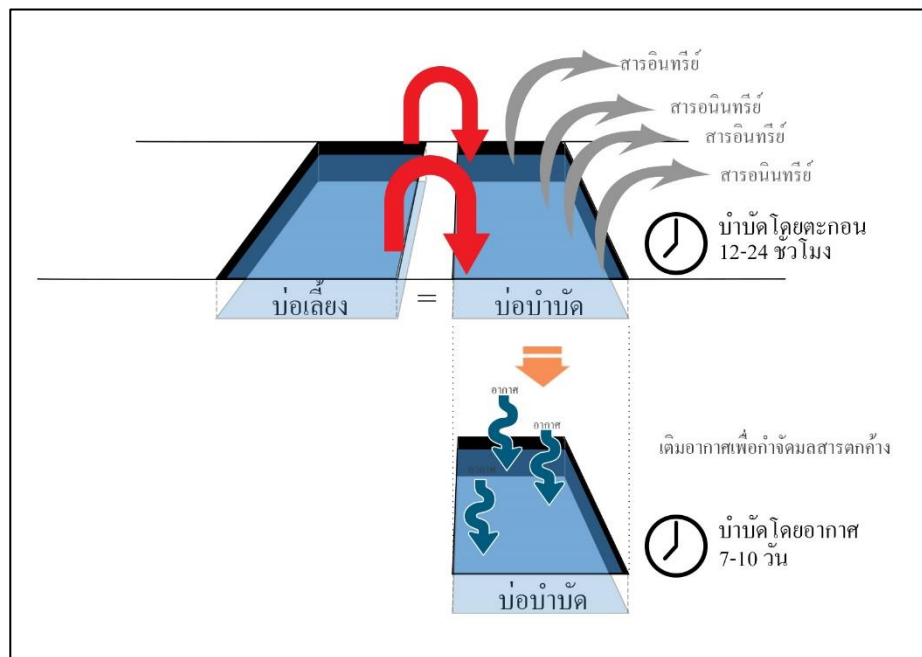
(4) บ่อเก็บเลนขนาด 0.5 ไร่ จำนวน 2 บ่อ (ปริมาตร 1,600 ลบ.ม.)

(5) คูน้ำทิ้งยาว 1,000 เมตร (ปริมาตร 7,600 ลบ.ม.)

ภาพที่ 53 ภาพแสดงการจัดสรรพื้นที่เพื่อการบำบัดน้ำทิ้งจากการเลี้ยงกุ้ง

หลักการและกระบวนการในการบำบัดน้ำทิ้งจากการเลี้ยงกุ้งมีดังนี้ อันดับแรกสร้างบ่อที่มีปริมาตรเท่ากับบ่อที่เลี้ยงกุ้ง เมื่อมีการจับกุ้งแล้วให้ถ่ายน้ำจากบ่อที่มีการเลี้ยงสู่บ่อที่ทำไว้รองรับการบำบัด การทิ้งไว้ในช่วง 12-24 ชั่วโมงแรกเป็นการปล่อยให้สารอินทรีย์และสารอนินทรีย์ตกตะกอนโดยธรรมชาติ จากนั้นใช้เวลาอีก 7-10 วันเพื่อเติมอากาศเพื่อกำจัดสารอินทรีย์และสารอนินทรีย์ที่ยังตกค้างอยู่ในน้ำ

ภาพที่ 54 ภาพแสดงกระบวนการการบำบัดน้ำทิ้งจากกระบวนการเลี้ยงกุ้ง

4.3 การเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดในแต่ละบริเวณ

4.3.1 บริเวณที่ 1 ทางตอนเหนือของพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด มีศักยภาพในการเป็นจุดชมวิว จุดรวมพล จุดจัดกิจกรรม ควรมีการรักษาความอุดมสมบูรณ์ ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน

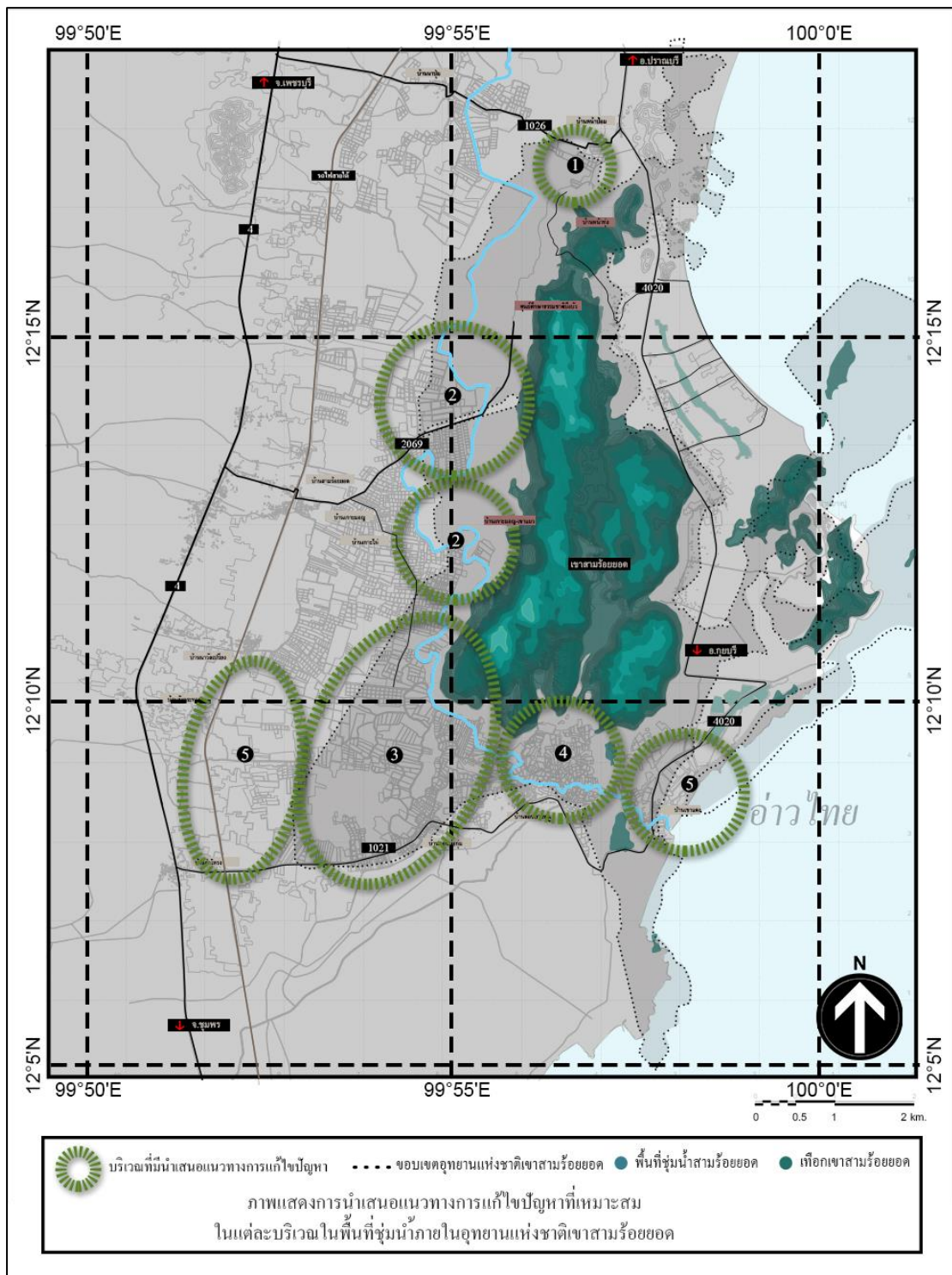
4.3.2 บริเวณที่ 2 พื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ด้านเหนือของถ. 2069 คือทุ่งบึงบัวที่มีการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยอุทยานในปัจจุบัน ควรมีการปักปันแนวเขตธรรมชาติละพื้นที่ชุ่มน้ำที่เสื่อมโทรม เพื่อเพิ่มพื้นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ ทั้งนี้เพื่อให้ปลาและนกมีพื้นที่วางไข่และหากิน รวมทั้งเป็นพื้นที่สำหรับสร้างวนการใช้ประโยชน์เพิ่มเติม

4.3.3 บริเวณที่ 3 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณที่ 3 ในปัจจุบันมีการเลี้ยงกุ้งและเป็นนาเกลือ บริเวณที่เป็นพื้นที่อุทยานควรมีการทวงคืน ทลายคันขอบนาเกลือเพื่อให้สามารถไหลเข้าออกได้ตามกระบวนการของพื้นที่ชุ่มน้ำ รวมถึงการฟื้นฟูพืชท้องถิ่นและกำจัดพืชต่างถิ่นรุกราน ในพื้นที่ที่ติดกันและเป็นพื้นที่นอกเขตอุทยานนั้น โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นนาเกลือสามารถฟื้นฟูพื้นที่และดำเนินการทำการเกษตรโดยการปรุคัน และสามารถปลูกพืชทนเค็มที่เป็นพืชเศรษฐกิจได้

4.3.4 บริเวณที่ 4 พื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ในขอบเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นนาทุ่งร้างแนวทางการฟื้นฟูนั้น อันดับแรกคือควรทำลายคันขอบบ่อให้น้ำสามารถเข้าและออกได้ตามระดับน้ำทะเลที่มีการขึ้นลง จากนั้นวางแผนการปลูกพืชเพื่อฟื้นฟูป่าชายเลน อันได้แก่พืชในสังคมพืชป่าชายเลนตามระดับความลึกที่ทนได้ในแต่ละชนิด

4.3.5 บริเวณที่ 5 พื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่นอกเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด สามารถเลี้ยงกุ้งในบริเวณนี้ได้ แต่ทั้งนี้จะต้องมีการบำบัดน้ำเพื่อลดความเข้มข้นของสารอินทรีย์และอนินทรีย์ลง เพื่อให้น้ำที่มีค่ามลสารไม่เกินที่ได้กำหนดมาตรฐานเอาไว้ มีการจัดสรรพื้นที่เพื่อสร้างบ่อบำบัด บ่อเลนและเส้นทางเดินน้ำภายในพื้นที่ เพื่อให้การใช้น้ำในกระบวนการเลี้ยงกุ้งไม่รบกวนน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดมากเกินไป

ภาพที่ 55 ภาพแสดงการนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมในแต่ละบริเวณในพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

5. แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อันได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาจากกระแสความต้องการในการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการท่องเที่ยวที่มาจาก ความต้องการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นด้านการศึกษาเรียนรู้และความต้องการในการพัฒนาคน ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติจำเป็นจะต้องมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ จะต้องมีการจัดการดำเนินการในพื้นที่ที่เหมาะสมไม่รบกวนสิ่งมีชีวิตที่เปราะบางของพืช สัตว์ป่า มุ่งเน้นการนำเสนอความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ นำเสนอระบบนิเวศสู่กระบวนการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ โดยควรมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

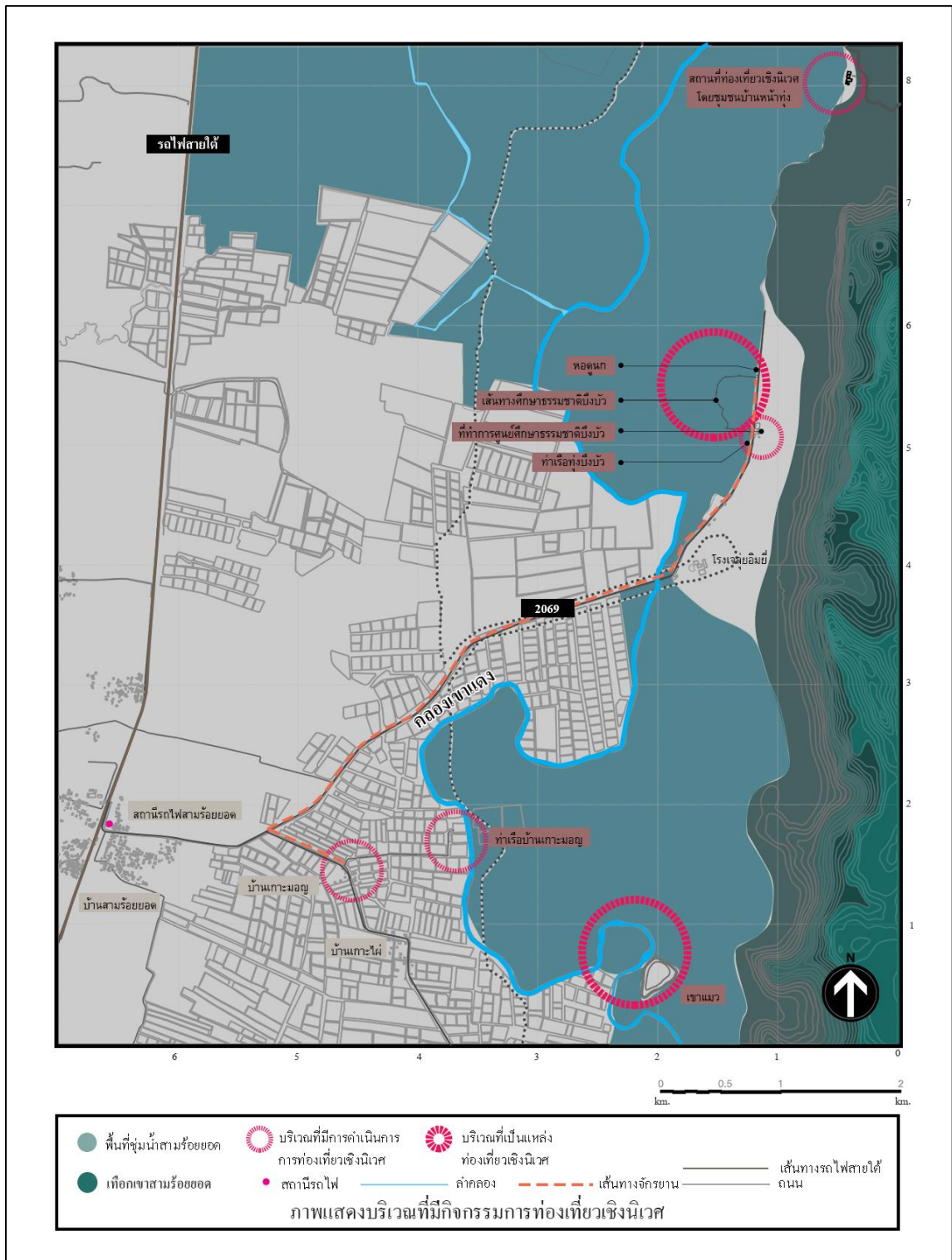
5.1.1 ศูนย์บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เป็นจุดเริ่มต้นในการท่องเที่ยว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศูนย์บริการข้อมูลเนื่องจากเป็นด่านแรกที่นักท่องเที่ยวจะต้องมาทำความเข้าใจ รับทราบข้อมูลและหากมีสื่อหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่ใช้ประกอบในการเดินชมศึกษาธรรมชาติสามารถรับได้ที่ศูนย์บริการข้อมูล นอกจากนี้แล้วยังควรมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่จัดแสดงมีเนื้อหาและรูปแบบที่ดึงดูดความสนใจผู้ที่มาเยี่ยมชม อาจเป็นรูปแบบนิทรรศการที่ผู้เข้าชมสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อได้ มีประวัติที่เล่าวิวัฒนาการของพื้นที่ชุ่มน้ำ ความสำคัญในเชิงนิเวศวิทยา ประวัติศาสตร์สังคมและหน้าที่บริการต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำในหลายๆด้าน

5.1.2 หอดูนก รูปแบบอาคารหรือหอดูนกควรรออกแบบและก่อสร้างให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติเพื่อให้นักหรือสัตว์ไม่รู้สึกว่าเป็นสิ่งแปลกปลอม รวมถึงคำนึงความสุนทรีย์ภาพในเรื่องทัศนวิสัยโดยรวม หากสามารถนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในกระบวนการเรียนรู้จะทำให้มีความน่าสนใจและสามารถใส่ข้อมูลเข้าไปในระบบเรียนรู้ได้ในรูปแบบที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น ชนิดและสายพันธุ์ของนกในพื้นที่สามร้อยยอดที่มีหลายร้อยชนิดพันธุ์สามารถนำเสนอในรูปแบบแอปพลิเคชันที่เชื่อมต่อกับสมาร์ตโฟน เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ทางนิเวศวิทยามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

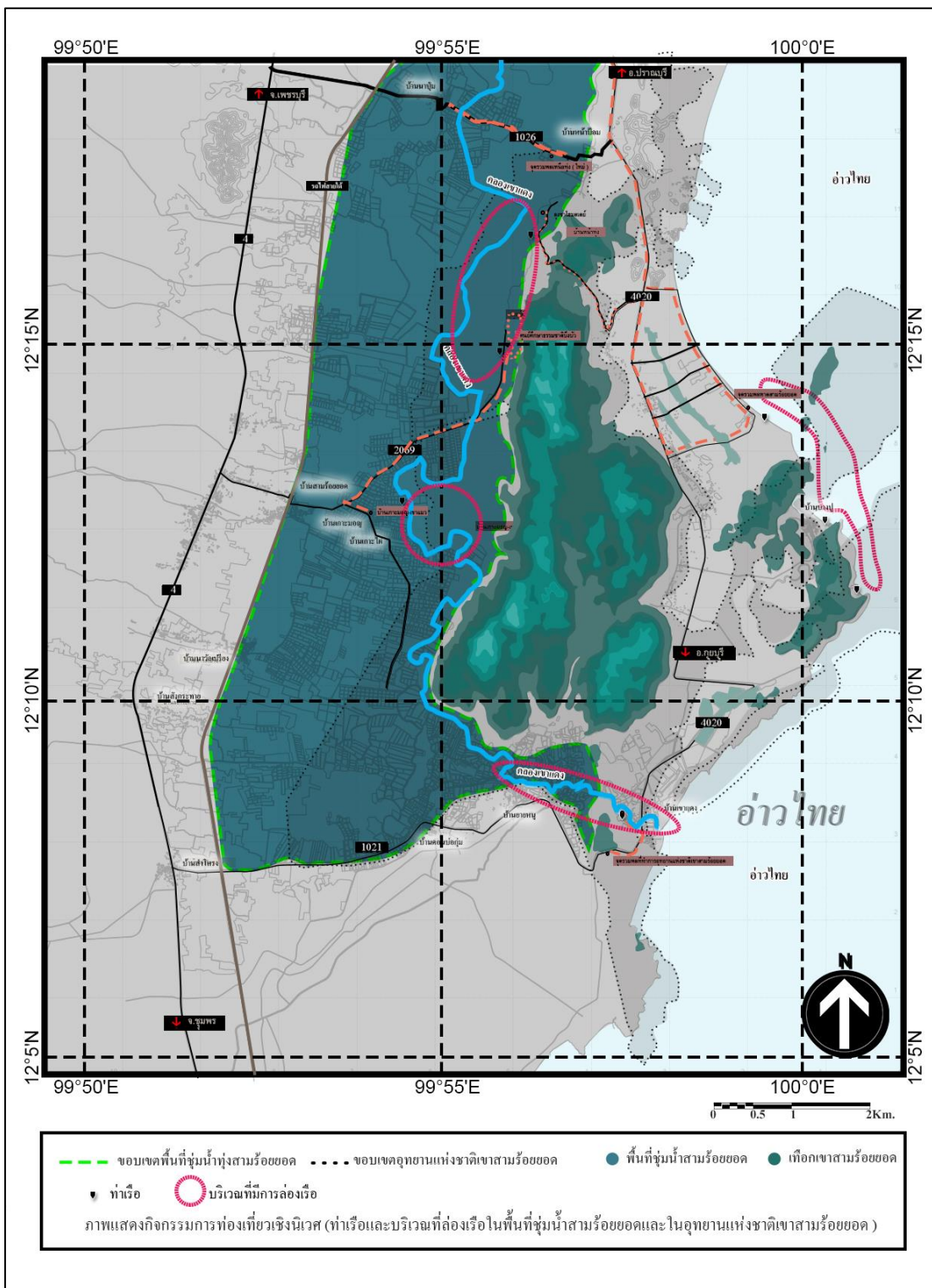
5.1.3 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็นกระบวนการที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมและศึกษาธรรมชาติอย่างใกล้ชิดการเดินทางเดินลงไปในพื้นที่ชุ่มน้ำจะช่วยไม่ให้นักท่องเที่ยวเปียกและได้รับอันตรายในขณะเดียวกันเป็นการแยกระหว่างนักท่องเที่ยวกับพืชและสัตว์ในพื้นที่ชุ่มน้ำไม่ให้รบกวนกันสามารถชมได้ผ่านทางสายตาเท่านั้น รูปแบบของเส้นทางศึกษาควรกลมกลืนกับธรรมชาติและ ไม่สร้างในพื้นที่เปราะบางที่เป็นการคุกคามพื้นที่ที่มีความสำคัญทางชีววิทยาที่เปราะบางจนเกินไปควรมีผู้ให้ความรู้ แนะนำสถานที่หรืออาจเป็นรูปแบบที่นักท่องเที่ยวสามารถดำเนินการเที่ยวชมด้วยตนเอง ส่งเสริมให้กระบวนการสื่อความหมายที่มีคุณภาพเพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถดำเนินการด้วยตนเองได้เป็นการประหยัดทรัพยากรบุคคล และหากมี วัตถุประสงค์นำทางนั้นควรส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นหรือเยาวชนทำหน้าที่นอกจากเป็นการเสริมสร้าง ศักยภาพในตัวบุคคลแล้วยังเป็นการเพิ่มสำนึกรัก สร้างความภาคภูมิใจในถิ่นที่อยู่อีกด้วย

5.1.4 การล่องเรือเพื่อชมทัศนียภาพและระบบนิเวศอย่างใกล้ชิด สมควรที่จะมีการ ควบคุมเรื่องมลพิษทางน้ำและมลพิษทางเสียงเพื่อไม่ให้รบกวนสัตว์ในพื้นที่ชุ่มน้ำ หาก นักท่องเที่ยวมีปริมาณมากเกินไปจะก่อให้เกิดมลพิษหลายๆด้าน นกที่จะอพยพวางไข่จะไม่กลับมา ทำรังวางไข่อีกหากได้รับการรบกวน นี่เป็นเหตุผลที่เด่นชัดว่า การประเมินเรื่องความสามารถใน การรองรับต่อพื้นที่นั้นจำเป็นอย่างยิ่งหากยังต้องการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ชุ่มน้ำเอาไว้

ภาพที่ 56 ภาพแสดงบริเวณที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภาพที่ 57 ภาพแสดงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบการล่องเรือ

5.1.5 กิจกรรมปั่นจักรยานในพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวที่นำจักรยานมาเองมาปั่นในบริเวณ ถ.2069 กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ไม่รบกวนพลังงานสิ่งแวดล้อมเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ควรส่งเสริมให้มีจุดจอดและเข้าจักรยานในหลายบริเวณ เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมีพื้นที่ขนาดใหญ่และสถานที่ท่องเที่ยวบางจุดนั้นไม่ได้เชื่อมต่อกัน ดังนั้นการกระจายจุดเช่าหรือยืมจักรยานต้องมีการกระจายในหลายๆพื้นที่โดยอาจแบ่งออกเป็น 5 พื้นที่หลักได้ดังนี้

(1) บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด มีเส้นทางจักรยานระหว่างหมู่บ้านเกาะมอญและที่ทำการศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัว เส้นทางจักรยานนี้เป็นทัศนียภาพของระบบนิเวศบึงน้ำจืดมีฉากเขาสามร้อยยอดเป็นเบื้องหลัง

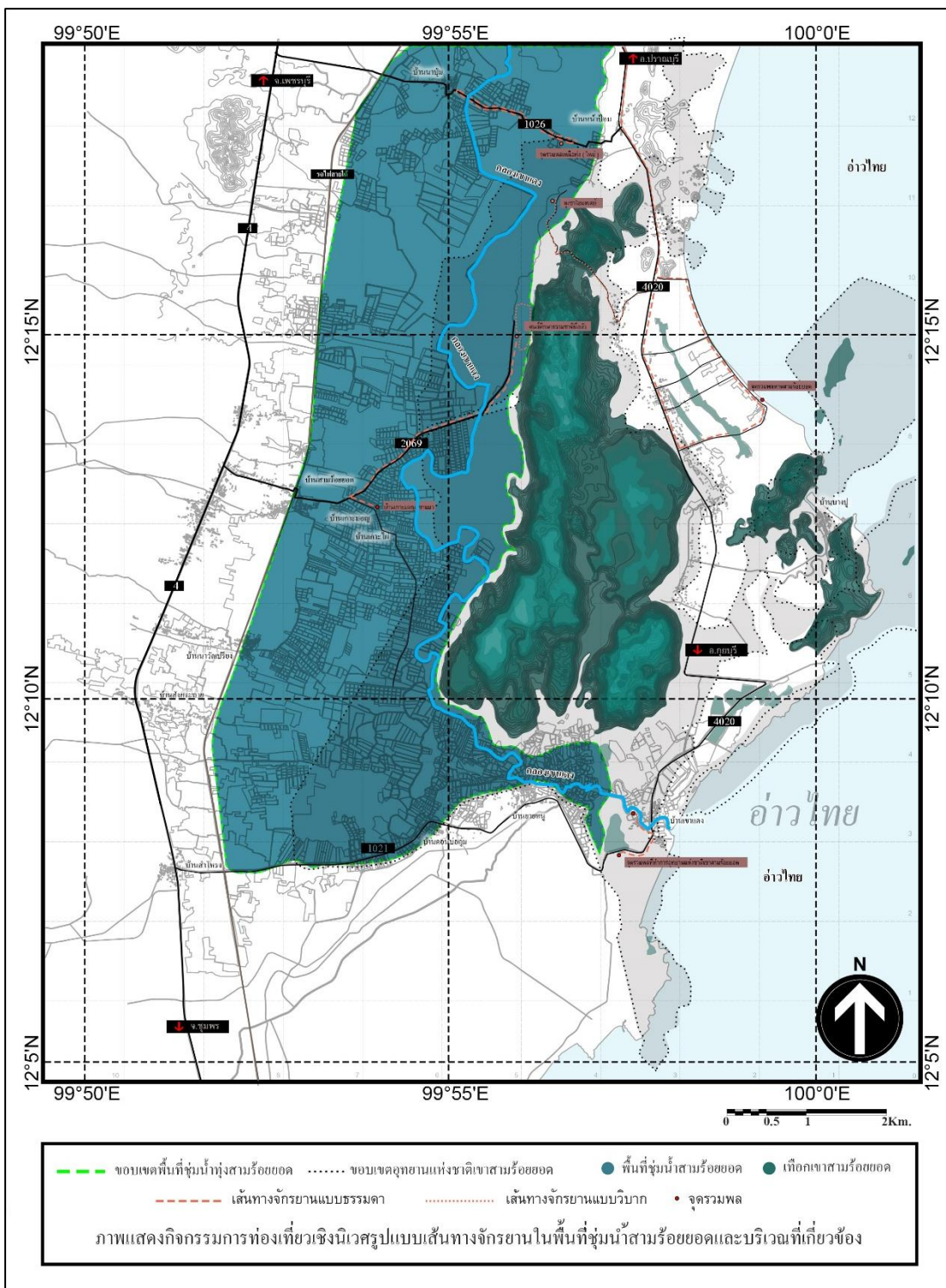
(2) บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด เชื่อมต่อพื้นที่ 3 จุด อันได้แก่ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด , จุดชมวิวกาแดงและท่าเรือคลองเขาแดง เส้นทางจักรยานสายนี้เป็นรูปแบบการศึกษาศาสตร์ชาติป่าชายเลนและคอนทุงตะกาด

(3) บริเวณหน้าหาดสามร้อยยอด เส้นทางรอบนี้เชื่อมต่อเป็นรอบขนาดใหญ่ กล่าวคือเส้นทางเลียบริมชายฝั่งหาดสามร้อยยอดตลอดจน เชื่อมต่อกับถนน พชร.หมายเลข4020 ไปยังปราณบุรีเส้นทางนี้เป็นทัศนียภาพในรูปแบบของทะเลที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำห้วงทะเลน้ำตื้นและทุ่งตะกาดที่กลายสภาพเป็นบึงน้ำจืดขนาดย่อยกระจายไปตามทาง

(4) เส้นทางจักรยานบริเวณบ้านหน้าบ่อม ไปยังบ้านนาปุม เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำทางตอนเหนือของทุ่งสามร้อยยอด เส้นทางนี้นักท่องเที่ยวจะได้พบกับวิถีชีวิตของชาวบ้านที่อิงกับลักษณะของภูมิประเทศและธรรมชาติ มีอาชีพแบบดั้งเดิมอยู่อันได้แก่ประมงน้ำจืดและการเลี้ยงโคแบบปล่อยอิสระให้กินหญ้าในทุ่ง พร้อมทั้งชมนกน้ำที่แวะหากินปลาในทุ่งหลากหลายชนิดพันธุ์

(5) เส้นทางจักรยานจากถนน พชร. หมายเลข 4020 ไปตามทางหลวงชนบทมีปลายทางคือบ้านหน้าทุ่ง ใกล้กับหน่วยเขาคันกระได เส้นทางนี้ค่อนข้างที่จะเป็นเส้นทางวิบากเป็นเสมือนอักษุมนที่อยู่ในเมืองลับแลมีกรเข้าถึงที่ค่อนข้างลำบากจะต้องผ่านทุ่ง ผ่านพื้นที่เกษตรและปศุสัตว์ของชาวบ้าน จากนั้นผ่านเชิงเขาหินปูนและความลาดชันที่ค่อนข้างสูงชันจนจุดสูงสุด หากหยุดและมองลงไปเบื้องล่างนั้น บริเวณที่ติดกับเชิงเขาคือหมู่บ้านหน้าทุ่งและพื้นที่ถัดไปคือทุ่งกว้างขนาดใหญ่สุดลูกหูลูกตา นั่นคือทุ่งสามร้อยยอด พื้นที่บริเวณนี้ค่อนข้างสงบและมี

ความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก การดำเนินการการท่องเที่ยวในบริเวณนี้ควรดำเนินการอย่างระมัดระวัง ควรมีการประเมินความสามารถในการรองรับและตรวจสอบผลกระทบก่อนดำเนินการพัฒนา

ภาพที่ 58 ภาพแสดงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบการปั่นจักรยาน

5.2 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นอีกทางเลือกที่ลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่มากเกินไป เป็นการกระจกนักท่องเที่ยวและกระจายรายได้ไปยังเกษตรกร ชุมชนที่อาศัยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดนอกจากจะทำประมงน้ำจืดแล้วยังมีการทำการเกษตรมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถส่งเสริมได้ในพื้นที่ได้แก่ การทำนาสวนผักผลไม้ การทำปศุสัตว์ สวนสมุนไพร เทศกาลผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยที่กระบวนการผลิตสินค้าเหล่านี้ไม่สร้างความเสียหายให้แก่พื้นที่ชุ่มน้ำ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่รอบพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดจะต้องเน้นย้ำและตรวจสอบให้ชัดเจนว่ากระบวนการผลิตจะต้องไม่สร้างความเสียหายให้แก่พื้นที่ชุ่มน้ำยอด เพื่อไม่ให้พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดเสื่อมโทรมและถูกทำลาย และเป็นการส่งเสริมการค้ารายได้ซึ่งความสมบูรณ์ของระบบนิเวศในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด โดยรูปแบบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรรอบพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด อาจเป็นศูนย์ศึกษา วิทยาดลองเกษตร แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเฉพาะราย หมู่บ้านเชิงเกษตร โดยส่งเสริมพืชเกษตรที่มีความเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่และเป็นเกษตรอินทรีย์ที่ปราศจากการใช้สารเคมีเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคและคุณภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยสิ่งที่มีความสำคัญในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีดังนี้

- มีที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว อาจเป็นการจัดการแบบโฮมสเตย์ (Homestay) เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตของเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับทุ่งสามร้อยยอด

- การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม โดยมาจากผลิตภัณฑ์ที่มาจากพื้นที่เกษตรนั้นหรือข้างเคียงเพื่อสนับสนุนเครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่

- การจำหน่ายสินค้าที่ระลึกที่ผลิตจากพื้นที่เกษตรนั้นหรือรวบรวมสินค้าดี สินค้าเด็ดจากพื้นที่ข้างเคียงเพื่อความหลากหลาย

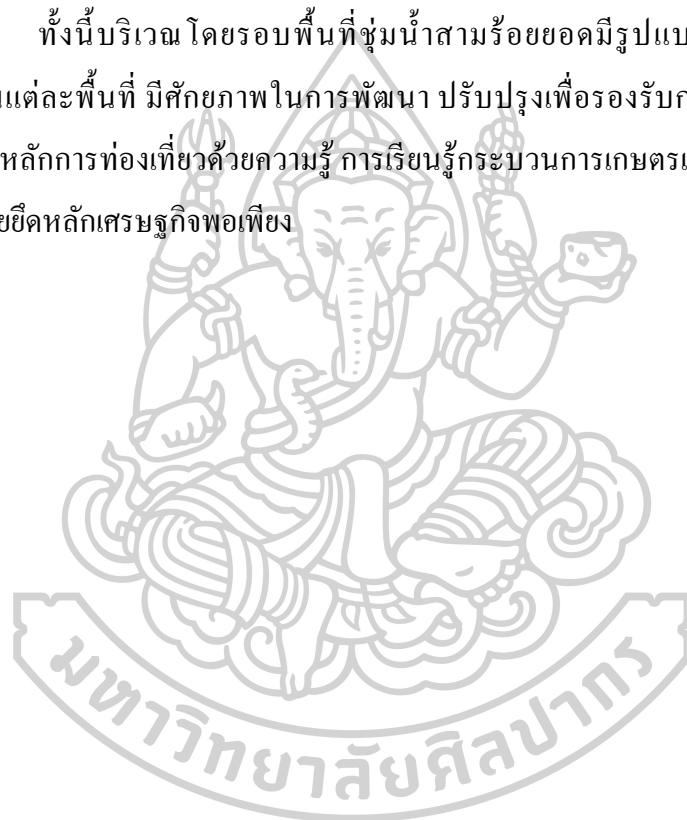
- การจัดนำเที่ยวที่พาเที่ยวชมในพื้นที่เกษตรของตนและหากมีเครือข่ายจะต้องมีการจัดแบ่งเวลาให้เหมาะสมเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมได้อย่างทั่วถึง

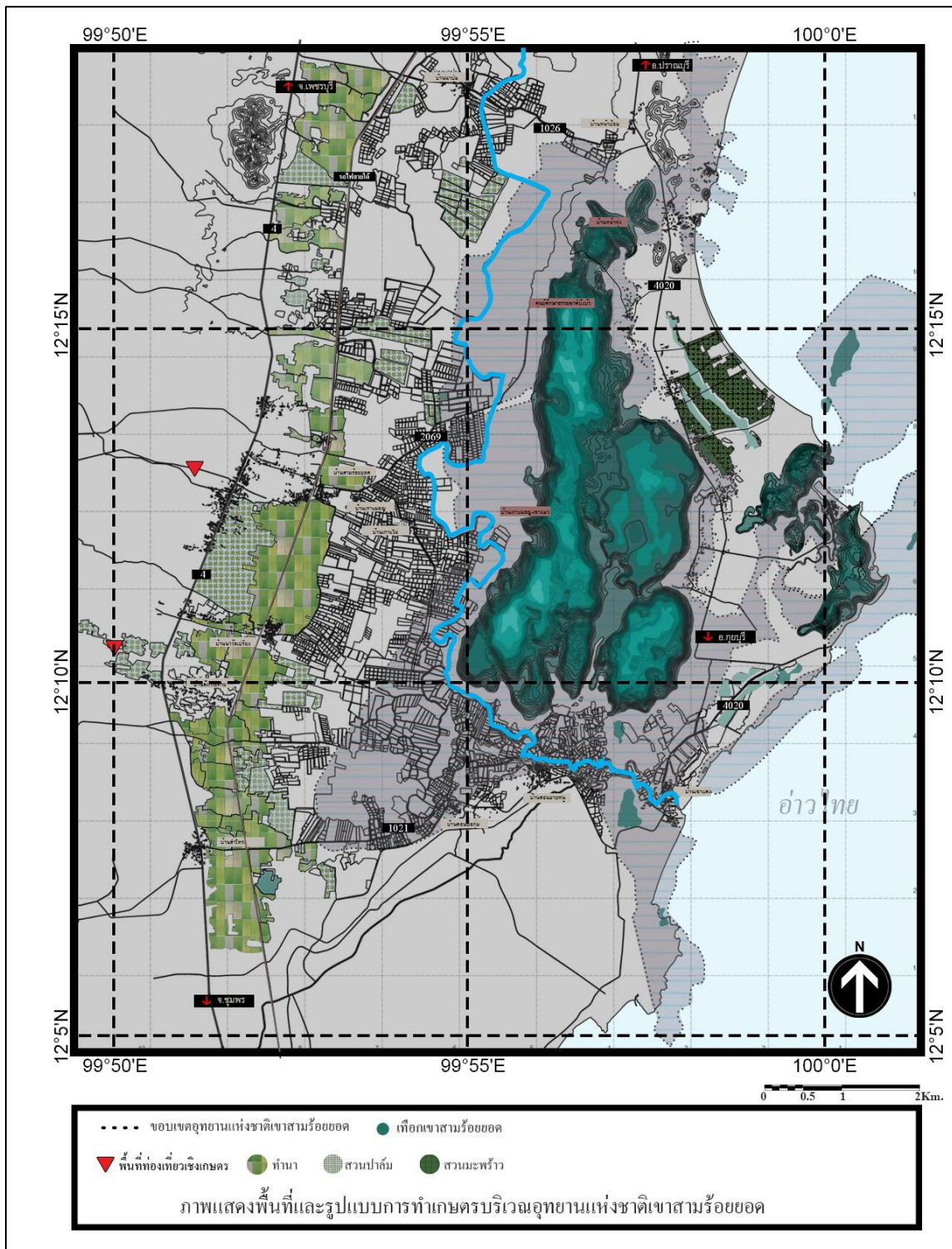
ทั้งนี้จะต้องมีการบริการจัดการที่ดีและการประชาสัมพันธ์เพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นที่รู้จัก และควรมีมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ของพื้นที่และองค์ความรู้ทางการเกษตร เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปพร้อมกับการท่องเที่ยว

-ส่งเสริมการทำเกษตรในรูปแบบที่ไม่เป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทาง 5 รูปแบบได้แก่ 1) เกษตรผสมผสาน 2) เกษตรทฤษฎีใหม่ 3)วนเกษตร 4) เกษตรอินทรีย์และ5) เกษตรธรรมชาติ

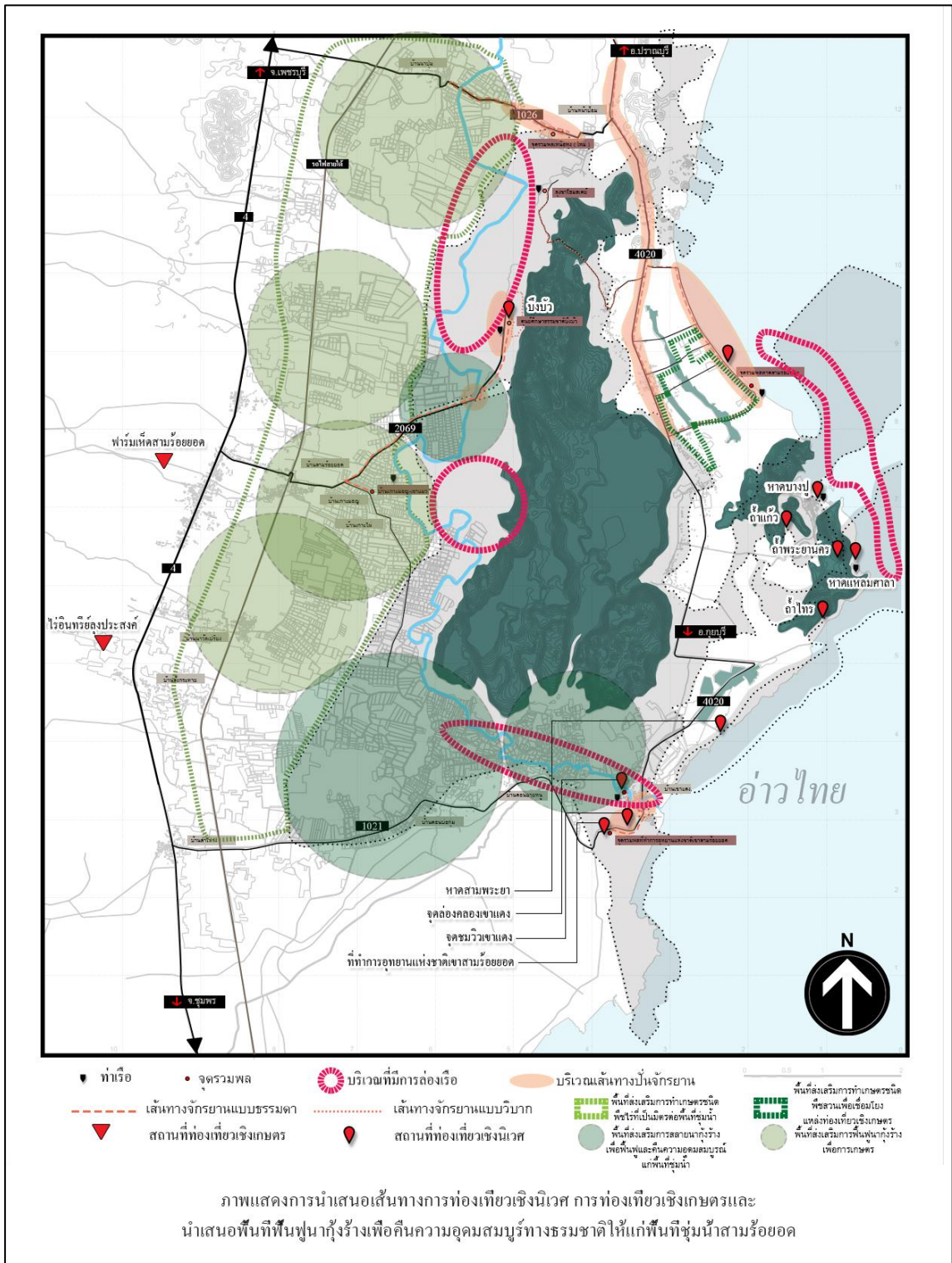
- สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปัจจุบัน มีรูปแบบของเกษตรอินทรีย์ที่เป็นการทำเกษตรแบบผสมผสาน และฟาร์มเห็ดอินทรีย์ที่แสดงให้เห็นกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์เห็ด มีทั้งแบบที่แปรรูปและยังไม่ได้แปรรูป

ทั้งนี้บริเวณ โดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดมีรูปแบบการทำเกษตรที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละพื้นที่ มีศักยภาพในการพัฒนา ปรับปรุงเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภายใต้การยึดหลักการท่องเที่ยวด้วยความรู้ การเรียนรู้กระบวนการเกษตรและผู้ประกอบการเองที่ดำเนินการ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 59 ภาพแสดงพื้นที่และรูปแบบการทำเกษตรบริเวณโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ภาพที่ 60 ภาพผังแสดงการนำเสนอเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตร และการนำเสนอ การฟื้นฟูพื้นที่น้ำกุ่มร้างเพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติให้แก่พื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

5.3 การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและพื้นที่

โดยรอบ

อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมีความหลากหลายทางชีวภาพที่เป็นเอกลักษณ์ และจิตวิญญาณแห่งสถานที่ ที่เอกเขาสามร้อยยอดที่วางตัวในแนวเหนือและใต้แบ่งแยกระหว่างระบบนิเวศน้ำจืดและระบบนิเวศน้ำเค็ม แต่ก็ยังมีสายน้ำลำคลองเขาแดงเป็นสายใยที่เชื่อมโยงระหว่างสองระบบ นอกจากนี้ทัศนียภาพที่มีเอกลักษณ์ของเขานินปูนสามารถมองเห็นได้จากหลายมุมก็เป็นอีกจุดเชื่อมโยงของมุมมองต่อสถานที่ การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความเข้มข้นทางความหลากหลาย หากมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดีในการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งแก่ผู้ที่มาเยือน

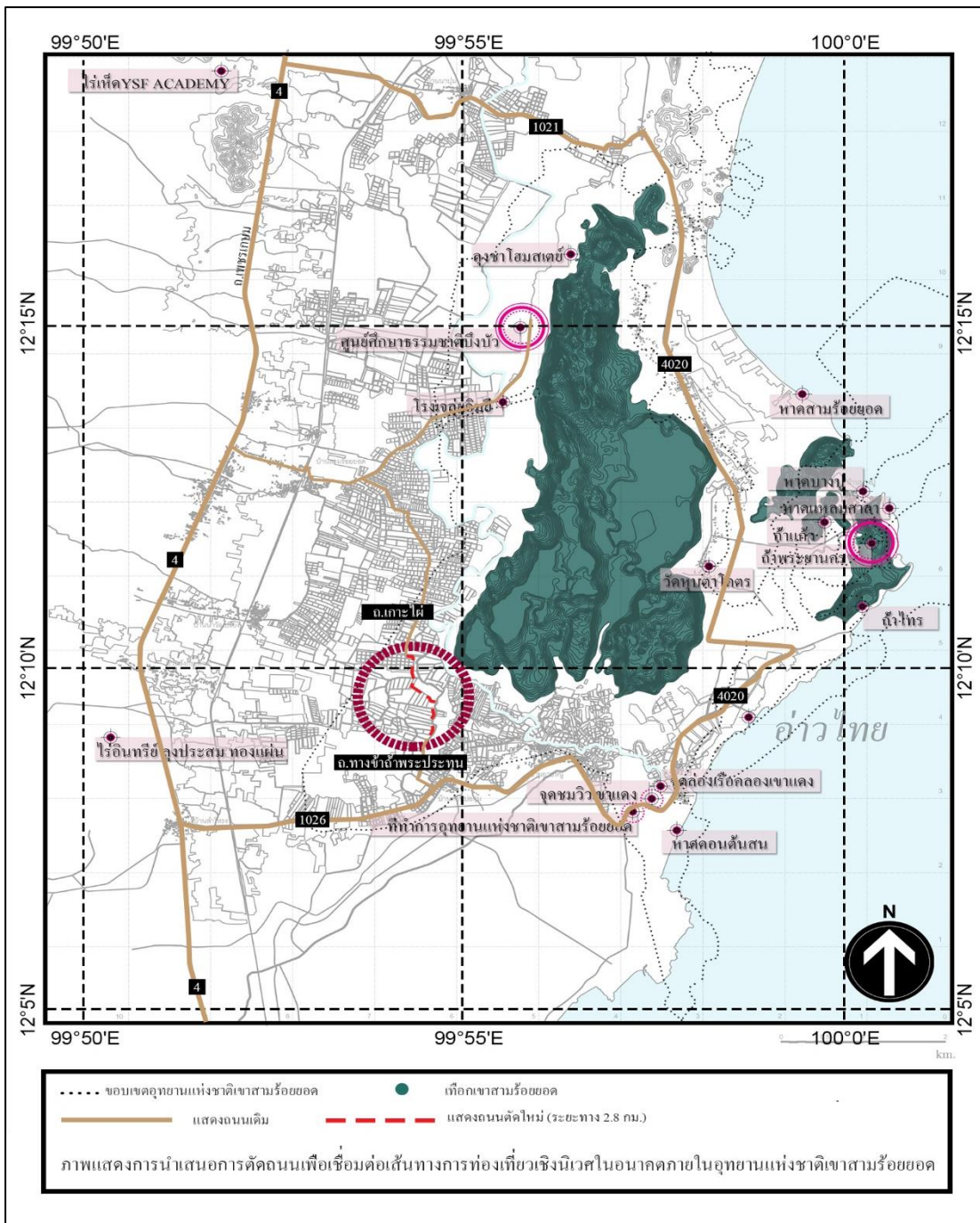
ภาพที่ 61 ภาพแสดงวิถีประมงชาวบ้านหมู่บ้านเขาแดง

นอกจากระบบนิเวศที่แตกต่างระหว่างสองฝั่งเขาแล้ว ภูมิประเทศยังได้หล่อหลอมให้เกิดวิถีชีวิตที่แตกต่างระหว่างชาวบ้านรอบทุ่งน้ำจืดและชาวบ้านที่อาศัยริมทะเล โดยชาวบ้านริมและในทุ่ง สามร้อยยอดประกอบอาชีพเกษตรเนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งน้ำจืดและทำประมงน้ำจืดประกอบไปด้วย ส่วนชาวบ้านที่อยู่อาศัยติดกับทะเลหรือลำคลองที่เชื่อมกับทะเลก็มีอาชีพจับสัตว์ทะเลมาขายเพื่อรายได้แก่ครัวเรือน ทั้งนี้ลักษณะการจับปลาของชาวบ้านในหมู่บ้านเขาแดงมีการใช้เรือเล็กเพื่อหาปลา มีการเพาะเลี้ยงกุ้ง หอยแครง และปู เพื่อลดการจับสัตว์ตามธรรมชาติที่มากเกินไป ทั้งหมดนี้เป็นวิถีชีวิตที่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถเข้าถึงและสัมผัสเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตพื้นบ้านเพื่อประสบการณ์การเรียนรู้วิถีชุมชนชมวิถีประมงพื้นบ้านในรูปแบบต่าง ๆ

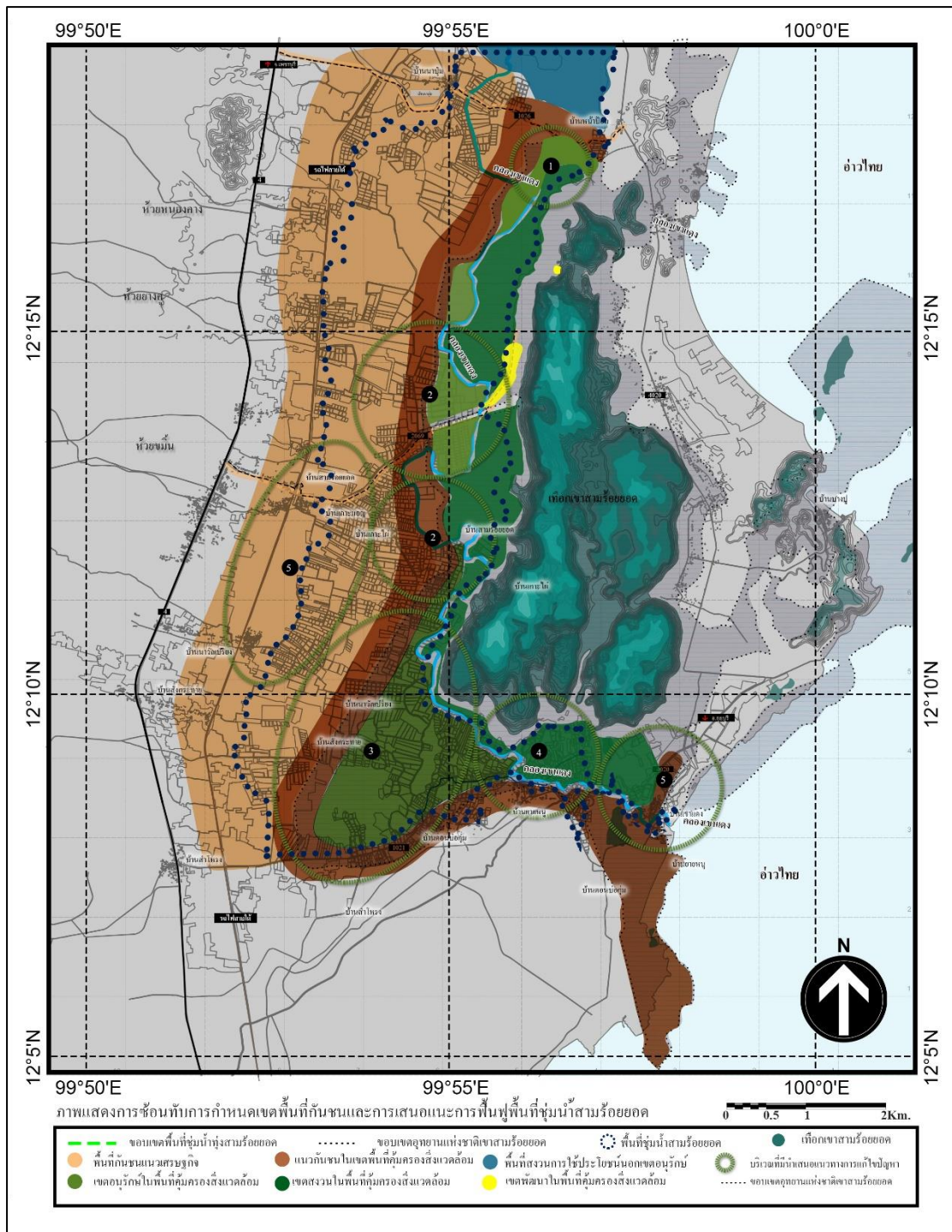
การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดและพื้นที่โดยรอบ เนื่องจากพื้นที่ชุ่มน้ำอยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายและพื้นที่โดยรอบมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยเหตุนี้ทำให้พื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีรูปแบบให้ผู้ที่มาเที่ยวชมได้เลือกสรรและรับประสบการณ์และทัศนคติที่ดีต่อพื้นที่ธรรมชาติ

กลับไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอเส้นทางตามภาพที่ 60 เพื่อเชื่อมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดเพื่อความต่อเนื่องในการศึกษาระบบนิเวศ แต่ทั้งนี้การดำเนินงานจำเป็นต้องอาศัยหลักการท่องเที่ยวอย่างไม่รบกวนสิ่งแวดล้อมตามทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและควรมีการสำรวจและประเมินผลกระทบก่อนมีการก่อสร้างใดในพื้นที่ธรรมชาติ

การท่องเที่ยวอนุรักษ์เป็นกระบวนการที่จะช่วยลดผลกระทบการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ ลักษณะการวางตัวของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอันเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติมีการกระจายตัวรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด แต่ละจุดมีระยะห่างที่แตกต่างกันแต่สามารถเชื่อมโยงกันได้โดยใช้ถนนทางหลวงชนบทในพื้นที่ ข้อดีของการวางตัวในลักษณะนี้นั้นช่วยลดความหนาแน่นของนักท่องเที่ยว ไม่เลี่ยนต่อการเกินความสามารถในการรองรับของพื้นที่ นอกจากนี้อาชีพเกษตรกรรมที่เป็นอาชีพหลักของชาวบ้านรอบพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอดมาช้านานยังมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อลดภาระในการปะทะระหว่างนักท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ผลที่ได้รับ โดยตรงแก่ชุมชนนั้นคือเกิดการจ้างงานสร้างรายได้ ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างยั่งยืนภายใต้หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลที่ได้รับในทางอ้อมนั้นคือเกิดความภาคภูมิใจในถิ่นที่อยู่อาศัย รู้สึกรักและหวงแหนต่อทรัพยากรธรรมชาติใกล้ตัว เมื่อชุมชนได้ประจักษ์ว่า ยิ่งธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มากเท่าไรก็ยิ่งดึงดูดให้ผู้คนมาเยี่ยมชมมากขึ้น ทั้งนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งนักท่องเที่ยว ชุมชน เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลจะต้องปลูกจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ร่วมกันว่าการท่องเที่ยวนี้จะเกิดประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และพยายามที่จะรักษาธรรมชาติไว้อย่างดี และการท่องเที่ยวจะเป็นการก่อมลพิษและสร้างผลกระทบทางลบต่อธรรมชาติน้อยที่สุด

ภาพที่ 62 ภาพแสดงการนำเสนองานการตัดถนนเส้นใหม่เพื่อเชื่อมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ภาพที่ 63 ภาพแสดงการซ้อนทับของการกำหนดขอบเขตพื้นที่กันชนและการเสนอแนะการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

จากภาพที่ 63 แสดงให้เห็นถึงการใช้งานที่เหมาะสมในแต่ละส่วนของพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด โดยมีเงื่อนไขมาจากการครอบครองเขตแต่ละพื้นที่ ลักษณะของอุทกวิทยา ความอุดมสมบูรณ์ และลักษณะของระบบนิเวศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสม

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.1 การจัดทำโครงการประเมินผลกระทบและความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุ่มน้ำภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

6.2 พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในแต่ละหมู่บ้านเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยววิถีชีวิต

6.3 ส่งเสริมการทำเกษตรที่ไม่สร้างผลเสียแก่พื้นที่ชุ่มน้ำทั้งทางกายภาพและอุทกวิทยาและวางแผนพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

6.4 ศึกษาผลกระทบและความเป็นไปได้ในการสร้างถนนเชื่อมต่อระหว่างถ.เกาะไผ่และถนนลำประทุนเพื่อความสะดวกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

6.5 ศึกษาแนวทางโครงการการปรับเปลี่ยนนาทุ่งร้างสู่ป่าชายเลนอันอุดมสมบูรณ์แบบดั้งเดิม

6.6 แนะนำแนวทางแก้ปัญหาทุ่งร้างในพื้นที่เอกชนสู่การทำเกษตรที่เหมาะสม

6.7 ออกแบบและวางผังพื้นที่บำบัดน้ำเสียก่อนการปล่อยลงสู่ลำรางสาธารณะ

6.8 โครงการปรับปรุงทัศนียภาพศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัว

6.9 โครงการปรับปรุงระบบการสื่อความหมายภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติบึงบัวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศภายในพื้นที่ชุ่มน้ำสามร้อยยอด

รายการอ้างอิง

กรมอุตุนิยมวิทยา. (2562). ปริมาณน้ำฝน. Retrieved from

<https://www.tmd.go.th/province.php?id=71>

กรมอุตุนิยมวิทยา, ศ. ส. (2560a). ภูมิอากาศจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. In. Retrieved from

<http://climate.tmd.go.th/data/province/>ได้ฝั่งตะวันออก/ภูมิอากาศประจวบคีรีขันธ์.pdf

กรมอุตุนิยมวิทยา, ศ. ส. (2560b). สภาพสภาวะอากาศทั่วไปในรอบปี พ.ศ.2560. Retrieved from

<https://www.tmd.go.th/climate/climate.php?FileID=5>

กาญจนกิจ, ส. (2549). นันทนาการและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: บริษัท อัสชา จำกัด.

แก้วสังข์, ว. (2560). แนวทางการจัดการและใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ กรณีศึกษา พื้นที่ชุ่มน้ำหนองหานกุมภวาปี จ. อุบลราชธานี เพื่อการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน. มหาวิทยาลัยศิลปากร,

จิตตั้งวัฒนา, บ. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (*Sustainable Tourism Development*).

กรุงเทพฯ: บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.

จิตตั้งวัฒนา, บ. (2549). การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว: *Tourism Resource Development and Reservation*. ม.ป.ท.: บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.

จิโรจน์พันธุ์, ว., สกฤษณ์พัฒน์, ป., & เขยกิจวงศ์, อ. (2548). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.

ชัชกุล, น. (2550). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชานและคณะ, ช. (2548). คู่มือการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. ญี่ปุ่น: กระทรวงสิ่งแวดล้อม ประเทศญี่ปุ่น.

ชูแวว, ศ. (2557). คู่มือการเรียนรู้เส้นทางและรูปแบบการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน. ม.ป.ท.

เชมนะศิริ, น. (2555). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิสิทธ์เซ็นเตอร์.

ดูแกน, & เจ, แ. (ม.ป.ป.). การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ:สถานการณ์ปัจจุบันและมาตรการที่จำเป็น. ม.ป.ท.: โรงพิมพ์ ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

บุตรอยู่, น. (2557). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อ.เมืองประจวบคีรีขันธ์ จ.ประจวบคีรีขันธ์.

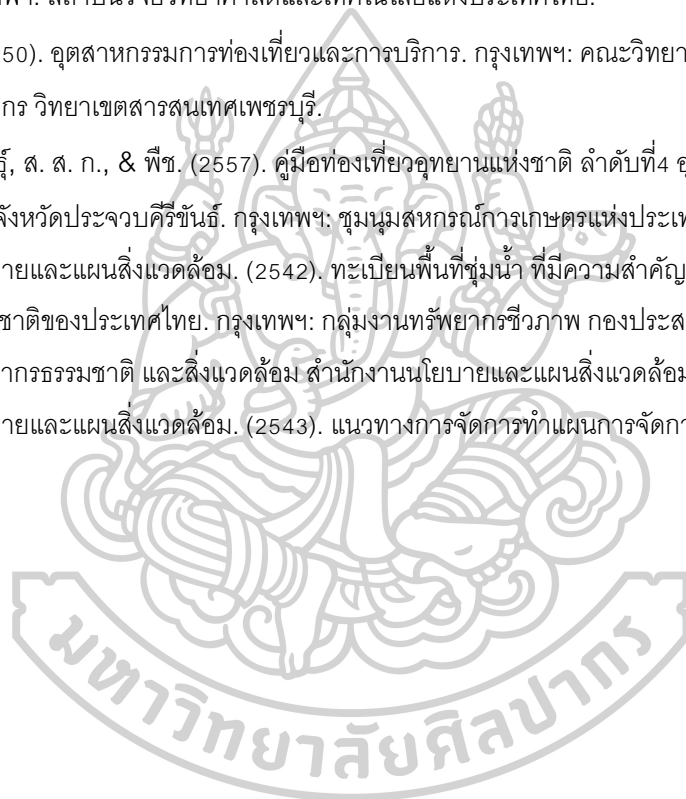
บัญญัติพิชญ์, เ. (2555). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขากระโดง จ.บุรีรัมย์.

มหาวิทยาลัยศิลปากร,

พงวนิชย์, เ. (2555). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน:แนวคิดและหลักการจัดการ. ขอนแก่น: โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ภาพแสดงที่ตั้งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. Retrieved from <http://wikipedia.org/wiki/จังหวัดประจวบคีรีขันธ์>
- รายงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2560). In สำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (Ed.).
วงษ์วานิช, ว. (2546). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรากุลวิทย์, ศ. (2557). ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว(*Orientation To Tourism Industry*). กรุงเทพฯ:
ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดดา.
- สฤกษ์พัฒน์, ป., จิโรจน์พันธุ์, ว., & เขยกิจวงศ์, อ. (2554). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2543). คู่มือการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สังข์เฉย, ธ. (2550). อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการบริการ. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี.
- สัตว์ป่าและพันธุ์, ส. ส. ก., & พีช. (2557). คู่มือท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ ลำดับที่ 4 อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อย
ยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัด.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. (2542). ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ ที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและ
ระดับชาติของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานทรัพยากรชีวภาพ กองประสานการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. (2543). แนวทางการจัดการทำแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ. ม.ป.ท.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	กฤตยา นิยมเดชา
วัน เดือน ปี เกิด	24 กรกฎาคม 2533
สถานที่เกิด	นครศรีธรรมราช
วุฒิการศึกษา	สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	94/57 ซ.สายไหม69 ถ.สายไหม แขวงสายไหม เขตสายไหม กทม. 10220
ผลงานตีพิมพ์	วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 12 ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม 2562

